תנ״ך · אחרונים · חיד״א · חומת אנך · כתובים

חומת אנך על תהלים

רבי חיים יוסף דוד אזולאי [החיד"א]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חומת אנך על תהלים

רבי חיים יוסף דוד אזולאי [החיד"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חומת-אנך-על-תהלים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 6
פרק ב 7
פרק ג 8
פרק ד 9
פרק ה 10
פרק ו 11
פרק ז 12
פרק ח 13
פרק ט 14
פרק י 15
פרק יא 16
פרק יב 17
פרק יג 18
פרק יד 18
פרק טו 20
פרק טז 20
פרק יז 22
פרק יח 23
פרק יט 25
פרק כ 26
פרק כא 27
פרק כב 28
פרק כג 29
פרק כד 30
פרק כה 31
פרק כו 32
פרק כז 32
פרק כח 34
פרק כט 34
פרק ל 35
פרק לא 35
פרק לב 36
פרק לג 37
פרק לד 38
פרק לה 39
פרק לו 41
פרק לז 43
פרק לח 43
פרק לט 45
פרק מ 46
פרק מא 47
פרק מב 48
פרק מג 49
פרק מד 49
פרק מה 50
פרק מו 51
פרק מז 52
פרק מח 53
פרק מט 53
פרק נ 53
פרק נא 55
פרק נב 56
פרק נג 56
פרק נד 57
פרק נה 58
פרק נו 59
פרק נז 60
פרק נח 60
פרק נט 61
פרק ס 62
פרק סא 64
פרק סב 65

פרק סג 66
פרק סד 66
פרק סה 67
פרק סו 68
פרק סז 69
פרק סח 69
פרק סט 70
פרק ע 71
פרק עא 72
פרק עב 73
פרק עג 74
פרק עד 75
פרק עה 76
פרק עו 77
פרק עז 78
פרק עח 79
פרק עט 81
פרק פ 82
פרק פא 83
פרק פב 84
פרק פג 85
פרק פד 86
פרק פה 87
פרק פו 88
פרק פז 89
פרק פח 89
פרק פט 90
פרק צ 91
פרק צא 92
פרק צב 92
פרק צג 93
פרק צד 94
פרק צה 95
פרק צו 95
פרק צז 96
פרק צח 98
פרק צט 99
פרק ק 100
פרק קא 101
פרק קב 102
פרק קג 103
פרק קד 105
פרק קה 105
פרק קו 107
פרק קז 108
פרק קח 109
פרק קט 110
פרק קי 110
פרק קיא 111
פרק קיב 113
פרק קיג 114
פרק קיד 114
פרק קטו 115
פרק קטז 115
פרק קיז 116
פרק קיח 116
פרק קיט 117
פרק קכ 129
פרק קכא 130
פרק קכב 130
פרק קכג 131
פרק קכד 131
פרק קכה 132
פרק קכו 133

פרק קכז 133
פרק קכח 134
פרק קכט 135
פרק קל 135
פרק קלא 136
פרק קלב 136
פרק קלג 137
פרק קלד 137
פרק קלה 138
פרק קלו 139
פרק קלז 139
פרק קלח 140
פרק קלט 140
פרק קמ 141
פרק קמא 142
פרק קמב 142
פרק קמג 144
פרק קמד 144
פרק קמה 145
פרק קמו 146
פרק קמז 147
פרק קמח 148
פרק קמט 148
פרק קנ 149

פרק א

פסוק א

אשרי האיש. אפשר להסמיך רמז שאם חטא אפילו בשוגג תכף יכנע וישפוך נפשו לפני ה' שימחול לו ובזה לא יבא לחטא אחר או למזיד. וזהו ראשי תיבות אשרי האיש. אם שגג רחמים יבקש ה' אלהים יסלח שגגתו:

פסוק ב

כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה. אפשר במ"ש התוספות דמחשבה מועלת אפילו לדברי תורה היינו שאינו עוסק לשמה אבל אם עוסק לשמה אין המחשבה מזקת אותו. והכא מיירי בצדיק ונאמר בו אשרי ולומד לשמה. ולכן בתורת ה' חפצו וכל מעיניו ומחשבתו בזה ועכ"ז אינו מזיק לו ובתורתו יהגה יומם ולילה כיון דלומד לשמה ובא לכלל שנקראת תורתו. ויען עיקר התורה היא שלום ולא אפשר אלא ע"י הענוה לזה רמז והיה כעץ שתול ס"ת גימטריא ענו עם הכולל וע"י הענוה ותורה לשמה זוכה להוציא לאור חלקו שקבל מסיני וזהו אשר פריו שקבל מסיני יתן בעתו בכח השכינה שהוא מרכבה אליה לפי שהוא עניו ובזה יוציא לאור חלקו וז"ש אשר פריו יתן בכח השכינה הנקרא עת והוא עניו שהוא מרכבה אליה וזהו בעת"ו. ועלהו לא יבול אפילו יפלפל דרך חידוד לא יבול וכמו שאמר המגיד למר"ן ז"ל דרך אחד שאמרת בהרמב"ם הוא אמת ולזה כיון הרמב"ם ז"ל והדרך אחר לא תמחוק יתיה דהוא חריף וקב"ה חדי בפלפולא וזה רמז ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח לזכות הרבים וכל זה זכו ע"י הענוה דנחשבים לאין ומכוונים אל האמת כמ"ש פ"ק דעירובין גבי בית הלל דהלכה כמותם מפני שהיו ענוים ומכוונים אל האמת וזה רמז והחכמה מאי"ן תמצא וזה רמז תורה צוה לנו משה צוה גימטריא מאי"ן דלקנות התורה צריך ענוה ומה גם כי תורה לשמה פירש רבינו האר"י ז"ל לתקן פרצוף לאה שנקראת ענוה בסוד עקב ענוה יראת ה' באופן כי ענוה עיקרה לתורה וכמו שאמרנו דז"ש והחכמה מאי"ן תמצא. וגם רמז כונת לשמה להמשיך מיסוד אבא ללאה שהיא ענוה וז"ס והחכמ"ה מאי"ן תמצא. והרשעים במקום ענוה לחשוב מאי"ן. אומרים לא כן גימטריא מאי"ן. וז"ש לא כן הרשעים. א"נ אפשר כי אם בתורת ה' חפצו וכו' במ"ש הרב חובת הלבבות ז"ל דחייב ללמוד בתחילה הדינים הנצרכים לו כמו דיני תפלה וברכות ואיסור והיתר ואח"כ שיהיה בקי בשאר סדרים וז"ש כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו כלומר הדינים הנצרכים לו יהגה יומם ולילה. א"נ רמז מ"ש רבינו האר"י ז"ל דבחלק תורה שהוא חושק בה ילמוד דנראה שבגלגול

זה בא לתקן חלק לימוד זה וזה רמז בתורת ה' חפצו בחלק לימוד שהוא חפץ זה ילמוד ובתורתו יהגה יומם ולילה כלומר בחלק לימוד זה שהוא חפץ נקראת תורתו דלזה בא בגלגול זה ללמוד בחלק זה ובו יהגה. ולא יעשה הפך חפצו ללמוד בחלק אחר. והיה כעץ וכו' אשר פריו יתן בעתו וכן הלומד במקום שהוא חפץ הוא פריו בעתו שבגלגול זה בא לתקן חלק לימוד זה. וכל אשר יעשה יצליח גימטריא קמח. לא כן הרשעים שמבטלים תורה וכתב הרמב"ם ז"ל שמי שנגזרה עליו גזירה מקודם יהיה בטל מהתורה וז"ש כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח שהתורה נגד הרוח והרשעים כמוץ אשר תדפנו רו"ח שאם לא תקנו הנפש במעשים טובים ודאי לא יזכו בלימוד שהוא נגד הרוח על כן לא יקומו רשעים ר"ת לא יקומו רשעים לר"י שהיא קליפת זנות דשלטה בהם הקליפה כי יודע ה' דרך צדיקים ר"ל הענוה של צדיקים כמ"ש בשוחר טוב מזמור ג' על פסוק הולכים בדרך בדרך ענוה. וענוה של צדיקים קמי שמיא גליא שהיא ענוה אמיתית שאין בה דופי והענוה סיבה שיהיו צדיקים דמתכפרים העונות ואין סט"א שולט בוו וכאלו הקריב כל הקרבנות וכהנה רבות:

פרק ב

פסוק א

למה רגשו גוים ולאומים. ר"ת גורל כי באים לחלוק על ישראל גורלו של הקב"ה וס"ת רגשו גוים ולאומים גימטריא אלהים דמדת הדין מתוחה כנגדם. ואומרו למה רגשו גוים אפשר דכלפי שרי האומות אשר למעלה מדבר ובזה יהיו נכנעים תפול עליהם אימתה. ופחד ימשך לאומות אשר בארץ הלוחמים עם ישראל. ואמר יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד היינו כי כן הוא הדרך דכאשר המלך יבא לדעתו לעשות איזה דבר. תכף נאספו השרים בעלי עצה לראות חלקי ובדקי הדבר ההוא וזהו שאמר יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד ובא וראה רשעתם שאחר שנוסדו יחד ונועצו הסכימו להלחם על ה' ועל משיחו:

פסוק ד

יוש'ב בשמי'ם ישח'ק. ס"ת קמ"ב כס"ת אברהם יצחק יעקב שזכות אבות עזרם ומגינם של ישראל ואדני ילעג למו אפשר השכינה שהיא שם אדני ילעג למו כי דוד הע"ה הוא בחינת מלכות וז"ש ואני נסכתי מלכי מבחינת מלכות על ציון הר קדשי שהוא בחינת מלכות ארץ ישראל:

פסוק ז

אספרה אל חק ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. אפשר במ"ש המפרשים בטעם כל המורד במלכות בית דוד חייב מיתה כי דהע"ה כתב בספר שכחת לקט משם ספר הפליאה דדוד הע"ה היה אדם הראשון וב"ש חוה ואדם הוא ר"ת אדם דוד משיח ולהיות כי אדה"ר היה מלך לזה המורד במלכות בית דוד ח"מ כי הוא אדה"ר וזה אפשר שהוא רמז אספרה אל חק ה' שאני אהיה מלך. אמר אלי בני אתה שאתה אדה"ר מעשה ידי יוצ"ר ברוך הוא. אני היום ילדתיך בגלגול זה ובאת מישי ואשתו שאל ממני ואתנה גוים נחלתך ואחוזתך אפסי ארץ והמלכות קיים עד כי יבא שילה ב"ב:

פרק ג

פסוק א

מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו ה' מה רבו צרי. הם המקטרגים למעלה והם צרי באמת ועי"ז רבים קמים עלי בארץ:

פסוק ג

רבים אומרים לנפשי וכו'. אפשר במ"ש הריטב"א ז"ל בחידושיו פ"ק דעירובין בההיא דאמרו אלו ואלו דברי אלהים חיים משם רבני צרפת דהקב"ה אמר למשה מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים שאינו טהור וכיוצא ואמר משה רבינו ע"ה ואיך תהיה הלכה ואמר לו הקב"ה כי ההלכה מסורה ביד חכמי הדור. והשתא רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלהים סלה. הכונה שרבים בתורה אומרים כיון דההלכה מסורה ביד חכמי הדור אנחנו רבים בתורה ואנו אומרים אין ישועתה לו באלהים סלה. וזה טעות דאם הלכה מסרה הקב"ה ביד חכמי הדור היינו דוקא בדיני אדם בדיני טהרות ונזיקין וחבלות וכיוצא. אבל לא נאמר זה בדיני שמים שהלכה כחכמי הדור. ועוד כי רבים אלו לא חשיבי דהם מכח שנאה וזהו שאמר רבים קמים עלי בשנאה ואומרים שהם רבים וזה הבל כי סברתם מחמת שנאה:

פסוק ד

ואתה ה' מגן בעדי. כמ"ש בזהר הקדוש שהיה הקב"ה טוען בעד דוד להצילו מדומה. א"נ הם אומרים אין ישועתה לו באלהים והוא רצה שיאמרו מגן דוד וז"ש ואתה ה' מג"ן בעדי. א"נ ואתה חסד ה' מדת רחמים מגן כנגד מדת הדין אלהים גימטריא בעד"י וז"ש מגן כלפי בעדי גימטריא אלהים מדת הדין. א"נ ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי רוח הקדש מלתו על לשנו. כבודי דשלמה ימלוך ויתפרסם דבת שבע היא זיווגו מאת

ה'. ומרים ראשי בשעה שדבקו שערים זה בזה עד ששלמה הע"ה אמר בעבור דוד עבדך וידעו שלא חטא בב"ש ונהפכו פני שנאי דוד כשולי קדירה א"נ ומרים ראשי ר"ת ובטובך מרוב רחמיך יודע מנביא רצונך אלהינו שלמה ימלוך:

פסוק ה

קולי אל ה' אקרא ויעננ מהר קדשו סלה. פירש רד"ק ז"ל נוכל לפרש הר המוריה ואף שלא נבנה ביהמ"ק קבלה היתה בידם עכ"ד וכבר כתבנו בעניותנו בכמה דוכתי מה ששמעתי מפי הרב המובהק כמהר"ר אברהם רוזאניס זלה"ה האחרון בעלותו בתוככי ירושלם ת"ו שהיה מתרץ למה שהקשו בירושלמי והביאו התוספות בע"ז דאיך נבנה ביהמ"ק על גבי הר והלא אין לך הר וכו' והיה מתרץ הרב הנזכר דאמרו בזהר הקדוש דכל מקום ששלטה סטרא דקדושה שוב אין סטרא אחרא יכולה לבא שם ואמרו במדרש כשברא הקדוש ברוך הוא אבן השתיה כביכול התפלל יה"ר שיכבשו רחמי את כעסי וכו' ולכן שוב הסט"א לא יכלה לבא שם. גם אמרו רז"ל פרק במה מדליקין דשאל דוד הע"ה שיודיע הקב"ה שמחל לו והשיבו דבחיי שלמה יודיע ודבקו שערים וכו' ואמרו במדרש באותה שעה חיה דוד והשתא דרוח הקדש דיבר בו בפה קדוש ההוא אמר דשאל מה' וז"ש קולי אל ה' אקרא כלומר שיודיע שמחל לו ויעננ מהר קדשו סלה דהיינו בחיי שלמה כשיבנה בה"מ וזה רמז מהר קדשו. וזה יהיה בזמן כי אני שכבתי ואישנה שכבר כמה שנים שנפטר ובאותה שעה חיה דוד וז"ש הקיצותי כי ה' יסמכני להודיע לכל שלא חטא. ואמר ויעננ מהר קדשו סלה רמז תירוץ הרב הנזכר וז"ש מהר קדשו. וכ"ת הוו תרתי דסתרן הר וקדש איך יתכן דאין לך הר שלא עע"ז לז"א הר קדשו שנקרא על שמו סלה תמיד שכיון דהוא התפלל בעת הבריאה נתיחס אליו הר קדשו סלה תמיד ואין שום סט"א שולטת:

פסוק ח

שיני רשעים שברת. אפשר דרך הלציי שאם משטן נחש תקח שני שיני"ן ישאר קי"ז גימטריא עמו וז"ש שיני רשעים השני שיני"ן דשטן נחש שברת דיסיר השיני"ן ישאר מספר עמו והוא ירחם שאנחנו עמו וז"ש על עמך ברכתך סלה:

פרק ד

פסוק ב

בקראי עננ אלהי צדקי. אפשר דר"ת ע"ב צ"א דכונתו להמשיך מחכמה שם ע"ב לשם הויה אדני גימטריא צ"א ליחדם:

בצר הרחבת לי חנני ושמע תפלתי. אפשר במ"ש רז"ל אמר הקב"ה בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין גם אמרו פ"ק דברכות דבזכות התורה נשמעת התפלה כדכתיב ועץ חיים תאוה באה. וז"ש בקראי ענני. בצר בעבור הצר הצורר הוא יצה"ר. הרחבת גימטריא תורה ועוד ד' כנגד שם הוי"ה כלומר שבשביל יצה"ר נתן לנו התורה שנלמוד לשמה ליחד שם הקדוש הויה ובזה מתבטל היצה"ר וכתיב צופה רשע לצדיק וכו' ה' לא יעזבנו בידו. ומלבך שבזה ניצול מהיצה"ר וגם סגולה לשמוע תפלה הוא התורה וז"ש חנני ושמע תפלתי:

פסוק ג

בני איש. שהיו בעצה עם אבשלום וכן בני איש בגימטריא אבשלם וכבר במקומו כתבנו משם ספר כנפי יונה דלפעמים יכול לדרוש ולחסר אות שיש לה נקודה כגון וי"ו או יו"ד. וכאן יש לרמוז דחסר וי"ו דוי"ו הוא אות מורה חיים וחסר להם. ואמר תאהבון ריק וכו' דגם מי שלא יש לו שכל שלם אם ירצה ידע שאתם יגעים לריק וכו' ודעו כי הפלה ה' חסיד לו. רוח הקדש חנ"ה היא מדברת שהקב"ה אמר כי ראיתי בבניו לי מלך וכל מקום שנאמר לי אין לו הפסק. ועוד הנה נדרש עלי מלך כמשז"ל כביכול וז"ש כי הפלה ה' חסיד לו:

פסוק ה

רגזו ואל תחטאו. אמרו רבותינו זכרונם לברכה שאמר להם אתם אומרים שבאתי מרות המואביה ואתם באים משתי אחיות ואפשר דרמז רגזו ואל תחטאו ר"ת רות וס"ת גימטריא מ"ב וכל מ"ב להעלות בירורים כלומר רות היה בירור הקדושה שהיה במואב. וכן רחל ולאה היו בירור שני טיפי אדה"ר שהיו בלבן ויפה אמר להם דרות דומה לרחל ולאה כי זה וזה לברר הקדושה:

פסוק ט

בשלום יחדיו אשכבה ואישן. פירש בספר ארץ החיים כי היה מוחל תמיד קודם השכיבה וז"ש בשלום יחדו אשכבה ואישן כי מוחל תמיד קודם השכיבה:

פרק ה

פסוק א

אל הנחילות. פירש בספר ארץ החיים נחילות תורה שבכתב ותורה שבעל פה ע"ש וכפי דבריו אפשר דלהכי נקט אמרי האזינה ה' בינה הגיגי דכנגד תושב"כ נקט אמרי האזינה ה'. וכנגד שבע"פ שצריך להבין דבר מתוך דבר בינה הגיגי ויען דסגולת התורה שתפלתו

נשמעת כמשז"ל וכמו שכתבנו בסמוך אמר הקשיבה לקול שועי וכו'. א"נ אפשר במ"ש מז"ה חסד לאברהם ז"ל מעיין שני עין הקורא נהר י"א דאין אותיות התורה אותיות הסכמיים שיובן כונת המדבר בהם אך הם אותיות רוחניות פנימיות כי כל אות רומזת בצורתה רוחניות ידוע מבחינות הספירות ולכל אות יש רוחניות ואור נכבד אצול מעצם הספירות משתלשל עד שיגיע האור ההוא באות ההוא ומהבל פיו תהיין צורות קדושות עליונות מתקשרות בשרשן וכשיזכיר האדם תיבה מהתיבות יניע כח האותיות המצרפות בה ומסיבת תנועת כחות ההם והכאתם זה בזה עוד יתהוה בהבל פיו רוחניות ומציאות חדש והוא כהרכבת המרקחות זהת"ד בקיצור וממילא רווחא חקירת הראשונים דמאחר שהש"י בוחן לב חוקר כליות אמאי צריך להתפלל בביטוי שפתים ותיסגי דמי שיש לו לבקש מהקב"ה יחשוב בלבו שאלתו ויכוין לבו וה' ימלא משאלות לבו אם ראוי לכך ובזה היה מתקדש שמו כביכול ואי גברא לא חזי אף שיתפלל בקול אין דבריו נשמעים וכבר כתבו המפרשים תירוץ לזה. אך על פי האמור יש טוב טעם כי בהוצאת התיבות כתקנן מעורר רוחניות ומניע כחות האותיות המצטרפות ותנועתם והכאתם זה בזה יתהוו אורות חדשות לא שערום המתפללים. ואפשר שזה כונת קראין אמרי האזינה ה' היינו גופן של דברי שאלתי ומלבד זה בינה הגיגי אתה לבדך מה יתהוה ומה יצא מהאותיות הקדושות הקשיבה לקול שועי כי אתה יודע היכן הדברים מגיעים ומה מעוררים. וכי תימא מהיכן ידעת זה לז"א מלכי ואלהי כי אליך אתפלל וצריך להתפלל בפה ואמאי אלא מוכרח שהטעם שמתהוים אורות חדשות והיינו דקאמרן בינה הגיגי:

פרק ו

פסוק א

על השמינית מזמור לדוד ה' אל באפך תוכיחני וכו'. המפרש בדברי הימים א' סימן ג' כתב משלמה עד יואש ח' דורות ולפי שראה דוד שהיה זרעו כלה בימי יואש על ידי עתליהו וכו' עמד בתפלה ואמר זה המזמור למנצח על השמינית שמנה נימין על דור שמיני הושיעה כי גמר חסיד ונמלט יואש ומן יואש עד יאשיהו ח' דורות שראה דוד שיאשיהו ובניו כלם הולכים לאבדון זה נהרג וזה נקרו עיניו התפלל עוד על השמינית על דור ח' ה' אל באפך תוכיחני ובשביל תפלתו נשתיירו בני יהויקים ובכל ספר תהלים אין יותר על השמינית אלא אלו שנים עכ"ל ולפי דבריו הושיעה ה' כי גמר חסיד אמר בראשונה. ומזמור זה אמרו אח"ך לפי שראה יאשיהו נהרג וכו'. ולפ"ז א"ש שאמר אל באפך תוכיחני על יואש ואל בחמתך תיסרני על יאשיהו חנני ה' כי אומלל אני נכרת

ח"ו בימי עתליהו ואח"כ בימי יאשיהו. רפאני ה' כי נבהלו עצמי רמז לנשים צדקניות המכונות עצמות ע"ש הכתוב עצם מעצמי ועל דרך שפירש רבינו האר"י ז"ל מ"ש רז"ל כיון שהגיע עשרים שנה ולא נשא אומרים תפחנה עצמותיו וגם אנו נאמר דאפשר דמ"ש נבהלו עצמי רמז על חוה שהיא בת שבע ועל רות שהיא תמר שנתבהלו שח"ו יפסק זרעם ונפשי נבהלה מאד נפשי שהיא נפש אדה"ר נבהלה מא"ד ר"ת אדם דוד משיח ואתה חסד ה' רחמים עד מתי יתוקן עולם ויבא משיח מזרענו. ובספר ארץ החיים כתב נוטריקון מאד כאמור. ולדרכנו אתי שפיר בעזה"י:

פרק ז

פסוק א

שגיון לדוד אשר שר לה' על דברי כוש בן ימיני. אפשר לרמוז דלהיות דשאול לא מחה זכר עמלק וגרם דהנחש עדיין אחז בפגם הירך וגם משו"ה אין השם שלם כביכול וחסר ו"ה להיות שלם השם. ודוד הע"ה תקן הרבה בשירותיו כמ"ש המקובלים. וכשתחשוב נחש לרמוז דשאול גרם שעדיין אוחז בפגם הירך ונוסף דעדיין אין השם שלם כביכול דחסר ו"ה לתקן בצד מה אמר שגיון שהוא בגימטריא נחש לבטל יניקתו מהירך ועוד ו"ה לתקן איזה תקון וז"ש שגיו"ן על דברי כוש דהוא שאול דכתיב בן שנה שאול שהיה נקי מחטא כבן שנה וזה מצד יראת ה' שהיה תמיד שם הויה נגד עיניו ובזה ניצול מיצר וזה רמז בתיבת כוש דהיה בין עיניו כ"ו שם הוי"ה ובזה מבטל יצר גימטריא ש' וזה רמז כוש כ"ו מספר שם הוי"ה. ש' בגימטריא יצ"ר ועוד בן ימיני דלא השתחוה לעשו. ועוד דבנימין בן יעקב אחד מד' שמתו בעטיו של נחש. ועם כל זה חטא שלא מחה זכר עמלק. והוא פלא. לזה התפלל ה' אלהי בך חסיתי הושיעני מכל רודפי היצר וכחותיו והצילני מן החטא. והוא התפלל סתם כמו שמתפלל על אויביו הנגלים בארץ אך כונתו על אויבי הנפש סט"א וגונדא דחימה והקב"ה בוחן לבות וידע כונתו וזו חכמת דוד הע"ה לשאול מה' יתברך להצילו מאויבי הנפש והגוף ומסט"א וכיוצא:

פסוק טז

בור כרה ויחפרהו. אמרו רז"ל בשוחר טוב כל שהרשעים הן חופרים לנפשם הן חופרין ובסוף יפול בשחת יפעל ישוב עמלו בראשו זה המן שכל מה שחשב למרדכי נעשה לו עכ"ל ויתבאר זה במ"ש במדרש ר' פנחס ור' חוניא לפי שהרשעים אומרים כמה רבואות גהינם היא מחזקת אמר הקב"ה כל מה שאתם רבים בעולם היא מתפתה בכל יום ומרחבת ומעמקת שנאמר כי ערוך מאתמול תפתה עכ"ל וידוע שגיהנם נקרא בור

והרשעים קונים גהינם בממון גדול אשר לדבר עבירה פז"ר גדו"ל ברצון טוב וז"ש בור כרה מלשון אשר כריתי לי שכן קורין למכירה כירה. וכי תימא כמה רבואות מחזיק גיהנם לז"א ויחפרהו שהן חופרין לנפשם כי מתרחבת ומעמקת. ומ"ש ובסוף יפול בשחת יתבאר במעשה הרוח שדיבר למהרח"ו ז"ל שהיה כ"ה שנים שהיה ביסורין קשים מאד כי מ"ש משפט רשעים בגיהנם י"ב חדש הוא כשילכו לגיהנם אבל קודם גהינם הם יסורין יותר קשים ואחר כמה שנים הולכים לגהינם ושם הם י"ב חדש וז"ש ובסוף יפול בשחת יפעל דהגהינם הוא בסוף כמה יסורין קשים. ומה שדרשוהו בהמן הפשוט שהמזמור מדבר בשאול הע"ה שהוא גרם לצרת המן שהחיה אגג ודוד הע"ה הוא היה יסוד המעלה להצלה כמו שארז"ל דבזכותו ניצולנו לזה דריש בור כרה בהמן שהוא קנה בדמים מרובים מפלתו ויפול בשחת יפעל כי הוא פעל ועשה ומדד עצמו על העץ ישוב עמלו בראשו כמ"ש ואת עמלנו אלו הבנים שהוא נתלה בתחילה ובניו עליו. וחתם דוד הע"ה אודה ה' כצדק"ו שהוא מודה על נס זה כמו שמודה אסתר שהיא צד"ק ואזמרה שם ה' עליון דתמיד בשירותיו הוא מתקן הירך והנצח כמ"ש נעימות בימינך נצח וזו ששאל דוד הע"ה זכרני ה' ברצון עמך שיזכירהו בנס זה וא"ל הקב"ה לך אני מזכיר תחילה איש יהודי ואח"כ ושמו מרדכי כמו שאמרו רז"ל. ולכן אמר אודה ה' כצדקו ואזמרה שם ה' עליון:

פרק ח

פסוק ג

מפי עוללים ויונקים יסדת עז למען צורריך להשבית אויב ומתנקם. רז"ל אמרו במדרש חזית שהקב"ה במעמד הר סיני שאל לישראל תנו לי ערבים ואמרו ישראל בנינו ערבים עלינו אמר הקב"ה הא ודאי ערבים טובים שנאמר מפי עוללים ויונקים יסדת עז. וחקרו המפרשים דקי"ל לא יפרע מן הערב תחילה והרי הלווים הם חיים וטובים ולמה הקב"ה אינו נפרע מן הלוה והרי הכל ברשותו כנפש האב וכנפש הבן ויש בזה כמה תירוצים. ואני בעניי אמרתי דאעיקרא דמילתא אין כאן חקירה דהכא מיקרי אין ללוה לשלם כי הנה אלה רשעים עושים מצות וקצת תלמוד תורה והכל הולך לסט"א ולו חפץ ה' להמיתם יענשו עונשים מרים אבל מי יעלה לנו ניצוצי הקדושה מתורתם ומצותם אשר בסט"א וא"כ אין ללוה לשלם. ונפרע מן הערב הם הבנים קטנים שאין להם חטא ונשמתם נקיה והיא טהורה ובקרבתם לפני ה' וימותו בו בפרק החלו עולין ניצוצות הקדושה שנטמעו ע"י אביהם. וזה כונת הכתוב בדרך אפשר מפי עוללים ויונקים יסדת

עז כי בפיהם ירצו כשנשמתם עמדה בהר סיני שנתרצו הבנים קטנים להיות ערבים כמו שכתב הרב מהר"ש יפה ז"ל בספר יפה קול. וכי תימא אמאי צריך ערב והרי הקב"ה יכול ליפרע מכל חי אבות על בנים. לז"א למען צורריך הם גונדא דחימה כי צוררים הם לטרוף טרף התורה והמצות. ובכי הא אין ללוה לשלם מיקרי ולכן לוקח הבנים נקיים ונעימים ובזה יתבררו ניצוצי הקדושה ויוסר חיות הסט"א וז"ש להשבית אויב הסט"א ומתנקם לגנוב הניצוצות ולכן מועיל הערב דיש לו לשלם מיקרי כי לו במותו יקח כמה ניצוצות אשר שם והמה יעלו לקדושה:

פרק ט

פסוק ו

גערת גוים וכו'. אפשר במ"ש ז"ל דשר עמלק הוא שטן הוא יצה"ר וזה תלוי ביד ישראל לשוב בתשובה שלימה וללמוד תורה וקיום מצות ואז יכנע השר שלו ואז מן השמים יעזרונו למחות זכר עמלק וז"ש גערת וכו' שמם מחית לעולם ועד כד"א מחה אמחה את זכר עמלק כמו שאמרו רז"ל. וכי תימא מאחר דדיבורו של הקב"ה מעשה וכך עתיד להיות מי מעכב שלא ימחה שמו וזכרו. לז"א האויב כלומר האויב הידוע הוא היצה"ר שר שלו ובעונות ישראל מאריך. זה גורם דאף שתמו עשו ועמלק. אכתי פשו חרבות לנצח עריהם קיימות כמו שפירשו רז"ל. אבל מהרה תכף שישובו ישראל ערים נחשת אבד כל זכר למו אז ה' לעולם ישב כונן למשפט כסאו שיהיה שמו וכסאו שלם אך הוא במשפט עד עת בא קץ השר שלו והוא העיכוב וז"ש כונן למשפ"ט כסאו. ואפשר לרמוז וה' לעולם יש"ב בגימטריא י"ב צירופי הוי"ה המאירים בכל חדש צירוף אחד כונ"ן גימטריא אחורים דשם אדנ"י למשפט ת"ת כסאו מלכות. ובמדרש גערת גוים זה עמלק שנאמר ראשית גוים עמלק אבדת רשע זה עשו שנאמר וקראו להם גבול רשעה יכול אף יעקב בכלל רשעים לא נאמר אלא רשע שמם מחית לעולם ועד תמחה את זכר עמלק עכ"ל והוא תמוה. ופירש הרב כמהר"ר מאיר ברזילי זלה"ה דמ"ש יכול אף יעקב בכלל היינו בכלל גערת גוים דזה הוה ס"ד דיהיה בכלל גערה לזה אמר אלו כתיב אבדת רשעים בלשון רבים כמ"ש שמם מחית בלשון רבים הו"א דשמם מחית קאי אמ"ש אבדת רשעים והשתא דכתיב אבדת רשע מוכרח דשמם מחית קאי אגערת גוים וא"כ לא ס"ד דיעקב יהיה בכלל שמם מחית דח"ו גמירי דלא כליא שבטא וכיון דשמם מחית קאי אגערת גוים מוכרח דאין ישראל בכלל עכ"ד ודפח"ח. ואפשר לפרש בכתוב בסגנון אחר גערת גוים זה עמלק דכתיב ראשית גוים עמלק ר"ת גער. והטעם שנשאר בעוה"ר כל זמן

זה היינו משום דשר עמלק הוא שטן הוא יצה"ר ותלוי עמלק בזה. וכאשר אבדת רשע הוא היצה"ר אז שמם של עמלק ועשו מחית לעולם ועד. וכבר נודע דבדרך דרש הרשות נתונה לפרש בסגנון אחר ממאי דאמרו רבותינו ז"ל בדרך אפשר. ואם הוא אמת. רז"ל כל רז לא אנס להו אלא דחדא מינייהו נקטי:

פרק י

פסוק א

למה ה' תעמוד ברחוק. כתב הרב מהר"ש עדני ז"ל בספר דברי אמת כ"י נראה מפירוש רש"י ז"ל בריש פ"ב דמגילה דמזמור על מות לבן ולמה הכל מזמור אחד עכ"ל גם ראיתי להרב הנזכר שכתב סימן קט"ו לא לנו רוב ספרי כ"י אין זה תחלת מזמור אלא כלו מזמור אחד עד אהבתי עכ"ל ובהא תנוח דעתנו על מ"ש בירושלמי פרק כל כתבי ומדרש שוחר טוב מזמור כ"ב ומסכת סופרים פרק ט"ו הלכה י"א דיש קמ"ז מזמורים בספר תהלים כנגד שנותיו של יעקב שהם קמ"ז והוו בה רבנן בתראי דק"ן מזמורים הם וא"ת דאשרי ולמה רגשו אחד אכתי הוו קמ"ט ומה שתירצו הם דברים דחוקים וכתבתי דהנכון הוא דשני מזמורים בספריהם היו מחוברים עם האחרים כמ"ש בש"ס על אשרי ולמה רגשו כמ"ש בקונטריס כסא רחמים דף נ"ה ע"ש איכו השתא מצינו השני מזמורים דיו"ד וקט"ו שמחוברים למזמורים שקדמו והוו קמ"ז. ואם נפשך לומר אודי לי מיהא דמ"ש שהם קמ"ז מזמורים הוא על דרך זה:

למה ה' תעמוד ברחוק. אפשר דכך הם דברי העני הנרדף מהגאה ומזיקו ולזה אמר למה ה' תעמוד ברחוק כלומר נראה ח"ו שאתה עומד מרחוק:

פסוק ג

כי הלל רשע על תאות נפשו. שמתאוה לאכול ואינו מקפיד אם יש תולעים ושאר איסורים ומברך עליו ובזה מנאץ ה'. והוא נמשך למעלה מ"ש אח"כ רשע כגובה אפו בל ידרוש כלומר אינו דורש את ה' לרבות ת"ח. ארץ החיים. והוא דרך הלציי שאוכל דבר איסור ומברך. והרי זה נאץ את ה' ובא לו זה מסיבת כי בגובה אפו בל ידרוש את ה' לרבות ת"ח ואינו מכבד לת"ח והוא מזולזל בעיניו הת"ח ואינו שואלו ובזה נלכד בכמה אסורים. ויש מי שפירש דאמרו רז"ל דכביכול אמר נעשה אדם ללמד דרך ארץ דהגדול ישאל עצה מהקטן ולפי זה מי שהוא גאה ח"ו סובר דנעשה אדם הם שתי רשויות כי הוא גאה ושונא הענוה. וז"ש רשע כגובה אפו בל ידרוש עצה משום אדם כי הוא גאה

ועי"ז אין אלהים כל מזימותיו דסובר דנעשה אדם הוא ח"ו שתי רשויות דלדידיה אין ענוה בעולם:

פרק יא

פסוק א

למנצח לדוד בה' חסיתי. כלומר אני דבק בה' דכתיב וה' עמו ואמרו רז"ל אפשר שכינה עמו והוא בא לידי חטא וז"ש איך תאמרו לנפשי נודי הרכם צפור הר שלכם צפור נדדו כמשז"ל והלוא בה' חסיתי ואין חטא בא על ידי כך פירשו המפרשים ואפשר ונבין כי לנפשי נודי הכתיב נודו וקרי נודי. כי הנה אמרו רז"ל אי רישא דעמא זכאה כ"ע זכאין וידיעת ההפכים אחת היא וז"ש איך תאמרו לנפשי נודי וזה גורם דכיון דרישא לאו זכאה נודו כלכם. ואפשר דבהיות דשונאי דוד הע"ה היו אומרים שבא מרות המואביה ואמרו בזהר הקדוש דנקראת רות שהוא תור כי היא צפור טהור. והם היו לועגים על דוד שבא מרות ומפני זה היו אומרים הרכם צפור הר שלכם המלך בא מרות שהיא צפור תור ואומרים אתם שהם שתי פרידות טובות אך הוא צפור מבלק בן צפור. ולכן היו אומרים נודי הרכם צפור שנפש הר שלכם הבא מצפור רות תור ובלק בן צפור תנוד על דרך יקלענה בתוך כף הקלע כמו שפירש רד"ק ז"ל. ועל זה היה אומר ברוח הקדש איך תאמרו לנפשי נודי. כי הנה הרשעים בעלי לה"ר ידרכון קשת כוננו חצם חץ שחוט לשונם לירות במו אופל לישרי לב שהם ענוים כמ"ש פרק כיסוי הדם יכול יגיס דעתו ת"ל משרים. ורוח הקדש מלתו על לשונו ההוא אמר לישרי לב שהוא עניו ועשה היצה"ר טוב וז"ש לישרי ל"ב. ואיך יתכן מי שהוא עניו וה' עמו ועוסק בתורה תמיד לבא לידי חטא. כי השתות יהרסון כלומר אם ח"ו יסודי התורה להיות עניו ועוסק בתורה ודבק בו יתברך יהרסון ולא יצילו מחטא. צדיק מה פעל במעשיו הטובים. והאמת הוא ה' בהיכל קדשו שהיא השכינה והעניו מרכבה לשכינה. ה' בשמים כסאו. ואצל האורות כביכול אוצר הנשמות עיניו יחזו כל דרכי ומסילות הנשמה שבהם בא השפע לחלק הנשמה שבגוף האדם עפעפיו יבחנו בני אדם. ומה שבא הענין באופן זה היינו טעמא ה' צדיק יבחן. ועל כן ימטר על רשעים פחים שהם מפליגים לדבר לה"ר וכו' כי צדיק ה' צדקות אהב ואינו מקפח אפילו שיחה קלה וכ"ש העוסק בתורה ומתכשר בעבודתו ללמוד לשמה ומקיים מצות כסדרן והלכתן ודאי ישר הקב"ה כביכול יחזו פנימו של צדיקים. ועד"ה צדיק יסוד צדקות לאה ורחל יחזו גימטריא א"ל המשכת החסדים פנימו פב"פ וא"ש ההי"ב:

פרק יב

פסוק ב

הושיעה ה' כי גמר חסיד. ובזכות החסיד העולם עומד כדכתיב וצדיק יסוד עולם וכ"ש אם הוא חסיד ועתה כי גמר חסיד הושיעה ה' כרב רחמיך. כי פסו אמונים מבני אדם. אפשר דהכונה דזו רעה כפולה להיותם בני אדם דאמרו המפרשים כי הן בעון באכילת עץ הדעת נפגמו כל אבריו זולתי הקנה שלא נפגם כי לא דיבר אדה"ר וא"כ היה ראוי לבני אד"ם דייקא שאדם פגם בכל אבריו ולא פגם בקול שהם לפחות יזהרו שלא לפגום בקול. והן בעון פסו אמונים מבני אדם שוא ידברו איש את רעהו וזה חטא כפול לפגום מחדש גם במה שלא פגם אדה"ר. ועוד רעה חולה שמדברים לה"ר ואח"כ לומדים בתורה ולא דעת ולא תבונה בהם דהלשון נעשה חתיכה דאיסורא שקץ הוא ואיך יבא לעבוד ה' וללמוד בתורה ולהתפלל לפניו בכלי מטונף וטמא ודאי ענשו כפול וכמ"ש ז"ל וזה אפשר רמז הפסוק יכרת ה' כל שפתי חלקות. שאחר שסיפר לה"ר לשון מדברת גדולות ר"ל דברי תורה ותפלה וזה פגם גדול וענש יענש ולכן צריך קודם שילמוד או יתפלל להתודות ולשוב ואז התורה והתפלה יתקבלו ברצון לפניו יתברך:

פסוק ו

אשית בישע יפיח לו. פירש הרב החסיד כמהר"ר יעקב מולכו ז"ל במ"ש בערכין דף ט"ו דהתקון ללשון הרע היינו ללמוד בתורה דכתיב מרפא לשון עץ חיים. וז"ש אשית בישע דאחר שקלל קללות נמרצות לבעלי לשון הרע. אמר אשית בישע כלומר אחר שאמרתי יכרת ה' כל שפתי חלקות וכו' יש תקנה לדבר וזהו אשית בישע. ומהו התיקון יפיח לו אמרות ה' אמרות טהורות ר"ל יעסוק בתורה והיא תקנתו כמדובר. ואולם אכתי יש לחקור איך יתכן דהלשון עצמו אשר דיבר לשון הרע ונעשה כלי משוקץ איך הוא עצמו ילמוד בתורה ויועיל לכפרה. והא קי"ל אין קטיגור נעשה סניגור. ויש לתרץ חדא דכתב הרב גור אריה דכשבא לכפר החטא עצמו בזה ל"א אין קטיגור נעשה סניגור. וה"ה הכא בא לתקן מה שפגם בלשון עצמו. ועוד אמרינן פ"ק דקדושין דהאשה מתקדשת ומתגרשת בשטר ופריך אין קטיגור נעשה סניגור ומשני מילי דהאי שטרא לחוד ומילי דהאי שטרא לחוד. וא"כ הכא הלשון עצמו יוכל לשחר אל אל ולתקן בעץ חיים מה שפגם בלשון דמילי דלה"ר לחוד ולהבדיל כמה וכמה הבדלות דברי תורה דברי אלהים חיים ומרפא לשון עץ חיים. וז"ש אשית בישע תקנה ללשון הרע שילמוד בתורה. ועל זה יקשה דאין קטיגור נעשה סניגור ולשון זה עצמו הוא קטיגור ואיך הוא עצמו יהיה

סניגור לז"א בתחילת דיבר התירוץ לזה דהיינו יפיח לו דהיינו לתקן העון עצמו אז שרי כמ"ש הרב גור אריה וז"ש יפיח לו ועוד תירוץ שני אמרות ה' אמרות טהורות כלומר אמת דהלשון הוא קטיגור אבל לשעבר היו אמרי"ם המאררים מילי דלה"ר ועתה אמרות טהורות וכו' ובכי האי לא נתאמרה אין קטיגור וכו':

פרק יג

פסוק ב

עד אנה ה' תשכחני נצח. אמרז"ל בשוחר טוב עד אנה ה' תשכחני בבבל עד אנה תסתיר כבודי. עד אנה אשית ביון עד אנה ירום אויבי באדום. וכן דרשו שם ואני בחסדך בטחתי בבבל. יגל לבי בישועתך במדי אשירה לה' ביון כי גמל עלי באדום עכ"ל ולהיות שכל הגליות הם לברר ניצוצות הקדושה חתם כאמור כי גמל עלי שס"ת הוא שם יל"י מע"ב שמות שהוא מברר ניצוצי הקדושה כמ"ש רבינו האר"י זצ"ל בפסוק זה ואפשר לרמוז שאמר יגל לבי בישועתך דדוד הע"ה היה סיבה גם כן לבטל גזרת המן אי משום דע"י שירותיו תקן פגם הירך ושאל מהקב"ה שיזכירהו בנס זה ואי משום דבזכות עשרת אלפים ככר שנתן דוד הע"ה לעבודת בית ה' בטלו עשרת אלפים ככרי כסף של המן כמו שכל הקדמות אלו הבאתי אני בעניי עיקרן ושרשן בדרושים. ולכך אמר יגל לבי בישועתך על גאולת מדי. ולפי פשוטו אמר יגל לבי בישועתך שכל עיקר שמחתנו על השכינה שהיתה בגלות ובגאולה יקים ה' סוכת דוד ולכן אמר יגל לבי בישועתך כנגד כל ישראל וגם בפרטות שהיא נקראת סוכת דוד:

פרק יד

פסוק ב

לראות היש משכיל דורש את אלהים. פירש בספר ארץ החיים דתנן עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק י"ש עולמות דהיינו י"ש למחזיק וי"ש לת"ח וז"ש לראות היש משכיל אם מחזיק לת"ח וזוכה י"ש עולמות וז"ש לראות הי"ש משכיל דורש את אלהים שדורש את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח וז"ש דורש את אלהים עכ"ד ואפשר להמתיק עוד במ"ש שכחת הלקט דכשהולך המחזיק לעוה"ב מלמדים אותו תורה ובזה פירש עטרת ראשי אבא מארי זלה"ה מ"ש רז"ל עתיד הקב"ה לעשות צל וחופה לבעלי מצוות אצל בעלי תורה שנאמר כי בצל החכמה בצל הכסף ולכאורה קשה דאין טיבותא לבעלי מצות להיותן במתיבתא דרבנן וכמו צער בנפשם כי לא ידעו ולא יבינו ובהא ניחא דמלמדין לו

תורה ויכול להיות בחברת הת"ח וזו מעלה גדולה זהת"ד עט"ר אמ"נ עדן וזה רמז לראות היש משכיל דמחזיק לת"ח זוכה להיות משכיל שמלמדין אותו תורה לעוה"ב:

פסוק ג

הכל סר יחדיו נאלחו. אפשר דהכונה דהיו מתקבצים לבטל תורה וכיוצא ויגדל עונם כשעושים ענינם בחברה דעונשם כפול לעבור אמימרא דרחמנא ברבים. וז"ש יחדיו נאלחו בהיותם רבים אין עושה טוב כלומר אין מי שיעשה טוב ואין גם אחד דיחזיק בת"ח להנותו ואדרבא נאספים לבטל תורה ולעשות נגד רצונו ברבים:

פסוק ז

מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב ה' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל. פירש הרב החסיד מהר"י פייאמיטא זלה"ה דכשהישועה מצד רחמיו יתברך הישועה בשם הויה דהיינו דמרוב רחמיו מרחם ומקים השכינה כביכול ועמה יפקון וז"ש הכתוב כאן מי יתן מציון ישועת ישראל דהיא ישועה אחת וזהו בשוב ה' מדת רחמים יגל יעקב על השכינה ישמח ישראל על גאולתם. ובמזמור נ"ג כתיב מי יתן מציון ישועות ישראל בשוב אלהים שבות עמו והיינו דמן הדין הם ראוים לגאולה ולפ"ז גם הקמת השכינה היא מן הדין והיינו ישועות תרתי בשוב אלהים מדת הדין דכיון דהדין נותן להושיעם גם השכינה קמה וגם נצבה הוי תרי ישועות יגל יעקב ישמח ישראל עכ"ד ואפשר לומר קצת בסגנון אחר דכשהישועה היה במדת רחמיו דישראל לא היו ראויים אז ברחמיו יושיע ישראל והיא גאולה בכללות בשם הוי"ה מדת רחמים. אך כשישראל ראוים מצד הדין אז מלבד הישועה בכללות יש כמה פרטים ג"כ דנכרת הישועה שכל העניינים יבואו מרווחים ומתוקנים ונראה כאלו הם ישועות רבות ואז נאמר ישועות ישראל בשוב אלהים שהישועה ממדת הדין ונראות ישועות הרבה. ועוד אפשר לומר במה שפירש הרב מהר"ש פרימו ז"ל בפסוק נורא תהלות עושה פלא דכשה' עושה נס ישראל אין מרגישים אלא באותו נס הניכר ונודע ולפי האמת חוץ מהנס הניכר יש כמה נסים נמשכים מזה וז"ש נורא תהלות דהוא נורא תהלות רבות הגם שלגבי דידן אינו כי אם עושה פלא אחת. ולכן במזמור זה אמר מי יתן מציון ישועת ישראל דישראל אינם מרגישים כי אם בישועה אחת. אבל לפי האמת הם ישועות רבות וכלם נמשכות מזה ולכן כתיב במזמור נ"ג ישועות ישראל בשוב אלהים דלפי האמת כל נס ופלא הם ישועות רבות כדבר האמור:

פרק טו

פסוק ב

הולך תמים ופועל צדק וכו'. אפשר במ"ש מחשבה מועלת לדברי תורה וכתבו התוספות דבלומד לשמה המחשבה אינה מזקת. וכתבנו בעניותנו בדרושים דאפילו אם לומד לשמה אפשר דדוקא המחשבה אינה מזקת. אך אם ידבר בפיו שילמוד וישקוד בתורה וכיוצא הדיבור מזיק ובזה אמרתי שזה רמז הפסוק אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני דכשאמרתי בפי אחכמה וכיוצא. היא רחוקה ממני שהדבור מזיק. ומצינו שדוד הע"ה היה אומר שלמחר ילך לראות בנין נאה וכיוצא. ולמחר נכנס לבהמ"ד. ואפשר ז"ש הולך תמים שאינו אומר אני הולך ללמוד או לעשות מצוה אלא הולך תמים סתם. ובזה ופועל צדק שהוא לומד ומקיים מצות. ודובר אמת בלבבו שאינו אומר מה שבלבו לעשות בפיו כי אם בלבבו:

פסוק ד

נבזה בעיניו נמאס. ר"ת גימטריא מאי"ן עם הכולל כי תמיד הוא חושב בשפלותו שהוא מאין ובזה זוכה לחכמה והלכה כמותו בכל מקום כמ"ש בפ"ק דערובין וזה רמז והחכמה מאי"ן תמצא ועם כל זה שכבר ראה כמה פעמים שהלכה כמותו דכן הסכימו החכמים. ואת יראי ה' יכבד ר"ל לת"ח החולקים עמו מכבד:

פסוק ה

עושה אלה לא ימוט לעולם. אפשר דבתורתו ומצותיו מתקן לאה ורחל לאה אותיות אלה ימו"ט גימטריא אדני ולא ימוט לעולם שהוא נשמר מהחטא ועל משמרתו הוא עומד להיות מרכבה לשכינה וא"ש ההי"ב:

פרק טז

פסוק א

מכתם לדוד שמרני אל כי חסיתי בך. אמרו במדרש שמרני אל כי חסיתי בך שמרני אל שלא אכשל בדבר הלכה (עיין פרשת דרכים ריש דרוש ט"ו) ורש"י לקמן מזמור ס' כתב רבותינו דרשו על דוד שהיה מנהיג עצמו כמך ותם אפילו במלכותו. ואפשר כמ"ש פ"ב דיומא לא משכחת צורבא מרבנן דמורה אלא דאתי מלוי ומיששכר והקשו המפרשים דהרי דוד הע"ה אמרו וה' עמו שהלכה כמותו בכל מקום ולא היה מלוי ויששכר ויש כמה תירוצים אחת שדוד הע"ה היה מלך ולגבי מלך לא נאמר זה. א"נ שהיה עניו מאד

ועל ידי הענוה מכוין אל האמת כמ"ש פ"ק דעירובין גבי ב"ה שיצאת ב"ק שהלכה כבית הלל ומפרש בגמרא שהטעם שהיו ענותנין ופירש מר"ן בכללי הגמרא שבזכות הענוה היו מכונים אל האמת. וכתבו המפרשים דכל זה היינו בצורבא מרבנן דמורה ביחיד אבל כשהם רבים אז אפילו משאר שבטים מכוונים אל האמת וז"ש מכתם לדוד שהיה מך ותם עניו אפילו במלכותו והכא נרמזו השתי מעלות המועילות לכוין אל האמת שהם המלכות והענוה שכל אחת מהנה אגוני מגנא לכוין אל האמת כמ"ש המפרשים ונראה הטעם דמלך כרבים דמי וכי איכא רבים שמורי"ם לכל בני ישראל אהניא זכותא דרבים לכוין האמת והענוה היא סגולה להיות מרכבה לשכינה ותורה שבע"פ היא כנגד השכינה והלכה היא ה' כלה. גם משפט הוא בלאה ותורה לשמה הוא לתקן פרצוף לאה ולאה נקראת ענוה כידוע כל זה מרבינו האר"י זצ"ל ולזה העניו מכוין אל האמת מטעמים אלו הנאמרים באמת. וזה רמז קראין מכתם לדוד כלומר הגם שהיה דוד עניו גם במלכותו עם כל זה לא סמך והתפלל שמרני אל שלא אכשל בדבר הלכה ונקט לשון יחיד כי ברבים פשיטא שמכונים לאמת. אך ביחיד תכון תפלתי שמרני שלא אכשל בדבר הלכה ואיני סומך על מלכות ולא על ענוה רק כי חסיתי בך שתשמע תפלתי ותשמרני:

פסוק ב

אמרת לה' אדני אתה טובתי בל עליך. אפשר שכונתו ליחד קבה"ו תמיד שלא ע"מ לקבל פרס וזה רמז אמרת מלשון ראוה מדברת לה' קב"ה אדני שכינתיה אתה להמשיך החסדים בסוד אתה כהן לעולם. טובתי בל עליך שלא ע"מ לקבל פרס כי אני חייב להדמות לקדושים אשר בארץ האבות. ורז"ל בשוחר טוב דרשו. אמרת אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע אעפ"י שהייתי מלך המלכתיך עלי והוא תמוה. ואפשר במה שפירשו המפרשים בפסוק כי ראיתי בבניו לי מלך שכביכול רצה לומר עלי מלך כמו שכתבתי לעיל בשמואל ב' סימן כ"ג ואפשר שז"ש אעפ"י שהייתי מלך שמרוב ענותנותך אמרת כי ראיתי בבניו לי מלך עלי מלך אני המלכתיך עלי וז"ש אמרת לה' אדני אתה אדון ושליט טובתי ר"ל מלכותי בל עליך כי אם מלך על ישראל ואתה אדוני ופטרוני וא"ש ההי"ב:

פסוק ח

שויתי ה' לנגדי תמיד. אפשר שויתי רוח ה' דיבר בו דזכה למדת הנשתוון שכתב הרב חובת הלבבות ז"ל דהיינו דאם יכבדוהו או אם יבזוהו הכל אצלו בשוה והבזיון והכבוד שקולא"י נינהו ואמר דזכה לזה משום דה' לנגדי תמיד. ובזה הכל שוה בין אם יכבדוני בין אם יבזוני כי אני עומד לפני ה' ומכיר פחיתותי באמת. ואם תאמר בלא זה אני עוסק בתורה ואגוני מגנא ואצולי מצלא לז"א התורה היא מצלת מהחטא וז"ש כי מימיני רמז

לתורה אהניא בל אמוט. אבל לזכות למדת הנשתוון לא סגי בתורה אלא לחשוב כי ה' לנגדי תמיד:

פסוק ט

לכן שמח לבי ויגל כבודי וכו'. אפשר במ"ש רז"ל בתנחומא פרשת קרח על פסוק נאום הגבר הוקם על שהיו מתים מישראל בכל יום ק' בא דוד הע"ה ותקן ק' ברכות ותעצר המגפה וזהו הוקם ע"ל גימטריא ק'. וכתבו ז"ל דק' ברכות א' מדאורייתא ברכת המזון וב' ברכת התורה למ"ד נשארו צ"ח מדרבנן גימטריא גהנם צ"ח שהמברך צ"ח ברכות נצול מגהנם. וזה רמז לכ"ן גימטריא ק' רמז לק' ברכות שתקן שמח לבי שהצלתי ישראל. וכתב רבינו בעל הרקח שק' ברכות מצילות מצ"ח תוכחות גם כל חולי וכל מכה הם ק' וז"ש אף בשרי ישכון לבטח שניצול מהתוכחות. כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת דבק' ברכות ניצול מגהנם וגדלה שמחתו לזכות את ישראל ולהצילם מהמגפה והניחו יתרם להצילם מהתוכחות צ"ח. וגם מכל חולי וכל מכה ומעונשי גהינם והמלך דוד שמח שמחה גדולה:

פרק יז

פסוק א

שמעה ה' צדק וכו'. אפשר לשון וישמע שאול את העם ותרגם יונתן וכנש שאול ור"ל שיחבר השכינה הנקראת צדק עמו. הקשיבה רנתי מה שלומד ומשורר בלילה וכמ"ש אין רנה של תורה אלא בלילה. האזינה תפלתי כי כל כונתי בלימוד ובתפלה הוא ליחד הדודים:

פסוק ב

מלפניך משפטי יצא עיניך תחזינה משרים. אפשר ונקדים מ"ש בסבא קדישא על פסוק למען תצדק בדברך דהוא בדיחא דמלכא ואמר חטאתי לקיים דבריך שאמרת שאיני יכול לעמוד בנסיון בדבר ערוה וכן אמרו בש"ס פרק חלק. ולפי מה שחקר הרמב"ם אם ידיעתו מכרחת והסכים כי אין ידיעתו כידיעתנו והבחירה ביד האדם וביאר הרב מהר"ם אלשיך ז"ל דכלפי מחשבתו יתברך כך רצה שהבחירה תגביר אבל דיבורו הוי גזרה וצדיק ורשע לא קאמר. לפי זה שפיר קאמר הרמב"ם במשנת הכל צפוי והרשות נתונה דמה שהוא בידיעה ולא היה דיבור הרשות נתונה. ומכל זה יש מקום פטור לדוד הע"ה דדיבורו של הקב"ה מעשה והוא אמר לא מצית למיקם. וז"ש מלפניך משפטי יצא על ענין בת שבע. עיניך תחזינה משרים דהגם דהמעשה היה זר מ"מ אתה ידעת כי בעצם הדבר אוריה

לא שמש בה לעולם והיתה מגורשת ואמרת שאיני יכול לעמוד ודיבורך אחור לא ישוב ריקם. בחנת לבי וכו' צרפתני בל תמצא. מטעם שדברת. והראיה לפעולות אדם בדבר שפתיך כמו שפירשו הראשונים דכל מה שהוא האדם חכם או טפש עני או עשיר וכיוצא הכל הוא בדבר שפתיך וכאשר גזרת כן יקום. אך צדיק ורשע לא קאמר והבחירה ביד האדם וז"ש אני שמרתי ארחות פריץ. וא"כ הדבור שאמרת דאיני יכול לעמוד כן יקום. תמוך אשורי וכו' שאני אומר למחר אני הולך לטרטיאות ולהתענג כמשז"ל ודעתי לילך לבית המדרש ותהיה בעזרי:

פסוק י

חלבמו סגרו פימו דברו בגאות. אפשר במ"ש רבינו מהר"ם אלשיך ז"ל דקי"ל הכותב נכסיו לאחד מבניו לא עשאו אלא אפטרופא ובזה פירש הרב ז"ל אם כסף תלוה את עמי דע שאינו שלך אפס לא תהיה תפארתך שאתה עושה משלך והאמת שאתה אפטרופא וז"ש את העני עמך עכ"ד וז"ש חלבמו סגרו וסוברים שהממון שלהם. ומאחר שכן אינם אפטרופא ואין צריך לכבדם. ותימה מ"ט פימו דיברו בגאות שיכבדום הא אינם חייבים לכבדם כלל:

פרק יח

פסוק א

וידבר דוד וכו' ה' סלעי וכו'. אפשר במ"ש לא יאמר אדם לה' עולה ופירש הרב של"ה ז"ל דהטעם שלא ימות ונמצא שהזכיר שם שמים לבטלה והמפרשים נשתמשו בזה הרבה ובמ"א כתבנו בעניותנו בזה. ולפ"ז כשהנבואה דברה או שהיה מדבר ברוח הקודש מצי להזכיר תחילת דיבר ה' וזהו שאמר בשמואל וידבר דוד בנבואה ומאחר דרוח ה' דיבר בו ומלתו על לשונו אמטו להכי אמר בראש אמי"ר ה' סלעי. אמנם הכא בתהלים הקדים לומר ארחמך ה' חזקי. וכבר שם בשמואל כתבנו משם הרב מהר"י ז"ל דאלו השינויים שיש בשירה זו מכאן לשמואל היינו דשם לפי מדרגת נבואה יכון הלשון ההוא ומשתנה הכא שהוא במדרגת רוה"ק. ועתה ראיתי לגורי האר"י ז"ל הביא דבריהם בספר שבלת של לקט כ"י להרמ"ז ז"ל דישנו בנותן טעם לתיבת ויחרגו דהכא כי בשמואל כתיב ויחגרו והאריך עד"ה ובתוך דבריו כתב דבספר תהלים הוא ברוח הקודש והוא בנקבה ע"ש באורך:

פסוק ז

בצר לי אקרא ה' ואל אלהי אשוע. דרך אסמכתא בעלמא י"ל מה שכתבו חכמי המוסר והוא מנהג ותיקין דכשיש ח"ו איזה צרה לכלל או לפרט קובעים לימוד ומתפללים על הצרה. ובא סימן לזה בצר לי אקרא שאלמוד בתורה ואח"כ אל אלהי אשוע:

פסוק יח

יצילני מאויבי עז. אמרו בשוחר טוב זה פרעה ומשנאי כי אמצו ממני אלו המצריים וכו' אפשר דפרעה הרשע היה הרע של קין והיה רוצה להרוג למשה רבינו ע"ה והיה מתגאה באות יוד שנתן לו ה' דכתיב וישם ה' לקין אות והיא יוד למ"ד וכן פרעה יתר יוד על מספר משה וכמ"ש הרב ש"ך ז"ל על התורה וז"ש יצילני מאויבי עז זה פרעה שהי"ל עזות גדול. ומשנאי אלו המצריים כי אמצו שהי"ל כח ותוקף להרע לנו וזה מסיבת עונותנו וז"ש כי אמצו ממני מסיבתי הם היו תקיפים והקב"ה הצילנו מהם. ובפירוש הרב החסיד מהר"ר יוסף יעבץ ז"ל כתב כי דוד הע"ה חלק השירה לג' חלקים הא' שאול הב' בנו הג' שאר אויביו. יצילני מאויבי עז פנים וקשה עורף למרוד באביו הוא אבשלום ומשנאי כי אמצו רבים אשר אתו כי מעט אשר היו לפני. יקדמוני ביום אידי שהלכו כלם להחניף את אבשלום ביום אידו יום צרה ותוכחה ויהי ה' למשען לי שהפר עצת אחיתופל. יחלצני כי חפץ בי כי בברחו מפני אבשלום אמר ואם כה יאמר לא חפצתי בך הנני יעשה לי כאשר טוב בעיניו ולז"א כי חפץ בי. יגמלני ה' כצדקי רמז אל החנית ואל הצפחת ועוד האריך עכ"ד הרב מהר"י יעבץ ז"ל:

פסוק מד

תשימני לראש גוים. יש מי שפירש דדוד הע"ה עורר את חניתו על שמונה מאות חלל והיה מצטער על מאתים אחרים שיהיו אלף וכן תשימני לראש גוים תשימני גימטריא שמנה מאות ובשמואל כתיב תשמרני גימטריא אלף. והגם דתשימני יעלה במספר עשרה יותר כבר כתבנו משום ספר כנפי יונה דזמנין יוד חירק אין היוד עולה בחשבון:

פסוק מו

בני נכר יבולו. ר"ת בני וכתיב שני פעמים בני אחד בפירוש ואחד בר"ת והם ב' מיני מזיקין דכורין ונוקבין והאריך רבינו האר"י זצ"ל בסודי הדברים ע"ש באורך בספר שבלת של לקט כ"י שסידר הרמ"ז ז"ל ויאורו עיניך אם אמת חפשת בתוכו"ת:

פרק יט

פסוק ב

השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע. אמרו פ"ק דכתובות דף ה' ע"א מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד הרקיע ומאי ניהו מטר. ופרש"י האי מעשה ידיו במעשה הצדיקים כתיב שקרויין מעשה שלהם מעשה ידיו של הקב"ה והכי קאמר ומעשה ידיו דהוא מעשה הצדיקים מגיד הרקיע שהרקיע מעיד עליהם לבריות שהם צדיקים שמתפללים על הגשמים ומטר יורד עכ"ל ודרך דרש אפשר לומר לפום מאי דדריש מעשה ידיהם של צדיקים שהם מעשה ידיו של הקב"ה מי מגיד הרקיע דעל ידי חידושי תורה שהם מחדשים נעשים שמים חדשים וז"ש מי מגיד הרקיע שנעשה ע"י חידושיהם בתורה. א"נ פירש בספר ארץ החיים מספרים כבוד אל ממש דהשמש והגלגלים אינם יכולים לילך כי אם ע"י שאומרים שירה והראיה שמש בגבעון דום ר"ל שלא יאמר שירה ובזה ממילא עומד:

פסוק ד

אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם. הדבור יתחבר מג' דברים יחד הא' תנועת הקול בפני עצמה הב' חיבור התנועות שמהם חוברה התיבה הג' הקול היוצא מהגרון ואמר כי הגדת הרקיע וסיפור השמים אינו כסיפור בני אדם שאין שם אומר והוא הענין הא' ואין דברים הב' בלי נשמע קולם הג' אבל יש ג' ענינים כנגדם. בכל הארץ יצא קום כנגד אין אומר כי הקו תחלת הבנין. ובקצה תבל מיליהם כנגד ואין דברים לשמש שם אהל בהם כנגד בלי נשמע קולם. הרב החסיד מהר"ר יוסף יעבץ זלה"ה בפירושו:

פסוק ח

תורת ה' תמימה משיבת נפש. אפשר במ"ש בסוף חגיגה ת"ח אין אור של גיהנם שולטת בהם והקשו דמה שחטא איך יתוקן וכן אם חסר לו כמה מ"ע שלא קיים באיזה אופן ישתלם. ותירצו דהת"ח יושלם בגלגול. וז"ש תורת ה' תמימה והיא כמו שלשלת אחת. וכי תימא אם כן במה יושלם החכם שחטא ועבר על לאוין וגם חסר לו קיום כמה עשין וכיון שהיא תמימה דא עקא. לז"א משיבת נפש כדי להשלים הצדיק והחכם משיבת נפש מחזיר הנפש בגלגול ובזה יתוקן. א"נ במ"ש גורי האר"י זצ"ל שקיום המצות עשה ולעבור על ל"ת הכל הוא בנפש וזש"ה נפש כי תחטא ואשמה הנפש החוטאת וכיוצא שהכל הוא בנפש. ותלמוד תורה הוא ברוח ויש יתרון בלימוד דהגם שהוא תקון

הרוח מ"מ מועיל גם כן לחלק הנפש. וז"ש תורת ה' תמימה והחידוש הוא שיש בה תועלת לנפש הגם שהתורה היא ברוח וז"ש משיבת נפש:

פסוק יא

הנחמדים מזהב ומפז רב. אפשר דבאומרו הנחמדים מזהב ומפז שר"ל יותר מזהב ויותר מפז בדיבור זה כלול על אחת כמה וכמה והמשכיל יבין פרטים ופרטי פרטים ומה שהוא גלוי ומפורסם דהגם דזכה לזהב ופז רב עדיין מצד אחר יש לו פחד שלא יגזלוהו או המלכות יעליל עליו. וזאת התורה מלבד עצם ערכה המופלא היא שומרת לבעלה מכל רע ומגדלתו ומרוממתו וכו'. ומה דמות יערוך חמדת זהב לחמדת התורה ואין קץ למעלות התורה. ומתוקים מדבש מתוק גופני ורוחני ואינו קץ כדבש:

פסוק יד

גם מזדים חשוך עבדך וכו'. אפשר במה שפירשו משם הרב מהר"ם אלשיך ז"ל מ"ש רז"ל לא היה דוד ראוי לאותו מעשה וכו' דהכונה דלפי קדושת דוד הע"ה ורוב עסקו בתורה היה ראוי שיכריזו עליו בשמים ירעם הזהרו בדוד ובתורתו ועי"כ הסט"א היה פורש וכמו שאמרו בסוף קדושין אלמלא דמכריזי ברקיעא הזהרו בר"מ ותורתו וכו' וה"נ ראוי להיות לדוד הע"ה והיו פורשין ממנו ולא היה חוטא אמנם להורות תשובה ליחיד הוצרך הדבר זהת"ד ואפשר דמזמור זה אפשר דהיה אחר ענין ב"ש דכבר חטא ושב והורה תשובה ליחיד ולז"א גם מזדים הוא היצה"ר וסט"א חשוך עבדך דיכריזו ברקיעא הזהרו בו ובתורתו. אז אהיה תם. ונקיתי מפשע רב של בת שבע יהיו לרצון אמרי פי וכו':

פרק כ

פסוק א

למנצח מזמור לדוד. ראשי תיבות גימטריא ק' רמז לק' ברכות כן כתב בספר ארץ החיים ואפשר דסופי תיבות הוא חר"ד דצריך דיהיה חרד וירא כשמברך ויזכור משפלותו שהקב"ה נתן לו רשות לברך לאדון עולם. ובזה ינצל מן מכה ס"ת יענך ה' ביום שק' ברכות מצילות מגהנם א"נ ס"ת גימטריא אדנ"י שהיא השכינה שיהיה כונתו ליחדה עם דודה. והנה גם צרה ישגבך שם ס"ת מכה שינצל ממכה מצד המקטרג למעלה ומכה מצד האויב הנלחם בפועל:

פסוק ב

ישגבך שם אלהי יעקב. נתגלה ליעקב אבינו דגאולה העתידה תהיה בשם הויה שדי גימטריא שם כן כתב בספר ארץ החיים. ואפשר דכיון דגאולה העתידה בשם הוי"ה שדי

גימטריא שם שהיא מלכות לכן יקים את סוכת דוד. והגאולה באלף הששי שהוא נגד יסוד ויסוד הוא חתום הוי"ה מלגיו שדי מלבר ובב' שמות אלו הגאולה והם גימטריא שם. והבט ימין שם חי הוא אותיות משיח שיבא במהרה בימינו כי חי יסוד וא"ש ההי"ב ודוק כי קצרתי. ואפשר דמטעם זה המלכות נקרא שם כי כל חשקה ליחוד ת"ת יסוד שהם הוי"ה שד"י גימטריא שם:

פסוק י

ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראינו. אפשר כי ר"ת גימטריא קבל רמז לענוה כמ"ש הוי קבל וקיים דהעניו תפלתו מקובלת וכתבו גורי האר"י ז"ל שאין ס"מ שולט בעניו ולכן דוד הע"ה אמר במזמור קל"א לא גבה לבי ואפשר כי קבל הוא אחד יותר ממספר קל"א להורות דאינו שולט עליו גם ענו"ה גימטריא קל"א רומז לזה. ורמז בזה דלקבול תפלה ענו"ה היא סגולה וגימטריא קבל שה' קבל התפלה בכח הענוה. והנה כתבו גורי האר"י ז"ל דפסוק ה' צבאות עמנו נגד אברהם אבינו ע"ה ופסוק אשרי אדם בוטח בך נגד יצחק אע"ה ופסוק ה' הושיעה נגד יעקב אע"ה. ואפשר לרמוז יעננו גימטריא יעקב עם ד' אותיות. א"נ אפשר יעננו אותיות עניו ן' שם רמז דהעניו נענה בתפלתו ונעשה מרכבה לשכינה שהיא ן' תתאה כידוע. א"נ לפי פשוטו במ"ש בש"ס דגזרו תענית ובאו גשמים קודם תפלה ואמרו דדמי לתנו ואל יראה פני ואם אחרו עד יום אחר התענית דומה להניחו לו עד שיתמקמק וז"ש יעננו ביום קראינו לא קודם ולא אח"כ רק ביום קראנו. א"נ ה' הושיעה ואם ח"ו אין לנו דין בנים או שח"ו היה זלזול ואפילו האב אינו מוחל מ"מ מלך מלכי המלכים דכ"ע דיליה מצי מחיל וז"ש ה' הושיעה המלך מטעם המלך דכ"ע דיליה יעננו ביום קראנו. א"נ בתיבת הושיעה רמוז יחוד קבה"ו אותיות ה"ו ויושפע מאות יו"ד ה"י ש"ע נהורין שאר אותיות הושיעה וא"ש ההי"ב:

פרק כא

פסוק ב

ה' בעזך ישמח מלך. אפשר לומר דהגאולה העתידה במהרה בימינו בזכות התורה כמשז"ל וז"ש ה' בעזך אין עז אלא תורה ישמח אותיות משיח. ובישועתך מה יגיל מאד יגיל כתוב ביוד גימטריא בן עם הכולל מא"ד גימטריא מ"ה יחוד קבה"ו מה יגיל ע"ד מה רב טובך. א"נ אפשר במ"ש העוסק בתורה וג"ח אמר הקב"ה כאלו פדאני וכו'. וז"ש ה' בעזך כשקורא בתורה ישמח מלך ולא על עצמו רק בישועתך דייקא מה יגל מאד דכביכול אומר כאלו פדאני וכו'. א"נ בעזך יסורין שהבאת יסורין אני שמח דכל מאי דעביד רחמנא

לטב עביד. ובישועתך כשתושיעני מה יגל מאד דכשאדם מצטער כ"י שכינה אומרת קלני מראשי וכשתבא הישועה אני שמח בשמחת השכינה וז"ש ובישועתך א"נ במ"ש מהרש"א ז"ל דאע"ג דלא משכחת צורבא מרבנן דמורה אלא מלוי או מישכשכר מ"מ מלך שאני דהוא מכוין אל האמת וז"ש ה' בעזך התורה ישמח מלך דכשהוא מלך מכוין אל האמת. א"נ ה' מדת רחמים רמז לחסדים בעזך גבורות ממותקות בכח התורה וזהו בעזך עז כ"ב אותיות התורה ישמח מלך מלכות ובישועתך שתשפיע למלכות שם מ"ה יגל מאד. א"נ ה' בעזך ישמח ר"ת גימטריא כ"ב ס"ת גימטריא ג"ל כמש"ה גל עיני ואביטה. א"נ בעזך גימטריא ק' עם הכולל דהעוסק בתורה ניצול מצ"ח תוכחות ועוד ב' גם כל חולי וכל מכה:

פסוק ד

תשית לראשו עטרת פז. אפשר דהמלך נשפע ממלכות ובגאולה העתידה יהיה עילוי לשכינה מאד וז"ש כי תקדמנו ברכות טוב יסוד שמתיחד במלכות ואז תשית לראשו יומשך שפע מהשכינה שהיא עטרת פז גימטריא לבנה שהיא מלכות גם פז גימטריא אני ה' אני היא מלכות ה' קב"ה ומשם ימשך לו שפע:

פרק כב

פסוק ג

אקרא יומם ולא תענה. אפשר דהכונה דיש לתמוה כי כל המזכיר נסים שעשה הקב"ה עושים לו נס אחר כמ"ש רז"ל בשוחר טוב על פסוק מזמור לדוד להזכיר וא"כ אני תמיה שלא תענה כי אתה קדוש יושב תהלות ישראל שהם מזכירים הנסים שעשית ומהללים על זה א"נ אפרש מתחילת המזמור על פי הקדמות רז"ל והמפרשים אך בקצור וברמז. למנצח על ניצוח אסתר להמן. על אילת מסיבה שקבלו תורה שבע"פ דהמודעא היתה על תורה שבע"פ כמ"ש בתנחומא ותורה שבעל פה היא כנגד השכינה הנקראת אילת וזה שאמר למנצח על אילת הנצוח היה על אילת השחר שקבלו תורה שבעל פה הרמוזה לאילת מזמור לדוד שאמר דוד להקב"ה הזכירני בנס מרדכי כמשרז"ל בשוחר טוב. ואסתר המלכה כשהלכה אצל אחשורוש שנסתלקה ממנה שכינה אז אמרה אלי אלי למה עזבתני אלי כשנלקחתי באונס אלי עתה שבאתי ברצון ותמיד כונתי לשמים להציל ישראל וזהו אלי אלי כי תמיד שויתי ה' לנגדי ולמה עזבתני דנסתלקה ממני שכינה. רחוק מישועתי דברי שאגתי אשר שאגתי על ישראל שיקבלו התורה. אלהי אקרא יומם כשהיתי קורא תורה שבכתב הנמשלה ליום עד שלא בטלו המודעא ולא תענה אז בדין

היה שלא תענה שהיו אומרים דיש להם מודעא. אך ולילה שקוראים תורה שבעל פה שבטלה המודעא ולא דומיה לי שאין אתה שומע גם עתה זה תימה. ואתה קדוש יושב תהלות ישראל שנתת התורה ליעקב כמשז"ל. והאמת בך בטחו אבותינו אברהם אע"ה כמ"ש במדרש תלפיות דבזכות אברהם ניצולו. ובלקח טוב דבזכות יעקב ניצולו. וז"ש בך בטחו אבותינו והם אברהם ויעקב שנקראו אבות סתם כמ"ש בפרק קמא דר"ה בתשרי נולדו אבות והם אברהם ויעקב וכמו שפירשו הראשונים מ"ש רש"י ז"ל וארא אל האבות. בטחו ותפלטמו הם דברי דוד ע"ה אשר ידע ברוח הקדש ורוח ה' דיבר בו שתקובל תפלתם וז"ש בטחו ותפלטמו אליך זעקו מרדכי ואסתר ונמלטו. בך בטחו ולא בושו דהנס היה בזכותם וראו במפלת אויביהם ולא בושו שיאמרו דהנס אינו בזכותם:

פסוק כא

הצילה מחרב נפשי. ר"ת המן. מיד כלב יחידתי כתב בשערי בינה כ"י לרבינו מהר"ר אלעזר מגרמיזא ז"ל ר"ת מכ"י עכ"ד. ואפשר במשז"ל דשררת המן שחיק ומחיק לא היה אלא ע' יום וזהו גימטריא מכ"י והכונה דבע' יום לא ישלוט בה. והוא נתלה ביום אחד ושבעים. ואפשר הצילה מחרב נפשי התפללה אסתר הצילה מחרב נפשי שלא יהרגוני על שבאתי שלא ברשות ואחר כך תן בי כח להפריד הרע כאשר הייתי עושה בתחילה וז"ש מיד כלב יחידתי. וגם שצד הרע יהיה לו קולי כאשר ידבר הושיעני מפי אריה. כאשר מקרני רמים הסט"א עניתני עד הנה. אספרה שמך לאחי קריאת המגילה. וקריאתה זו הלילא כמ"ש בש"ס וז"ש בתוך קהל אהללך. ור"ת אספרה שמך לאחי אשל כי נצולה בזכות אברהם כמש"ל ובזכות שרה כמשז"ל שזכתה למלוך על קכ"ז כחיי שרה:

פסוק לא

זרע יעבדנו יסופר לאדני. היא השכינה שקבלו תורה שבעל פה הרומזת לשכינה לדור ר"ל לדורות עולם יבואו ויגידו לעם נולד דהו"ל שנולד עתה דעשו תשובה והו"ל כנולד עתה דנתכפרו עונותיהם וגם ניצולו והרי הוא כאלו נולד כי עשה תשובה:

פרק כג

פסוק א

ה' רועי לא אחסר וכו'. אפשר בהקדים מ"ש הרב הלבוש ז"ל בריש ח"מ וז"ל זהו מה שרמזה תורה בתחילת בריאת העולם התחתון מיד אחרי הגלות הארץ שהיתה ראויה לישוב הב"ח והאדם אמר ה' תדשא הארץ דשא וכו' רמז דש"א ר"ת דין שלום אמת

הוא עשב מזריע השלום זהת"ד ע"ש באורך. עוד אמרו רז"ל דבלילה כשהנשמה עולה אינה רוצה לחזור לגוף שהיא חלק אלוה ממעל והאדם מלא עונות אך כאשר רואה שהקב"ה יש לו דירה בתחתונים נושאת ק"ו וחוזרת והנה נודע מ"ש הרב מהר"א מונסון ז"ל דכשהשכינה למטה מתירא האדם לחטוא דאע"ג דאיהו לא חזי נשמתיה חזי וז"ש ה' רועי כשהוא רועי ומשגיח בי לא אחסר אי לזאת אני אשאל בנאות דש"א דין שלום אמת ירביצני לקיימם באופן נאות ועי"ז על מי מנוחות ינהלני כאיש אשר אמו מגדלתו כי ע"י שלשה אלה דין שלום אמת יש השראת שכינה ועי"ז נפשי ישובב דכשיש השראת שכינה הנפש חוזרת לגוף והיינו דקאמר נפשי ישובב. ועוד דע"י השראת שכינה הנשמה רואה ומתיראה לחטוא וז"ש ינחני במעגלי צדק למען שמו דיש סיוע לעבוד עבודת ה' כשיש השראת שכינה:

פרק כד

פסוק א

לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה וכו'. פירש בספר ארץ החיים כי הנה דוד הע"ה אמר כמה שירות ובגמרא ההוא דנחית וכו' א"ל סיימתינהו לשבחי דמארך ובמדרש איתא אומרים מקצת שבחו של מי שאמר והיה העולם בפניו וכלו שלא בפניו וצ"ל כשהשכינה למטה נקרא בפניו וז"ש לדוד מזמור שהיה מזמר שירות ותשבחות קשה סיימתינהו לכלא שבחא דמארך ומתרץ לה' הארץ ומלואה השכינה למטה ונקרא בפניו ואומרים רק מקצת השבח וא"כ יכול לומר כל מיני שבחות שהכל הוא רק מקצת השבח עכ"ד וז"ל ב"ר פרשה ל"ב ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר מצינו שאומרים מקצת שבחו של מי שאמר והיה העולם בפניו שנאמר אמרו לאלהים מה נורא מעשיך שלא בפניו אומר הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו עכ"ל ומוכח דבפניו ושלא בפניו דקאמר היינו מדבר לנכח או שלא לנכח וכן פירש הרב יפה תואר ע"ש וממאמר זה הוקשה לי הדל על מ"ש הרב פני יהושע בחינת לברכות דלגבי ה' לא שייך חילוק בפניו ונעלם ממנו דברי רז"ל. גם מזה הוקשה לי על הרב מהר"ש אלגאזי ז"ל שכתב דבחייו של האדם נקרא בפניו והוא הפך רבותינו ז"ל ואכמ"ל:

פסוק ה

ישא ברכה מאת ה'. הנה שכר מצות בהאי עלמא ליכא אך מהנה ת"ח הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד ובגמרא את ה' לרבות ת"ח ז"ש ישא ברכה מאת ה' וצדקה מאלהי ישעו. כן כתב ארץ החיים. ואפשר דרך הלציי ישא ברכה מאת ה' שיבקש להתברך

מת"ח וז"ש ישא ברכה מאת ה' שהוא ת"ח כי ה' מקיים ברכתו והגם דיהיה בזמן דליכא ת"ח כמ"ש מהרי"ל ז"ל דבזמן הזה ליכא ת"ח מ"מ לפי מחשבת המתברך שנוטל ברכה מת"ח הקב"ה כפי מחשבתו מקיים הברכה אף שאינו ת"ח בתורת צדקה וז"ש וצדקה מאלהי ישעו:

פרק כה

פסוק א

לדוד אליך ה' נפשי אשא. פירש בספר ארץ החיים דמקריב דורון לבינוני מביאו בכלי כסף וכשמביאין לשררה מביאין בכלי זהב. ולמלך באבנים טובות ומרגליות ואמר דוד המע"ה אליך ה' מה דורון אביא אם כלי כסף וזהב ומרגליות אין חשוב לפניו לז"א אין דורון מעולה מהנשמה שתהיה נקיה עכ"ד ולי הדל אפשר דהכונה בתוך לבו ור"ל שהוא רוצה להעלות נפשו ממדרגה למדרגה על דרך זכה יתיר וכו' אך מפני המקטרגים סותם דבריו ובוחן לבות וכליות ידע מה בלבו כי כל עצמו להעלות נפשו וכל מעייניו ברוחניות:

פסוק ד

דרכיך ה' הודיעני ארחותיך למדני. הנה נודע כי דרך הוא פתוח וארח הוא נסתר ואינו פשוט והאדם יכול לטעות בדברים פשוטים מסיבת דלאו אדעתיה ואם היה נותן לב כמו רגע היה רואה הדבר פשוט. אך יש ענינים עמוקים שהם צריכים עיון ולהעמיק בהם כדי לעמוד על האמת וז"ש דרכיך ה' הודיעני שהם הדברים הפשוטים כגון מה שטעה בכתוב על הארון בכתף ישאו שהיה בבלי דעת דבר שהיה בנקל לעמוד עליו וז"ש דרכיך פתוחים ופשוטים הודיעני. ארחתיך שהם סתומים ועמוקים למדני שתופיע בי רוח חכמה ותלמדני:

פסוק ח

טוב וישר ה' וכו'. פירש הרב מהר"ר חנון נבון ז"ל במ"ש המפרשים דכביכול ה' מקיים המצות והשבת אבידה הוא מקיים דניצוצות תורה ומצות שעשה הרשע בעונותיו נדדו הלכו לעמקי הקליפות וכשיחזור בתשובה כביכול ה' ברחמיו משיב אבדה שהיתה בקליפות ומחזירן לקדושה אך קי"ל דזקן ואינו לפי כבודו הוא פטור מלהחזיר והכא כביכול אינו לפי כבודו להשיב אבידה שהיא במקום הטנופת וסט"א אמנם כתב הרמב"ם ז"ל פי"א מהלכות גזילה דהולך בדרך הטוב והישר מחזיר האבידה בכל מקום וכביכול הוא עושה לפנים משורת הדין ומחזיר האבידה אף שאינו לפי כבודו וז"ש טוב

וישר ה' ע"כ יורה חטאים בדרך תשובה ומחזיר האבידה אף דהיא בסט"א כי רחום הוא ועושה לפנים משורת הדין:

פרק כו

פסוק א

לדוד שפטני ה'. במדת רחמים וירחם עלי כי אני בתומי הלכתי כי תמיד אחשוב בעבודתו ותורתו אפילו בדרך הלוכי לא זזתי מלחשוב בו ובתורתו וז"ש הלכתי ובה' בטחתי לא אמעד ההבטחה היא שלא אזוז מעבודתו ואיני בוטח שאהיה עשיר ומושל רק ההבטחה היא שלא אמעד. בחנני ה' ונסני לא שח"ו צריך מבחן ונסיון כי לפניו נגלו תעלומות. רק להודיע לפמליא של מעלה שאני תמיד חושב בעבודתך ולא יקטרגו עלי. צרפה כליותי ולבי והגם שכבר ידעת יועיל זה דכליותי ימהרו להבין התורה. כי חסדך תורת חסד תמיד לנגד עיני ואני חושב אפילו בדרך וז"ש והתהלכת"י באמיתך תורת אמת. לא ישבתי עם מתי שוא כלומר אנשי שקר וגם שוא הוא חנם שהם חנם מן המצות ואמר מתי שוא לרמוז רשעים בחייהם קרויים מתים. שנאתי קהל מרעים שהם רעים ומרעים אחרים. ועם רשעים לא אשב כלומר איזה שישב עם אנשים אלו ואני קורא אותו רשע לא אשב. לשמיע בקול תודה לתת הודאות שהבדילני מן התועים ולספר כל נפלאותיך בפרטי פרטות כי בספור הנס יכול להרחיב הדיבור כמ"ש הפוסקים וז"ש כל נפלאותיך כל דייקא מוצאם ומובאם ועל הכל להודות לשם ה':

פרק כז

פסוק א

לדוד ה' אורי. בתורה וישעי מאויב ממי אירא דהתורה אגוני מגנא והוא יתברך ישעי. ה' מעוז חיי תוקף הנשמה שהיא חיי האדם והוא יתברך מעוז ומחסה לנשמתי ממי אפחד מסט"א וגונדא דחימה כי ה' עזרי ומגיני. א"נ כמשז"ל שאדה"ר נתן ע' שנה לדוד הע"ה ובזהר הקדוש אומר דאברהם אע"ה ויעקב אע"ה ויוסף הצדיק ע"ה נתנו הע' שנה לדוד הע"ה וכתבו המפרשים דשנות אדה"ר היו פגומים ולהכי הוצרכו האבות ויוסף לתת לו ע' שנה. וז"ש ה' אורי שהוא נתן בלב אדה"ר שיתן לי ע' שנה. ה' מעוז חיי דלהיות שני אדה"ר פגומים נתן בלב האבות ויוסף שיתן לי כל אחד עד שיהיו ע' שנה וזהו מעוז חיי תוקף השנים כתקנן שהוא נתן בלב האבות וא"כ ממי אפחד. ואמרו רז"ל בשוחר טוב לדוד ה' אורי בים ויאר את הלילה ואפשר לומר דרך דרש במ"ש המפרשים תירוץ

אחר למה שהוצרכו האבות ויוסף לתת ע' שנה לדוד הע"ה והרי ע' שנה כבר נתונים נתונים המה לו מאדה"ר ותירצו דכיון דדוד הע"ה לא ישן שיתין נשמי כלל א"כ נמצא דע' שנה שני פעמים חי דוד הע"ה ע' שנה של הלילות שלא ישן ולא טעם טעם מיתה וע' שנה של הימים ולזה הוצרכו לדוד הע"ה ע' שנה דאדה"ר וע' שנה של האבות ויוסף ונמצא שדהע"ה חי ק"מ שנה ע' שנה של הלילות וע' שנה של הימים. ודוד הע"ה ידע שאדה"ר נתן לו ע' שנה והאבות ויוסף ע' שנה ונסתפק דאפשר דע' שנה דאדה"ר פגומים והיה מצטער על זה עד שראה בים ויאר את הלילה וכתבו המפרשים שהטעם לומר שנשתעבדו ישראל לילות וימים וא"כ הם רד"ו מימים ורד"ו מלילות הם ת"ל ובזה נח דעתו דדהע"ה דשנים שנתן לו אדה"ר הם טובים והוצרכו האבות ויוסף לתת לו ע' שנה לפי שלא ישן ע' שנה בלילות וע' שנה בימים וא"כ היו שנים כתקנן ותקן תקון גדול בלילות וז"ש לדוד ה' אורי בים דכתיב ויאר את הלילה לומר דהלילות נחשבו כימים וה"ה לו שלא ישן וא"כ הרויח הרבה ששני אדה"ר מתוקנים והוא הפליא לתקן בע' שנה של הלילות וישעי שבזה הושיע לאדה"ר שתקן בצד מה ונאמר דוד מלך ישראל חי וקים ותקן קצת לאדה"ר:

פסוק ב

בקרב עלי מרעים לאכול את בשרי וכו'. פירש בספר ארץ החיים דכתיב ונהמת באחריתך בכלות בשרך ושארך ואמרת איך שנאתי מוסר וכו' וצריך לדעת למה בכלות הבשר יאמרו הרשעים כך אך איתא בזהר כל זמן שהבשר קיים בקבר אף שהוא צדיק יש לו צער גדול עד כלות הזוהמא שנדבק בבשר שנאמר אך בשרו עליו יכאב חוץ מצדיק גדול שנאמר אף בשרי ישכון לבטח וכשנכלה הבשר אז נראו עצמות אם צדיק הוא זכיותיו חקוקים על עצמותיו ואם רשע עונותיו חקוקים על עצמותיו. והנה כל זמן שהבשר קיים הרשע הקבור אצל צדיק אין לו חרטה גמורה שרואה שגם הצדיק יש לו יסורין אך בכלות הבשר והצדיק בא למעלה הרמה והרשע נתחדש דינו אז נוהם וזהו שאמרו שנאי דוד מי יתן שיכלה בשרו ונראה שעונותיו חקוקים על עצמותיו עכ"ד:

פסוק ג

בזאת אני בוטח. זאת נקרא אות ברית. והתורה נקראת זאת התורה. והשכינה נקראת זאת. ואפשר הוא ר"ת אחת שאלתי אחת אות ח' תורה כי השכינה מדה ח' כידוע:

פסוק יג

לולא האמנתי. לולא אותיות אלול וכו' קוה אל ה' באלול חזק ויאמץ וכו' בעשרת ימי תשובה. וקוה אל ה' ביום הכפורים. ארץ החיים:

פרק כח

פסוק א

אליך ה' אקרא. אפשר דהכונה שהוא מכוין ליחד קבה"ו ע"ד שכתב הרמ"ע ז"ל בפרשת ויקרא ה' אלהים דהוא לשון זיווג ואני שואל אל תחרש וכו':

פסוק ג

אל תמשכני עם רשעים. שלא אצטרך להחניף להם:

דוברי שלום עם רעיהם ורעה. הקליפה שהיא רעה היא בלבבם כן כתב בספר ארץ החיים. והיינו דבעונותיהם הקדושה שהיתה בקרבם נסתלקה ונכנסה הסט"א ועשו היצה"ט רע וז"ש ורעה בלבבם תרי ששלטה הקליפה רעה גם ביצה"ט ולבבם הוא רעה:

פסוק ח

ה' עז למו. אפשר דכביכול ה' שמו הגדול הוא תקף לישראל כי הם עמו וצאן מרעיתו כי חלק ה' עמו וכשם שהוא קיים כך ישראל קיימים. ומעוז ישועות משיחו הו"א כלומר ה"ו מהשם וא' מכסא שמוכרח שיושלמו ודאי זהו תקף וחוזק למשיח שיבא ב"ב כשיהיה שמו וכסאו שלם א"נ ה' עז תורה שבכתב שהיא נגד ה'. ומעוז כנגד תורה שבע"פ וזכות תורה ישועות משיחו:

הושיעה את עמך. את רומז לשכינה ובעבור השכינה תרחם על עמך כמ"ש בזהר הקדוש ועמה יפקון וברך את נחלתך שיומשכו רב ברכות ורעם ונשאם ע"ד העול"ם:

פרק כט

פסוק א

הבו לה' בני אלים. אמרו רז"ל בשוחר טוב בנים של אותם שנשחטים כאלים אברהם אמר אני שוחט יצחק אמר אני נשחט עכ"ל וצריך להבין מ"ש אותם שנשחטים כאלים לשון רבים ואפשר כמ"ש בילקוט האזינו יצרנהו כאישון עינו אפילו בקש המקום מאברהם גלגל עינו היה נותן לו ולא גלגל עינו אלא אף נפשו היה נותן לו שחביבה עליו מן הכל שנאמר קח את בנך את יחידך זו הנפש שנקראת יחידה ופירש הרב זרע בירך דז"ש ולא חשכת את בנך יצחק את יחידך נפשך וזהו כי ברך אברכך ואמרו רז"ל ברכה לאב ברכה לבן שגם אברהם נתרצה לתת לו נפשו זהת"ד ובזה אפשר לפרש פסוק ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני כלומר לצד שאתה הולך להתקרב ויאמר יצחק אל אברהם אביו ר"ל לחלוקה שהוא הקרבן ויאמר אבי אתה אבי ואיני יכול לשחטך שאתה אבי ויאמר הנני בני אני בעצמי אשחט. ועפ"ז דאברהם אע"ה נשאל

נשאל להתקרב ויצחק א"ל דאינו יכול לשחטו כי הוא אביו והשיבו כי הוא ישחט עצמו א"ש המאמר הנזכר בני אלים אותם הנשחטים כאלים הנשחטים דייקא אברהם יצחק הוו דשניהם נתרצו לישחט אברהם אמר אני שוחט את עצמי או ליצחק יצחק אמר אני נשחט שאבי ישחט אותי. ואפשר לרמוז כי ר"ת לדוד הבו לה' גימטריא אדני וס"ת לדוד הבו לה' בני גימטריא עם הכולל הויה ליחדם כמספר הבו שהוא אחד. ואמר הבו לה' בני אלים להעיר לב ישראל שנראה המקור שממנו חוצבנו איך מסרו עצמם על ק"ה ומהם נלמד לירא את ה' וגם הזכיר זכות אבות דבזכותם נזכה לעבוד ה':

פרק ל

פסוק א

מזמור שיר חנוכת הבית. ראשי תיבות שמחה רמז דכל כוונתו ליחד השכינה הנקראת שמחה שהיא מדה ח' ויומשך אל שדי שהוא יסוד עם המשכת חסד. וכן אל שדי ח' גימטריא שמחה. ארוממך ה' בסוד גדלות. ולא שמחת אויבי לי. ומה שאני חושב שלא ישמחו אויבי אינו בשבילי רק שיש חילול ה' במה שמדברים עלי אבל עתה אני בוטח שיסתם פיהם. שועתי אליך ותרפאני מהחטא שהוא חולי הנפש:

פסוק יב

הפכת מספדי למחול לי. אפשר לפרש על בעל תשובה מאהבה דאמרו רז"ל דזדונות נעשות כזכיות וזה ריוח גדול דהעבירות יהיו מצות והוא בעצם הפכת מספדי ממש הוא עצמו למחול לי שהם זכיות. א"נ על דוד הע"ה עצמו שבענין בת שבע ח"ו פגם בשכינה כמ"ש בזהר וכן מספדי גימטריא צדק שהיא השכינה וברב רחמיך פתחת שקי שלבשתי על העון כמ"ש רד"ק ז"ל ותאזרני שמחה היא השכינה. א"נ בסגנון אחר כי שמעי ביזהו וזהו מספדי על בזיונו וקללתו וזה עצמו שסבל דברי שמעי והיה בידו להרגו אמר זה היה למחול לי כלומר למחילה כמ"ש והשיב לי טובה תחת קללתו היום הזה:

פרק לא

פסוק ב

בך ה' חסיתי. אפשר דהכונה בך ה' שאמרת כי ראיתי בבניו לי מלך וכשנאמר לי הוא לעולם והטעם דכשמיחס הדבר אליו כביכול בצד מה מוכרח שיהיה לעולם דכמו שהוא מלך מ"ה חי וקיים כן כביכול הדבר שמיחסו ואומר לי וזה רמז בך ה' חסיתי. ועוד

שאמרו וה' עמו והוא חוטא וז"ש אל אבושה לעולם כי לי הוא לעולם. ועוד בצדקתך שהיא השכינה פלטני:

פסוק כ

מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וכו'. הראשונים פירשו בהקדמת המקובלים דכל מה ששואל האדם מהקב"ה תכף ניתן לו דיומשך שפע אשר ממנו ישתלשל לעשות שאלת האדם. וזה להורות כי מדת הטוב להטיב והוא רוצה לרחם. אך זה השפע יעבור דרך צפון ושם יש ב"ד וחוקרים אם ראוי זה האיש לשפע הזה או למקצתו או אינו ראוי כלל וכפי הדין נותנין לו ושאר נשאר בצפון וכשתבא הגאולה כל הטמון בצפון ניתן ליראי ה' וז"ש מה רב טובך אשר צפנת כלומר שהוא נתן בצד צפון הכל ניתן ליראיו. ואפשר לומר כמשז"ל דהמדבר לשון הרע על חבירו עושה חליפין נותן זכיותיו לאותו שדיבר עליו לשון הרע ולוקח עונותיו גם אם איש צדיק נטפל לרשע להחזירו בתשובה ולא חזר לוקח זכיותיו וז"ש מה רב טובך וכו' ועוד זאת יתירה תסתירם בסתר פניך בצל שדי מרוכסי איש מחיבורי רשעים אשר נתחברו עמהם להחזירם ולא חזרו לוקחים זכיותיהם לחסות בסתר עליון. ועוד תצפנם בסוכה חופת ג"ע מריב לשונות אשר דברו עליהם לה"ר לוקחים זכיותיהם:

פרק לב

פסוק ז

אתה סתר לי מצר תצרני וכו'. אפשר דהכונה אתה שהוא חסד סתר לי כי בך חסיתי וא"כ מצר שהוא היצה"ר תצרני. רני פלט התורה שהיא נקראת רנה זה מועיל להנצל. אך אחת שאלתי תסובבני סלה שיהיה אור מקיף כי אז מתרחק היצה"ר. אשכילך ואורך בדרך ז"ו גימטריא אחד שכל כונתך בכל ענייניך יהיה ליחד קבה"ו. א"נ ונרמוז בפסוקים הקודמים חטאתי אודיעך וכו' ואפשר דידוע כי דוד הע"ה לא חטא בעצם הדבר בבת שבע דכל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו. אך נמשך מזה חילול ה' כי ההמון דבר ידברו כל א' כרצונו והיה חילול ה'. והרב עיר בנימין ח"ב מסכת יומא כתב כי הלומד לשמה מתכפר לו תכף ופקע מיניה זמני ד' חלוקי כפרה ודבר ידוע דצריך להתבונן במה שחטא וצריך לדעת במה פגם וכמה פגם. וצריך לעשות הכנה להתודות. וז"ש חטאתי אודיעך שהוא חטא בעלמא. ועוני הנמשך מזה החטא דהיה חילול ה' והוא עון חמור מאד לא כסיתי. ועשיתי הכנה קודם הודוי לדעת פרטי הפגם בגוף ונפש וז"ש אמרתי אודה עלי פשעי כלומר קודם הודוי הייתי אומר שרוצה להתודות ומכין עצמי

ואני משער תוקף וגודל החטא ולמי חטאתי ולפני מי אני מתודה וז"ש אמרתי אודה עלי פשעי דאני מעריך אפילו חטא לפשעים בחושבי למי חטאתי ולפני מי אתודה וז"ש אמרתי אודה עלי פשעי לה'. וכיון שהתבוננתי מקודם ונכנעתי מדת טובך הוא ואתה נשאת עון חטאתי סלה העון הנמשך מחטאתי שהוא חילול ה'. וכי תימא הרי הם ד' חלוקי כפרה וחילול ה' צריך תשובה ויה"כ ויסורין ומיתה ואיך אמרתי ואתה נשאת וכו' לז"א על זאת שהיא התורה לשמה יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא מיתה רק לשטף מים רבים שהם היסורין אליו לא יגיעו כי התורה מכפרת על הכל. אתה סתר לי מצר המקטרג תצרני רני שהיא התורה פלט היא תציל מד' חלוקי כפרה. תסובבני סלה דבין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא ואצולי מצלא כדעת רב יוסף פ"ג דסוטה וכבר כתבתי במ"א דמצאתי בילקוט כ"י על פרשיות המועדים דקאמר סברת רב יוסף בלשון שנו רבותינו ומתרץ קושית רבא בגמרא מדואג ואחיתופל דהם למדו שלא לשמה. וז"ש פלט תסובבני סלה התורה היא מצלת מד' חלוקי כפרה שהיא תסובבני סלה בין בעידנא דעסיקנא והן לא תמיד תסובבני והיא מגנא ומצלא ועל זאת אני סומך ובזאת אני בוטח:

פרק לג

פסוק א

רננו צדיקים בה'. אפשר במ"ש בזהר הקדוש ואתם הדבקים בה' לה' לא נאמר אלא בה' דהוא כ"י דבקות גמור וז"ש רננו צדיקים בה' דכתיב ואתם הדבקים בה' ועל זה רננו צדיקים על מאי דכתיב בה' דהוא דבקות גמור לישרים שהם ענוים כמ"ש סוף פרק כסוי הדם על פסוק משרים תשפטו בני אדם. והכונה לישרים שהם ענוים נאוה תהלה ר"ל שהם משכן לשכינה שהיא נקראת תהלה והפירוש רננו לישרים שהם ענוים שזכו להיות נוה משכן לשכינה שהיא תהלה:

פסוק ד

כי ישר דבר ה'. אפשר לרמוז כי ישר מלכות כמ"ש בסוף הזהר. דבר ה' מלשון ראוה מדברת. וכל מעשהו באמונה שהכל נעשה על ידי מלכות ונקראת אמונה. ובתיבת אמונה ו"ה שנתיחדו והיו אמן גימטריא הוי"ה אדנ"י וא"ש ההי"ב. אוהב צדקה מלכות ומשפט ת"ת. חסד ה' שמשפיע לה החסדים מלאה הארץ מלכות:

פסוק כ

נפשנו חכתה לה'. ובשכר הקיווי עזרנו ומגיננו הוא כמו שאז"ל דבשכר הקיווי אנו נגאלים א"נ נפשנו חכתה לה' שיעשה למען שמו עזרנו ומגיננו הו"א דצריך שיהיה השם שלם וכסאו שלם וזהו הו"א ה"ו מהשם. וא' מהכסא כי בו ישמח לבנו רמז לשכינה שנקראת לב ונקראת שמחה וז"ש כי בו הקב"ה ישמח לבנו שהיא השכינה ויבא שפע מאבא ויהיה זיווג כמ"ש בזהר הקדוש בסוד אחותי בת אבי ותהי לי לאשה וז"ש כי בשם היא השכינה נשפעת מאבא קדש וז"ש בשם קדשו שאז יהיה יחוד ועל זה הדבר בטחנו. א"נ כי בשם קדשו בטחנו דכביכול שמו ישראל ובעבור שמו יצילנו כמ"ש בירושלמי סוף ברכות:

פרק לד

פסוק ד

גדלו לה' אתי. אפשר דהם דברי השכינה כמ"ש בזוהר הקדוש אימתי אקרי גדול כשהוא בעיר אלהינו וזהו אתי ונרוממה שמו יחדיו דהיא כ"י נקראת תהלה שמשבחת תמיד וזהו יחדיו אני ואתם. ואפשר שמ"ו גימטריא אל שדי עם הכולל וא"ש ההי"ב:

פסוק ו

הביטו אליו ונהרו וכו'. אפשר במה שדרש מר"ן ז"ל דמה שבא אדם לעה"ז היינו דהגם דהנשמה היתה נהנית מזיו השכינה אך מאן דאכיל דלאו דיליה בהיל לאסתכולי באפיה כמ"ש בירושלמי בבריכה דערלה ובבואו בעה"ז הוא מסגל מצות ומע"ט ויש לו שכר ויכול לחזות בנועם ה' ואמר לו המגיד יישר. ולעיל אמר ישמעו ענוים וישמחו גדלו לה' אתי והשתא קאמר הביטו אליו כי הענוים כל מעיינם בה' ותולין עיניהם בו ונהרו כי יושפע עליהם אור עליון ופניהם אל יחפרו לעתיד אלא יכולין להסתכל בזיו השכינה דאוכלים מן התורה והמצות שסגלו ולא מיבעיא בהצמדם יחד אלא אפילו אחד מהם זה עני קרא ר"ל זה עני שהוא שפל בעיניו קרא אם התפלל על צרה. וה' הוא ובית דינו שמע תכף לקריאתו כמו שנענה ר' עקיבא שהיה מעביר על מדותיו ואמר קרא וה' שמע תכף כמו אמר משיב הרוח ונשיב זיקא. ואמרו בפרקא דחסידי דהוה כפנא ומותנא ולא מצלינן אתרתי ואמרו לבעי רחמי אכפנא וכי יהיב רחמנא שבעא לחיי הוא דיהיב ובזה אפשר לרמוז בפסוק זה. זה עני קרא כלומר אם יש גזרות מות וחלאים והוא קורא בשביל רעב וז"ש זה עני קרא שהוא קורא בשביל העוני משמיא מיהב יהבי שבעא ומכל צרותיו מות וחלאים הושיעו דכי יהיב רחמנא שבעא לחיי ובריי הוא דיהיב:

פסוק ט

טעמו וראו כי טוב ה' אשרי הגבר יחסה בו. אפשר דמי שלא ידע כלום בחכמת האמת כמעט שאינו מבין כלל בתורה מכמה חקירות וענינים ולא ידע גדולתו יתברך. ועל פי הסוד יתישב הכל. וז"ש טעמו כי טעמים באצילות כמ"ש הרב בסוד טנת"א. וזה טעם שטעמים הם באצילות שמי שזכה לחכמת האמת שהיא בסוד האצילות ימצא טעם לכל הדברים ואם לא יהיה בפרטות יהיה בכללות. וז"ש טעמו שרומז לאצילות והוא קבלה וראו שראיה באצילות ואז תדעו כי טוב ה' ויתישבו לכם כמה ענינים. א"נ כי טוב יסוד נשפע משם הויה אשר בו רמוז א"א או"א זו"ן אשרי הגבר יחסה בו:

פרק לה

פסוק א

לדוד ריבה את יריבי לחם את לוחמי. פירש הרב החסיד מהר"י יעבץ ז"ל חילק אויביו לג' חלקים א' אשר להם הריב בעצם כמו שאול וכמו אבשלום וכיוצא בהם. הב' אנשי מלחמתם הנלוים אליהם השלישי שאר העם ומתחלת המזמור עד יקומון בב' חלוקות (עד יקומון) ומשם בחלוקה ג' עכ"ד:

פסוק ב

החזק מגן וצינה. במדרש אמר הקב"ה דוד למגן וצינה אני צריך הריני מוציא רוח מפי ומכלם חזר ואמר יהיו כמוץ לפני רוח עכ"ל ועתה נזדמן לשעה ספר חדש לאחד מרבני אשכנז וזה שמו פעמוני זהב ושם האריך הרבה בביאור מאמר זה ותורף קצת דבריו כי דוד הע"ה לא רצה להטריח לה' שיעשה לו נס רק דרך טבע החזק מגן וצינה. ולפי שיש מקום לאפקורסים לומר שאין יכולת בידו יתברך ח"ו לשנות הטבע לכן אמר ליה הקב"ה למגן וצנה אני צריך ר"ל לך ולדכוותך שעוסק בתורה התורה סם חיים לישראל וסם מות לא"ה ואמרו בילקוט ע"פ ע"כ יאמר בספר מלחמות ה' כל העוסק בתורה הקב"ה לוחם מלחמותיו ולז"א רוח אני מוציא מפי ומכלם כי מכל דיבור של תורה שיוצא מפי החכם נעשה ממנו מלאך ופי החכם העוסק בתורת אמת כביכול נקרא פי ה' וכמו שדרש ר"ע את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים והטעם הוא כי מה' מענה לשון והוצאת תורת אמת מפי החכם צריך סיוע אלהי והמלאך נקרא רוח כמש"ה עושה מלאכיו רוחות וז"ש רוח אני מוציא מפי ומכלה אותם שהוא תורת אמת היוצא מפי חכם ובזה מכלם כמ"ש בספר מלחמות לכן חזר ואמר יהיו כמוץ לפני רוח ר"ל זה כונתי אע"ג שאמרתי החזק מגן וצינה ואמר כמוץ כמשז"ל שהמשיל לרשעים בפחות שבמינים זהת"ד ועוד האריך:

פסוק ג

וסגור לקראת רודפי. פירוש שיסגור הדרך לפניהם שלא ישיגוהו. על דרך סגר עליהם המדבר:

אמור לנפשי ישועתך אני. אפשר דאני כינוי לשכינה וז"ש אמור לנפשי ישועתך השכינה והיא תצילך מכל סכנה:

פסוק ה

יהיו כמוץ לפני רוח וכו'. אפשר דרך דרש ורמז כמ"ש רז"ל בתנחומא דלא נתן הקב"ה את התורה לישראל אלא מפני שהם ענוים ע"ש וכתב הרב עיר וקדיש בספר בן פורת יוסף דהתורה אינה נקנית אלא בשלום והשלום לא יתכן אלא בענוה וז"ש בש"ס בעירובין וממדבר מתנה אם נעשה כמדבר תורה נתנה לו במתנה וז"ש ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום זהת"ד ואפשר לרמוז כי עניו גימטריא קול שם רמז כי קול תורה הוא חשוב כשהוא עניו גימטריא קול וזה רמז הקול קול יעקב הקול שהוא התורה מועיל כשהוא עניו וזהו קול יעקב קול גימטריא עניו וכשהקול קול יעקב אין הידים ידי עשו כי העניו הוא איש שלום ושלום גימטריא עשו כי הוא מבטל עשו. ולכן נחרב בית המקדש על עזבם תורתי ואמרו בזוהר חדש דגם בבית שני היה זה וכמ"ש הרמ"ז ז"ל בהגהותיו וכיון שלא היה תורה לא היה שלום ובא עשו תמורת שלום והחריב הבית ובזה טעם דהעניו תפלתו נשמעת כמ"ש פ"ג דתעניות כי עניו גימטריא קול ונשמע קולו. וזה טעם למשז"ל דהעניו מבטל גזירות רעות דע"י ענוה הגזרות נעשות מו"ץ לפני רוח מו"ץ גימטריא עניו. וז"ש יהיו כמוץ לפני רוח ואפשר לרמוז במשז"ל דתשובה צדקה תורה מבטלים גזרות רעות ואמרו הקדמונים כי צו"ם ממו"ן קו"ל ג' אלה מספרם שוה. ואפשר שבסגולת כל אחד הקטיגורים יהיו מו"ץ שהוא בגימטריא כאחד מג' אלה וגם האויב למטה יהיה מו"ץ ותבן ואפשר דז"ש עומדות היו רגלנו במלחמה והיה האויב מו"ץ בשעריך ירושלם שהיה בהם קו"ל תורה וז"ש הקול קול יעקב אין הידים וכו' דבכח קול יהיה עשו מו"ץ וזה רמז כי עניו תפלתו נשמעת כי קול גימטריא עניו ומבטל גזרות דיהיו מו"ץ. והנה כתבו גורי האר"י ז"ל דבעת צרה יזכיר זכיותיו וכתבנו בעניותנו דיהיה ברמז ולישנא דמשתמע לתרי אנפי ובוחן לבות וכליות יודע שהוא מזכיר זכיותיו ומרחם עליו. אך דבריו יש להם פירוש אחר פשוט ואין מקום למקטרגים לקטרג בלימוד או במצות שלא נעשו כהוגן אך בקרב לבו כונתו להזכיר זכיותיו והיודע תעלומות מרחם עליו. והכא לפי פשוטו אפשר דכונתו בלבו דלמד תורה לשמה דהוא חלק הרוח וקול מבטל גזרות ויהיו האויבים מוץ לפני רוח בכח קול שהוא מתקן הרוח וקול בגימטריא מוץ ולפי הרמז רמז

דהוא עניו ובכח זה יהיו מוץ האויבים כמוץ לפני רוח בכח מה שהוא עניו גימטריא מוץ ורו"ח נמוכה על כן יהיו כמוץ לפני רוח אויביו ומלאך ה' דוחה ודוק כי קצרתי:

פסוק כו

ילבשו בשת וכלימה המגדילים עלי. לפי פשוטו אפשר דהגם דיהיה איזה חטא הם מגדילים עלי עונות כגון הם אומרים שבאתי על אשת איש ואומרים שאני מורד במלכות וכיוצא מדבר קל ישיחו בי להגדיל עונות אשר לא היו והם ילבשו בשת ועל לבוש הבשת כלימה לתכשיט כי דבריהם לעו. ירונו וישמחו חפצי צדקי אוהבי השכינה שהיא עמי וזהו צדקי כי צדק היא השכינה ואמר צדקי כי היא עמי לשמרני. ויאמרו כי על ידי שאני עוסק בלילה בתורה ובשירות ותשבחות גורם זיווג עליון וז"ש תמיד יגדל ה' ואימתי אקרי גדול כשהוא בעיר אלהינו החפץ שלום עבדו שהוא יתברך חפץ בתקון היסוד שאני מתקן וזהו שלום עבדו שלום הוא היסוד עבדו בגימטריא חסיד שאני מכוין להמשיך החסדים ליסוד לצורך יחוד קבה"ו:

פסוק כח

ולשוני תהגה צדקך כל היום תהלתך. אפשר במה שראיתי זה זמן רב שיש מי שפירש כל הנשמה תהלל יה הללויה אשרי האיש וכו' כי אם בתורת ה' חפצו וכו' כל הנשמה תהלל יה ואמרו רז"ל על כל נשימה חייב להודות ואיך אפשר לז"א כי אם בתורת ה' חפצו וכו' וכשהוא לומד בתורה הו"ל כאלו מודה לה' על כל נשימה עכ"ד וזה אפשר ולשוני תהגה צדקך שאני לומד בתורה וזה חשוב כאלו כל היום תהלתך שאני מודה אליו תמיד כי כל התורה שמותיו של הקב"ה:

פרק לו

פסוק ב

נאם פשע לרשע וכו'. כתבו גורי האר"י זצ"ל זה המזמור מדבר על אשר פתה נחש לחוה והטיל בה זוהמא ועליו נאמר אין פחד אלהים לנגד עיניו והוא פתה אותה ברמאות וז"ש דברי פיו און ומרמה וזהו און יחשוב על משכבו שמתוך שראה אותם עוסקים בענין משכב קפץ:

פסוק ז

צדקתך כהררי אל וכו'. אפשר לרמוז במ"ש הרמב"ם סוף פ"ט דכלאים וז"ל בהמת פסולי המוקדשין אעפ"י שהוא גוף אחד עשאה הכתוב כשני גופין מפני שהיתה קדש ונעשית כחול וקדש מעורבין זו בזו ונמצאת בהמה זו כבהמה טמאה עם טהורה המעורבין כאחד

וכו' לפיכך החורש בשור פסולי המוקדשין או המרביע הרי זה לוקה משום כלאים עכ"ל ומדין זה יש ללמוד מוסר גדול לאדם שהרי שור פסולי המוקדשין אף שהוא גוף אחך נעשה כקדש וחול מעורבין וכאלו הם שני גופי בהמה טמאה עם טהורה ומזה ידון החוטא דהגם דיש בידו תורה ומצות עשה קדש חול בחטאתו וחול וקדש מעורבין הטמא והטהור יחדיו והוא כשור פסולי המוקדשין כי הוא לבדו הוא כלאים. ואפשר זה רמז הכתוב צדקתך גדולה כהררי אל שהוא מדת חסד והיינו כהררי חסדים. הלא עין רואה משפטיך תהום רבה דיניך עמוקים מאד כמו שור פסולי המוקדשין גוף א' ויחשב שני גופות בהמה טמאה עם טהורה והוא לבדו אסור משום כלאים וזהו עומק הדין. וכפ"ז הרשע חלק החול שחילל אבריו ונפסל בקדש נעשה כבהמה טמאה והטוב שבו כאדם ונעשה גוף הרשע כאלו הוא אדם ובהמה טמאה והיה ראוי שלא תקבלנו בתשובה כי השחית צלם אלהים ונעשה בהמה טמאה ועם כל זה אדם ובהמה תושיע ה' ותקבלנו בתשובה:

פסוק ח

מה יקר חסדך אלהים. פירש בספר ארץ החיים מה יקר חסדך היסורין הבאים לאדם בעה"ז המה חסדים גדולים שממרקין עונותיו כדי לנקותו בעה"ב וז"ש ובצל כנפיך יחסיון עכ"ל ואפשר להרחיב זה כי הוא נמשך למ"ש צדקתך כהררי אל ומשפטיך תהום רבה שהחסדים הם גדולים ורמים כהררים ומשפטיך עומק הדין עמוק עמוק. ועל זה בא להעיר כי הנה מדתו יתברך לשלם לצדיקים איזה חטא שעשו בעה"ז כדי שישארו נקיים לעה"ב וכל קבל דנא הרשעים משלם להם איזה זכיות בעה"ז וישארו מלאים עונות בלי זכות לעה"ב ואמרו ז"ל בטעם הדבר כי זהו עומק הדין כי הצדיק כל ישעו וחפצו לעה"ב וטוב העה"ז אינו חשוב בעיניהם כלל ולכן מניח כל זכיותיו לעה"ב ופורע להם איזה חטא בעה"ז ביסורין כי הם אינם מחשיבים העה"ז ולרשעים להפך עפ"י מדתם ורצונם וז"ש צדקתך כהררי אל רחמים רמים ונשאים ומשפטיך תהום רבה עמוקים ודבר שהיה בכלל מה יקר חסדך על יסורי הצדיקים בעה"ז וטעם הדבר ועומק הדין ובצל כנפיך יחסיון כי כל חפצם ורצונם של צדיקים בצל כנפיך יחסיון לעה"ב ועפ"י מדתם משלם איזה חטא ביסורין בעה"ז:

פסוק י

כי עמך מקור חיים. אפשר דמלכות אומרת לדודה לשבח כי עמך מקור חיים מוחין דגדלות אהי"ה הוי"ה אהי"ה גימטריא חיים. כי עמך מקור ר"ת גימטריא ה' הויות נגד

ה' חסדים. באורך ב' אורך שימשך ב' אור גימטריא בית חוץ מהשרשים נראה אור ויהיו ג' אורות וא"ש ההי"ב:

פרק לז

פסוק ג

בטח בה' ועשה טוב וכו'. אפשר במ"ש בזהר הקדוש שיעשה צדקה ולא יאמר אם אתן זה מה אוכל למחר וז"ש בטח בה' שהוא יתן למחר מה שאתה צריך ועשה טוב עתה. שכן ארץ הזהיר על הענוה שיהיה עניו מאד ונפשו כעפר תהיה ובזה תהיה מרכבה לשכינה וז"ש ורעה אמונה כי השכינה נקראת אמונה. והתענג על ה' כשתאכל בשבת וי"ט כל כונתך יהיה לעשות נ"ר לפניו יתברך דוקא וז"ש והתענג על ה' דוקא ובשכר זה ויתן לך משאלות לבך:

פסוק כג

מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ. אפשר במ"ש פרק היה נוטל א"ר יוחנן למדנו יראת חטא מבתולה שהיתה מתפללת שלא יכשלו בה בני אדם קבלת שכר מאלמנה שהיתה טורחת לבא להתפלל משום שכר פסיעות ונמצא שאם האדם טורח לבא לביהכ"נ שהוא רחוק הגם שיש קרוב אצל ביתו הקב"ה קובע לו שכר פסיעות וזהו שאמר מה' מצעדי גבר כוננו הם נכונים ודרכו יחפץ לשלם לו שכר פסיעות הגם שאינו צורך והכונה מה' מדת רחמים מצעדי גבר הפסיעות שמרבה לכבודו יתברך הם נכונים וחשובים לפניו יתברך וברב רחמיו משלם על כל פסיעה. הגם שהמצוה שעושה הוא ללכת לבהכ"נ וז"ש ודרכו יחפץ ר"ל שלפי האמת לא עשה זה אלא ודרכו יחפץ שהולך לבהכ"נ כיון שמרבה בשבילו מצעדי גבר הפסיעות הם חשובות לפניו יתברך. א"נ לפי פשוטו דכיון שהאדם רצונו ללכת בדרך הטוב לעבודת ה' במחשבה זו לבד זוכה שהקב"ה עזרו ומגינו ומוציא לאור מחשבתו וז"ש מה' מצעדי גבר כוננו שהוא מסייעו ועוזרו והכל מה' הגם שהאדם אין לו כי אם ודרכו יחפץ שהוא חפץ ורוצה בדרך ה' זה לבד אהניא ליה כי ה' עמו לשמרו ולכונן דרכו:

פרק לח

פסוק א

מזמור לדוד להזכיר. כתב בספר ארץ החיים זה המזמור הוא אחד ממזמורי התשובה וא"כ קשה קינה לדוד מבעי ליה לז"א להזכיר כי השמחה גורם הזכרון ואין השכינה

שורה אלא מתוך שמחה והיה מקבל היסורין באהבה. ובצוואת א"א ע"ה אמר שהזמרה גורם זכרון עד כאן לשונו. ובזה מצינו קצת טעם למה שדוד המלך עליו השלום אמר זמירות היו לי חקיך ואמרו בסוטה דף ל"ה דנענש על שקרא דברי תורה זמירות כעוזא דכתיב בכתף ישאו וכו' ע"ש ולכאורה יפלא איך דוד הע"ה בחסידותו ובקדושתו מאי ס"ד לומר כן זמירות היו לי חקיך וע"פ האמור אפשר דכונת דוד הע"ה דהזמרה גורם הזכרון ולכן אמר זמירות היו לי חקיך. אכן באמירת זמירות היו לי חקיך היתה קפידה דפשטו משמע שקורא לדברי תורה זמירות דהול"ל אזמר בחקיך והקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה ונענש ע"ז:

פסוק טז

כי לך ה' הוחלתי. דהתפלה לשם הויה ברוך הוא אתה תענה אדני כי הכל על ידי השכינה שהיא שם אדני ודוק כי קצרתי:

פסוק יח

כי אני לצלע נכון וכו'. אפשר לרמוז במ"ש רבינו האר"י זצ"ל דבעת צרה יזכיר זכיותיו וכתבנו בעניותנו בכמה דוכתי דיזכירם ברמז כי ה' בוחן לבות והוא יודע מחשבות שרוצה להזכיר זכיותיו ומרחם עליו שאם יאמר בפירוש יהיו כמה מקטרגים. ואפשר דרצה להזכיר דוד הע"ה שהוא ענו וכן נכון גימטריא ענ"ו. והענוה מכפרת עונות ומבטלת גזרות וכיוצא. א"נ אפשר לרמוז במ"ש בלקוטי הרמ"ע ז"ל אח"ת מצלעותי"ו גימטריא ראויה לו בת שבע לדוד עכ"ד ואפשר זה רמז באומרו כי אני לצלע נכון כלומר הבט ימין וראה אני לצלע נכון דפירוש אחת מצלעותיו הוא בגימטריא ראויה לו בת שבע לדוד וא"כ נכון מאז ומקדם וכמ"ש ראויה ב"ש לדוד משמת ימי בראשית והקשה הרב באר שבע דמאי קאמר משמת ימי בראשית והא אמרינן מ' יום קודם יצירת הולד אומרת בת פלוני לפלוני ע"ש ולק"מ דכתב בשכחת לקט משם ספר הפליאה דדוד אדה"ר וב"ש חוה וא"ש מ"ש הרמ"ע ז"ל דאחת מצלעותיו גימטריא ראויה לו בת שבע לדוד והיינו דבדקדוק גמור אמרו ראויה ב"ש לדוד משמת ימי בראשית דהיא חוה והוא אדם ושם בששת ימי בראשית כתיב אחת מצלעותיו לרמוז זה כאמור. וז"ש כי אני אדה"ר לצלע חוה נכון. ומכאובי נגדי תמיד שבא בעקיפין והיה ח"ה כי עוני אגיד קשה כגידין על ח"ה אבל בעצם הדבר אדאג מחטאתי דב"ש שלי א"נ לפי פשוטו במ"ש אפשר שכינה עמו ובא לידי חטא. וז"ש כי אני שהיא השכינה כידוע דכה רומז אני והכונה כי אני מסיבת אני שהיא עמי מוכרח שלא חטאתי ולצלע נכון. אדאג מחטאתי שאמרתי לאוריה שהיה

נושא כליו של גלית שאתן לו בת ישראל לאשה ומשו"ה גזרו מן השמים לתת לו בת שבע אשתי וע"ז אדאג שאני גרמתי לעצמי:

פסוק כג

חושה לעזרתי אדני תשועתי. אפשר לרמוז חושה גימטריא שדי ה' יסוד ומלכות ליחדם ומשם ימשך שפע לעזרתי. אדני תשועתי כי הכל על ידי השכינה ויומתק מ"ש חושה לעזרתי במה שכתב עיר וקדיש מהר"מ פאפירש כהן צדק ז"ל בספר מאורי אור דמלכות נקראת מהיר צדק והיינו דקאמר חושה אדני תשועתי כי נקראת מהיר צדק ועל פי מדתה חושה. ועוד אפשר לרמוז כי ר"ת חושה לעזרתי אדני גימטריא טל להמשיך יהו דאלפין גימטריא טל לה' וא"ש ההי"ב:

פרק לט

פסוק ב

אשמרה דרכי מחטוא. ר"ת אדם רמז לענוה כי אדם אפר דם מרה כי ישים אל לבו האמת כי לו אדם הוא אפר דם מרה ויהיה שפל בעיניו באמת. ואתיא מכללא גדולי עולם ר"ת אדם אברהם דוד משה השלמים בכל הכתרים כתר תורה כתר מלכות כתר שם טוב והיו בתכלית הענוה אברהם אמר ואנכי עפר ואפר מעורבין שאין בם מועיל משה רבינו אמר ונחנו מה שאינו כלום דוד הע"ה אמר ואנכי תולעת ולא איש ועוד אדם גימטריא מה על דרך ונחנו מה ואם רוצה לשמור עצמו מברית הלשון והמעור יהיה עניו וניצול וז"ש אשמרה דרכי רמז לברית המעור דרך גבר מחטוא בלשוני רמז לברית הלשון ור"ת אדם לרמוז הענוה כי בענוה ינצל מהסט"א:

פסוק ח

ועתה מה קויתי אדני תוחלתי לך היא. אפשר רמז דבגלות צריך שיהיה כל צערינו על גלות השכינה כביכול כי צערינו אינו חשוב בעינינו לגבי צער השכינה כביכול וזה צער השמי"ם כביכול וז"ש ועתה מה קויתי אדני שהיא השכינה כל עצמי וכל מאויי על השכינה וז"ש תוחלתי לך היא. ועד"ה אפשר דבזיוג נותן לה שם מ"ה וז"ש מה קויתי אדני אני מקוה דשם מ"ה יתן ביחוד לשכינה שהיא אדני ועל ידי היחוד יושפע שפע רב ויושפע לנו וזהו שאמר תוחלתי לך היא:

פרק מ

פסוק ח

אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי. בפסיקתא אמרו דר"ל מגלת רות שכתב שמואל הנביא ליחס דוד המלך ואפשר לרמוז דס"ת במגילת ספר כתוב הוא תרב ולפי פשוטו רמז תרב גדולתי כי אחיו היו אומרים שהוא ממזר כי ישי אמר שזה כמה שהוא פרוש מאשתו והוא לא ידע שבמקום השפחה שקרא לטהר זרעו באה אשתו. ועל כן חשבו שהוא ממזר והאמת שהוא בנו מישי ואשתו ובא שמואל בדבר ה' וגילה הדבר וזה רמז ס"ת במגילת ספר כתוב תרב דע"י שמואל הנביא ע"ה נתברר הדבר שהוא בן ישי ואשתו ואדרבא תרב גדולתו שנמשח למלך. ועוד אפשר לרמוז כי במגילת ספר כתוב עלי ס"ת הוא ברית שם רמז דמלבד דשמואל כתב מגילת רות בעבור דוד עוד בה דהקב"ה כרת עמו ברית כמש"ה כרתי ברית לבחירי נשבעתי לדוד עבדי. ועוד אפשר לומר דהרב פנים מאירות בח"א בהקדמה כתב דנסתפק אם מחבר ספר צריך שיזכיר שמו עליו שהוא חיברו כדי שיזכירו שמו ואז שפתותיו דובבות בקבר או טוב שיכתוב סתם מבלי שידעו מי חיברו. והשיב דלענין שפתותיו דובבות בקבר אין צריך שיזכירו שמו דכל שאומרים החידוש ההוא אף שלא יזכירו שמו קמי שמיא גליא ושפתותיו של בעל החידוש דובבות בקבר. ומה שהיו מקפידים לומר ההלכה בשם אומרה היינו דכשהיו יודעים שאותה הלכה אמרה אדם גדול היו מקבלים אותה ואם אומרים סתם אינם מקבלים אותה ואין אומרים אותה ומנה שאין שפתותיו דובבות בקבר. וז"ש אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כאשר נבאר בס"ד ונתחיל מפסוקים הקודמים. ודע דבתוך הפירוש יש גרגיר מספר לב אריה וספר ארץ החיים ומיני ומנייהו יתקלס עילאה. אמר מר רבות עשית אתה ה' הנגלה ממעשיך שעשית עמנו צדקה וחסד וז"ש אתה ה' אתה חסד ה' מדת רחמים הם רבות כי עינינו הרואות. אך מלבד הנגלה ידענו נפלאותיך ומחשבותיך אלינו הנסתרים אין ערוך אליך. כי מה שאני רואה ומרגיש אגידה ואדברה עצמו מספר עאכ"ו אם היינו יודעים הכל אין הפה יכולה לדבר. ודבר שיהיה בכלל בגזרת עלי אמרת אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה ורמזת בזה דמתכפר בדברי תורה והיינו לשמוע דברי תורה בלי שום הרגשה לבד לשמוע באזנים אשר כרית לי. ומעין דוגמא עולה וחטאה לא שאלת וכותב דברי תורה כמקריב קרבן כמשז"ל ולכן אז אמרתי במגילת ספר להקריב קרבנות. ואם ראה תראה כתוב עלי שאני כותב מזמור לדוד למנצח לדוד משכיל לדוד וגם כל ספר תהלים נודע שאני חברתיו. והיה לי לכתוב סתם. אך לא מרמות רוחא כי לעשות רצונך אלהי חפצתי כדי שיקבלו הדברים כי תורתך בתוך מעי

ואם לא ידעו שאני המחבר לא יקבלוהו. הלא תראה בשרתי צדק בקהל רב ואני דורש ברבים ואיני חושש שיבא אחד העם ויגנוב הדרוש ההוא כי איני מפסיד דכשיאמרנו אפילו שאינו אומר משמי הנה שפתי לא אכלא ושפתי דובבות כי ה' אתה ידעת כי אני המוליד והמחדש החידוש ההוא ואפילו שלא יאמרו משמי הנה שפתי לא אכלא. אבל לענין הספר צריך להזכיר שמי כדי שיקבלו הדברים. והרב מהר"ם שיף ז"ל פירש במ"ש בקמא דף י"ז דלמגמר המעשה גדול אך לאגמורי הלימוד גדול וז"ש לעשות רצונך אלהי חפצתי לקיים מצות במעשה כי המעשה גדול והיינו דוקא כשתורתך בתוך מעי דהוא למגמר. אז המעשה גדול אבל לאגמורי תלמוד גדול א"נ אפשר במ"ש התוספות פרק הנושא משם המדרש עד שאתה מתפלל שיכנסו ד"ת בתוך מעיך התפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופך. וכתבנו בעניותנו בדרושים במ"ש בזהר הקדוש ורבינו האר"י זצ"ל שמה שאוכל אדם בחול יותר מצרכו הכל הולך לסט"א וכ"ש אם יתענג במאכל ומשתה גם את הכל לוקחת הסט"א. והתורה היא רוחנית קדושה ראשונה ואיך יתכן שתשרה עם הסט"א לכן אמרו עד שאתה מתפלל שיכנסו דברי תורה וכו' דאם בא אל קרבו מעדנים ורוב אכילה נטמא הגוף ונעשה משכן לסט"א ואיך יתכן שיכנסו דברי תורה לכן התפלל שלא יכנסו מעדנים ואז הגוף נקי וטהור ונקל הוא ליכנס ד"ת אח"כ וכבר כתב הרמב"ן ז"ל דמצות קדושים תהיו היינו קדש עצמך במותר לך וז"ש דוד הע"ה לעשות רצונך אלהי חפצתי וקדשתי עצמי במותר לי והסט"א היא רחוקה ממני לכן ותורתך בתוך מעי כי נקיים הם והיו מוכנים לקבל אור תורה רוחנית:

פסוק יד

רצה ה' להצילני. ראשי תיבות לר"י היא קליפה על הזנות כמ"ש הרב הקדוש מהר"ר שמשון מאסטרפולי ז"ל ואפשר שהיה מתחנן שה' יצילנו ממנה. ה' לעזרתי חושה שנשמור תקון יסוד ומלכות הרמוז חושה גימטריא שדי ה' שדי יסוד ה' מלכות:

פרק מא

פסוק ב

אשרי משכיל אל דל. פירש בספר ארץ החיים שמשכיל ליצר הטוב שנקרא דל ועצתו שיהיה שפל כעני וז"ש ילד מסכן וחכם שחכמתו הוא שיהיה עניו עכ"ד והיא עצה נכונה דאם יהיה עניו באמיתות אין סט"א שולטת בו ושבת כח היצה"ר ויהיה לו שלום עם הכל ועל ידי שלום מתבטל עשו שהוא כמספר שלום. גם העניו מבטל גזרות רעות וזהו ביום רעה ימלטהו ה' ואמר ה' ישמרהו ואמרו בנדרים דף מ' ישמרהו מיצר הרע

ויחייהו מן היסורין דכיון דהוא עניו אין שולט בו יצה"ר ואינו חוטא ואין לו יסורין דאין יסורין בלא עון כמ"ש קצת מהראשונים בשבת דף נ"ה דלא אתותב מחלוקת יסורין. ולפי פשוטו אפשר לומר דמשכיל אל דל דחושב ומתבונן לדל להטיב עמו ולעשות לו צדקה תכף למחשבה זו יושפע למעלה על ידי השכינה כמ"ש הגאון מהר"ר נפתלי כ"ץ ז"ל משם המקובלים וזהו ואושר לשעבר מעת שגמר בלבו להטיב לעני יאושר לעתיד. ועוד יש לרמוז דידוע דע"י הצדקה גורם יחוד עליון והוא לתקון השכינה וזה רמז אל דל בגימטריא אדני שהיא השכינה וזה רמזתי כי בגל"ל הדבר זה בגלל גימטריא אדני. והכא בקראין משכיל אל דל ר"ת אדם גימטריא מ"ה דאלפין רמז להקב"ה והרי רמוז קבה"ו דהצדקה היא העולה ליחד הדודים יחדיו יהיו תמים כנודע מדברי הזהר הקדוש ומכתבי רבינו האר"י ז"ל וכמו שכתבנו בכמה דוכתי:

פרק מב

פסוק א

למנצח משכיל לבני קרח. פירש בספר ארץ החיים הנה בני קרח היו משכילים אם לעמוד לפני משה שכך אמרו במדרש אם נעמוד אין אנחנו מקיימין מצות כבוד אב שאמר שאין לעמוד ואם אין אנחנו עומדים אנו מבטלים מצות מורא וכבוד רבינו ולבסוף עמדו ונ"ל הטעם אם התורה שאמר משה רבינו אינו אמת ח"ו כמ"ש קרח אין תורה מן השמים א"כ כבוד אב מנין ז"ש למנצח שהוא התורה מנצח והוא השכלה גדולה עכ"ל ויש להשיב קצת דלדידהו שעמדו לכבוד משה א"כ סברו שהתורה אמת והרי נצטוו לכבוד אב. אך יש לומר בסגנון זה דהכריעו בני קרח וסברו כדעת הטור דאם אביו רשע אין חייבים בכבודו וזה רמז למנצח משכיל דנצחו והשכילו לעמוד לפני משה מסיבת שהם בני קרח ואביהם רשע ואינם חייבים בכבודו ובזכות זה ענה אותם הקב"ה וניצולו מגיהנם כאיל תערוג ועונה אותה הקב"ה כך בני קרח קראו מצרה לה' וענה אותם כמ"ש רז"ל בשוחר טוב:

פסוק ג

צמאה נפשי לאלהים לאל חי מתי אבא וכו'. וזהו על הנוגע לי לבא לראות פני אלהים אבל גדול מאד צערי יותר ויותר על חילול שמו הגדול וזהו שאמר היתה לי דמעתי לחם יומם ולילה באמור אלי כל היום איה אלהיך וכו' ודא עקא דמוע תדמע עיני על חילול ה' וכבוד שמו הגדול וסיים הוחילי לאלהים וכו':

פרק מג

פסוק א
שפטני אלהים וריבה ריבי. ר"ת שאור. ישראל מתוך צרה רמז להקב"ה כי בוחן לבות הוא דשאור שבעסה מעכב וכבר הוא ברחמיו וענותנותו הגדולה אמר ואשר הרעותי. עוד רמוז בס"ת שפטני אלהים וריבה ריבי גימטריא אדני היא השכינה שיעשה לכבוד שכינתו.
מגוי לא חסיד. מעשו לא חסיד ולא למד מאברהם מאיש מרמה ולא למד מיצחק ועולה ולא למד מיעקב ודר בין ג' צדיקים ולא למד מעשיהם והפליא להרשיע מפרשים:

פסוק ג
שלח אורך ואמיתך. אפשר דהכונה שיתגלו אורות עליונים מאד. ואמתך אמת נרמז גם עתיק ובראש ובסוף כ"ו שם הויה ברוך הוא:

פסוק ד
ואבואה אל מזבח וכו' ואודך וכו'. וברוב רחמיך מדת טובך לראות המעשים טובים שעתיד האדם לעשות. ובכן בחסדיך הרבים אבטח:

פסוק ה
הוחילי לאלהים. כי בעבור כי עוד אודנו בזה יצמיח ישועה ישועות פני ואלהי:

פרק מד

פסוק ד
כי ימינך וזרועך ואור פניך כי רציתם. כי ימינך בזכות אברהם איש החסד. וזרועך בזכות יצחק לו זרוע עם גבורה ואור פניך בזכות יעקב. ארץ החיים:

פסוק יב
תתננו כצאן מאכל ובגוים זריתנו. פירשו הראשונים דהוי כמו תמיהא דידוע דהמאכל הוא לברר ניצוצי הקדושה מדומם צומח חי מדבר. והגלות הוא לברר ניצוצות הקדושה ועתה הוא כמתמיה מאחר דתתננו כצאן מאכל לברר. א"כ אמאי הוצרך ובגוים זריתנו בגלות לברר ותרתי למה לי כך שמעתי. ולפי הנראה דהני בי תרי סדר"י בירורין לא שוו בשעוריהן נאמר דהכתוב אינו דרך תמיהא:

פסוק טז

כל היום כלימתי נגדי. פירש בספר ארץ החיים כל היום כלימתי נגדי שאמרת כל היום דוה שהוא אלף שנה ובשת פני כסתני שנתארך הגלות כל כך אפילו באלף הששי עכ"ד ואפשר להרחיב קצת דלפעמים הוא זמן גאולה ובהיות כי גברו העונות במקום גאולה יארע צרות גדולות על דרך דבשנת זאת היה ת"ח אומר בזהר הקדוש שיהיה הגאולה והן בעון נהרגו כמה אלפים וזהו בשת פני כסתני דבמקום גאולה נתנה רשות לסט"א להרוג ולהשמיד כמה אלפים א"נ בסגנון אחר שראיתי בכתבי גורי האר"י ז"ל משם האר"י דאמר דעד שנת של"ה היה בסוג אחישנה ומשנת של"ה נכנס בגבול בעתה וז"ש ובשת פני כיסתני דאחר האלף שנים עבר גבול אחישנה וגם עברו מאתים שנה מגבול בעתה וזה ודאי בושה כפולה ומכופלת:

פסוק כז

קומה עזרתה לנו ופדנו למען חסדיך. אפשר דהכונה להקים סוכת דוד וזהו קומה עזרתה קרי ביה עזרת ה' עזרת מלשון אעשה לו עזר ה' שהיא השכינה. לנו גימטריא אלהים ואח"כ ופדנו למען חסדך כמ"ש בזהר הקדוש ועמה יפקון א"נ קומה עזרתה לנו שאנחנו יש לנו התעוררות לשוב בתשובה ואתה תעזרנו לשוב. ופדנו למען חסדך כי דוקא פעם אחת חייב לפדותה וזאת שנית למען חסדך כמו שפירשו הראשונים ציון משפט תפדה פעם ראשונה ושביה פעם שנית בצדקה:

פרק מה

פסוק ב

רחש לבי דבר טוב וכו'. אפשר לרמוז דרך אסמכתא כמ"ש הרשב"ץ ז"ל בתשובה ח"ג סימן ע"ח דקשה על מ"ש בתלמיד שאמר מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה מובטח אני שמורה הוראות דהא אמרינן לשנות דרך קצרה היכא דלדבר לשון נקי נפישי מילי. ופיר"ש מן האשה רבנית אחת דההיא דדרך קצרה היינו רב לתלמיד כדי שלא יתבלבל אבל תלמיך לרב אין צריך לדבר לשון קצרה שהרב לא יתבלבל ועדיף לומר לשון נקי עכ"ד. ואפשר שזה רמז רחש לבי כלומר נסב"ר לבי דכשאני מדבר להרב צריך לדבר לשון נקי וז"ש דבר טוב אומר אני מעשי למלך. צריך לדבר טוב ונקי כשאני מדבר למלך ר"ל חכם כמ"ש מאן מלכי רבנן שהחכם לא יתבלבל לשוני עט סופר מהיר שעל ידי המהירות אינו מדקדק לקצר. ואז הרב יאמר לתלמיד יפיפית מבני אדם חביריך שדברת

לשון נקי ומובטח אני הוצק חן בשפתותיך שתתקיים תורתך כמ"ש בש"ס דבני יהודה נתקיימה תורתן בידם דהוו דייקי בלישנא. ע"כ ברכך אלהים לעולם:

פסוק ח

אהבת צדק ותשנא רשע וכו'. אפשר במ"ש המפרשים דבהיות אחדות בישראל והיה זה שלום על ישראל מלבד התועליות הנגלות כי זהו עיקר התורה והגאולה תלויה בזה עוד זאת יתירה דבהיות אחדות בישראל באמת אהני גם לקיום המצות כי כל רמ"ח מ"ע הם שעור קומה והוא נמנע לקיים כל רמ"ח מ"ע אך יש תקון אם יקבל האדם כל המצות בלב שלם והוא מקיים כל מצות הבאות לידו והנשארות אם יש לו אחדות ומחשיב עצמו כאלו הוא אבר אחד מישראל כי כל ישראל נחשבים גוף אחד וא"כ יש לו חלק במצות שקיימו אחרים והוא לא קיים וז"ש אהבת צדק מ"ע כמ"ש הרב ן' יחיא על פסוק הולך תמים ופועל צדק ותשנא רשע לקיים ל"ת. בקבלה זו בלב שלם על כן משחך אלהים אלהיך. שמן ששון אור המצות מחביריך כלומר מחלק חביריך שקיימו המצות שלא קיימת. ובזה יהיה לבוש נר"ן שלך שלם וז"ש מר ואהלות קציעות כל בגדותיך פירוש בגדיך כמו שפירש רש"י כל דייקא שכל מלבושיך הרוחניים יושלמו בזה:

פרק מו

פסוק א

למנצח לבני קרח על עלמות שיר. פירוש שני עולמות לפי שעשו תשובה והצדיקו הדין עליהם ואמרו כי הלוי מצד הדין ולו נאה הדין ולא החסד שהוא לכהן לכן אמרו בני קרח אלהים לנו מחסה. ארץ החיים ואפשר דהכונה אלהים לנו כי לנו גימטריא אלהים והיינו דמדת הדין נתעורר בשמים ומשם נמשך גם כן לנו גימטריא אלהים שהוא מדת הדין ויש לנו אויבים מא"ה לא כלו רחמיו מחסה לישראל ועז קושי לא"ה. והטעם כי כביכול מעורר רחמיו משמו הגדול שם מ"ה ומרחם על ישראל וזהו עזרה בצרות תרתי למעלה בשמים קטיגורים ובארץ אויביהם מתגלים הרחמים משמו הגדול שם מ"ה לישועת ישראל והוא פלא וז"ש נמצא מאד כדרך מציאה נמצא מא"ד גימטריא מה שם מ"ה ומרחם עלינו. ואפשר לומר דרך רמז דמי שהוא עניו נצול מגזרות רעות כמשז"ל. ומי שהוא עניו אינו חושב עצמו לכלום ע"ד שאמר משה רבינו ע"ה ונחנו מה וז"ש עזרה בצרות שיש צרות בעולם. ובכל הצרות נמצא בדרך מציאה דמדת הדין בעולם ונמצא מאד גימטריא מה מי שהוא עניו מה כמו ונחנו מה. וגם שרואה גדולי עולם משה אברהם

דוד ר"ת מאד שהיו ענוים ונושא כמה אלפים ק"ו ואינו מחשיב עצמו לכלום. לזה אפילו שיש מדה"ד ניצול:

פסוק יב

ה' צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה. אפשר לרמוז ה' צבאות רומז ת"ת נצח הוד עמנו גימטריא קס"ו רמז למלכות שמקבלת מעשר ספירות כל אחד כלולה מעשר הם ק' ועם אדנ"י גימטריא קס"ו עם הכולל כמו שכתב הגאון החסיד במעשה רקח דף מ"ז ע"ש משג"ב גימטריא אל שדי ובזכות משה רבינו ע"ה גימטריא משג"ב יתמתק אלהים גימטריא לנו ויתעורר מדת רחמים לרחם על ישראל:

פרק מז

פסוק ג

כי ה' עליון נור"א. אפשר נור"א גימטריא נזר שיושפע מכתר. ויהיה מלך גדול שיש יחוד עם מלכות כמ"ש בזהר הקדוש אימתי אקרי גדול כשהוא בעיר אלהינו וז"ש מלך גדול כי יש יחוד וז"ש על כל יסוד הארץ מלכות ואז נמתקות הגבורות. ואומות העולם נכנעים וז"ש ידבר עמים תחתנו ידבר גימטריא גבורה כי הדינין נמתקים לטוב לישראל ולכן ידבר גימטריא גבור"ה. ידבר עמים תחתנו ר"ת גימטריא לילית להכניעה. ואפשר ידבר עמים תחתנו שרי א"ה של מעלה. ואז ולאומים תחת רגלנו למטה:

כי ה' עליון נורא. כי ישראל אחיזתם בשם העצם ולכן גם הם עליון על כל האומות. ארץ החיים:

פסוק ו

עלה אלהים בתרועה. כתב הרב החסיד מהר"ר יוסף יעבץ ז"ל בפירושו יש מפרשים על הארון שנגנז ולזמן ההוא יעלה וכתב על הארון קומה ה' ויפוצו וזה טעם בתרועה ובקול שופר כי כן נתנה התורה ולזה זכר ה' פעמים זמרו כנגד ה' חומשי תורה. ויתכן דאחר שיעלה מדת דינו בתרועה ובקול שופר ר"ל שיקום מכסא דין וישב על כסא רחמים זמרו אלהים זמרו עכ"ל בקצור וכפי פירוש שנאמר על הארון אפשר להרחיב קצת כי תורה שבכתב נגד שם הויה קב"ה והארון רמז ליסוד ולכן אמר ה' פעמים זמרו נגד ה' שהיא השכינה ליחד קבה"ו. וכבר בעניותי כתבתי במקומו דתורה שבכתב שהיא נגד הקב"ה יש בה ה' ספרים כנגד ה' שהיא מלכות ליקבה"ו. ומעין דוגמא משנה שהיא כנגד השכינה יש בה שיתא סדרי נגד ו' שהוא קב"ה ליחדא קבה"ו ותורה שבכתב ותורה שבע"פ כחדא שריין ודין הניין:

פרק מח

פסוק ב

גדול ה' ומהולל מאד וכו'. כבר כתבנו דבזהר הקדוש מפרש אימתי אקרי גדול ואימתי אקרי מהולל כשהוא בעיר אלהינו. ואפשר לרמוז יפה רמז יוד לאבא דבאבא יסד ברתא פה מלכות כנודע וזהו יפה נוף שיושפע מן' שערי בינה למלכות שהיא אלהים גימטריא פ"ו וזהו נוף משוש גימטריא כתר ונוסף כ"ו גימטריא הוי"ה כל יסוד הארץ מלכות. וא"ש ה' הטוב יכפר בעדי. ובספר ארץ חיים כתב גדול ה' הויה ודוקא נקרא כמו שהוא נכתב בעיר אלהינו הר קדשו בבית המקדש וזש"ה זמרו לה' שם העצם חסידיו שהם הכהנים מברכים בשם המפורש אבל כל ישראל הודו לזכר קדשו שם אדנות:

פרק מט

פסוק ח

אח לא פדה יפדה וכו'. הראשונים פירשו במ"ש אין פודין את השבוים יתר על כדי דמיהם ומקשים התוספות מעובדא דרבי ישמעאל שאמר על אותו תנוק איני זז מכאן עד שאפדנו בכל ממון שבעולם ותירצו דמופלג בחכמה שאני א"נ שהיה סכנת מות וז"ש אח לא פדה וכו' הגם כי פדיון שבוים מצוה רבה אפילו הכי לא יפדה והטעם ויקר פדיון נפשם שהוא יתר מכדי דמיהן. אך כי יראה חכמים שהוא חכם מופלג או ימותו דיש סכנת מות אז ועזבו לאחרים חילם ופודין יותר מכדי דמיהן:

פסוק יג

ואדם ביקר בל ילין. י"מ דרך הלצייי במ"ש ויקר אלו תפילין וקי"ל דלא יישן עם התפילין שמא יפיח בהן וז"ש ואדם ביקר שהוא לבוש יקר שהם התפילין בל ילין אסור לישן בהם והטעם כי האדם נמשל כבהמות ושמא יפיח בהם לכן אסור לישן עם התפילין:

פרק נ

פסוק א

אל אלהים ה' דיבר ויקרא ארץ. פירש בספר ארץ החיים ר"ל בג' מדות אל חסד אלהים דין ה' רחמים ברא הקב"ה את עולמו חסד לצדיקים דין לרשעים רחמים לבינוניים וכמו שהיה בשעת הבריאה כך הוא ממזרח שמש עד מבואו בבקר חסד בלילה דין ובעמוד השחר רחמים:

פסוק טו

וקראני ביום צרה אחלצך ותכבדני. אפשר במשז"ל דצריך להקדים תפלה לצרה. ואפילו אם לא עשה כן הוא אב הרחמן דאפילו שכבר באה הצרה ואז מתעוררים להתפלל אל רחום שומע תפלה ומצילם ורואה הטובות שעתידים לעשות ומרחם. וז"ש וקראני ביום צרה אפילו שלא הקדמת תפלה לצרה לא משום זה תמנע אלא וקראני ביום צרה. אחלצך במה שאני רואה שאתה עתיד לעשות מעשים טובים לעתיד וז"ש אחלצך במה שידעתי ותכבדני ובעבור זה אני מצילך. א"נ זבח לאלהים תודה ואע"ג דהקרבן צריך שיהיה לשם הויה כמ"ש רז"ל ולא לשם אלהים הא דקאמר זבח לאלהים אינו ר"ל שיהיה לשם אלהים דזה כבר ידוע דצריך שיהיה לה' דכתיב קרבן לה' כמה פעמים אך נקט לאלהים לרמוז שיהיה בוידוי והכנעה ותהיה מדת הדין תמיד בין עיניו ושלם לעליון שיכיר שהוא אדון הכל. ואז וקראני ביום צרה אחר הקרבן וההכנעה אחלצך ותכבדני להודות לה':

פסוק טז

ולרשע וכו' ותשא בריתי. ברית י"ג מדות של רחמים עלי פיך לומר הי"ג מדות וזה אינו מספיק אלא עושים כסדר הזה היינו מה הוא רחום וכו' כן כתב בספר ארץ החיים ואני בעניי אומר בסגנון אחר ולהרחיב הדברים כי במ"ש הקב"ה כל זמן שעושים כסדר הזה הם נענים ויש בזה שני פירושים או שיאמרו הי"ג מדות באמירה לבד והם נענים בזכות אמירת י"ג מדותיו יתברך. או אמירה לבד אינו מספיק וצריך להיות רחום וחנון וכו'. והמפרשים הביאו ראיה שהפירוש הוא באמירה בעלמא שהרי ראשונה שבי"ג מדות לפי הזהר הקדוש ורבינו האר"י זצ"ל הוא אל ואם כן מוכח דמ"ש כל זמן שעושים כסדר הזה היינו להתעטף בציצית ולומר בכוונה י"ג מדות. ובזה פירשו הראשונים נסח שתקנו אל הורתנו לומר מדות שלש עשרה זכור לנו היום ברית שלש עשרה דהכוונה דממדת אל שהיא מי"ג מדות ידענו שהכונה לומר הי"ג מדות ובאמירה סגי שהרי מדה ראשונה היעשה לו אדם אלהים אלא מוכרח באמירה וזה שאמר אל הורתנו לומר כלומר אל ממדת אל הורתנו לומר מדות י"ג לומר ולא לעשות וא"כ זכור לנו היום ברית שלש(ה) עשרה. ואולם הגם דממדת אל ידענו דבאמירה סגי אתיא מכללא לדעת לעות כי ה' הוא האלהים ולגדולתו אין חקר. וגם פשיטא דאף דאין צריך להיות דומה אליו יתברך רחום וחנון ועובר על פשע וכיוצא. מכל מקום ודאי שצריך לשמור התורה ולא לעבור עבירות ח"ו ואפשר דהרשע אומר י"ג מדות מפני שאין הפירוש להדמות כ"י אליו יתברך משום דאחת מי"ג אל וא"כ הפירוש הוא לומר אבל זה לא נאמר כלפי דידיה דהרשע חדא דהוא מכיר דאין לפרש להדמות מכח תיבת אל כי האלהים בשמים ממ"ה הקב"ה ואיך שכח

אל לעשות כמה עבירות ותו דאם אמרו דאין לפרש להדמות אבל ודאי דאין לעבור על דת ולזכור י"ג מדות דמלבד דלא עשה כלום ענש יענש. וזה שאמר ולרשע אמר אלהים מדת הדין מה לך דייקא לספר חקי ותשא בריתי י"ג מדות עלי פיך לבד ודוקא לך לא הועלתה כלום אבל לאחרים זה האמת דפירוש עושים כסדר הזה היינו לומר י"ג מדות אבל זה מה לך והטעם כי אתה עובר על דת ואתה שנאת מוסר היא התורה ותשלך דברי אחריך אם ראית גנב וכו' ועם מנאפים וכו' ולאיש אשר אלה לו מה יועיל באמירת י"ג מדות בינו נא זאת שוכחי אלוה הכונה אתה אומר שעושים הסדר הזה הוא לומר הי"ג מדות באמירה בעלמא מכח מדה ראשונה אל שהוא אלהות הוא דוקא הוא אלהינו ואין עוד אחר וא"כ בינו זאת שוכחי אלוה דאתם עצמכם אומרים שמדת אל מכרעת ואיך אתם שוכחי אלוה ועוברים על התורה ומצותיו יתברך ועמ"ש הרב אש דת פרשת נשא דף ן' ע"ש ודוק במ"ש הרב וכמ"ש בעניותנו בס"ד:

פרק נא

פסוק א

למנצח מזמור לדוד בבא אליו נתן הנביא כאשר בא אל בת שבע. אפשר לומר במ"ש בזהר הקדוש דבבא אליו נתן אמר חטאתי וא"ל גם ה' העביר חטאתך לא תמות דהמקטרג שהיה מקטרג העבירו תכף וז"ש העביר חטאתך. וזה אפשר שעל זה אמר למנצח מזמור שנצח הסט"א בבא אליו נתן שאז נאמר גם ה' העביר חטאתך והעבירו מלקטרג. ולכן אמר חנני אלהים כחסדך שהעברת המקטרג. ה' יגמר כרב רחמיך מחה פשעי שימחו המקטרגים מכל וכלכ"ה מחיתי כעב פשעיך:

פסוק יב

לב טהור ברא לי אלהים. רבינו האר"י ז"ל כתב לב טהור ברא ר"ת טבל דע"י הטבילה מסתלקת הסט"א ואפ"ל דס"ת לב טהור ברא לי אלהים אברים דהלב הוא העיקר ומזה נמשך אל כל אברים. ורוח נכון חדש ס"ת נחש לדחות הסט"א שבקרבו. אלמדה פושעים וממילא חטאים אליך ישובו א"נ וחטאים יהיו זכיות אליך ישובו כמו מצות. תרנן לשוני צדקתך תורה. ומתוך תורה נעמוד בתפלה אדני שפתי תפתח ואח"כ ופי יגיד ימשיך תהלתך. א"נ ימשיך תהלתך שהיא השכינה שנקראת תהלה ימשיכנה פב"פ. לב נשבר ונדכה ר"ת לנו גימטריא אלהים שיהפך לרחמים תכף כס"ת הרב א"נ לב נשבר ונדכה שהוא עניו הוא מרכבה לשכינה שם אלהים הרמוז בר"ת לנו גימטריא אלהים. ועל ידי

הענוה יגלו לו רזי תורה וכן ס"ת גימטריא רז. א"נ ס"ת רבה רמז מ"ש בזוה"ק מאן דאיהו זעיר איהו רב. א"נ ס"ת ברה דע"י הענוה מכוין ההלכה שהיא בר"ה ואמיתית:

פרק נב

פסוק ה

אהבת רע מטוב שקר מדבר צדק סלה. י"מ שאם ידברו על האדם רע וטוב הוא לוקח הרע לומר פלוני יש לו רעה זו והטוב שבו יכחידנו תחת לשונו. וכן אם ידברו שקר ואמת הגם שהוא מרגיש איזה שקר ואיזה אמת בחר בשקר ותשלך אמת. ואפשר לרמוז ס"ת תערב כי יערב לו הרע והשקר ומתוק לחיכו. ותערב יהפך תבער כי יבער בגהנם. אהבת כל דברי בלע אם איש יאמר אין רצוני לדבר בפלוני זה אתה אוהב הרבה וזהו דברי בלע אדם שאומר שאינו רוצה לדבר על פלוני ואעפ"י שאתה יודע שהוא לשון מרמה ואין לו רע לדבר. מכל מקום תאוה נפשך לזה כדי שתבנה בנין על זה ולומר שאינו רוצה לדבר ממדה רעה זו ומאיסור זה. וכמה עבירות אתה עושה:

פסוק י

ואני כזית רענן בבית אלהים. אפשר לומר שראה ברוה"ק דיואש הסתירוהו בבית המקדש ועי"ז לא כלה זרעו וזכה לזה בעבור הברכות שברכו הזקנות לרות כשארז"ל ואפשר לרמוז ואני כזית רענן בבית ר"ת ברכו רמז הרומז לזקנות שברכו לרות:

פרק נג

פסוק א

למנצח על מחלת משכיל. כתב בספר ארץ החיים הנה יש שני קליפות האחת נקראת מחלת שמעוררת לאדם לעבירה לכל מיני שמחה שחוק וקלות ראש והשניה נקראת לילי"ת וגורמת לאדם יללה ודאגה וצער בעת שצריך להיות בשמחה כגון בתורה ותפלה ושבת וי"ט שמחה של מצוה. מחלת מבטלין בצום ובכי והכנעה. לילית מכניעין בתורה כי יש לה ת"ף מחנות כמנין לילית ומכניעין אותה בתלמוד גימטריא תף. ובצדקה ואקחה פ"ת לחם ואמר דוד כי על מחלת צריך השכלה ביותר עכ"ל ואפשר כי מי שלא נשא אשה שולטת עליו לילי"ת וכשנשא אשה הנקראת לחם מבטל פ"ת לילית. וזה רמז ואקחה שהוא לשון קנין אשה כדכתיב כי יקח איש אשה אז במקום פת לילית נעשה לחם זו אשה. וזה רמז על פת לחם יפשע גבר ומי שקורא משניות מבטל יצה"ר כמ"ש הרב ראשית חכמה כי מתניתין גימטריא תתק"ס גימטריא לילית מחלת עם ב'

כוללים וזה טעם דבזכות המשניות באה הגאולה כי מבטלם ועיין בקונטריס פתח עינים בתרומות ע"ש:

פסוק ב
אמר נבל בלבו. ר"ת אבן כי היצה"ר נקרא אבן:

פסוק ג
אלהים משמים השקיף על בני אדם לראות היש משכיל. לבטל מחלת שצריכה השכלה כמ"ש על מחלת משכיל. דורש את אלהים כלומר ללמוד בתורה לבטל השנית. אין עושה טוב צדקה לבטל השנית כמ"ש ואקחה פ"ת לחם כמש"ל:

פסוק ז
מי יתן מציון ישועות ישראל. תרתי משמע שיושיע מהשתי קליפות האמורות בשוב אלהים שבות עמו כי כבר נתבררו ניצוצות הקדושה אשר היו בשביה ואז יגל יעקב הניצוצות חדשות שנתבררו. ישמח ישראל על כללות ישראל ישמח עם משיח שהוא ישמח אתווי דדין כאתווי דדין. ישראל בזכות אבות העולם והאמהות הרמוזות בשם ישראל כמ"ש כמה פעמים:

פרק נד

פסוק ב
הלא דוד מסתתר עמנו. ולא אמרו מסתתר אצלנו אלא כך אמרו לשאול גם אנו עשינו עצמנו כאלו אנחנו שונאי שאול והיינו מסתתרים וז"ש מסתתר עמנו. ארץ החיים:

פסוק ג
אלהים בשמך הושיעני. פירוש בשם הויה מדת רחמים תושיעני ובגבורתך מדת הדין שם אדני תדיינני לנקום נקמתי. א"נ אלהים בשמך למדתו היא השכינה שאחוז בה ידבר שיושיענו וינקם מאויביו:

פסוק ד
אלהים שמע תפלתי. כשאני מדבר בלשון תפלה וברב רחמיך תרחם האזינה לאמרי פי אפילו כשאינו דרך תפלה. כי זרים קמו עלי פירש הרב החסיד מהר"י יעבץ ז"ל דכיון דיודעים דנמשח על ידי שמואל הנביא הנאמן והקב"ה הצילו כמה פעמים. ועתה למצוא חן בעיני שאול עשו ודאי יקראו זרים והוא ז"ל האריך בזה. הנה אלהים עוזר לי בהווה וכמ"ש התוספות בחולין דף מ"ט דלשון שאמר מסייע כהני אינו על פעם אחת. והכא

נמי עוזר לי נאמר דמשמע בהוה ומלבד שהוא עוזר לי אדני בסומכי נפשי משגיח לטובה על הסומכים אותי:

פרק נה

פסוק ג

הקשיבה לי ועננני וכו'. אפשר במ"ש בעירובין דף ס"ה ע"א אמר רב ששת משום ראב"ע יכולני לפטור את כל העולם כלו מן הדין מיום שחרב בית המקדש ועד עכשיו שנאמר שמעי זאת עניה ושכורת וכו' מתיבי שכור מקחו מקח וכו' אלא שפטור מן התפילה מאי יכולני לפטור דקאמר מדין תפלה והגאון מהר"ר נפתלי בשם מר זקנו ז"ל דקדק דהא יכולני לפטור מן הדין קאמר ואיך משני מדין תפילה ופירש במ"ש שם בערובין דף מ"א ת"ר ג' דברים מעבירין את האדם על דעת קונו גוים ורוח רעה ודקדוקי עניות למאי נ"מ למבעי רחמי למדנו שהעניות מעביר האדם על דעת קונו ופטור שהוא אנוס אמנם חייב שלא התפלל על זה. והשתא א"ש מ"ש לפטור מן הדין והיינו מכל דין שבעולם דהרי הם עניים ודקדוקי עניות מעבירין האדם על דעת קונו והוא אנוס וא"ת דחייב למבעי רחמי לז"א ושכורת וכו' ושכור פטור מן התפלה ומאחר שכן הוא פטור מכל דין דאנוס הוא ואינו יכול להתפלל זהת"ד ויש לדון בזה כי הנה ראב"ע רצונו לפטור את כל העולם שהם שכורים ועניים ואנוסים וא"ת ליבעו רחמי פטורים מלהתפלל שהם שכורים והרי כל ישראל בגלותם מתפללים תדיר ג' תפלות בכל יום והדר דינא דה"ל להתפלל על העניות נמי. ואפשר לומר דכיון דלפי האמת הם פטורים מהתפלה כדין שכור ומה שמתפללים הוא לפנים משורת הדין אינם מתחייבים על שלא התפללו על העניות כיון דמן הדין פטורים מכל מין תפלה. ובזה נבא להני קראי מפני עקת רשע וכו' ואימות מות וכו' הכונה דהיה בצרה גדולה יותר מגלות שנחשב לשכור וגם בצרה גדולה שמעבירו על דעת קונו באופן שפטור מדין תפלה ועם כל זה אני אל אלהים אקרא מדת הדין כי אנוס אני מרוב הצרות ופטור מתפלה ועם כל זה אני מתפלל ובכח זה אתפלל למדת הדין. וה' יושיעני רחום בדין ולא תימא דעתה נתחזקתי להתפלל דוקא אין זה כי בכל צרותי ערב ובקר וצהרים אני מתפלל. ויען אני פטור מהכל ועושה לפנים מש"ה וישמע קולי. א"נ אפשר בהקדמה שכתבתי במקומות אחרים משום רבינו מהרח"ו ז"ל דבתחילה ידבר לשכינה ע"ד אדני שפתי תפתח אך התפלה לשם המיוחד שם הויה דוקא וז"ש אני אל אלהים שהוא השכינה אקרא אמנם וה' יושיעני שהתפלה לשם הויה דוקא. ערב ובקר וצהרים אני מתפלל על דרך זה וישמע קולי ה' המיוחד שאליו דוקא אני מתפלל:

פרק נו

פסוק א

למנצח על יונת אלם וכו'. רז"ל פ"ק דסוטה דף יו"ד דרשו פסוק זה על תמר כששלחה הסימנים ליהודה והסט"א רחק הסימנים ובא גבריאל וקרבן וכשנתרחקו הסימנים נעשית כיונה אלמת לדוד מכתם שיצא ממנה דוד וכו' ע"ש ומעין דוגמא אפשר לפרש על אמו של דוד הע"ה דאמרו רז"ל דישי תבע שפחתו והיתה כונתו לטהר זרעו מאיסור מואבית והשפחה אמרה לגברת לכי נא והשתנית מזרחי"ת צפוני"ת ונתעברה מדוד הע"ה וכשניכר שהיתה הרה קמו בניה ויאסרו"ה שהיא הרה לזנונים כי בעלה אמר דזה שנים פירש ממנה והיו רוצים להרגה. ואביהם ישי פייסם להניח לולד לעבד ולא יוציאו פגם עליהם ואשת ישי לא רצתה להלבין לבעלה ולא למסור שפחתה וסבלה מרורות ודוד היה בזוי ומאוס עד שבא שמואל הנביא בדבר ה' וגלה לסודו ומשחו למלך זהו תורף דבריהם ז"ל וז"ש למנצח שהאמת נצח ובראשונה היה נטמן עד עת בא שמואל הנביא על יונת אלם אמו של דוד הע"ה שהיא כיונה שאינה מחלפת בן זוגה וחשדוה והיא כאלמת ובניה ובעלה נעשו רחוקים והיו לה לאויבים לדוד מכתם שנולד מהול וזכה לכתר מלכות וזה גרמה אמו שטהרה רעיוניה מאד וכיונה לש"ש בתכלית היושר והצדק ולכך לא היה בן תמורה אע"ג שישי חשב שהיא השפחה וכמ"ש אני בעניי בדרושים מחד מרבוואתא קמאי וז"ש למנצח שנצח האמת על יונת היא אמו של דוד האחת צנוע"ה ואת הכבוד"ה כיונת אלם שנאלמה רחוקים בעלה ובניה. והיא ביושר כונתה וצדקתה היה לדוד מכתם שזכה למלכות וזה רמז דוד הע"ה באחוז אותו פלשתים בגת להזכיר צדקת אביו ישי שמת בעטיו של נחש ואמו היא נפלאת בכונתה וצדקתה ובזכותם יצילהו ה'. חנני אלהים אפילו מדת הדין בזכות הלא אב אחד ואם למקר"א. יום אירא אני אליך אבטח שתעשה בזכות אב ואם. וחתימה מעין פתיחה אמר כי חלצת נפשי ממות שלא יהרגוני אחי שהיו רוצים להרגני עם אמי. ואח"כ הייתי בזוי וז"ש את רגלי מדחי להתהלך לפני אלהים שמשח אותי שמואל למלך. וכונת דוד המלך ע"ה שמזכיר הנסים והנפלאות הקודמות ומודה עליהן ולזה הקב"ה עושה לו נס ומצילו כמ"ש רז"ל בשוחר טוב:

פרק נז

פסוק א

למנצח אל תשחת לדוד מכתם בברחו מפני שאול במערה. אפשר דהכונה דרוח הקדש זאת אומרת אל תשחת שלא יהרוג דוד לשאול והטעם לדוד מכתם דשמואל משחו למלך ובודאי יתקיים ואין צריך להרגו:

פסוק ד

ישלח משמים וכו'. פירש בספר ארץ החיים אקרא לאלהים עליון סוד הבינה ע"ש באורך. וכפי דבריו א"ש דאמר ישלח משמים בסוד ואתה תשמע השמים ואח"כ ישלח אלהים חסדו ואמיתו כלפי מלכות וא"ש ההי"ב. וס"ת אקרא לאלהים עליון אמן גימטריא הויה אדני יחוד קבה"ו ואקרא לשון זיווג כמ"ש הרמ"ע ז"ל:

פסוק ח

נכון לבי אלהים נכון לבי. אפשר דרמז לפני ה' יודע תעלומות שהוא ענו גימטריא נכון ואחת מסגולות הענוה הוא מבטל גזרות רעות וזהו הכפל כלומר נכון לבי אלהים ואני בוטח בו יתברך ושוב רמז נכון לבי שהוא עניו ואני בוטח אשירה ואזמרה עורה כבודי וגם סגולת קימת חצות הוא דבר מופלא כמו שאמרו בזהר בכמה מקומות. א"נ אפשר דרצה לומר דאם האדם עושה טובה וכן אם מתגבר על יצרו אין הדבר מצדו אלא שהקב"ה עוזרו. וז"ש נכון לבי אלהים דמה שהכין לבו הוא משפע קדוש ועז לאלהים. ומשם נמשך דאח"כ נכון לבי לבד ונמצא דשם אלהים הוא פועל ועושה ורש"י ז"ל בפירושו כתב נאמן אני עמך במדת הדין ונאמן אני עמך במדת רחמים:

פרק נח

פסוק א

למנצח אל תשחת לדוד מכתם האמנם אלם וכו'. בסוף פרק כסוי הדם א"ר יצחק מ"ד האמנם אלם וכו' מה אומנותו של אדם בעה"ז יעשה עצמו אלם יכול אף לדברי תורה ת"ל צדק תדברון יכול יגיס דעתו ת"ל משרים תשפטו בני אדם. ויראה לקשר הדרשה עם פשטיה דקרא. דהכונה למנצח דידי נצח ולא יועצי שאול. ועיניו לשמים אל תשחת שלא ישחיתוהו שאול ואנשיו לדוד מכתם שהיה מך ותם והעניו ניצול מגזרות רעות ובזה אני אומר אל תשחת רבש"ע לדוד שהוא מך ותם לא כן שרי שאול כי עינים להם ולא יראו שאומנותו של אדם בעה"ז הוא שיעשה עצמו אלם והוה ס"ד אפילו לד"ת והוצרך רוח

הקדש לומר צדק תדברון וכדי שלא יגיס דעתו אמר משרים תשפטו בני אדם וא"כ אתם בגאוה שופטים אותי שאני מורד במלכות ומיכל מותרת בלא גט דמורד במלכות ח"מ והו"ל כאלו מת (כמשז"ל שכן הורה דואג) כל זה עבירות גדולות אף בלב עולות וכו' אלהים הרס שינימו וכו'. ובמאמר הנזכר אפשר לומר במ"ש רבינו מהרח"ו ז"ל דהאדם כשמדבר מוציא ההבל מפיו ואותו ההבל הוא חיותו והוא חלק נשמתו ולכן נצטוינו שלא לדבר דברים בטלים שמפסיד חלק נשמתו עכ"ד ועוד האריך וז"ש מה אומנותו של אדם בעולם הזה דכשם שהוא עושה אומנות וטורח להחיות נפשו כן אומנותו לחיות הוא שיעשה עצמו אלם כי על ידי הדברים בטלים מפסיד חלק נשמתו ולכן אומנות גדולה להיות כאלם וס"ד שגם דברי תורה כן שע"י שמדבר ד"ת מפסיד חלקי נשמתו לז"א צדק תדברון כי כתיב ויפח באפיו נשמת חיים ות"א לרוח ממללא שהקב"ה נתן לו כח הדברי לכבוד ללמוד ולהודות לפניו וא"כ בתורה עושה נ"ר לפניו ואדרבא מוסיף חיים כמ"ש כי בי ירבו ימיך וז"ש גדולה תורה שנותנת חיים לעושיה והיינו רבותא דבדברים בטלים מפסיד חלק נשמתו ובתורה מוסיף חיים וא"כ צדק תדברון. וכפ"ז המקיים זה נעשה כונת הבורא בו שנפח בו נשמת חיים ויבא להגיס דעתו ואפילו במחשבה לבד תלמוד לומר משרים שיהיה עניו ולא יבזה שום אדם. אף בלב גם על הרהור הלב צריך להקריב עולות כמו שפירש בספר אור החיים לדרכו ע"ש ולפי פשטיה דקרא דעולות הוי כמו עוולות כמו שפירשו המפרשים אפשר לומר עפ"י מ"ש פ"ק דקדושין העובר עבירה ושנה מחשבה רעה מצרפה למעשה ז"ש אף בלב עולות דשנה בה גם בלב הו"ל כאלו תפעלון דמחשבה רעה הקב"ה מצרפה למעשה כששנה בה וזהו תפעלון דמצרפה למעשה:

פסוק יב

ויאמר אדם אך פרי לצדיק. אפשר במ"ש רבינו האר"י זצ"ל דגריס אלו דברים שאדם אוכל מפירותיהם בעה"ז דייק מפירותיהם שמקצת פירות אוכל בעה"ז ושאר הפירות לעוה"ב. וז"ש אך פרי לצדיק אך מיעוט ר"ל שזהו ממיעוט פירות שאוכל בעוה"ז ושאר הפירות לעוה"ב:

פרק נט

פסוק א

למנצח אל תשחת לדוד מכתם בשלוח שאול וכו'. פירוש למנצח ניכר הניצוח לדוד שנתן הקב"ה בלב שאול שלא ימיתנו תכף ושלח לשמור הבית להמיתו ביום וזה היה

הצלתו דמיכל הצילתו דאלו היה שולח פתע פתאום להמיתו דרך טבע לא היה ניצול והיה צריך נס שלא כדרך הטבע:

פסוק ב

הצילני מאויבי אלהי. משאול ואביזריה ממתקוממי תשגבני המקטרגים למעלה. ואפשר שכל אלו היסורין והסכנות שהיו לדוד המלך ע"ה היו לכפר על חטא אדה"ר השייך לחלק נפשו כי לו אד"ם הוא והיינו טעמא דכאשר אירע ענין בת שבע הי"ל כל כך צער וסכנה והעידה עליו רוה"ק ברכי כשלו מצום וכו' דכיון דכל ימיו היה סובל לתקן חטא אדה"ר עתה בדבר קל ח"ו חזר הקלקול וגם לפי גדולת נשמתו עשה רושם גדול:

פסוק יא

אלהי חסדי יקדמני. חסדו כתיב אפשר אלהי חסדי שהוציא נפשי מעמקי הקליפות וזו פעם ראשונה כמ"ש רבינו האר"י זצ"ל. ועתה חסדו יקדמני להצילני אלהים יראני בשוררי שיכנעו ואנצל ויש מי שפירש אלהי חסדו שעושה חסד עם המלך במלחמותיו יקדמני יעשה חסד קודם שאמלוך:

פרק ס

פסוק ה

הראית עמך קשה וכו'. אני בעניי אכתוב בקצרה איזה רמזים ועיקרי ההקדמות ברז"ל ובמפרשים וגם רוב ההקדמות כתבתים בעניותי בדרשותי בסייעתא דשמיא. אפשר לרמוז הראית עמך קשה גזרת המן ראיה בעלמא השקיתנו יין תרעלה בגזרות וימס לבנו. נתת ליריאיך מרדכי ואסתר נס שאמרו רז"ל שראה מרדכי ההצלה. להתנוסס להיות אח"כ נס גדול ומופלא. מפני קשט סלה בעבור תורת אמת דהדור קבלוה סלה. ואז למען יחלצון ידידך ששבו בתשובה הושיעה ימינך התורה ועניני. א"נ נתת ליראיך נס כמו דוד שאמר גם את הארי גם את הדוב וכו' כמו שארז"ל להתנוסס להרוג גלית וכן אסתר שלקחה אחשורוש והיה לה נס להפריד הרע להתנוסס להציל ישראל. א"נ שתוכל גם אח"כ שהלכה ברצונה להפריד הרע ושחלק הרע ידבר כמותה מפני קשט סלה דכתיב וכבודי לאחר לא אתן כמ"ש בר"מ. א"נ נתת ליריאיך נס נה"י דקטנות בתחילה כשהוא קטן ואח"כ להתנוסס שיבואו לו נר"ן והולך וקונה כמ"ש זכה יתיר וכו' מפני קשט סלה תורה ומצות שלומד ועושה. א"נ נתת ליריאיך נס שיתחכם בתורה להתנוסס שתקרא התורה על שמו מפני קשט סלה גדולת התורה אשת חי"ל גימטריא מ"ח מעלות. א"נ נתת ליריאיך נס ישועה בשעתה כמו הצלת ישראל בימי אסתר להאיר אור גדול הארת

יסוד אבא במלכות להתנוסס אח"כ בכל שנה אור גדול בימים ההם מפני קשט סלה כי כך מדת אמת להשפיע תמיד ביום ההוא. א"נ במ"ש הגאון מהר"ר נפתלי כ"ץ דכשמקבל לעשות צדקה תכף נשפע לשכינה שפע רב וז"ש נתת ליריאיך שקבלו לעשות צדקה נס שפע להתנוסס אח"כ ולהשפיע שפע רב מפני קשט צדקה שנקראת אמת כמ"ש בתנא דבי אליהו. א"נ נתת ליריאיך אברהם אבינו ע"ה ויעקב אבינו ע"ה נס שינצלו ישראל מגזרת המן להתנוסס אח"כ בפרסום בזמן מרדכי ואסתר מפני קשט סלה כי אל אמת הבטיח ליריאיו. א"נ נתת ליריאיך ישראל נס בימי מרדכי ואסתר למחות עמלק להתנוסס שאסתר מלכה ומרדכי משנה למלך ויצא להם מוניטון מפני קשט סלה שיבנה בית שני דצריך למחות עמלק ושיהיה מלכות בישראל כדי לבנות בית המקדש וכן יהיה למען גימטריא קץ בגאולה העתידה יחלצון ידידיך הושיעה ימינך בזכות התורה יעשה לכבוד תורתו אלהים דיבר בקדשו כי יד על כס יה אעלוזה כשיקיים הבטחתו אחלקה שכם מקומות א"י כמו שפירשו המפרשים. א"נ נתת ליריאיך נס ביצ"מ ועדיין היו הגוים אומרים שלא היה לחיבת ישראל רק משום דפרעה אמר מי ה' אשר אשמע בקולו וח"ו שלא הביא דורון וכיוצא מדברי שטות לכך הביא עשר מכות וכמשל דאמרו רז"ל ונודע וניכר שהיה הכל לאהבת ישראל בני בחוניו דקרע להם הים סוף והוריד המן ובאר וענני כבוד ומזה נתפרסם שהוא בעבור ישראל כל מה שעשה לפרעה ולמצרים. וז"ש להתנוסס כמה נסים ונפלאות אח"כ מפני קשט סלה שיקבלו תורת אמת. א"נ במ"ש פ"ק דמגילה אומה זו משולה לככבים כשהם עולים עולים עד לרקיע וז"ש נתת ליראיך נס שמתחילים לעלות מעט מעט כמו שפירשו הראשונים כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח מעט מעט בהדרגה כן ה' אלהים יצמיח צדקה ותהלה נג"ד כל הגוים וז"ש נתת ליריאיך נס ישראל עולים מעט להתנוסס מדרגה אחר מדרגה עד שעולים הרבה מפני קשט סלה שאוצר הנשמות אצל המאורות. א"נ במ"ש פ"ק דמגילה לבנימין נתן ה' חליפות רמז למרדכי שיצא בלבוש מלכות וכו' וז"ש נתת ליריאיך יוסף ובנימין נס שנתן לו ה' חליפות שמלות להתנוסס אח"כ ומרדכי יצא מפני קשט שלא השתחוה להמן כשם שבנימין לא השתחוה לעשו וגדולה זו למען יחלצון ידידיך ישראל מהמן. וכן לעתיד הושיעה ימינך וענני. א"נ במ"ש בזהר הקדוש תשא דף קפ"ח דישראל רואים את הטובות שבנביאים וסובלים הגלות ומאמינים שכך יהיה ב"ב והגוים מבזים את ישראל והם יבושו שיגאלו למען שמו ע"ש באורך וז"ש נתת ליראיך נס הבטחות ע"י הנביאים ובודאי יתקיימו להתנוסס מפני קשט סלה כי הוא אל אמת והבטחותיו אמת ועל כן למען יחלצון ידידיך הושיעה ימינך וענני ותקיים כל הנבואות ב"ב:

פרק סא

פסוק ב

שמעה אלהים רנתי הקשיבה תפלתי. כמ"ש בגמרא במקום רנה שם תהא תפלה. מפרשים:

פסוק ד

כי היית מחסה לי. שהצלתני מכמה רודפים מגדל עז מפני אויב עיקרי והוא דומה שקטרג הרבה על דוד והקב"ה כביכול יצא לטעון כנגדו וזיכהו לדוד המלך ע"ה כמ"ש בהקדמת הזהר הקדוש. א"נ אפשר במ"ש הרמב"ם בפירוש המשנה דמי שנגזר עליו איזה גזירה רעה איזה זמן קודם יעזוב הלימוד ע"ש וז"ש כי היית מחסה לי שלא להניח הלימוד ואדרבא הייתי מתעסק בהלכות חמורות וז"ש מגדל עז כי עז היא התורה ולהלכתא גברוותא קורא מגדל עז והוא אומרו כי היית מחסה לי שיכולתי ללמוד ואדרבא נתעסקתי במגדל עז הלכות המאוששות מפני אויב שידע שלא נגזרה גזרה רעה כיון שאני לומד ומחדש וז"ש אגורה באהלך עולמים שיאמרו דבר שמועה מפי ושפתותיו רחושי מרחשן. והנה לפום ריהטא צריך להבין שראיתי כתוב משם הרב עיר וקדיש מהר"ר יעקב צמח ז"ל במ"ש רז"ל דבעבור שאמר אליהו הנביא זכור לטוב כי עזבו בריתך בני ישראל א"ל הקב"ה חייך שתמצא בכל ברית מילה שיעשו בני והקשה הרב ז"ל דמה עונש הוא זה ותירץ דהעונש הוא דבזמן שהוא למטה במילות מאבד החידושים שמתחדשים במתיבתא דרקיעא עכ"ד והנה כי כן זה שאומרים שמועה מפיו מה שכר הוא זה דשפתותיו דובבות והרי אם אדם גדול דזוכה לישב במחיצת הצדיקים בג"ע בעוד דשפתותיו דובבות הוא מפסיד החידושים שמתחדשים במתיבתא דרקיעא ומי לא עסקינן שאומר כמה וכמה הלכות שאומרים משמו בכמה מקומות. והדבר פשוט וכמעט לא היה צריך הכתוב לזה דהצדיק הזוכה דנפשו רוחו ונשמתו למקומתם במושבותם מדושני ענג האי דישנ"א במתיבתא דרבנן. כשאומרים שמועה מפי הצדיק נר"ן אל מעונתם ירבצון כסדרן והלכתן. ונוסף על זה כי הגוף אשר בקבר כשאומרים שמועה מפיו יבא לו רוח חיוני ושפתותיו דובבות החידוש ההוא והכי דייקי רבנן לומר שפתותיו דובבות בקבר לומר דענין זה הוא בגוף אשר בקבר. וכן כתבו התוספות ביבמות דף צ"ו ע"ב וז"ל אגורה באהלך עולמים כשנשמתו בישיבה של מעלה שפתותיו נעות בקבר כאלו מדברות נמצא שבשעה אחת דר בשני עולמים עכ"ל ודברינו בכלל דבריהם. ועל דברי הרב מהר"י ז"ל שהבאתי יש לשאת ולתת בדבריו ואכמ"ל. וזה רמוז בקראין אגורה

באהלך עולמים בשני עולמים דהיינו שפתותי דובבות נר"ן על מכון שבתם וז"ש אחסה בסתר כנפיך והרי הם בשני עולמים וכמ"ש התוספות ז"ל:

פסוק ח

ישב עולם לפני אלהים וכו'. עיין בקונטרס אהבת דוד דף כ"ד ע"ב שהבאתי דברי הרב פרשת דרכים ז"ל במאמרם ז"ל ואני בעניי הוספתי נפך לפי קצורי ע"ש:

פרק סב

פסוק ב

אך אל אלהים דומיה נפשי. אפשר במ"ש דצריך לקבל היסורין באהבה. ולשתוק על דרך וידום אהרן. וז"ש אך אל גימטריא ב"ן הרומז לשם אדני דין. אלהים ידוע הוא דינא קשיא כששולט מדת הדין דומיה נפשי אדום ואקבל היסורין מאהבה. ממנו ישועתי כי כל מאי דעביד רחמנא לטב ואם קבל היסורין מאהבה בא בשכרו וזהו ממנו ישועתי א"ך גימטריא אהיה ממנו צורי וישועתי דהבטיחנו אהיה אשר אהיה עמם בצרה זו אהיה עמם בצרה אחרת:

פסוק ד

עד אנה תהותתו על איש וכו'. יש מי שפירש עד אנה תדברו הוות על איש צדיק תרצחו שהם אומרים הבא על אשת איש וכו' והמלבין פני חבירו ברבים כאלו ש"ד וזהו תרצחו אך משאתו יעצו להדיח מלכות בית דוד שעצת אחיתופל שימלוך אבשלום ויהרוג אביו ואח"כ לדון אבשלום ולהמיתו ותעקר מלכות בית דוד עכ"ד ואפשר לפי זה דמ"ש גדר הדחויה הוא לומר דבת שבע שלו אך בשביל שנדר לאוריה לתת לו בת ישראל לכך נתנו לו אשתו וז"ש גדר הדחויה שנדחית לשעה וכלפי דאחיתופל דהיה רוצה לבטל מלכות בית דוד אמר אך לאלהים דומי נפשי כי ממנו תקותי אך הוא צורי וישועתי משגבי לא אמוט וישאר המלכות קיים:

פסוק יג

ולך אדני חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו. אפשר במ"ש רז"ל דמחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה ואמרו רז"ל ג' שותפין באדם הקב"ה ואביו ואמו ומאביו נעשה גידין וצפרנים ועצמות וכו' ומאמו עור ובשר וכו' והקב"ה נותן בו רוח ונשמה וכו' ודעת ובינה והשכל וכו' כמ"ש בנדה דף ל"א. וא"כ נמצא שהמחשבה הוא חלק ה' ומרוב ענותנותו יתברך אם חטא במחשבה שהוא חלק ה' הוא מוחל לו ואינו נענש על

המחשבה. וזה חסד עליון וז"ש ולך אדני מדת הדין חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו ולא כמחשבה אף שהמחשבה חלק אלוה והי"ל ליענש יותר על המחשבה:

פרק סג

פסוק ג

כן בקדש חזיתך לראות עזך וכבודך. פירוש דבראותי התורה נראה בעיני כאלו ראיתי פני שכינה כי כל התורה שמותיו של הקב"ה. ואמרו בזהר על פסוק וילחם עם ישראל ברפידים ואמרו שרפו ידיהם מן התורה ומקשה והרי עדיין לא ניתנה התורה ומשני דהתורה היא הקב"ה ע"ש ולכן אמר נראה בעיני כן בקדש חזיתיך במה שאני רואה עזך שהיא התורה:

פסוק ד

כי טוב חסדך מחיים שפתי ישבחונך. פירשו הראשונים. יותר טוב מחסד החיים שאתה נותן לי הוא החסד אשר נתת לי רשות לשבחך בשפתי כי מה יצדק אנוש לשבח לאדון הכל וז"ש כמו חלב ודשן תשבע נפשי כן אנכי אשב"ע בשפתי רננות אשר יהלל פי:

פסוק ט

דבקה נפשי אחריך בי תמכה ימינך. אפשר במ"ש פרק היה נוטל תורה בעידנא דעסיק בה אגוני מגנא ואצולי מצלא וכו' וז"ש דבקה נפשי אחריך ואיני זז מהדבקות ומקיום התורה והטעם הוא בי תמכה ימינך שהיא התורה ועי"ז נצולתי מכל חטא ואני דבק בך. והמה לשואה יבקשו נפשי שאומרים שאני חייב מיתה ונגזרה עלי גזרה רעה והבל יפצה פיהם שמי שנגזרה עליו גזרה אינו יכול ללמוד כמ"ש הרמב"ם בפירוש המשנה ועיין מ"ש לעיל. א"נ במ"ש ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו. וז"ש דבקה נפשי אחריך ואני דבק בך. ולא מצדקתי כי אין בי כח לזה רק הטעם הוא בי תמכה ימינך ועל ידי שאתה תומך בי דבקה נפשי אחריך כי בלתי עזרתך אין בי יכולת לעשות שום דבר:

פרק סד

פסוק ב

שמע אלהים קולי בשיחי. רז"ל בשוחר טוב דרשוהו על דניאל כשנתיעצו להורגו ובקשו עילה לבטלו מתפלתו וכו' והודיע הקב"ה לדוד הע"ה שדניאל אומר שמע אלהים קולי בשיחי ופירש הרב החסיד מהר"ר יוסף יעבץ ז"ל בפירושו לפי ששמיעת התפלה תלויה בכונת הלב באומרו תכין לבם תקשיב אזנך ואולי מפחדו לא יוכל לכוין כראוי אמר

שמע אלהים קולי בשיחי מפחד אלו האחשדרפנים תצור חיי ולא אמר תצור נשמתי כי ידעתי שאם תשלם עצתם נפשי תלך לאור באור לכן לא אבקש כי אם על חיי:

פסוק ז

יחפשו עולות תמנו וכו'. הרב החסיד מהר"י יעבץ ז"ל כתב תמהני על רש"י שכתב טמנו בלבם וכו' ואולי הוא קורא טמנו בטית ולא מצאתי כן בספרים ולא בסופרים עכ"ל ובספר מנחת שי כתב דבדפוס קדמון וגם במקרא כ"י ספרדית כתיב טמנו בטי"ת קמוצה וכן הוא לפי רש"י וכו' ע"ש:

פסוק יא

ישמח צדיק בה' וחסה בו ויתהללו כל ישרי לב. אפשר דבהיות גדול עובד ה' הוא כמו צנור שעל ידו יושפע לכל וז"ש ישמח צדיק בה' שהוא דבק בה' מאד כמ"ש בזהר הקדוש ע"פ ואתם הדבקים בה' שהוא דבקות גמור ואז על ידו ישלח משמים והשפי"ע בצחצחות ויתהללו כל ישרי לב ולפי מ"ש רז"ל דדוד הע"ה נתנבא על דניאל אפשר דדוד הע"ה חתם נבואתו על דניאל ישמח צדיק בה' וחסה בו וניצול ויתהללו כל ישרי לב:

פרק סה

פסוק ב

לך דומיה תהלה וכו'. פירש רבינו האר"י ז"ל דיש לחקור דאמאי צריך להתפלל בביטוי שפתים וכן מצוה לנדור בעת צרה אמאי צריך שיהיה נודר בפה וכן כשמתודה האדם אמאי צריך להתודות בפה. הרי הקב"ה רואה כליות ולב ויודע מחשבות והלא טוב להתפלל בלב וכן לנדור בלב וכן להתודות בלב. והיה כבוד שמים כי בזה יתרבה כבודו ומתפרסם שיודע מחשבות והתשובה לזה הוא שאם היו נודרים בלב אח"כ היה מתחרט ולא היה משלם ויהיה לו עון נדרים החמור אבל עתה שנודר בפה השומעים יזכירוהו או יכריחוהו לשלם וגם הוא מעצמו ביודעו כי שומע הן לו ישתדל לשלם נדרו וכיוצא בזה אם היה התפלה בלב הרבה הדיוטות הלך הלכו האישים לבי כנישתא ישבו לארץ ידמו ולבם הלך חשכים בשוק"י האיש ירצה בשוקים ורחובות ושבע תועבות ורבות מחשבות ויאמרו שכבר התפללו וכן בוידוי יאמרו שכבר התודו בלב ואדרבא חשבו לעשות עבירות חדשות. אכן כשהתפלה והודוי בקול צריכים להתפלל ולהיות מתודים באמת. וז"ש לך דומיה תהלה כי יודע מחשבות אף כי לבות ואם כן לך דומיה תהלה שבזה מתפרסם כי בוחן לבות וכליות הוא. ואם כן אמאי צריך לידור בפה ולהתפלל בפה וגם להתודות בפה. לז"א ולך ישולם נדר דבזה שהוא נודר בפה יהא שלמ"א ולא יהיה לו עון

נדרים. והיינו טעמא שומע תפלה שצריך להתפלל בקול דזה סיבה עדיך כל בשר יבואו ויתפללו כלם ואם לאו ההדיוטות אומרים כבר התפללנו אך עתה שהתפלה בדיבור כל בשר יבואו. וכן דברי עונות להתודות בפה. ואתה ברחמיך פשענו אתה תכפרם עכ"ד רבינו האר"י זצ"ל:

פסוק ה

אשרי תבחר ותקרב. אפשר דפירושו אשרי תבחר שהוא הכהן גדול ישכון חצרך בית המקדש ועל ידו נשבעה כלנו בטוב ביתך יושפע לנו מקדושת בית המקדש והארת השכינה השורה שם א"נ אשרי ישכון חצרך שיהיה לו שפע מבריאה נשבעה בטוב ביתך אצילות מהשפע הנשפע מאצילות לבריאה כמ"ש מאורי אור חצר בריאה בית אצילות:

פרק סו

פסוק ב

זמרו כבוד שמו. אפשר זמרו כבוד שמו הוא מלכות בסוד ויעש דוד שם. שימו כבוד גימטריא ל"ב להמשיך למלכות שנקראת תהלה מחכמה בסוד וגם אחותי בת אבי כמ"ש בזהר הקדוש:

פסוק יב

הרכבת אנוש לראשנו. בפרק קמא דמגילה אמרו באנו באש בימי נבוכדנצר ובמים בימי פרעה ותוציאנו לרויה בימי המן. ואפשר דהשתחוו לצלם בימי נ"נ ונמשך מפסל מיכה שעבר בים. גם נקדים מה שפירשו המפרשים על בקום עלינו אדם המן ולא מלך שאלו היה מלך לא היה תקומה וז"ש הרכבת אנוש ולא מלך וחטאנו כי באנו באש בימי נ"נ חנניה מישאל ועזריה דוקא והשאר השתחוו ונמשך מפסל מיכה בים. ותוציאנו לרויה דאסתר עשתה שישתכר המן ביותר והיתה נותנת גם הכוס שמוזגין לה כמו שאמרו רז"ל והביאו הרב מנות הלוי דף ר"ט וכתב הרב שם דלהיותו שכור כשאמרה אסתר המן הרע הזה אשתקיל מילוליה ולא דיבר שום דיבור שהיה שכור ונפל על המטה ע"ש וז"ש ותוציאנו לרויה. א"נ הרכבת אנוש המן אותיות שונא דהוא עמלק באנו באש בגלותנו ונצולו חנניה מישאל ועזריה וזה הרשע אמר ישן הוא אלהיהם של אלו דומה לעמלק ששמע קי"ס ובא עלינו וז"ש ובמים בימי פרעה ולא ירא אלהים ותוציאנו לרויה במשתה אסתר שם נפל שדוד:

פסוק כ

ברוך אשר לא הסיר תפלתי. דשכור פטור מתפלה ובזה פטור מכל דין כמו שכתב הרב מהר"ר נפתלי כ"ץ ולכן לא הסיר תפלתי שאני עושה לפנים משורת הדין ועי"ז מרחם עלי ולא הסיר חסדו מאתי:

פרק סז

פסוק ב

אלהים יחננו וכו'. אפשר במ"ש בזהר הקדוש על נדב ואביהוא שעל ידי הקטרת היה ראוי להיות יחוד ולא רצה הקב"ה שיהיה על ידיהם שהיה בהם חטא והשכינה נצטערה ותצא אש ע"ש באורך ואפשר זה רמז אלהים יחננו שכל טוב ואז נקיים מצותיו דאין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שטות. ויברכנו שנזכה לקיים מצותיו יאר פניו אתנו בתורה לשמה ואחר זה נכוין לדעת לשון וידע אדם בארץ מלכות דרכ"ך:

פסוק ה

ישמחו וירננו לאומים. המפרשים פירשו המזמור הזה לגאולה העתידה ואפשר לרמוז לפי דרכם ישמחו אותיות ישמחו הם אותיות משיחו דכשיבא משיח במהרה בימינו והוא אותיות משיחו אז ישמחו וירננו לאומים. וארץ נתנה יבולה רומז לשכינה כשתבא הגאולה ארץ נתנה יבולה שהשפע עליון אשר יבא על ידה וה' ברב חסדיו יברכנו אלהים וייראו אותו כל אפסי ארץ:

פרק סח

פסוק יג

מלכי צבאות ידודון ידודון ונות בית תחלק שלל. אפשר במ"ש פרק ר' עקיבא דלא היו רוצים לקבל התורה וכפה עליהם ההר כגיגית ומכאן מודעא רבא לאוריתא והדור קבלוה בימי אחשורוש וז"ש מלכי צבאות ישראל בני מלכים ידודון שלא רצו לקבל התורה וכפה עליהם ההר וקבלוה. וגם אחר זה ידודון פעם אחרת שהיה להם מודעא אך בימי אסתר הדור קבלוה. וזהו ונות בית היא אסתר האשה רבה הנאחזת בשכינה תחלק שלל השתדלה דהדור קבלוה. והרב הגדול מהר"ם ן' חביב ז"ל הרב המחבר גט פשוט וכו' בדרשותיו כ"י פירש דנשי ת"ח פלגן בהדייהו וכמ"ש ר' עקיבא שלי ושלכם שלה הוא וז"ש מלכי צבאות מאן מלכי רבנן ידודון ידודון שהולכים ממקום למקום ללמוד תורה ונות בית תחלק שלל דפלגן בהדייהו עכ"ד ואני עני נ"ל להרחיב הדברים במ"ש

התוספות בכתובות דף ס"ב ע"א שהקשו דאיך יצאו ר' עקיבא וכל הנהו והלא איכא צערא דגופא ותירצו דהתם בלא פתוי שהן היו שמחות שהיו בעליהן הולכים ללמוד תורה ולהיות תלמידי חכמים ואדרבא אדעתא דהכי נישאו שילכו ללמוד תורה עכ"ד וזהו מלכי צבאות מלכי רבנן ידודון מנדדים ממקום למקום ללמוד תורה וזמנין דאחר בואם ידודון פעם אחרת כר' עקיבא שאחר שבא חזר וישב י"ב שנים אחרים. ויקשה על זה דצערא דגופא לא ניתן לימחל. לז"א ונות בית תחלק שלל כלומר האשה מעצמה היא שמחה שבעלה ת"ח וז"ש ונות בית תחלק שלל ויש לה שמחה על זה:

פסוק יט

עלית למרום שבית שבי. אפשר דהכוונה שבית שבי את הצב"י ואת המלקוח שלקח התורה וגם לקחת מתנות באדם שכל המלאכים נתנו מתנות למשה רבינו ע"ה. ואף סוררים עשו וישמעאל שסרו מהתורה נתנו מתנות ורמז לשכן יה אלהים שם רמז המתנות שנתנו ישמעאל למחדי מאתתיה כמ"ש בזהר פרשת בלק וזהו לשכן יה דאיש ואשה שזכו יה ביניהם וע"י דחדי ב"נ עם אתתיה שם יה ביניהם וזהו לשכן יה. אלהים דין שיהא רשות לבית דין לדון ד' מיתות וזהו מתנת עשו:

פרק סט

פסוק א

למנצח על שושנים. בעבור שבמזמור זה מזכיר צרות ועוני ישראל אמר על שושנים כי ישראל נדמו לשושנים גדולים הגדלים בין החוחים שהחוחים נוקבים אותם תמיד וכן א"ה הם מצערים את ישראל תמיד. מפרשים:

פסוק ד

יגעתי בקראי. על אשר פגמתי בדבור. ניחר גרוני. על אשר פגמתי במאכלות אסורות. כלו עיני על אשר פגמתי במחשבה. מפרשים:

פסוק יד

ואני תפלתי לך ה' עת רצון וכו'. אפשר במשל ששמעתי שמלך אחד היה לו אוהב וריע שתמיד היה אצלו. והיה יום גנוסיא של מלך ושלח בכל מקומות ממשלתו שכל אשר יבא וישאל ביום שמחתו יתן לו שאלתו ולכן באו כמה וכמה בני אדם וכל אחד ישלח דברו לשאול מהמלך ויום זה ריע המלך לא נראה בכל היום כי אם בסוף היום וא"ל המלך תמהני עליך מדוע לא באת ביום הזה יום שמחתי ואתה ידעת כי היום הזה נדרתי לכל שואל די מחסורו והשיב יען ידעתי שהמלך טרוד מאד עם מרבית העם לאו ארח

ארעא לישב עם המלך כי כל אחד רצונו שיהיו דבריו עם המלך בסוד נכמס. ועל השנית אני שואל ברגע אחד מהמלך שכל אשר אשאל מהמלך בכל עת יתן את שאלתי ודידי עדיפא מכלהו. והשיב המלך כן דברת אני עושה אשר תשאל ממני בכל עת ובכל זמן. עד כאן שמעתי ומזה יש ללמוד דרז"ל אמרו דעת רצוי היא כשהצבור מתפללים וכשהוא מתפלל עם הצבור שהוא עת רצון אז יתפלל שה' יענהו בכל שאלותיו שישאל לו. ונמצא דכבר בעת רצון שמע ה' בקשתו שיענה לכל שאלותיו ונראה זה קצת תקון לכל שאלות שישאל ביחיד שיהיו כמו ששואל בעת רצון ואפשר שז"ש ואני תפלתי לך ה' עת רצון שהיא בעת שהצבור מתפללין ומה היא התפלה אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך כלומר שכל ממה שאשאל תעננו ונמצא שכל שאלותי הם בעת רצון:

פסוק יז

ענני ה' כי טוב חסדך כרב רחמיך פנה אלי. לאפוקי תנו לו ואל יראה פני ואל תסתר וכו' מהר ענני לאפוקי הניחו לו עד שיתמקמק:

פרק ע

פסוק א

למנצח לדוד להזכיר. אפשר למנצח לנצח המקטרגים לדוד להזכיר דכיון דמזכיר נפלאותיו יתברך ה' מצילו כמ"ש רז"ל בשוחר טוב:

פסוק ג

יבושו ויחפרו מבקשי נפשי. והיא חלק אלוה והם רוצים להחטיאני אלו יבושו ויחפרו אך מבקשי רעות הגוף אלו יסוגו אחור לבד. ארץ החיים:

פסוק ו

ואני עני ואביון אלהים חושה לי עזרי ומפלטי אתה. אפשר במ"ש רבינו האר"י זצ"ל דבעת צרה יזכיר זכיותיו וכתבנו בעניותנו שיזכירם ברמז שאם לאו יקטרגו. ואפשר שהכא אמר דוד המלך עליו השלום ואני עני ואביון וכונתו שהוא עניו כי תיבת עני עם ויו דואביון הסמוכה הוא עניו והוא כיוין לזה וקמי שמיא גליא ולכן אמר אלהים חושה לי כי לעניו מתבטלים גזרות רעות ומפלטי אתה ס"ת י"ה כי העניו י"ה שומרו כמו שכתב רבינו האר"י ז"ל:

פרק עא

פסוק א

בך ה' חסיתי. אפשר בך רמז לתורה שיש בה כ"ב אותיות והתורה היא קב"ה כמ"ש בזהר הקדש ותורה בעידנא דעסיק ובעידנא דלא עסיק אגוני מגנא ואצולי מצלא כדעת רב יוסף פ"ג דסוטה וכבר כתבנו בעניותנו דבילקוט כ"י על פרשיות המועדים אומר סברת רב יוסף בלשון שנו רבותינו וקאמר דשאני דואג ואחיתופל דלמדו שלא לשמה דהוא פירכת רבא לרב יוסף בש"ס. אל אבושה לעולם בצדקתך תצילני ר"ל בשכינה דנקראת צדקה תצילני ותפלטני כמ"ש שכינה עמו ובא לידי חטא בתמיהה ולזה אמר תצילני מאויבי ותפלטני מיצה"ר שלא אחטא:

פסוק ח

ימלא פי תהלתך כל היום תפארתך. אפשר דרך רמז ואסמכתא מ"ש רבינו האר"י זצ"ל דאין ללמוד מקרא בלילה. ונודע כי תורה שבכתב הוא כנגד הקב"ה בחינת תפארת ותורה שבע"פ היא כנגד השכינה הנקראת תהלה וז"ש ימלא פי תורה שבע"פ פי דייקא תהלתך היא השכינה כי תורה שבע"פ כנגדה ולא אמר זמן דביום ובלילה קורין תורה שבעל פה. אך תורה שבכתב כל היום ר"ל כל יום תפארתך תורה שבכתב אשר היא כנגד תפארת. א"נ יש לרמוז דהקב"ה הבטיחו שלא יפסק מלכותו עד שיבא המשיח והוא משיח בן דוד ור"ת תהלתך כל יום בגימטריא משיח בן דוד עם הכולל ועל זה השב"ח השבי"ח בכל פה שזיכהו לכך וז"ש ימלא פי תהלתך. ובספר ארץ החיים כתב ימלא פי רמז מילוי פי וז"ש ימל"א פ"י והיינו פא יוד גימטריא ק"א שהיה שונה פרקו מאה ואחד פעמים גימטריא מיכאל שהוא מלאך הזכרון ועל זה היה חוזר תלמודו ק"א פעמים:

פסוק יז

אלהים למדתני מנעורי ועד הנה אגיד נפלאותיך. והמזכיר נסים ונפלאות שעשה הקב"ה עושים לו נס כמ"ש רז"ל בשוחר טוב לעיל מזמור ע' וז"ש דמנעוריו מגיד ומספר הנסים שעשה הקב"ה וא"כ יצילהו ה' וגם עד זקנה וכו':

פסוק כג

תרננה שפתי כי אזמרה לך וכו' גם לשוני כל היום תהגה צדקתך וכו'. אפשר כמ"ש בזה"ק דהקם בחצות לילה השכינה מודיעה לו את חובו כמש"ה א"ו הודע אליו חטאתו א"ו גימטריא ז' רומז למדה שביעית גם אחיתופל ודואג היו סוברים דעבירה מכבה תורה ואין האמת כן אלא עבירה אינה מכבה תורה כמ"ש בש"ס גם היו קורין אותו מעוות

ואין האמת כן דאינו נקרא מעוות אלא ת"ח הפורש מן התורה. וז"ש תרננה שפתי כי אזמרה לך בכל לילה ואלו היו כ"כ עונות כמו שאומרים הם השכינה היתה מודיעה אותי. גם לשוני כל היום תהגה צדקתך התורה שנקראת צדקה כמ"ש בזהר ובמדרש אני עוסק תדיר וא"כ איני מעוות ואין עבירה מכבה תורה ויתפרסם כי בושו על שקורין אותי מעוות כי חפרו על שמגדילים העונות ואומרים דעבירה מכבה תורה ואין בפיהם נכונה. והעד על זה כי הם יבושו דשלמה בן בת שבע הוא ימלוך ויבנה בהמ"ק וזה מופת כי דבריהם לעו כזבי"ם לכל דבריהם. וזהו הסמיכות כי בושו כי חפרו מבקשי רעתי לשלמה:

פרק עב

פסוק א

לשלמה אלהים משפטיך. ס"ת גימטריא אדנ"י כיוין שבימי שלמה תהיה סיהרא באשלמותא וזה רמז לשלמ"ה אלהי"ם שתהיה סיהרא באשלמותא. ואפשר לרמוז מ"ש פרק חלק בקשו עוד למנות אחד יצאת ב"ק ואמרה המעמך ישלמנה ופירשתי בעניותי שהוא זכה דבימיו היתה סיהרא באשלמותא ומיום ברוא אלהים אדם לא זכה שום אחד דבימיו היתה סיהרא באשלמותא כי אם הוא ודבר זה לבד מספיק שיזכה לעוה"ב וז"ש הב"ק המעמך ישלמנה כלומר אתם שרוצים למנותו האם זכיתם שתהיה סיהרא באשלמותא כמו שהיה בזמנו וז"ש ישלמנה. ואפשר דוד הע"ה ברוה"ק כיוין לזה לשלמה אלהים פשטו שמדבר על שלמה לבד ובלבו לשלמה שהיתה שלמה אלהים. סיהרא באשלמותא. ובעבור זה משפטיך למלך תן שתצילהו מהסנהדרין וכמו שהיה דנפק בת קול:

פסוק ג

ישאו הרים שלום לעם וגבעות בצדקה. לפי הפירוש שמדבר במשיח אפשר שהכונה ישאו הרים אלו האבות כמו שדרשו רז"ל בכתובים הדומים הרים אבות גבעות אמהות והכונה שתועיל זכות אבות שיהיה שלום לעם ואחדות שזה קיום התורה ולפי הרמז שיזהרו במדת השלום שהוא היסוד וגבעות אלו אמהות תועיל זכותם שידבקו ישראל בשכינה שנקראת צדקה וכיון שהדור זכאי גם המשיח ירום הודו ישפוט עניי עם וכו':

פסוק י

מלכי תרשיש ואיים מנחה ישיבו. בב"ר פרשה ע"ז כל אותן דורונות שנתן אבינו יעקב לעשו עתידין א"ה להחזירן למלך המשיח לעתיד שנאמר מלכי תרשיש מנחה ישיבו

יביאו אין כתיב כאן אלא ישיבו והקשה הרב מהר"ש פרימו ז"ל מה הבטחה היא זו שיביאו למלך אדיר המשיח עזים מאתים ותישים עשרים עוד היה מקשה במ"ש בב"ר עזים מאתים ותישים עשרים מכאן לעונה האמורה בתורה והרחיב הדבר רש"י ז"ל בפירושו ואינו מובן דאינו דרך לשלחי מנחה לדקדק בזה ותירץ הרב ז"ל דהכל הוא דבר אחד ובא זה ולמד על זה דאין הכונה שיביאו למשיח עזים מאתים ותישים עשרים אלא אותה מנחה שהביא יעקב לעשו הם וולדותיהן וולדות ולדותיהן עד סוף העולם עתידין להביא למלך המשיח ולפיכך יעקב כששלח המנחה לעשו שלחה באותו סדר העונה כמו שפרש"י ז"ל לפי שכבר ידע שאותה המנחה הן וולדותיהן וולדי ולדותיהן עד סוף העולם עתידין להחזירן למלך המשיח ודפח"ח:

פסוק יז

יהי שמו לעולם וכו'. י"מ שפירש יהי שמו הידוע כמשז"ל דג' נקראים על שמו של הקב"ה ואחד מהם משיח כמש"ה וזה שמו אשר יקראו לו ה' צדקנו וכעת הוא לפני שמש כלומר לפני אור בקר העתיד ינון שמו שהם ד' אותיות של ה' אלא דבמקום השני ההין יש שני נוני"ן זהת"ד בקיצור:

פרק עג

פסוק א

מזמור לאסף א'ך טו'ב לישרא'ל. ס"ת גימטריא ב"ן אלהים לברי לבב ס"ת גימטריא ב"ן ושם בן הוא במלכות שהוא השכינה שעל ידה הכל. ועוד אפשר לרמוז דשם אהיה הוא ישועת ישראל וכמו שאמרו רז"ל על פסוק אהיה אשר אהיה וכן אמרו רז"ל דשם אהיה תדיר לטובת ישראל וז"ש אך טוב אך שהוא בגימטריא אהיה טוב לישראל שהוא מציל לישראל מכל צרה. ויש צדיקים גדולים דלא מסתפו מדינא כמו שהיה אומר דוד הע"ה אני בצדק אחזה פניך. וז"ש אלהים לברי לבב:

פסוק יד

ואהי נגוע כל היום וכו' אם אמרתי אספרה כמו וכו'. אפשר לרמוז במ"ש כשם שיצירתו ש"א אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית כך תורתו נתפרשה אחר כל בהמה חיה ועוף וז"ש ואהי נגוע כל היום בפרשת נגעים ואפילו בבקר שרוב החולים שקטים מעט לא כן אנכי ותוכחתי לבקרים דגם בבקר כאבי נעכר וירישומו ניכר זריז ונסק"ר. אם אמרתי אספרה כמו כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה וכו' כך תורתו נתפרשה אחר כל בהמה ואם הוא כן הנה דור בניך הצדיקים בגדתי. ומיהו היה מקום לישוב דהיצירה

יש (לו') לו איזה צד טובה שאדרבא לגדולת האדם ברא כל העולם ואחרי שהכל מתוקן ברא האדם שישלוט על הכל וכשנברא לא חיסר בעולמו כלום. אך דא עקא שנתפרשה תורתו אחר כל בהמה זאת תורת הצרעת זאת תורת היולדת וזה שאמר ואחשבה לדעת זאת כלומר זאת תורת היולדת זאת תהיה תורת המצורע ונתפרשה תורתו אחר בהמה ועוף וזה מורה גריעותא עמל הוא בעיני דצדיקים ורשעים בחדא מחתא מחתינהו עד אבא אל מקדשי אל אשר שם ישבו כסאות למשפט הסנהדרין ורואה שמי שנתחייב מיתה ומלקות הגם דעין רואה ששב בתשובה גמורה בתעניות וסגופים וכיוצא לא נפטר מהמלקות או מיתה והטעם כי בוחן לבות אלהים ואנחנו לא נדע אם נראה מבפנים ושוה מבחוץ והיא תשובה אמיתית בכל לב ונפש ולכן נתפרש תורתו אחר כל בהמה דלגבי דידן כולי עלמא שקולא"י נינהו. אבינה לאחריתם דבמותם הוא יתברך ישלם כפי צדקתם:

פרק עד

פסוק יב

ואלהים מלכי מקדם וכו'. אפשר במשז"ל דליל יציאת מצרים אותה הלילה היתה מאירה כשמש ואפשר לומר דרך דרש דהטעם במה שפירש הרב עמודיה שבעה מש"ה וידעת היום והשבות אל לבבך וכו' דמהשמש יש להכריע נגד שלשה סברות הכופרים דמהשמש ניכר שיש מניע כמו שהאדם יודע שהולך שיש לו מניע כן מהשמש ניכר שיש לו מניע וז"ש וידעת היום הוא השמש והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל וזה לאפוקי הכופרים בעיקר. ונגד הכופרים שאומרים שאינו משגיח בתחתונים השמש מכחישם שבראו ה' להאיר על הארץ וז"ש ועל הארץ מתחת שהוא משגיח על הארץ. וכלפי האומרים דפועל הטוב אינו פועל הרע אתי שמשא ומחי להו אמוחא כי השמש מיבש הלח ומתיך היבש והקשה והן פעולות הפכיות אלא שמשתנה הענין כפי המקבלים וכן הוא כביכול כי אין רע יורד מלמעלה אך הוא רע מצד המקבלים זהת"ד וכבר כתבו המפרשים דפרעה היה כופר בכל אלו הכפירות וה' לזכות את ישראל העיר לבבם שאותה הלילה האירה כשמש שיהיה לטוטפות השמש שממנו יכריעו נגד הג' כפירות האמורות וז"ש ואלהים מלכי מקדם לאפוקי הכופרים בעיקר. פועל ישועות דהישועות טובות לצד אחד ורעות לשכנגדו וזה לעק"ר מספח"ת האומרים פועל הטוב אינו פועל הרע. בקרב הארץ לאפוקי האומרים שאינו משגיח בתחתונים. והראיה אתה פוררת וכו' שהם מכות אשר הוכו פרעה ומצרים וקריעת ים סוף אתה בקעת מעיין ונחל

אתה הובשת נהרות איתן שהם דברים הפכיים להורות דפועל הטוב הוא פועל הרע וה' אחד. ואמר לך יום השמש אשר עשית הוא מגיד האמת. אף לך לילה ליל פסח מצרים היא מגדת אלהותו. ונתן טעם אתה הכינות מאור ושמש שיש לו מניע. אתה הצבת כל גבולות ארץ שאתה משגיח בתחתונים קיץ וחורף אתה יצרתם והם הפכיים המשתנים מצד המקבלים ומעמדן בארץ ההיא דיתרבה החום או הקרירות לפי מדרגת הארץ וכל זה נלמד מהשמש. והראשונים פירשו לך יום דהיום מתייחס אליו כדכתיב ויקרא אלהים לאור יום. אמנם גבי חשך כתיב ולחשך קרא לילה ולא הזכיר שמו. אף לך לילה דמצינו שייחד שמו כביכול על הלילה דכתיב ליל שמורים הוא לה' הוא הלילה הזה לה' והטעם הוא אתה הכינות מאור ושמש דאותה הלילה היתה מאירה כשמש ולכן נתיחד שמו כ"י על דרך ויקרא אלהים לאור יום:

פרק עה

פסוק א

למנצח אל תשחת וכו' ספרו נפלאותיך. אפשר במ"ש רבותנו זכרם לברכה במדרש שוחר טוב מזמור ע' דמזכיר נפלאותיו יתברך הקב"ה עושה לו נס. וז"ש למנצח לנצח למקטרגים. אל תשחת ה' ברחמיך אל תשחת ועשה לנו נס. הודינו לך אלהים הודינו וקרוב שמך פירש רד"ק ז"ל ויאמרו כי קרוב שמך לקוראיך עכ"ד ואפשר לפרש הודינו לך אלהים. אנחנו מודים על שהודינו ובעבור זה קרוב שמך לקוראיך ותעשה להם נס על אשר ספרו נפלאותיך. וז"ש אל תשחת:

פסוק ג

כי אקח מועד אני משרים אשפוט נמוגים ארץ וכו'. פירש בספר ארץ החיים כי אקח מועד הנה ישראל היה להם להיות ת' שנים ולא היו אלא רד"ו וכו' והיו ישראל יוצאים בזכות התורה שאלולי קבלתה נמוגים ארץ וכו' רק מכח התורה אנכי תכנתי עמודיה סלה עכ"ל בקצור. ואפשר לומר דרך דרש ורמז במ"ש בסדר עולם דמה שהיו בגלות במצרים היו קי"ו שנה ולמה שלא ישבו בגלות ת' שנה יש כמה תירוצים וחד מינייהו שהשכינה שהיתה בגלות היא השלימה החשבון. וידוע שאות ד' רומז לשכינה ויש לרמוז כי אותיות עמו שהם גימטריא קי"ו עם אות ד' הוא צירוף תיבת מוע"ד וזה רמז כי אקח מועד דהיינו קי"ו שהיו בגלות עם ד' שהיא השכינה אני משרים אשפוט שנשלם הגלות כאלו ישבו ת' שנה והיה מועד בצאת ישראל ממצרים. ועוד בזכות התורה נמוגים

וכו' אנכי תכנתי כמ"ש בספר ארץ החיים כמדובר. וזה רמז עמו שהם קי"ו אנכי בצרה דעמו בצירוף אנכי שהוא רמז לשכינה בצרה אחלצהו ובזה יצאו ממצרים:

פסוק יא

וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק. אפשר דידוע דקרן האדם הוא חייו והוא מאבד הקרן שלו וז"ש וכל קרני רשעים שהם חייהם אגדע שאבדו הקרן בהבל ובעבירות. תרוממנה קרנות צדיק שעסק בתורה ובמצות והשביח הקרן וגדולה תורה שנותנת חיים לעושיה. ודרך הלציי אפשר כי תיבת רשעים ראש תיבה וסוף תיבה הם הקרונות והם אותיות מר ואם תוציא אותיות מר מתיבת רשעים ישאר ישע. והם קרנות תיבת צדיק דראש תיבה וסוף תיבה הוא קץ הגאולה. ר"ל שיסלח לרשעים וישובו בתשובה ויצאה מר שבהם והיו נכונים לישועה והוא הקץ הרמוז בתיבת צדיק:

פרק עו

פסוק ב

נודע ביהודה אלהים בישראל גדול שמו. אפשר כי הנה שמואל הנביא ע"ה משח את דוד למלך ונודע לרוב ישראל. ואחר כך דוד הע"ה סבל מרורות והלך בצערו"ת מדהרות דהרות בכי וצירות וסכנות רבות והיה הדבר קשה להמון ישראל ומן בתר כל אלין כאשר מלך על יהודה נתישבה דעתם שנתקיים מיהא שימלוך והיינו דקאמר נודע ביהודה אלהים שניכר ונודע כי נאמן בבריתו וקיים במאמרו וברוך שם כבודו כן יתן לידידו הוד מלכות. ואח"כ שמלך על כל ישראל גדול שמו יתברך המה ראו כי כל דבריו אמת וצדק. א"נ אפשר במה שאמרו פרק הכונס כי תצא אש מעצמה שלם ישלם אמר הקב"ה אני הצתי אש בציון ואני עתיד לבנותה. ופירוש מאמר זה נתבאר אצלי בעניותי באורך ומשם בא"ה דגבריאל השליך הגחלים ומחייוהו שיתין פולסי כמשז"ל דשינה השליחות והיה מקום פטור והוא מענותנותו אמר אני הצתי אש בציון ואני עתיד לבנותה. והיינו דרמז נודע ביהודה אלהים דנחרב הבית. בישראל גדול שמו דאע"ג דגבריאל עשה זה מענותנותו ישלם וגדול שמו:

פסוק ג

ויהי בשלם סוכו. פירש בספר מגדול דוד לדרכו דירושלם הוא יראה שלם וסילק היראה ונשאר שלם ובית המקדש סילק הקדושה ונשאר סוכו:

פסוק ט

משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה. אמרו פרק ר' עקיבא אמר חזקיה מאי דכתיב ארץ יראה ושקטה אם יראה למה שקטה ואם שקטה למה יראה אלא בתחלה יראה ולבסוף שקטה וכו' ע"ש ואינו מובן דמה מקשה ומה מתרץ והלא פשטיה דקרא הכי הוי ופירש הרב הגדול מהר"י הכהן ז"ל דלבעלי ההגיון יראה אימה גדולה ואחר היראה דרך טבע יבא פחד וכיוצא דכמעט שעברה היראה הגדולה אכתי פשו פחד ואביזראה ואחרי ככלות הכל אז תהיה שקיטה והיינו דק"ל אם יראה שהיה לה יראה גדולה למה שקטה איך יכון אחר היראה שקיטה ואם שקטה למה יראה דאם שקטה לא אפשר שקדמה לה יראה גדולה ומיראה הגדולה תכף תבא שקיטה ומשני בתחילה יראה ולבסוף שקטה כלומר ודאי דבין יראה לשקיטה היה פחד וכיוצא ולא נקט קרא אלא ההתחלה והסוף ולא חש להזכיר מאי דאיכא בין היראה לשקיטה:

פרק עז

פסוק ב

קולי אל אלהים ואצעקה. בתפלה ומתוך צרה אזעק. קולי אל אלהים והאזין אלי מה שאני לומד בתורה וע"י התורה האזינה אלי כי הלימוד סגולה לקבלת תפלה במ"ש בש"ס דכתיב ועץ חיים תאוה באה:

פסוק ח

הלעולמים יזנח אדני. אפשר דעל השכינה שהיא שם אדני ידבר שהיא עמנו כביכול בגלות וזוהי התמיה כל השנים הללו זנח השכינה בגלות ואם לא ירחם עלינו בשבילנו יעשה לכבוד שמו שהיא שם אדני:

פסוק טז

גאלת בזרוע עמך בני יעקב ויוסף סלה. אפשר לפי מ"ש בעניותי במ"א להסכים דברי רז"ל במדרשים ודברי זהר חדש והכתובים עצמן דגלות מצרים עלה במקום שני גליות אחד בגזרת בין הבתרים והשני בשביל מכירת יוסף ועלה לכאן ולכאן ובזה נתישבו כמה חקירות וזה מכלל רחמיו יתברך. וזה רמז הכתוב גאלת בזרוע עמך בני יעקב ויוסף שחייבים היו שני גליות ובזרוע עזך גאלת אותם שיעלה הגלות לשתיהם. ראוך מים וכו' קאי על גאלת בזרוע שהגאולה ממצרים וקריעת ים סוף היה בזרוע בזכות יעקב שהוא כולל ג' אבות כמשז"ל וזכות יוסף שהפליא לעשות עם אחיו ובזכות אבות ויוסף נגאלו ונקרע הים הגם שמדה"ד היתה מקטרגת ועד אחרן וימרו על ים בים סוף עכ"ז גברו

רחמיו ובזכות אבות ויוסף גאלם וקרע ים. והרב מהר"י אלגזי ז"ל בספר מענה לשון דף י"ז פירש במשז"ל ראה הקב"ה שמדה"ד היתה מקטרגת עליהם של ישראל במצרים עמד וקפץ עליהן לגאלן שנאמר לכן אמור לבני ישראל ואין לכן אלא שבועה וכו' ואמרו פ"ק דנזיר דף ג' ימין שבועה שנאמר נשבע ה' בימינו שמאל שבועה שנאמר ובזרוע עזו. וז"ש גאלת בזרוע עמך בשבועה בזרוע עזו:

פרק עח

פסוק א

האזינה עמי תורתי הטו אזנכם לאמרי פי. אפשר במ"ש רז"ל שהיו טוענים שאנוסים הם על התורה כמ"ש מכאן מודעא רבא לאוריתא. ואמרו ברעיא מהמנא דהת"ח קבלו התורה ברצון ולא היו אומרים טענת מודעא ודוקא המון העם היו אומרים שיש להם מודעא. ותואר עמי דרשוהו רז"ל על הת"ח כמ"ש פ"ב דמציעא הגד לעמי פשעם אלו ת"ח ולז"א האזינה עמי שהם הת"ח תורתי שאינם אומרים טענת מודעא וקבלו התורה ברצון ולהם אני אומר האזינה עמי תורתי. אך להמון העם אני אומר הטו אזנכם לאמרי פי אפתחה במשל פי שהמון העם יש להם נחת רוח ממשלים וחידות:

פסוק יב

נגד אבותם עשה פלא וכו' בקע ים ויעבירם וכו' וינחם בענן וכו'. יש לדקדק דהוי ליה למימר וינחם בענן וכו' קודם בקע ים דקדמו ענני כבוד לקריעת ים סוף ולפי פשוטו אפשר לומר דסמך קריעת ים סוף שלקו המצריים שם כמה מכות כמו שלקו מכות במצרים אמנם אפשר לומר דרך דרש ורמז במ"ש הרב עיר וקדיש מהר"י קובו ז"ל בספר גבעת עולם מיסוד רז"ל דמאחר דהמרו על ים בים היו ראוים ליטבע אך יען שהמצריים הוכו המכות על ששעבדו בישראל שמדת רחמיו לדון באשר הוא שם ואינו מביט במה שעתידין לחטוא אם יטבעו ישראל על שהמרו אז יהיה חילול ה' דמאחר שהם רשעים למה הוכו המצריים כ"כ ויהיה חילול ה' ח"ו לכך ניצולו ישראל זהת"ד בקצ"ר אמיץ וז"ש נגד אבותם עשה פלא שהוכו המצריים בארץ מצרים שדה צע"ן גימטריא רד"ו וזו היתה סיבה בקע ים ויעבירם הגם שלא היו ראוים מ"מ על ידי שעשה פלא והוכו המצריים בקע ים וכו' כדי שלא יהיה חילול ה' ח"ו כנזכר ולכן סמך בקע ים וכו' למ"ש נגד אבותם עשה פלא לרמוז חסד ה' על ישראל:

פסוק יז

ויוסיפו וכו' למרות עליון בציה. אפשר דהכתוב פתח בהצלה דמה שחטאו היה מסיבת שהיה ציה וקליפה קשה שולטת שם כמ"ש בזהר הקדוש:

פסוק כד

ודגן שמים נתן למו. בפירוש רבינו אפרים עה"ת כ"י מגאוני קמאי אשכנז כתוב דמהמן נעשה כגרעיני חטה מגובל כעיסה שיש מים הרבה וזהו ודגן שמים נתן למו ומקריבין ממנו למנחות וללחם הפנים ועמ"ש אני עני בפתח עינים מנחות על דף מ"ה ואכמ"ל:

פסוק לח

והוא רחום יכפר עון ולא ישחית וכו'. ואפשר במ"ש רז"ל כי הענו מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות וגם שניצול מגזרות רעות גם אם מתפלל על הצבור שהם בצרה הוא נענה והנה עון אותיות ענו לרמוז שאם הוא ענו אזדא ליה העון וז"ש והוא רחום יכפר עון אם הוא ענו אותיות עון ה' ברחמיו יכפר עון במה שהוא ענו אותיות עון כי הוא כמקריב כל הקרבנות וזוכה לי"ש עולמות כמספר יכפר בגימטריא ש"י ולא ישחית דניצול מגזרות רעות. והרבה להשיב אפו דאם מתפלל על צרת צבור נענה ובמקום אפו נעשה אני ה' גימטריא אפו לרחם עליהם ולא יעיר כל חמתו אפילו כל שהוא כמו שהוא ענו ומפרש תועבת ה' כל גבה לב אפילו כל שהוא. ומשו"ה מתפלל על הצבור לא שהוא מחזיק עצמו ענו רק סובר שומע תפלת כל פה אפילו כל שהוא ולכך נענה ולא יעיר אפילו כל שהוא מחמתו ודוק מפני שהכ"ל יפה וכתבתי בקצור והקדמות האמורות כתבתי בעניותי בדרושים בס"ד:

פסוק לט

ויזכור כי בשר המה. אפשר דרמז בזה דהאבות כל חייהם תק"ב שנים עבדו את ה' וזה רמז בהעלם כי בשר המה בש"ר גימטריא תק"ב שני חיי האבות וכדאי לרחם עליהם:

פסוק מז

ושקמותם בחנמל. כתב בספר דברי אמת להרב מהר"ר שלמה עדני ז"ל בחנמל מין ממיני הברד ורבינו סעדיה גאון ז"ל פירש אלצקי"ע בערבי אבל הרא"ם פרשת שלח ע"פ וכן היינו בעיניהם שמענום חנמלים יש (חנמלים) ופירוש חנמלים חגבים כמו ושקמותם בחנמל וזה דלא כפירוש רד"ק ז"ל:

פסוק נא

ויך כל בכור במצרים ראשית אונים באהלי חם. אפשר במ"ש הרב מהר"י ביערות דבש דף ט"ז דע' נפש דיעקב ההולכים מצרימה הם כנגד ע' שרי האומות וכלם דכורין

חוץ משר מצרים הנמשל לנקבה ולכן פרעה אמר וכל הבת תחיון ולכן מתו הנקבות בכורות והאריך בזה ע"ש וכפי דבריו אפשר דהנקבות בכורות מצריות מתו רמז לשר מצרים הנמשל לנקבה אך בכורות שאר אומות אשר במצרים לא מתו רק בכורי שאר אומות הזכרים אשר במצרים מתו וז"ש בשמות רבה פי"ח ראשית אונים אפילו נקבה שהיא טפה ראשונה מתה כלומר הנקבות בכורות מצריות וזה דקדוק הכתוב ויך כל בכור במצרים ר"ל כל בכור זכר בין מצרי בין משאר אומות אשר במצרים. אך הנקבות ראשית אונים באהלי חם דוקא המצריות מתו ובזה אשכחנא פתרי למה שיש לחקור דאמאי נקבות בכורות ליתנהו בפדיון דגם נקבות בכורות שאר אומות לא מתו וישראל היו אורחים במצרים וכמ"ש בשמחת הרגל בפירוש ההגדה בפסקת תם מהו אומר ועיין עוד בפירוש ההגדה אשר בקונטרס פני דוד ובפירוש ההגדה שבקונטרס גאולת עולם בפסקת תם מ"ש על החקירה הנזכר בס"ד:

פסוק נד

ויביאם אל גבול קדשו וכו' ועדותיו לא שמרו וכו' ויסוגו ויבגדו כאבותם וכו'. אפשר דהכונה במ"ש הרשב"א ז"ל דבנתינת הארץ בטלה מודעא וזוהי תמיהתו ויביאם אל גבול קדשו כו' שנתן להם ארץ ישראל ולא יש מודעא ואעפ"י כן ועדותיו לא שמרו ויסוגו חזרו לאחור אחר דסברו וקבילו בנתינת א"י נסוגו אחור לעבור על דת ויבגדו כאבותם שהי"ל מודעא קודם שבאו לארץ ישראל ויכעיסוהו בבמותם ובפסיליהם ועברו על לא יהיה לך ששמענו מפיו יתברך:

פרק עט

פסוק א

באו גוים בנחלתך. אפשר דהכוונה שבאו ולא היה לקיים דיבורך להעניש ישראל על שלא עשו רצונך דהרי טמאו את היכל קדשך ע"ד שאמרו פרק הניזקין דטיטוס הציע ס"ת בהיכל וכו'. שמו את ירושלם לעיים ואבדו ממונם ונחלתם נתנו את נבלת עבדיך וכו' שפכו את דמם וכו' ובאכזריות גדול אבדו גופם וממונם:

פסוק ז

כי אכל את יעקב ואת נוהו השמו. ואנחנו בגלות ואנחנו כמו שכורים כמ"ש בערובין דף ס"ה ושכור פטור אל תזכור לנו עונות ראשונים מהר יקדמונו רחמיך כי דלונו מאד ודקדוקי עניות מעבירין את האדם על דעת קונו וכי תימא צריך למבעי רחמי לזה הקדים

שאנו בגלות ושכור פטור מתפלה כמו שביאר הגאון מהר"ר נפתלי והבאתיו לעיל במזמור נ"ה ומשם באר"ה לך נא ראה וא"ש בפסוקים אלו ודוק:

פסוק ט

וכפר על חטאתנו למען שמך. אפשר במ"ש בזהר הקדוש דהחטא מכביד גדפוי דשכינתא ח"ו וז"ש וכפר על חטאתנו למען שמך דשם היא שכינה ולמען דיהיה ריוח לשכינה כפר על חטאתנו ואז לא יהיה צער לשכינה ח"ו וזה אפשר טעם כל המעביר על מדותיו מעבירין על כל פשעיו דכיון דהוא מעביר על מדותיו ומכפר לחבירו מה שחטא לו א"כ לא נשאר חטא ולא יש צער לשכינה ומדה כנגד מדה מעבירין לו על כל פשעיו ובזה לא יהיה צער לשכינה מפשעיו שנתכפרו לו כשם דהוא היה סיבה דלא היה צער לשכינה בחטא חבירו שמחל לו:

פרק פ

פסוק א

למנצח אל שושנים עדות לאסף מזמור. פירש בספר ארץ החיים על דרך דודי ירד לגנו ללקוט שושנים בעון בטול תורה בנים מתים וז"ש רועה ישראל כמו גדיים וטלאים קטנים שאינם יכולים לסבול הקור והחום כך קטנים הם ערבים מפי עוללים ויונקים וכו' נוהג כצאן יוסף שהיה מכלכל את אחיו בימי הרעב אעפ"י שגמלוהו רעה וכו' ע"ש ואם נאמר דרך דרש ורמז שתיבת לאסף עולה ג"כ לבאר הענין כמו שמצינו למפרשים לפי דרשתם לפעמים דורשים השם לפי הענין. אפשר להסמיך כאן מה שכתבנו בעניותנו דיש לחקור בזה שהקב"ה שאל ערבון מישראל על התורה ואמרו ישראל בנינו הם ערבים עלינו וכתיב ותשכח תורת אלהיך אשכח בניך גם אני והוינן בה דהערב הוא אם אינו יכול ליפרע מן הלוה והכא יכול ליפרע מן הלוה דבמקום להמית את בניו הערבים ימית הלוה. ותירצנו בעניותנו דהלוה בביטול תורה ומצוה ניצוצי תורתו ומצותיו שלט בהן הסט"א ואם ימית הלוה אינו עושה כלום כי ילך לגהנם או לעונשים מרים אחרים ועדיין ניצוצי הקדושה בסט"א ונמצא שאינו יכול ליפרע מהלוה אך כשימותו בניו קטנים נפשם נקיה וטהורה ואז במיתתם מעלין ניצוצי הקדושה לרוב והוא פרעון גמור וז"ש למנצח לנצח לסט"א אל שושנים בנים קטנים הערבים. וכי תימא מה ערבות הוא זה והלא יכול ליפרע מהלוה. לז"א דע עדות לאסף פירוש אהני מיתת הערבים לקבץ ניצוצי התורה וז"ש עדות לאסף יאספו ניצוצי התורה במיתת בנים קטנים ולכן מזמור לברר ניצוצי התורה ע"י פטירת הבנים קטנים א"נ אפשר במ"ש פרק כל כתבי אין העולם מתקיים אלא בהבל

תנוקות של בית רבן וז"ש אל שושנים שהם תנוקות של בית רבן וזהו עדות שלומדים תורה ובזה מתקיים העולם רועה ישראל האזינה לקולם ובזה יתקיים העולם נוהג כצאן יוסף והזכיר זכות יוסף לעורר הרחמים יושב הכרובים צמצם שכינתו כביכול להודיע חיבתן של ישראל הופיעה לרחם על ישראל:

פסוק ג

לפני אפרים ובנימין ומנשה וכו'. אפשר במ"ש אין זרעו של עשו נופל אלא ביד בניה של רחל ובעניותי כתבתי בדרושים דמוכח מרז"ל דסגי שיהיה במלחמה ההיא מבניה של רחל בהא סגי ומהני שיפול זרעו של עשו וז"ש לפני אפרים וכו' עוררה את גבורתך דסגי כשיהיו שם לפני דייקא הגם שמשאר שבטים רבים לוחמים והם נכנסים בעובי הקורה:

פסוק יג

למה פרצת גדריה וארוה כל עוברי דרך. ראיתי בנימוקי עטרת ראשי אבא מארי ז"ל שכתב משם הרב החסיד מוהר"ר יהודה חאבילייו ז"ל שדקדק מאי יכרסמנה חזיר מיער לשון עתיד הול"ל וכרסמה ופירש הרב ז"ל במאי דתנן פ"ג דמעשרות משנה ד' מצא קציצות בדרך אפילו בצד שדה קציצות וכו' מותרות משום גזל ופטורות מן המעשרות ובמשנה ג' על מקרסם עלה עלה פירש רבינו עובדיה ז"ל מכרסם כמו יכרסמנה חזיר מיער ע"ש וז"ש למה פרצת גדריה וארוה כל עוברי דרך בטענה שאין בה משום גזל ואין אנו לוקטים אותה ויכרסמנה חזיר מיער באופן דארוה כל עוברי דרך בטענת יכרסמנה חזיר מיער:

פסוק טו

וראה ופקוד גפן זאת. אפשר דהכונה דיעשה לכבוד השכינה דנקראת גפן ונקראת זאת. וכנה אשר נטעה ימינך במקום אף יהיה וכנה שהוא כמספרו אשר נטעה ימינך יש מי שפירש ופקוד גפן אלו ישראל בעבור התורה הנקראת זאת. ואני בעניי אוסיף דבעבור קבלת ישראל התורה נתקיים העולם על הקבלה לבד כמ"ש התוספות פ"ק דע"ז:

פרק פא

פסוק ד

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. בכס"ה גימטריא אני ה' דבמקום אלהים מדת הדין הוסיף אחד ונעשה אני ה' מדת רחמים על דרך שכתב הרב ש"ך עה"ת כי זה היתה גאולת מצרים דבמקום אלהים מדת הדין הוסיף אחד ונעשה אני ה' רחמים וזש"ה וזה לך האות עש"ב:

פסוק ו

עדות ביהוסף שמו וכו'. אפשר לרמוז דיוסף הצדיק הפליא לעשות במה שעמד בנסיון מופלא מאד אשר הסט"א נתלבשה באשת פוטיפר והשתדלו מאד להחטיאו והמקום מקום מסוכן מאוד ערות הארץ וצדיק עוב"ד בצדקו עלה בכב"ש וכבש יצרו ובזה הכניע לפ' וז"ש עדו"ת גימטריא ת"ף כמספר לילית לרמוז שהכניעה ודבק בשכינה ונתוסף ה' בשמו ונקרא יהוסף כי יוסף הוא יסוד גימטריא ששה הויו"ת כנגד חג"ת נה"י כי יסוד נקרא כל שכולל כלם ונתוסף ה' כנגד מלכות לחבר את האהל להיות אחד. בצאתו על ארץ מצרים שהיא סט"א ערות הארץ ובריש גלי נתעלה על ארץ מצרים. ובזכות זה שפת לא ידעתי אשמע והרמז שפ"ת שהכניע יצ"ר גימטריא ש' ולילית גימטריא פת והוא שפת ולזה שפת לא ידעתי אשמע בכח השכינה הנקראת שפ"ה גימטריא שכינה ובזכות שדבק בה למד ע' לשון עלי עין שלא הסתכל בנשים ולא פגם לשון גימטריא שכינ"ה:

פסוק יב

ולא שמע עמי לקולי וכו'. אפשר במ"ש רז"ל שאם היו ישראל שומעים מהקב"ה לא היה שולט בהם יצה"ר אך הם אמרו דבר אתה עמנו ונשמעה וכו' ואמר ה' מי יתן והיה לבבם זה וכו' וז"ש ולא שמע עמי לקולי דייקא שלא שמעו ממני. וישראל לא אבה לי שהי"ל לחשוב דכיון דאני המדבר אני נותן בהם כח שיהיו שומעים. וזה גרם ואשלחהו בשרירות לבם דחזר להם היצה"ר. לו עמי שומע לי הכל לא היה יצה"ר ובודאי ישראל בדרכי יהלכו ואז גם א"ה יהיו בטלים כמע"ט אויביהם אכניע וכו':

פרק פב

פסוק א

אלהים נצב בעדת אל וכו'. פירש בספר ארץ החיים ר"ל בין גומלי חסדים הנקרא עדת אל כי חסד אל כל היום שם נצב מדה"ד ואינו פועל דין משא"כ בקרב אלהים מדה"ד אז ישפוט ע"ד למי נושא עון למי שעובר על פשע עכ"ד ואפשר לרמוז כי ס"ת אברהם יצחק יעקב קמ"ב בגימטריא נצ"ב רמז דבמדה"ד רחם יזכור בזכות אברהם יצחק יעקב וזהו אלהים מדה"ד נצ"ב זוכר זכות אבות:

פסוק ג

שפטו דל ויתום עני ורש הצדיקו. על דרך ויהי דוד עושה משפט וצדקה בתחילה משפט ואח"כ אם לא היה לו לשלם עושה צדקה ומשלם מביתו וז"ש שפטו ברישא ואח"כ

הצדיקו והצדקה מהפכת מדה"ד למדת רחמים וזה רמז עני ורש הצדיקו ר"ת גימטריא אף דע"י צדקה מבטל אף דמהפכת מדה"ד למדת רחמים:

פסוק ה

ימוטו כל מוסדי ארץ. אפשר במ"ש בדברים רבה ריש פרשת שופטים אמר רשב"ג אל תהי מלגלג בדין שהוא א' מג' רגלי עולם למה ששנו חכמים על שלשה דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום תן דעתך שאם הטית את הדין שאתה מזעזע את העולם שהוא אחד מרגליו עכ"ל ופירשתי בעניותי במ"ש בריש קדושין מ"ט דתני זמנין דרכים וזמנין דברים ומסיק דכל היכא דאיכא פלוגתא תני דרכים וכל היכא דליכא פלוגתא תני דברים ופירש ראב"ן ז"ל בספרו דף נ"ה ע"ד כל היכא דאיכא פלוגתא שחולק כל אחד לעצמו תני דרכים וכל היכא דליכא פלוגתא שכלן דרך אחד תני דברים כמו על ג' דברים העולם עומד דעל שלשתן עומד ולא על זה בלא זה עכ"ד ובזה מבואר המאמר דהוה ס"ד דהעולם עומד על כל אחד משלשתן וכל אחד מהני תלת דין או אמת או שלום יכול להעמיד העולם להכי אתא רשב"ג ואמר אל תהי מלגלג בדין ותסבור שאם הטית הדין העולם עומד דאכתי פשו שלום ואמת ויכול לעמוד אבי תרי ואפילו אחד נמי לז"א אין האמת כן ששנינו על ג' דברים העולם עומד ותן דעתך דתני דברים וצריכים הג' ביחד. וז"ש לא ידעו ולא יבינו שהם סוברים על ג' דברים העולם עומד על כ"א מהם. בחשכה יתהלכו כי אינם מדקדקים דתני דברים וצריכים שלשתן ימוטו כל מוסדי ארץ והשרישנו הרב מהראנ"ח ז"ל דכי קאמר כל היינו שלשה וז"ש אם הטית הדין ימוטו כל מוסדי ארץ הג' יסודות כל דייקא דהשנים אמת ושלום ימוטו דלהעמיד העולם צריך שלשתן ותו דבדין איכא שלשתן מטה הדין הוא מבטל האמת ומעמיד השקר ומטה הדין ואין שלום בין בעלי הדין עצמם ובינם לשופטים וא"כ בהטות הדין מבטל שלשתן וימוטו כל מוסדי ארץ הג' יסודות כאחד:

פרק פג

פסוק ג

כי הנה אויביך יהמיון. שעושין המיות ועינים לע"ז וז"ש נשאו רא"ש. על עמך יערימו סוד שאומרים בדבר זה אינו נוגע לדת ויכולים הכל לעשות. ואתיא תוך תוך כפירות לבטל דת ישראל ויתיעצו על צפוניך יחוד ה' והשגחתו. אמרו לכו ונכחידם לכו לשון עצה כמ"ש רז"ל וילך איש שהלך בעצת בתו. ולא יזכר שם ישראל עוד. והוא נגד ה' בכלל ופרט כי שם ישראל נודע מה טיבו וז"ש עליך ברית יכרותו. ואפשר לרמוז נועצו

לב יחדיו עליך ברית ס"ת גימטריא משיח בן דויד מלא ביוד כלומר שיבא משיח וינקום נקמתו יתברך. א"נ עליך ברית יכרותו ברית כפשוטו על ברית מילה ומספרו תרי"ב ועם המילה הם תרי"ג שהם כורתים ורוצים לבטל מישראל תרי"ג מצות וזהו ועליך כביכול ברית יכרותו:

פסוק יז

ויבקשו שמך ה' יבושו ויבהלו עדי עד. אפשר ויבקשו שמך כי הכירו בהשגחתו יתברך וידעו כי הוא מושל בכל ויבקשו שמו יתברך ועם כל זה יבושו ויבהלו כי אין תשובה לגוים ויחפרו השרים של מעלה ויאבדו הם למטה:

פרק פד

פסוק ב

מה ידידות משכנותיך. ס"ת גימטריא משיח בן דוד דכשיבא משיח יהיו נשואין בחצר דידיה כמ"ש מהרימ"ט דהכל היה אירוסין והיה בחצר דידה. ובגאולה ב"ב יהיו נשואין וחצר דידיה וז"ש משכנותיך ירושלם של מעלה כנגד ירושלם של מטה נכספה גם כלתה נפשי לחצרות ה' שיהיה חצר דידיה ואז יהיו נשואין ויסתלק יצר הרע ולכן לבי ובשרי החומר ירננו אל אל חי יסוד חי בהמשכת החסדים וזהו אל חסד חי יסוד גם צפור וכו' אשר שתה אפרוחיה פרחי כהונה את מזבחותיך ה' צבאות מלכי ואלהי כלומר שהם נשואין ואמר מלכי מדרך המוסר ואלהי. ויהיה שמחה שלימה הנפש עם הבשר שמחה גופנית ורוחנית כשמחת אשה עם בעלה ושמחת נברא עם הבורא וז"ש מלכי ואלהי:

פסוק ו

אשרי אדם עז לו בך. אפשר לרמוז כי רבינו האר"י ז"ל כתב דסוד תורה לשמה הוא לתקן פרצוף לאה ופירש מה שצריך לכוין. וכתבנו בעניותנו בדרושים במ"ש רז"ל אמר הקב"ה בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין דהגם דיש דברים המבטלים יצה"ר כגון ענוה ויראה מ"מ בתורה יש סגולה אחרת דמלבד דניצול מיצה"ר בתורה לשמה עושה היצה"ר טוב וזהו הכונה בראתי לו תורה תבלין כי התורה תבלין להכשיר היצה"ר וז"ש אשרי אדם עז שהיא התורה לו גימטריא לאה שיכוין לתקן לאה ואז יכול לתקן היצה"ר. וז"ש מסילות בלבבם תרתי יצה"ט ויצה"ר דתורה אהני לעשות היצה"ר טוב וז"ש מסילות בלבבם יצה"ט ויצה"ר:

פרק פה

פסוק ב

רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב נשאת וכו'. אפשר דרך רמז ודרש במ"ש הגאון מוהר"ר נפתלי כ"ץ ז"ל כי שטן נחש אם תסיר מתוכם אותיות חט ישאר שן שן וז"ש שינ"י רשעים שברת עכ"ד לפי הרשום בזכרוני וזה רמז רצית ה' ארצך על השכינה ידבר דודאי תמיד רצית וזה שח"ו בצד מה היא עם בניה זה לכבודה ולאהבתה לרחם על בניה וז"ש רצית ה' ארצך לשעבר רצית וזה שבצד מה נראה דח"ו יש צער גם זה מאהבה דבזה שבת שבות יעקב. ובמקום שתי שן של נחש שטן שבת שבות דר"ת וס"ת שבת גימטריא שן שן הם הנשארים משטן נחש ור"ת וס"ת שבות גימטריא שן שן רמז לעשו כי שיני"ו גימטריא עשו. וה"ט שנשארו ש"ן ש"ן מתיבות נחש שטן כי אותיות חט הלכו דהרי נשאת עון עמך כסית כל חטאתם ונשארו שן שן משטן נחש. וגם שיני"ו דעשו ובמקום זה שבת שבות יעקב. וכמדומה כי מ"ש שיניו גימטריא עשו כן כתב רבינו אפרים ז"ל. ואמרו בילקוט תהלים מזמור ל"ב דכביכול הוא מנשי חובינן וסולח וכו' ושם בפירוש הילקוט מביא משם רבינו מהר"ם קורדובירו ז"ל דפירוש נשאת עון עמך שכחת עון עמך ובירושלמי סוף פ"ק דפאה רב הונא בשם ר' אבהו הקב"ה אין לפניו שכחה הא בשביל ישראל נעשה שכחן וכו' ולכאורה יפלא מה טיבה של שכחה זו ופירשתי בעניותי במ"ש בשער אפרים סימן כ"ח בהגהת בנו ז"ל דשכחה הוי פשיעה והביא ראיה ממ"ש כל לא ידענא פשיעותא והביא עוד ראיות והרב שבות יעקב ז"ל ח"ב סימן קמ"ח דחה ראיותיו ושאני ההיא דכל לא ידענא פשיעה דההיא בפקדון דחייב להזהר הרבה בפקדון ובזמנינו גברה השכחה מאד ע"ש באריכות וכתבו המפרשים דהמצות הם אצלנו בפקדון וסט"א מאסף אסופות כמה שכחות חבילות חבילות בכללי ופרטי שריגי וענפי המצות שעברו עליהם ישראל מחמת שכחה וסובר דשכחה הוי פשיעה כדעת הרב מהר"ר לייב בן הרב שער אפרים ובפרט דחושב דהמצות הם כפקדון ממש. והקב"ה להראות כי כל טרחו לריק מראה עצמו כשוכח וכבר ידע המקטרג כי אין שכחה לפני כסא כבודו ח"ו אך מחוי במחוג דהשכחה מצויה ושכחה הוי אונס כמ"ש מהר"ם מינץ סימן ק' ונעלמה תשובתו מהרב שבות יעקב בתשובה הנזכר כאשר יראה הרואה וגם הרב מהרש"ך ח"ב סימן ר' והרב מקור ברוך סימן נ"ב סברי דשכחה הוי אונס ואין המצות כפקדון וא"כ הבל הביא המקטרג מכמה שכחות אינהו ואביזרייהו. וז"ש נשאת לשון שכחת עון עמך כסית כל חטאתם סלה ובדרושים הארכתי בעניותי בס"ד:

פסוק ח

הראנו ה' חסדך וישעך תתן לנו. אפשר תתן פירוש תניח כמו ולא נתן את ישראל עבור ור"ל תניח מדה"ד שהוא אלהים גימטריא לנו שיגבירו החסדים ויתבטלו הדינים. א"נ חסדך גימטריא הויה אדנות עם הכולל שיהיה יחוד קבה"ו ומשם תפרה ישע:

פסוק יב

אמת מארץ תצמח וכו'. אפשר במ"ש הגאון מהר"ר נפתלי כ"ץ ז"ל דכשאדם מקבל לעשות צדקה תכף משפיע לו על ידי השכינה ואמרו בתנא דבי אליהו אין אמת אלא צדקה וז"ש אמת מארץ תצמח הצדקה כאשר מארץ תצמח כמו צמח האדמה שמתחיל לצמוח כמו הנטיעה שצומחת שמקבל לעשות צדקה. וצדק השכינה משמים הקב"ה נשקף להטיב. וכשיעשה הצדקה גם ה' יתן הטוב יסוד שיתיחדו הדודים. וארצנו מלכות תתן יבולה שפע רב:

פסוק יד

צדק לפניו יהלך. ס"ת גימטריא ענו דמי שהוא עניו מרכבה לשכינה וה' עמו וז"ש צדק לפניו יהלך ותפלתו מקובלת ורמוז בר"ת צלי:

פרק פו

פסוק ב

שמרה נפשי כי חסיד אני. אפשר דרך דרש ורמז כי נחש יש בו ג' אותיות ומאות ח' ניצול כי חסיד הוא ופשו אותיות שין נון מנחש ולזה שאל שמרה נפשי ר"ת שן ר"ל מש"נ דנחש כי חסיד אני ובמה שאני חסיד נצולתי מאות ח' דנחש. ואתה תשמרני מש"נ כי מכל אות יהיו מקטרגים ומריעין. ומה שעלה בידי הוא להציל עצמי מאות חי"ת במה שאני חסיד וה' יגמור בעדי שמרה נפשי:

פסוק ג

חנני ה' כי אליך אקרא כל היום. הנה שמעתי שכתב הרב מהר"ם חאגי"ז ז"ל בספר משנת חכמים דאסור להתפלל ביחיד על צרה שיש לו או לזכות לאיזה דבר כי אם הוא ראוי מן הדין או אפילו ראוי לרחם עליו ודאי כן יעשה לו בלי תחינה וכמעט אסור להתפלל ביחיד ויצחק אע"ה מפני שהתפלל יצא עשו זהת"ד והספר אין עמדי. ואני בעניי אומר דאין דבריו מחוורים דיכול להתפלל ולשאול מתנת חנם ואינו ראוי אך בזה שנכנע ומודה שאינו ראוי ומבקש מתנת חנם ירחמו עליו. ועוד כי מדת רחמים להטיב תדיר בכל אופן אך יש מקטרגים ובזה שנכנע מתחזקים מליצי יושר ונענה. ודברים אלו

ברורים ודבריו ז"ל הפך כמה מאמרי רז"ל בש"ס ובמדרשים. ועמו הסליחה במ"ש על יצחק אע"ה ובזהר חדש על מי ששאל על אליהו הנביא זכור לטוב אם היה לו אשה א"ל אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו והדברים ק"ו ואכ"ו. וז"ש חנני ה' מתנת חנם ובכונה זו שרי כי אליך אקרא וכו':

פרק פז

פסוק ב

אוהב ה' שערי ציון. פירש בספר ארץ החיים וז"ל במדרש אוהב ה' שערי ציון קאי על בית המקדש לעתיד א"ת שאלת המין דכתיב גדול יהיה כבוד הבית האחרון מן הראשון והתירוץ הוא נכבדות מדובר בך ושמתי כדכד שמשותיך ושעריך לאבני אקדח ועוד עיר האלהים דכתיב בה ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב עכ"ל. ולי הדל אפשר במה שכתב הרב מהר"י מטראני ז"ל דבמשכן ובית המקדש ראשון גם שני היו בחצר דידה אך לעת"ל יהיו נשואין בחצר דידיה וז"ש אוהב ה' שערי ציון בית המקדש לעתיד מכל משכנות יעקב משכן ובית המקדש ראשון וגם שני והטעם נכבדות מדובר בך לשון נשואין כמו ראוה מדברת דהשתא הוא חצר דידיה וז"ש עיר האלהים. והוא בנין עדי עד קיים לעולם וז"ש סלה שהיא גאולת עולם ב"ב:

פסוק ז

ושרים כחוללים. פירשו המפרשים ושרים ישראל כחוללים הנשים כדכתיב ותצאן כל הנשים בתופים ובמחולות ואפשר דהגם דקול באשה ערוה היכא דאיכא אימתא דשכינה אין לחוש וז"ש כחוללים בלשון זכר דגם הנשים יכולות לשורר עם האנשים דאיכא אימתא דשכינה וז"ש כל מעיני בך ואין לחוש להרהור דאיכא אימתא דשכינה כמ"ש ריש פ"ב דנדה וכיוצא בזה רמזנו בשירת הים ובשירת דבורה בס"ד:

פרק פח

פסוק א

למנצח על מחלת לענות משכיל. פירש בספר ארץ החיים כל שמחה בעה"ז חוץ משמחת מצוה הוא מצד מחלת וכל עינוי מצד לילי"ת ובתורה וגמילות חסדים מכניעים אותם עכ"ל ואפשר כי תורה כמספר לילית ס"מ ובזה מכניע אותם. גם גמילות חסדים כמספר ס"מ במחל"ת ואהני להכניעם:

פסוק ב

יום צעקתי בלילה נגדך תבא לפניך וכו'. אפשר לרמוז במ"ש בעירובין יכולני לפטור את העולם מן הדין שאנו שכורים מהגלות ופריך והא שכור כפקח אלא שפטור מתפלה ומשני מאי מן הדין מדין תפלה ופירש הגאון מהר"ר נפתלי כ"ץ ז"ל דאמרינן ג' דברים מעבירין את האדם על דעת קונו דקדוקי עניות ורוח רעה וגוים למאי נ"מ למבעי עלייהו רחמי וכיון דאנו שכורים פטורים מלהתפלל על הדברים שמעבירים על דעת קונו וא"כ פטורין מכל דין זהת"ד בקצר אמיץ וז"ש יום צעקתי בלילה פירוש בגלות ואני שכור ופטור מלהתפלל ועכ"ז אנו עושים לפנים משורת הדין ומתפללים ולכן תבא לפניך תפלתי שאני פטור להתפלל ומכל דין כי שבעה ברעות נפשי וכו' ומעבירין את האדם על דעת קונו והתקון הוא למבעי רחמי ושכור פטור מתפלה וא"כ פטור מכל דין. ובקונטריס יוסף תהלות פירשתי בהקדמה זו פסוקים דלקמן והבוחר יבחר:

פרק פט

פסוק ד

כרתי ברית לבחירי נשבעתי לדוד עבדי עד עולם אכין זרעך וכו'. אפשר במ"ש הרא"ם ז"ל דהבטחה שיש בחילופה הכזבת הנביא מתקיימת אף אם יחטא אך אין צריך שתתקיים כולה וסגי בקיום מקצת ע"ש באורך פרשת וישלח. וז"ש כרתי ברית לבחירי הוא דוד הע"ה על יד שמואל הע"ה ועם כל זה נשבעתי לדוד עבדי וכי תימא שבועה למה כיון דהיתה הבטחה ע"י נביא ודאי מתקיימת דיש בחילופה הכזבת הנביא ואמאי הוצרך שבועה לז"א עד עולם אכין זרעך וכו' ומצד ההבטחה על ידי נביא בקיום מקצת ההבטחה סגי לבן נשבעתי שיתקיים הכל עד עולם אכין זרעך וכו':

פסוק כ

הרימותי בחור מעם. אפשר לרמוז שלא מעניניה דקרא כנודע מרז"ל דהכתוב עסיק ואתי בענינו ורומז לענין אחר. ואפשר דרמז לענין מעביר על מדותיו שאמרו שמעבירין לו על כל פשעיו. ובודאי מתמתקין הגבורות והדינין ובטלים המקטרגים והנה בחו"ר גימטריא גבורה וז"ש הרימותי בחור אני אסלק הגבורה והדינין. מע"ם ר"ת מעביר על מדותיו ומי שיש בו מדה זו ממתק הגבורות ומסלק הדינין. ורואה אני דיש לקשר הכתוב גם בענינו וז"ש מצאתי דוד עבדי כלומר מטעם זה של מעביר על מדותיו מצאתי דוד עבדי גם שהיו מקטרגים על דוד ונתעורר מדת הדין ורמז עבדי גימטריא אלהים עם כל זה מצאתי בדרך מציאה שבת מדת הדין ונתמתקו הגבורות ומצאתי דוד מטעם שהיה עניו והיה

מעביר על מדותיו ולכן חזר לאיתנו ולתקפו כיון דמעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו. ואמר בשמן קדשי משחתיו רמז מה שאמרו רז"ל דכשבא שמואל הע"ה למשוח לדוד קפץ השמן מיד שמואל על ראש דוד נמצא דכביכול הוא משחו וז"ש בשמן קדשי משחתיו דייקא אני בעצמי:

פרק צ

פסוק ג

תשב אנוש עד דכא. אפשר לומר דברוב רחמיו יתברך מלבד שהפליא חסדיו הרבים לקבל החוטא בתשובה עוד בה הקל מאד כי בהיות לו ענוה והוא מעביר על מדותיו חשוב ומקובל ומרוצה ומעבירין לו על כל פשעיו וכבר הרב עיר וקדיש הרמ"ק ז"ל פיו פתח בחכמה ויאמר לאדם הלא ידעת כי כמה וכמה חטאת וצריך תקון ואם יאמרו שתתענה כמה תעניות השב תשיב כשל כחי ושגבו ממני דברי הצומות ואם יאמרו לך לכפר על חטאתך צריך שתהיה זמן הרבה בסובלי חלאים ורבים מכאובים תחיל תזעק כי תאוה נפשך להיות בריא אולם וכל מיני חלאים ומכאובים הרחק מאד. ואם כה יאמרו צריך שימותו בניך הלא תענה אתה ה' תשמרם. ואם יגזרו עליך עניות ודלות לבך ימהר הרחק ממני כל מיני עוני ולא יחסר לחמי באופן שכל חולי ומדוה ועניות אינהו ואביזרייהו אל תאבה ובכה תבכה להנצל מהם. וזאת העצה היעוצה שתהיה בריא ומתפרנס בכבוד וכל בני ביתך חיים וטובים רק שתהיה עניו ומעביר על מדותיך כי בזה יתכפרו עונותיך זהת"ד בקצור וזה רמז תשב אנוש ולא די שאתה מקבלו בתשובה אלא שכל סיגופים ועניים מועילים לתשובה עד דכה שיהיה עניו ומעביר על מדותיו זה לבד יספיק. ולא עוד אלא שהוא כביכול קורא אותם שישובו שובו בנים שובבים וז"ש ותאמר שובו בני אדם:

פסוק י

ימי שנותינו בהם ע' שנה וכו'. שמעתי מהרב הישיש כמה"ר שאול בכ"ר דויד ז"ל שפירש במ"ש פ"ג דשמחות זקן שאכל את החלב או שחילל שבת מי מודיעני שמת בהכרת אלא המת לג' מת בהכרת וז"ש הכתוב ימי שנותנו וכו' מי יודע עוז אפך הכונה כאשר יגיע לע' או לפ' שנה מי יודע עז אפך אם בן ע' או פ' יאכל חלב וכיוצא ונתחייב כרת הרי פלט ליה מכרת ובמה יודע עז אפך ומדת הדין הקשה. לז"א למנות ימינו כן הודע דאכתי איכא כרת דיומי ואני בעניי הרחבתי קצת הביאור בקונטרס ראש דוד פרשת משפטים בס"ד עש"ב:

פרק צא

פסוק א

יושב בסתר עליון. אפשר במ"ש הגאון החסיד במעשה רקח דכשהשכינה מקבלת אורות מלמעלה עשר ספירותיה כל אחד כלולה מעשר הם ק' ושם אדני גימטריא ס"ה והכולל הם קס"ו ולכך יש קס"ו פסוקים במגילה עש"ב ואפשר כי עליון גימטריא קס"ו ובצל שדי רומז ליסוד וא"ש ההי"ב:

פסוק ח

רק בעיניך תביט. כתב רבינו האר"י זצ"ל בספר הזהר ובגמרא בכמה מקומות מצינו כל מקום שנתנו חכמים עיניהם יש מיתה או עוני וכמו יהיב ביה עיניה ואתעביד תלא דגרמי והענין כי העינים הם בסוד נ"ה שהם גבורות ולכן תכף רק בעיניך תביט ושלומת רשעים תראה שנענשים על ידך:

לא תאונה אליך רעה. היא לילי"ת וס"ת מחסי עליון שמת מעונך גימטריא ת"ף מספר לילי"ת לבטלה ועל כן לא תאונה אליך רעה כאמור ונגע עם ב' כוללים כמספר ס"מ לא יקרב באהלך ואמר לא תאונה אליך הנוקבא והדכורא לא יקרב באהלך אשתך. כי מלאכיו יצוה לצוותא בעלמא כשאתה בעיר לשמרך בדרך. ישאונך פן תגוף באבן רגלך על שחל ופתן כתבו גורי האר"י ז"ל ר"ת יפת בר עשו ויכוין להנצל מקליפה זו:

פרק צב

פסוק ב

טוב להודות לה'. לקב"ה ולזמר לשמך שכינתיה בסוד ויעש דוד שם ואני מכוין שתקבל הארה מי"ס וכל אחד כלולה מעשר ק' ושם אדני עם הכולל קס"ו גימטריא עליון כמש"ל:

פסוק ג

להגיד בבקר חסדך. אפשר במ"ש הרב מהר"ש פרימו ז"ל מהזהר דמגאולת מצרים נמשך עד הגאולה העתידה. וז"ש להגיד בבקר חסדך גאולת מצרים כמו שפירש רבינו האר"י ז"ל ומשם נמשך שפע להתקיים בגליות ואמונתך בלילות עד לעתיד שרומז עלי עשור. מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך:

פסוק ד

עלי עשור ועלי נבל. אמרו בערכין דף י"ג ע"ב תנא ר' יהודה אומר כנור של מקדש של ז' נימין וכו' ושל ימות המשיח ח' וכו' של עה"ב עשר שנאמר עלי עשור ועלי נבל והרב

צאן קדשים כתב יש ליתן טעם דכנור של מקדש של ז' נימין. דכבשנו ז' עממין וכו' ולעתיד יהיו ח' כי היינו משועבדים לד' מלכיות שכפולות ח' בבל כשדים. פרס מדי. יון מוקדון. ישמעאל אדום. ויוסיף קני קדמוני קניזי ויהיו עשר ועד"ה בבנין ראשון סוד בת שבע והיא המתהלכת בינינו וזהו הכנור שהיה למעלה ממטתו של דוד עכ"ל. ולפי דבריו אפשר דלימות המשיח ח' לרמוז דבת שבע נשפעת מאד מבינה מדה ח' ממטה למעלה. של עה"ב עשר שהיא שלימה בי"ס. כנור הוא כ"ו גימטריא הוי"ה נ"ר רומז למלכות וא"ש ההי"ב:

פסוק יג

כארז בלבנון ישגה. פירשו המפרשים דהאדם הוא הפך האילן כי האילן שרשו בארץ וענפיו החלו עולין למעלה למעלה והאדם שרשו למעלה וענפיו מתפשטים ויורדין וז"ש שתולים בבית ה' למעלה בחצרות אלהינו למטה יפריחו עכ"ד. ואפשר לרמוז דרך רמז ואסמכתא צדיק כתמר יפרח כתמר גימטריא סתר שיגע בתורה בצנעא יפרח שמתגלים לו רזי תורה וזהו יפרח שעושה ציצים ופרחים לתורה כארז בלבנון ארז גימטריא יצחק רמז למדה"ד בלבנון ישגה שמתמתקים הדינים ויתבררו ויתלבנו בכח תורה לשמה:

פרק צג

פסוק א

ה' מלך גאות. ס"ת גימטריא משיח בן דוד עם הכולל דכשיבא משיח יתוקנו כל העולמות ואז גאות גימטריא קדוש שיומשכו מוחין דאבא קדש. ור"ת גימטריא גן ע"ד באתי לגני ורבינו האר"י זצ"ל כתב גאות לבש הוא אותיות גואל שבת בזכות שבת תבא הגאולה ודברי רבינו הם דברי חז"ל במדרש אין ישראל נגאלין עד שישמרו את השבת שנאמר בשובה ונחת תושעון ואפשר לתת טעם דרך דרש לפי פשוטו דכיון דשומרין את השבת שמירה מעולה א"כ הם מודים שהקב"ה ברא העולם והוא מלך העולם ואין עוד מלבדו ומאחר שכן דכ"ע דיליה יכול למחול לכל עון ולכל חטאת וז"ש ה' מלך גאות לבש גואל שבת כמ"ש רבינו האר"י ז"ל דכשנשמור שבת יבא הגאולה כי אז לבש ה' מדת רחמים כי בשמירת שבת עז התאזר גימטריא תרי"ג כאלו קיים תרי"ג מצות:

אף תכון תבל. שמוסיף שפע בקיום המצות בכל העולמות הגם דבשביל הקבלה לבד בל תמוט מתקיים העולם כמ"ש התוספות פ"ק דע"ז וכ"ש שבקיום המצות רב יוסף עוד שפע ובהכי ל"ק קושית הרב פרח מטה אהרן בתשובות ח"א סימן מ"ז על התוספות וכמ"ש בדרושים בס"ד ובזה ימחה זכר עמלק ויהיה שמו וכסאו שלם וז"ש נכון כסאך

מאז מעולם אתה. ועד"ה אפשר לרמוז גאות לבש גואל שבת והטעם לבש ה' שיומשכו ל"ב נתיבות חכמה ע"י הבינה ש' שורקת כמ"ש רבינו האר"י ז"ל בפסוק יושב בשמים ישחק וזהו לבש ה' לב ש' ע"י דבשמירת שבת כאלו קיים תרי"ג מצות עז התאז"ר גימטריא תרי"ג. נכון כסא"ך גימטריא מאין שרומז לכתר ועל ידי זה תבא הגאולה ויהיה שפע להעמיד העולם בקדושת שבת אף תכון תבל בל תמוט נכון כסאך ורמוז שפע אוא"י ושפע מהכתר כדבר האמור:

פסוק ה

עדותיך נאמנו מאד. שהבטחתנו ע"י הנביאים לביתך נאוה קודש ה' לאורך ימים שמעתי שכשמלכות היא באבא הז"א עולה לא"א וז"ש לביתך נאוה קדש שהוא אבא ה' אז ז"א לאורך ימים רמז לא"א כמו שתראה ממדרגות עליות השבת:

פרק צד

פסוק א

אל נקמות ה' אל נקמות הופיע. רבינו האר"י זצ"ל כתב דמ"ש ראובן הילד איננו ואני אנה אני בא ר"ת אני אנה הוא ר"ת אל נקמות ה' אל נקמות הופיע שראה ברוה"ק עשרה הרוגי מלוכה וכו' ע"ש ולפי מ"ש בספר עמק המלך דבעת הריגתם הסט"א קבלה עליה כל הקללות וכו' אפשר לומר דז"ש אל נקמות על עשרה הרוגי מלוכה הנשא שופט הארץ השב גמול על כמו שקבלו הם עצמם בעת שנהרגו עד מתי וכו':

פסוק י

היוסר גוים. לאבדם המלמד אדם שנקראו ישראל דעת שיתעורר ביסורין וישוב בתשובה:

פסוק יא

ה' יודע מחשבות אדם כי המה הבל. אפשר לרמוז כי הבל בן אדם הראשון לא חי אלא ן' יום כמשז"ל וזה רמז כי המה גימטריא ן' הבל שלא חי אלא ן' יום ומזה יקח האדם מוסר מה הוא ומה חייו:

פסוק יד

כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב. שהם השני דברים שנפלו לחלקו יתברך ארץ ישראל וישראל וח"ו לא יטוש וכו' והוא ברחמיו עד צדק שהיא השכינה ישוב משפט שהוא ת"ת והוא יקים את סוכת דוד ותהיה הגאולה ב"ב כדכתיב בונה ירושלם ה' נדחי ישראל יכנס וכמ"ש בזהר הקדוש וז"ש ואחריו כל ישרי לב:

פרק צה

פסוק ב
נקדמה פניו בתודה. אפשר דהכונה לכו לבתי כנסיות ולבתי מדרשות נרננה בשמחה תהיה ההליכה כדי אשר נריעה לצור ישענו. ואח"כ נקדמה פניו בתודה לומר וידוי על חטא ועון וזה יהיה בהכנעה ועצבות ובושה וכלימה. ואחר הודוי תכף יבטח בה' שהוא בעל הרחמים ויתעורר בשמחה בזמירות נריע לו כמ"ש בזהר הקדוש ורבינו האר"י ז"ל דמלבד שעת ודוי שיהיה עצב ואם יכול יבכה על העונות. וכל השאר יהיה בשמחה גדולה:

פסוק ג
כי אל גדול ה' וכו' אשר בידו מחקרי ארץ וכו'. וא"כ הוא מלך ושליט וכ"ע דיליה ויכול למחול וכבודו מחול וכמ"ש פ"ק דקדושין דמייתי וה' הולך לפניהם יומם וקאמר שאני קב"ה דכ"ע דיליה וא"כ אעפ"י שחטאנו בואו נשתחוה ונכרעה וכו' לפני ה' עושנו כי הוא הבורא וכ"ע דיליה כי הוא אלהינו ואנחנו עם מרעיתו והוא האומר היום אם בקולו תשמעו:

פסוק י
ארבעים שנה אקוט בדור. וברגז רחם יזכור אשר לילך לא"י אורכה ורחבה צריך יותר מארבעים יום הרבה ולהיות שגלוי לפניו שיהיה נגזר עליהם יום לשנה קצר ימי הליכתם. גם היו מ' שנה שלא ימות שום א' פחות מבן ס' שנה. ועד אחרן עלה על לבו כביכול כי הוא נשבע באפו כדי שיבואו לעתיד וכיון שהיה כך בדעתו מותרים כמו שהארכנו בעניותנו בדרושים בס"ד:

פרק צו

פסוק א
שירו לה' שיר חדש. אפשר חדש בגימטריא שי"ב גימטריא י"ב צרופי הויו"ת המאירים בי"ב חדשים ואפשר דהלוקח שחד דפוגם בא' דאחד כמ"ש הרב כתנות אור שהוא חד ופוגם בא'. הוא פוגם בהם אותיות שחד גימטריא שי"ב. וכבר כתב הרב זרע ברך ששולט עליו קליפת ריב והוא בר"ת ראשיה בשחד ישפוטו וא"ש ההי"ב:

פסוק ב

שירו לה'. קב"ה ברכו שמו שכינתיה הנקראת שם. כי גדול ה' ומהולל מא"ד גימטריא מ"ה כמספר הויה במילוי אלפין והם אותיות אדם מאד. נורא הוא על כל אלהים ולזה שם אדם לא יתכן לומר בלשון רבים כמו גבר גברים אנוש אנשים חכם חכמים. ארץ החיים:

פסוק ט

השתחוו לה' בהדרת קדש. ר"ת קבלה מכאן רמז ללמוד בשבת קבלה כן כתבו גורי האר"י ז"ל וכן כתבו משם הרמ"ק ז"ל שהיה לו הצלחה רבה ביום השבת בלימוד קבלה שהיא חכמת האמת חילו מפניו כל הארץ לראות גדולות ויחוד מדות העליונות ונפלאות תורתו. והנה מ"ש גורי האר"י ז"ל הוא על פסוק השתחוו לה' בהדרת קדש שבמזמור כ"ט הבו לה' בני אלים הנאמר בקבלת שבת. אך משם נלמוד דאפשר לפרש דפסוק זה נמי רומז לשבת. ובזה א"ש מאי דקאמר חילו מפניו כל הארץ והוא במ"ש רבינו האר"י ז"ל בשער מאמרי רז"ל כמ"ש ע"ה מותר לנוחרו כדג ביוה"כ שחל להיות בשבת שעמי הארץ פוגמים בעשיה ואין הפגם כל כך אך בשבת העולם העשיה עולה למעלה וכל העולמות מתקשרים אף עם הארץ כשפוגם בשבת הוא פגם גדול עד האצילות וכו' ע"ש ובזה פירשתי בעניותי מ"ש בירושלמי פ"ד דדמאי דע"ה בשבת אימת שבת עליו ואומר אמת ופירש הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה דעמי הארץ חמור בעיניהם לעשות עבירה בשבת מפני כבוד היום ע"ש וצריך טעם מה היה לעם הארץ שהוא ירא בשבת יותר מבחול. ולפי דברי רבינו האר"י ז"ל הנאמרים באמת א"ש דע"ה אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי שפגם שלו בשבת הוא חמור מאד ולכן מתירא לעבור עבירה בשבת יותר מבחול והיינו קראין השתחוו לה' וכו' ואיירי בשבת חילו מפניו כל הארץ אף מי שהוא ע"ה לפום גמלא שחנא צריך לירא כי העולמות הם נקשרים ופוגם עד האצילות וא"ש חילו מפניו כל הארץ אף עמי הארץ:

פרק צז

פסוק א

ה' מלך תגל הארץ. פירש"י ז"ל בנוטלו המלוכה מעמלק ומזרעו תגל הארץ זהו שאמר יחזקאל כשמוח כל הארץ שמחה אעשה לך עכ"ל ולפי דבריו אתי שפיר דאז במחיית זכר עמלק יהיה שמו יתברך וכסאו שלמים. והיינו דקאמר ה' מלך דשמו שלם צדק ומשפט מכון כסאו דכסאו שלם:

פסוק ג

אש לפניו תלך. והכתובים הבאים פירשם רש"י ז"ל על מלחמת גוג ומגוג ע"ש בפרטות:

פסוק יא

אור זרוע לצדיק וכו'. אפשר במ"ש רבינו אפרים ז"ל דהקב"ה זורע התורה והוא על דרך שאמרו רז"ל בשוחר טוב דזורע המצות והרב מהר"ר יוסף דוד ז"ל הוכיח במישור על פי הדין דהפירות היוצאות מהמצות אינו חייב הקב"ה לתתם לבעלי המצות ע"ש וה"ה בפירות התורה ואמטו להכי אתא קרא לומר אור זרוע שזורע הקב"ה התורה שנקראת אור כמ"ש רבינו אפרים ז"ל בפסוק זה והגם דמן הדין אינו זוכה בפירות מ"מ בחסד ה' הוא לצדיק וזוכה בפירות. א"נ הצדיק אם מכוין בזיווגו לש"ש ואם זכה לאשה כשרה דגם היא מטהרת רעיוניה זוכים לזרע ברך ה' וז"ש אור זרוע לצדיק ולישרי לב איש ואשה שזכו שמחה שזכו לזרע קדש. א"נ במ"ש רב יוסף פרק היה נוטל בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה תורה אגוני מגנא אצולי מצלא וכבר כתבתי בכמה דוכתי דראיתי בילקוט כ"י על פרשיות המועדים דמייתי סברת רב יוסף בלשון שנו רבותינו וקאמר שם דדואג ואחיתופל לא הוו עסקי לשמה דהוא מאי דפריך רבא על רב יוסף בש"ס ומכח זה פלג ארב יוסף ובילקוט הנזכר משני שפיר גם כתבנו בכמה מקומות משם הרב החסיד מהר"ר אברהם הלוי ברוכים דמי שהוא עניו אין ס"מ שולט בו ומקרוב ראיתי שכן כתבו משם רבינו האר"י זצ"ל ומהש"ס סוף פרק כיסוי הדם מוכח דישרים נקראים העניים. וז"ש אור שהיא התורה זרוע לצדיק שלומד לשמה דתדיר הוא זרוע להצילו ולהגן עליו ולישרי לב שהם עניים שמחה שהיא השכינה עמהם דהעניו מרכבה לשכינה ואין רשות לסט"א לשלוט בו. א"נ במ"ש דר' עקיבא יצא מסיסרא והקשה הרב מגן אברהם ז"ל בספר זית רענן משם גדול אחד דר' עקיבא ס"ל דגוי הבא על בת ישראל הולד ממזר ובאמת שהיא קושיא חזקה ומה שתירץ הרב שם אינו מספיק. ואני בעניי ראיתי להרב מהר"י דוד ז"ל בספר צמח דוד שהביא משם רבינו האר"י ז"ל דנזדמנה שידה בין רגלי יעל ושכב עם השידה דוקא ויעל מחצה וחלפה רקתו להוציא ניצוצות הקדושה שבראשו ומאלו הניצוצות שבראשו יצא ר' עקיבא זהת"ד בקצור והני מילי קילורית לעין לישב הכתוב דכתיב בין רגליה כרע נפל שכב וארז"ל ז' בעילות וכו' וארז"ל בשמיכה שמי מעיד עליה שלא נגע בה ונראין הדברים סתרא"י נינהו ועל פי אמרי קדוש נחה שקטה האר"ש ואפשר לרמוז בין רגליה כרע נפל שכב הכונה בין רגליה כרע אבל נפל שכב שהי"ל נפילה שכב בגימטריא בשידה עם הכולל ועל פי מ"ש דמחצה וחלפה רקתו להוציא ניצוצי הקדושה שבראשו ומאלו הניצוצות יצא רבי עקיבא אנהירנהו לעיינין

דאין הכונה שבא עליה ומשם יצא רבי עקיבא וכמו שנראה מדברי הרמ"ע ז"ל אלא מניצוצות שבראשו שהוציאה יעל והניצוצות עלו לשכינה ואח"כ באו דרך גבר ותנוח דעתנו בקושיא הנזכר. ועתה נבא לרמוז בקראין אוהבי ה' שנאו רע אוהבי ה' כגון יעל שנאו רע טובתן של רשעים רעה היא אצל הצדיקים כמ"ש ביבמות דף ק"ג על יעל ולא תסבור שבא עליה לז"א שנאו ר"ת שידה נזדמנה אצלו ושכב. שומר נפשות חסידיו מיד רשעים יצילם כגון נפש רבי עקיבא שהיה בסיסרא הקדוש ברוך הוא מצילם ומוציאם לאור ולא תסבור שבא סיסרא על יעל לז"א מיד רשעי"ם בגימטריא יעל בראשו עם הכולל דיעל הוציאה מראשו של סיסרא ניצוצי הקדושה ומשם יצא ר' עקיבא. וס"ת אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה ס"ת ר' עקיבא כמשז"ל. וגם זרע לצדיק גימטריא בראשו עם ב' כוללים א"נ אור שגנזו הקב"ה לצדיקים לעתיד לבא ולישרי לב הענוים כאמור שמחה שבעבורם באה הגאולה כמ"ש לשאר עמו דמשים עצמו כשיריים. א"נ אור זרע אותיות עזר שהתורה נמשלה לאשה לצדיק והיא אשת חיל ברוחניות והיא עוזרת בכל ולישרי לב הענוים שמחה שמכוונים לאמת כמ"ש גבי ב"ה א"נ במאמר זהר כ"י דכל זיווג לשם שמים מוליד בג"ע ואח"כ רואים אותם ואומרים מי ילד לי את אלה וכו' וז"ש אור זרוע בגן עדן לצדיק ולישרי לב איש ואשה שזכו שמחה בראות ילדיהם:

פרק צח

פסוק ג

זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל. אפשר במ"ש הרמב"ם ז"ל פ"י משגגות דהבעל חייב בכפרת אשתו וכביכול מרוב חסדיו המשילנו לאשה כמו שאמרו רז"ל במדרשים וגם רמוז בכתובים ולפי המשל מטה חסדיו הרבים עלינו להרבות בכפרתנו ויגאלנו במהרה בימינו וז"ש זכר חסדו מדת רחמיו ואמונתו שהבטיחנו על יד כל נביאיו לגואלנו לבית ישראל שכביכול יש לנו דין אשה וכביכול לפי המשל הבעל נטפל בכפרת אשתו וזה רמז באמרו לבית ישראל. ועוד רמז זכות אבות הרמוזים בתיבת ישראל כמ"ש בתשב"ץ לתלמיד מהר"ם ז"ל דבישראל רמוז יצחק שרה רבקה רחל אברהם לאה וישראל הוא יעקב ומקרוב ראיתי בלקוטי תורה כ"י לגורי האר"י זצ"ל שכתב כן. ועוד רמז לבית ישראל לשכינת עזנו ונקראת בית ישראל ובעבורה נגאל כמ"ש בזהר הקדוש ועמה יפקון ואתיא תוך תוך שם ישראל כמו שרמזתי אני בעניי ושמך עלינו קראת כמ"ש בירושלמי סוף ברכות ומה מי שנקרא בשם ב"ו כך מי שנקרא בשמו של הקב"ה עאכ"ו והרב יפה

מראה נדחק בזה. ועל פי הזהר הקדוש ורבינו האר"י ז"ל אתי שפיר וכל זה רמז במ"ש זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל:

פרק צט

פסוק ג

יודו שמך גדול ונורא קדוש הוא. אפשר לומר במ"ש בזהר הקדוש גדול ה' ומהלל מאד בעיר אלהינו אימתי אקרי גדול כשהוא בעיר אלהינו. וז"ש יודו שמך מלכות דאז קב"ה גדול שהוא בבחינת גדלות והקב"ה נקרא גדול ונורא קדוש הוא שיש לו מוחין דאבא דאז יש זיווג בסוד אחותי בת אבי כמ"ש בזהר הקדוש ונקרא גדול וא"ש ההי"ב. ואפשר דבגאולה העתידה ב"ב שמו וכסאו יתברך יהיה שלם וזה רמז גדול ונורא קדוש הוא כי ה"ו אותיות השם וא' מהכסא שלמים הם:

פסוק ד

ועז מלך משפט אהב וכו'. אפשר דהכונה ועז מלך תוקף ועיקר המלך הוא משפט אהב דבזה יש יחוד קב"ה ושכינתיה ת"ת ומלכות כי המלך נאחז בשב"ח מלכות אוהב משפט הרומז לת"ת ועי"ז אתה כוננת משרים פנים בפנים והמשכת החסדים בסוד אתה כהן ואח"ז משפט ת"ת וצדקה מלכות ביעקב בעבור יעקב החקוק בכסא אתה עשית ליחדם. א"נ אפשר במ"ש לא משכחת צורבא מרבנן דמורה אלא משבט לוי וישכר וכתבו המפרשים דהמלך אפילו משאר שבטים מכוין אל האמת ועוד כתבו דמי שהוא עניו מכוין אל האמת ועוד כתבו דמי שעוסק בתורה וג"ח מכוין אל האמת זה תורף הדברים בקצור ולכל האמור יש להם ראיות מהש"ס. וז"ש ועז מלך דבהיותו מלך משפט אהב יש לו סגולה לכוין אל האמת וזהו עז מלך תוקפו ועיקרו. גם אתה כוננת לענוים שיכוונו אל האמת וזהו משרים שהם ענוים כמ"ש סוף פרק כיסוי הדם. ועוד משפט וצדקה מי שעוסק בתורה וג"ח אתה עשית שיכוונו אל האמת ולפנים פירשתי בעניותי בסגנון אחר בס"ד:

פסוק ו

משה ואהרן וכו'. פירש בספר ארץ החיים דמשה רע"ה לא נטל משום אדם כמש"ה לא חמור אחד מהם נשאתי. ואהרן הכהן היה הולך לבתי ישראל לשים שלום בין איש לאשתו ובין אדם לחברו. ושתים זו הי"ל לשמואל שלא נטל כלום משום אדם והיה הולך ומסבב לדון דיניהם ולכן שקול כמשה ואהרן:

פרק ק

פסוק א

מזמור לתודה הריעו לה'. לתודה הריעו לה' ר"ת גימטריא אדני רמז כי הלכה הרמוזה בר"ת הריעו לה' כל הארץ כמ"ש רבינו האר"י ז"ל היא תורה שבע"פ שהיא כנגד השכינה שהיא שם אדני וכן הלכה אותיות ה' כלה ואפשר כי הלכה גימטריא ס' כנגד ס' מסכתות שיש במשנה דהמשנה היא תורה שבע"פ נגד שם אדני שרומז לאות ה' אחרונה ולכן הם ששה סדרי משנה ויש בהם ששים מסכתות רמז לאות ו' שהוא קב"ה ליחד קבה"ו ואפשר כי המסכתות ס' ה' המשכה בכללה גימטריא אדנ"י וכמ"ש במ"א בס"ד:

פסוק ב

עבדו את ה' בשמחה. לפי פשוטו דעשיית המצות והלמוד יהיה בשמחה כי גדולה מאד מעלת השמחה בעסק התורה וקיום המצות וכתב רבינו מהרח"ו ז"ל שהגיד לו רבינו האר"י ז"ל שלא זכה לידיעתו ולהשגתו הגדולה אלא בשביל השמחה שהיה שמח בלימוד ועשיית המצות וכתבו הרמב"ם ז"ל ורבינו עובדיה ז"ל דמאי דתנן שכר מצוה מצוה היינו שהשמחה ששמח בקיום המצוה הוא נחשב למצוה אחרת לכן ציוה משה רבינו ע"ה שזה מכלל י"א מזמוריו עבדו את ה' בשמחה. ולפי מדרשו אפשר במ"ש מרן ז"ל דתכלית בריאת האדם היינו משום דהגם דקודם שנברא נהנה מזיו השכינה מ"מ מאן דאכיל דלאו דיליה בהיל לאסתכולי באפיה ולזה נברא דבתלמוד תורה ועשיית מצות יש לו שכר ובלכתו לג"ע יכול לחזות בנועם ה' ולהסתכל בזיו השכינה דאכיל מדיליה והיה שכרו על ת"ת ומצות. והקשו המפרשים דהרי כתב הרמב"ן ז"ל בפסוק וצדקה תהיה לנו כי השכר שנותן האדון לעבדו הקנוי לו לא יקרא שכר אלא צדקה שהוא מחויב לעבדו וא"כ הדרא החקירה לדוכתא דלא יקרא שכר אלא צדקה ובהיל לאסתכולי באפיה ותירצו המפרשים דהשמחה שהוא שמח בעבודתו יתברך זה אינו חיוב דחיובו הוא לעבוד עבודת רבו אבל אינו חייב לעבוד עבודתו בשמחה ומה שהוא שמח בת"ת ובקיום המצות על זה קובע לו ה' שכר שלם וזה יקרא שכר ואינו צדקה זהת"ד המפרשים וז"ש עבדו את ה' בשמחה ובכל עבודתכם הזהרו שיהיה בשמחה. וכי תימא לשמחה מה זו עושה ולמה אני מקפיד על השמחה לז"א ובאו לפניו ברננה כי על ידי השמחה יכולים לחזות בנועם ה' ולא בהיל לאסתכולי ויקרא שכר ולא צדקה וז"ש בואו לפני"ו דייקא ברננה שבכללה השמחה א"נ אפשר דרך רמז במ"ש דנחמיה העמסוני היה דורש כל אתים שבתורה כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא פירש עד שבא ר"ע ולימד לרבות

ת"ח ויש כמה פסוקים קודם כמו פרשת משפטים ועבדתם את ה' אלהיכם וכן פסוקים אחרים שהקשו המפרשים. ומוכרח לומר דנחמיה הוה דריש נמי בהנהו לרבות ת"ח אך את ה' אלהיך תירא קשיא ליה לדרוש כן ביראה. או כמו שתירץ מורינו הרב מהר"י זאבי ז"ל בסוגית פ"ק דקדושין דכתיב תירא בסוף ומשמע דהם שוים. ולכל הדברות בין לנחמיה העמסוני דהיה דורש פסוקים הקודמין לרבות ת"ח בין לר' עקיבא דדריש גם את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח הטעם הוא דהת"ח הוא נאחז בשב"ח בשכינה דת"ח כל עסקו בתורה שבע"פ שהיא בחינת השכינה וגם לכוין לאמיתה צריך שיהיה לו ענוה והוא מרכבה לשכינה ואפשר שז"ש כל המקבל פני זקן כאלו מקבל פני שכינה ואמרו בזהר הקדוש צדיקיא אנפי שכינתא אינון ולכן המכבד ת"ח ואוהבו ועושה לו שירות כביכול כאלו עושה לשכינה ואפשר דרך הלציי פירוש וכסיל לא יבין את זאת כלומר לא יבין כי את שמרבה לת"ח הוא זאת שהיא השכינה כלומר דלכבודה אני אומר את לרבות ת"ח. וזה רמז קראין עבדו את ה' לרבות ת"ח והיינו בשמחה שהיא השכינה כי לכבודה אני מרבה ת"ח כי הוא עוסק בתושבע"פ ויש לו ענוה שהוא מרכבה לשכינה וז"ש בשמחה. ואפשר לרמוז את ה' בשמחה ר"ת גימטריא אחד וס"ת גימטריא קדוש כי ללמוד ולקיים בשמחה הוא עיקר העבודה ויזכה ליחדו ויושפע עליו קדושה ורמז אחד אחדות בשמחה היא השכינה:

פרק קא

פסוק א

לדוד מזמור חסד ומשפט אשירה וכו'. רז"ל אמרו כשאתה עושה חסד אשירה וכשאתה עושה משפט אשירה והביאו רש"י ז"ל ואפשר לומר דמ"ש לך ה' אזמרה כלומר בין כך ובין כך צריך להודות בשמחה כמ"ש בש"ס וז"ש בין לחסד בין למשפט הוא בשמחה כאלו לך ה' מדת רחמים אזמרה שעשית לי נס:

פסוק ב

אשכילה בדרך תמים מתי תבא אלי. פירוש אני מתבונן בדרך הטוב והישר אימתי יבא אלי זה הדרך הטוב ואחזיק בו וכן פירש"י ז"ל ואמר אשכילה שצריך להשכיל בדרך אם טוב ואם אני קניתיו והעיקר אתהלך בתום לבבי ברעיוני לבי בקרב ביתי בתי הנפש והלחשים שיהיו תמימים ורחוקים מעניני העה"ז:

פסוק ג

לא אשית לנגד עיני דבר בליעל וכו'. שאיני חושב בהם כלל ור"ת דבר בליעל עשה סטים גימטריא עניו. סטים גימטריא סטן וכיון שאני עניו באמת אין הסט"א שולט בי כמשז"ל וכתבתיו כמה זמני וז"ש לא ידבק בי. עשה סטים פירשו המפרשים עשה כמו מעשה ואפשר דכתיב עשה לרמוז דהוא בגימטריא עם הכולל עשו סטים גימטריא סטן כמ"ש בסמוך כי עשו הוא סטן סט"א:

פסוק ו

עיני בנאמני ארץ. פירוש הענוים דבקים בשכינה הנקראת ארץ והיא אמונה ומאחר שידעתי שהם חשובים למעלה אני נותן עיני בהם שיהיו עמדי:

פרק קב

פסוק א

תפלה לעני כי יעטוף וכו'. פירש מהר"ר יוסף יעבץ ז"ל בפירושו כי לשלשה סיבות תתקבל התפלה אחת להיות מעביר על מדותיו ועלוב שנית להיותו משבר תאותו לכבוד יוצרו ג' להרבות בתפלה וז"ש תפלה לעני עלוב ועוד כי יעטוף שיסוג אחור מתאותו ולפני ה' ישפוך שיחו ריבוי תפלה זהת"ד ז"ל:

פסוק ה

כי שכחתי מאכול לחמי. אפשר דלימים ראשונים הייתי יכול לעיין ולפלפל במשא ומתן של הלכה ועתה מרוב הצער שכחתי דרך הפלפול ועיון ההלכה וז"ש מאכול לחמי על דרך מ"ש רז"ל כל אכילה ושתיה בקהלת הוא בדברי תורה:

פסוק יד

אתה תקום. ר"ת וס"ת ה' אמת רמז כי בעבור ליחד ה' היא מלכות עם אמת ת"ת יעשה למען שמו להביא הגאולה וז"ש אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה בזכות אברהם יצחק ויעקב ס"ת עם הכולל גימטריא לחננה וזכותם עביד ומהני לרחם. ועוד כי בא מועד ומה גם אנחנו בדור אחרון כי הן בעון תסמר שערות האדם לראות אורך הגלות וראיתי בכתבים שאמר רבינו האר"י ז"ל שמשנת של"ה עבר גבול אחישנה ונכנס גבול בעתה ויצאו מה שיצאו גם מגבול בעתה. כי רצו עבדיך את אבניה וכו' והאיכא שפירי דגמירי וצדיקי וחסידי כי רצו עבדיך וכו' וכי תימא אכתי פשו כמה מהם אשר לא ידעו ולא יבינו וגאולה זו אין אחריה שעבוד ויש הרבה ניצוצי הקדושה עדיין בסט"א ומשו"ה נתארך הגלות כ"כ לז"א ויראו גוים וכו' נראה בכבודו והענין במ"ש אני בעניי בפירוש

ובמורא גדול זו גילוי שכינה כי הנה גלות מצרים היה בעבור ניצוצי הקדושה של אדה"ר ולזה היה שעבוד קשה לברר ניצוצי הקדושה והיו באים דרך גבר נשמות ישראל פרו וישרצו. ועכ"ז עדיין נשארו הרבה ניצוצי הקדושה ולישב עוד בגלות לא היה אפשר לכן היה גלוי שכינה בפרסום וכל ניצוצי הקדושה דלגו ממקומם ונתחברו עם המקום היא שכינת עזנו ואז נעשית כמצולה שאין בה דגים זה הוא תורף הדברים וזה רמז בכאן תפרה ישע וייראו גוים וכו' כי בנה ה' ציון שהקים סוכת דוד נראה בכבודו זו גלוי שכינה שאז ברגע יעלו ניצוצי הקדושה ויתחברו עם השכינה ותהיה גאולת עולם ב"ב:

פסוק יט

תכתב זאת לדור אחרון וכו'. אפשר דבתחלה לא רצה ה' שתכתב תורה שבע"פ ולבסוף בימי רבי שלא תשתכח תורה מישראל נכתבה ועיין בהקדמת הסמ"ג וז"ש תכתב זאת לדור אחרון רמז לתושבע"פ אשר היא כנגד השכינה הנקראת זאת ואין לחוש לא"ה כמ"ש הסמ"ג ועם נברא ישראל יהלל יה דוקא. כי השקיף ממרום קדשו שישראל הם בגלות והיתה משתכחת תורה לשמוע אנקת אסיר היושב בגלות שאם לא תכתב ח"ו תשכח:

פרק קג

פסוק ב

ואל תשכחי כל גמוליו. כתב בספר ארץ החיים אמרו בגמרא שעשה דדין במקום בינה הטעם שאלו היו דדי האשה במקום רגליה כבהמה היה התנוק היונק מסתכל במקום ערוה וזה גורם שכחה וזה דוקא שייך בבן כי המלמד בתו תורה כאלו מלמדה תפלות ז"ש חנה דדים הללו שנתת על לבי לא להניק בהן תן לי בן וקשה למה דוקא בן הלא גם הבת יונקת לכן דייק על לבה במקום בינה וזה שייך דוקא בבן עכ"ל ועם שהענין נראה מתוק יש להשיב כאשר יראה הרואה ועיין בברכות דף יו"ד ואעיקרא אינה חקירה שהיא היתה רוצה הבן שמכריז עליו הב"ק כמ"ש רבינו האר"י ז"ל הבאתי קצת מדבריו ז"ל על שפת הנחל בהפטרת ראש השנה ע"ש ודוק:

פסוק ג

הסולח לכל עונכי הרופא וכו' המעטרכי חסד ורחמים המשביע בטוב עדיך וכו'. אפשר דהשב מאהבה עונות נעשות לו כזכיות וכתבו המפרשים דד' חלוקי כפרה לא נאמרו אלא בשב מיראה אבל שב מאהבה התשובה מה"ר ימהרנ"ה וליתנהו ד' פרקים ובה שעתא נתקן הכל והזדונות נעשות לו כזכיות ואני בעניי עתה אני מוסיף נפך ואפשר

דכל כך גדלו רחמיו דאלו הזכיות שנעשות מהזדונות זורעם הקב"ה כמו שזורע המצות ועושים פירות וז"ש הסולח לכל עונכי ששבת מאהבה לכל דייקא אינהו ואביזרייהו. ומשם נמשך הרופא לכל תחלואיכי כל דייקא אפילו איזה מיחוש שהיה לך תמיד. ותשובה זו היא העולה הגואל משחת חייכי דליכא זדונות ולא שגגות המעטרכי חסד דזדונות נעשו כזכיות וזה חסד גדול דלא מסתייה שנתכפרו אלא ליטול שכר עליהם. ורחמים גמורים נוסף על החסד דזורעם ועושים פירות:

המשביע בטוב עדייך. אפשר להסמיך כאן אחת ממעלות התורה דבתאוות גופניות אם שבע מהם הוא קץ בהם ויחר"ט חרט"ה גדולה על שביע"ה באוכלין ובתאוות גופניות כיוצא אבל בתורה ובמצות כששבע מהם יש לו הנאה ובזה פירש הגאון מהר"ר פנחס סג"ל נר"ו כלם ישבעו ויתענגו מטובך דשביעה ותענוג הוא החידוש דבגופניות הוא קץ וז"ש המשביע בטוב ואחר השביעה עדייך אז תתענג לאפוקי הגופניות. א"נ אפשר להסמיך מ"ש רבינו האר"י ז"ל דמשה רבינו ע"ה לקח עדיי ישראל וזש"ה ויתנצלו בני ישראל את עדיים ומשה יקח את האהל וכן אמרו בש"ס. וביום ש"ק מחזיר משה לישראל עדיים וזוהי הנשמה יתירה. והת"ח גם בחול יש להם נשמה יתירה דשבת של ע"ה וביום השבת יש להם נשמה יתירה יותר גדולה זהת"ד הרב ז"ל וכתבנו בעניותנו בדרושים דכיון דהת"ח מופלג יש בו ניצוץ משה רבינו ע"ה לכך אפילו בחול יש לו נשמה יתירה שיש לו לע"ה בשבת דבחול משה רבינו ע"ה לוקח עדיין של ישראל והת"ח יש לו ניצוץ משה רבינו ע"ה וזה רמז קראין המשביע בטוב עדייך כלומר בטוב שהיא התורה תזכה לעדייך גם בחול ורמז בתיבת המשביע אותיות משה סמוכות לומר דכח משה רבינו אשר בו דין גרמה לזכות בעדייך. תתחדש כנשר נעוריכי דבשבת יזכה יותר ויעלה למעלה מעין דוגמא לנשר. עושה צדקות ה' ומשפטים לכל עשוקים דמי שהוא ת"ח ויש לו ניצוץ משה רבינו ע"ה ניצול משמד כי משה יש לו אות יתר על שמד כמ"ש רבני אשכנז ז"ל וכמ"ש בעניותנו באורך בדרושים וז"ש עושה צדקות ה' לת"ח להצילו משמד בזמן שישראל יש להם משפטים לכל עשוקים והוא ניצול. יודיע דרכיו למשה דבזכותו ניצולו ישראל משמד דהיינו מספר ד' אלהים וע"י אות יותר משמד שיש במשה ניצולו משמד וז"ש וזה לך האו"ת כי אנכי שלחתיך וא"ל אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם וכמ"ש רבני אשכנז ז"ל באורך וז"ש יודיע דרכיו למשה לבני ישראל עלילותיו אלא שאח"כ עשו העגל אבל הת"ח שיש בהם ניצוץ משה רבינו ע"ה ניצולים משמד. וגם כשעשו העגל רחום וחנון ה' וסלח להם אלא שאח"כ חזרו ועכ"ז לא לנצח יריב וכו' לא כחטאינו וכו' ומ"מ שומר הת"ח משמד כי כגבוה שמים וכו' גמר חסדו על יראיו שהם הת"ח:

פרק קד

פסוק א

ברכי נפשי את ה' ה' אלהי גדלת מאד וכו'. אפשר לרמוז דס"ת ברכי נפשי את ה' גימטריא משיח בן דוד עם הכולל שראה ברוח הקודש שלא יפסק מלכותו והמשיח יצא ממנו ולכך אמר ברכי נפשי את ה' ומטמין ברמ"ז ולפניו נגלו תעלומות והוסיף שעיקר השמחה הוא דכשיבא משיח יהיה הכל מתוקן וז"ש ה' אלהי גדלת מאד ועל זה אני מברך ומודה:

פסוק ו

על הרים יעמדו מים. פירש בספר ארץ החיים כלומר בשביל הרים במקום שרוצה לעלות התהום שם עשה הקב"ה הר וקשה למה צריך הלא מגערתך ינוסון כקריעת ים סוף וכדומה אבל מקום זה יסדת שיהיה דרך טבע בראשית ברא אלהים גימטריא הטבע והראיה גבול שמת ומה צריך גבול אלא מה שהוא למטה מגלגל חמה הכל הוא בטבע עכ"ד:

פסוק יד

מצמיח חציר לבהמה וכו'. אפשר דרמז מ"ש בירושלמי פרק אלו מציאות ובתנחומא פרשת אמור דאמרו לאלכסנדרוס מוקדון דבשביל הבהמות יורד מטר בארצם וניזונין בני אדם כדכתיב אדם ובהמה תושיע ה' אדם בזכות בהמה. וזה רמז מצמיח חציר לבהמה ואגב זה בעבור הבהמה עשב לעבודת האדם להוציא לחם מן הארץ דלפעמים בזכות הבהמה יושיע האדם:

פסוק טו

ויין ישמח וכו'. אפשר דרומז לת"ח העוסק ביינה של תורה ושמח שמחדש חידושים להצהיל פנים לתורה משמן שהיא התורה ולחם לחמה של תורה לבב אנוש יסעד שמורה הוראות מיוסדות על אדני האמת ומתישבות על הלב:

פרק קה

פסוק א

הודו לה' קראו בשמו. אפשר לרמוז הוד"ו גימטריא אהיה להמשיך מאימא:

פסוק ב

שירו לו זמרו לו שיחו בכל נפלאותיו התהללו בשם קדשו ישמח לב מבקשי ה'. אפשר במשז"ל כי כאשר ישראל מספרים תהלות ונפלאות שעשה הקב"ה באים מלאכי השרת ושומעים ויש להם נחת רוח. ומשבחים להקב"ה שיש לו עם נבחר כזה. גם אמרו במדרש שוחר טוב דכל מי שמזכיר נפלאותיו יתברך הקב"ה עושה לו נסים כמ"ש על פסוק למנצח לדוד להזכיר ע"ש וז"ש שיחו בכל נפלאותיו ובזה התהללו שיבואו המלאכים וישבחו אתכם. ועוד דבעבור שאתם זוכרים נפלאותיו ישמח לב מבקשי ה' לעתיד שאם יהיה להם צרה הקב"ה ברחמיו עושה להם נס:

פסוק יח

ענו בכבל רגליו כתיב. רגלו קרי. אפשר במ"ש רבינו האר"י ז"ל דלפי שלא חטא במקום קשורה עמו ככלב נעשה כבל עכ"ד וידוע משז"ל דעשרה טפין אזדריקו והם העשרה הרוגי מלוכה אותם העשרה טפין וכך הסכים הרב מהרח"ו ז"ל דעשרה שבטים באו בעבור לבד זהת"ד וזה רמז ענו בכבל רגליו כתיב ביוד רמז לעשרה טפין. אך נהפך כבל שלא חטא ורמז דאכתי פשו ענין עשרה טיפין עד עת בא דברו שיבואו בעשרה הרוגי מלוכה. ומעין דוגמא אפשר לרמוז במה שאמרו ז"ל דהמדבר לשון הרע בא בגלגול כלב ואסמכוהו אקרא ויקרא לה נובח ל"ה ר"ת לשון הרע נובח שבא בכלב נובח ויוסף הצדיק דיבר לה"ר על אחיו ולפי שהיה לש"ש נהפך מכלב לכב"ל. וזה רמז ברגליו כתיב רמז הרומז שהיו שני ענינים ענין לה"ר על אחיו וענין אשת פוטיפר ונהפך לכבל ולפי שנתגאה על אחיו ולא היה ענו לכך ענו בכבל:

פסוק לז

ויוציאם בכסף וזהב ואין בשבטיו כושל. אפשר לומר במה שכתבנו בעניותינו לישב כמה חקירות דישראל היו חייבים שתי גליות אחד לקיים גזרת בין הבתרים ואחד על מכירת יוסף ובחסד ה' הגלות שהיו במצרים עלה בשביל שניהם ומשו"ה היו שתי ביזות ביזת מצרים וביזת הים ורז"ל אמרו דבביזת הים נתקיים ואחרי כן ברכוש גדול. והנה הכתוב כאן הזכיר לעבד נמכר יוסף ואח"כ אמר ויבא ישראל מצרים וכו' ויוציאם בכסף וזהב וכי תימא ואחרי כן יצאו ברכוש גדול נתקיים בביזת הים ואמאי אצטריך ביזה זו דכתיב ויוציאם בכסף וזהב לז"א ואין בשבטיו כושל כלומר היה גלות לכפר על השבטים בעבור מכירת יוסף ולזה היה ביזת מצרים בסוף גלות השבטים על מכירת יוסף להגיד כי אין בשבטיו כושל ונסלח להם מכירת יוסף. והיינו דכתיב לקמן ויוציא עמו בששון ברנה את בחיריו רמז שהיו שתי גליות אחד בעבור מכירת יוסף ואחד בשביל גזרת בין

הבתרים וגברו רחמיו יתברך שעלה הגלות בשביל שניהם וז"ש ויוציא עמו בששון שהוא היסוד דהגם דיוסף מחל להם היינו למה שנוגע לו אך הם פגמו ביסוד ונתחייבו גלות וכלפי זה אמר ויוציא עמו בששון שתקנו היסוד שפגמו במכירת יוסף. ברנה את בחיריו שקיימו גזרת בין הבתרים לברר ניצוצי הקדושה אשר היו בערות הארץ והגלות עלה לכאן ולכאן כאמור א"נ אפשר ויוציא עמו בששון מגיד רחמיו יתברך שכל שני גלות מצרים לא היו אלא קי"ו שנים כמספר עמ"ו שלא התחיל השעבוד אלא אחר פטירת לוי כמו שאמרו בפירוש בסדר עולם ע"ש:

פרק קו

פסוק ב

מי ימלל גבורות ה'. אפשר ימלל לשון וקטפת מלילות כמ"ש בספר ארץ החיים ור"ל מי ימתק הגבורות החזקות שיתמתקו. לז"א ישמיע כל תהלתו שישתדל ליחד יחוד עליון יסוד ומלכות ישמיע יחבר לשון וישמע שאול כל יסוד תהלתו מלכות. אשרי שומרי משפט דרך הלציי שומרי משפט שמחביאין אותו והם עושה צדקה בכל עת דהצדקה מהפכת מדת הדין למדת רחמים. זכרני ה' ברצון עמך שאני עושה צדקה ומיחד קבה"ו בחצות לילה לשמוח בשמחת גויך שישראל נקראים גוי קדוש ולעת"ל לא יש סרך ע"ז כמו במצרים וכל ישראל הם כלם גוי קדוש ואז יגל יעקב ישמח ישראל כן פירוש בספר ארץ החיים:

פסוק טז

ויקנאו למשה במחנה וכו'. לפי מה שאמרו רז"ל שדעתם היה לחזור למצרים ולשים את דתן במקום משה ואבירם במקום אהרן א"ש מ"ש ויקנאו למשה וכו' לאהרן וכו' תפתח ארץ ותבלע דתן וכו':

פסוק כא

שכחו אל מושיעם. אל דייקא כי הכל היה חסד שלא היו ראוים ותרי תמיהי מדכר דכירי אינשי ואלו כמה תמיהות שכחו עושה גדולות וכו' וסימן גדולות פלאות נוראות ר"ת גפ"ן ממצרים תסיע:

פסוק מז

הושיעני ה' אלהינו וקבצנו מן הגוים להודות לשם. הגוים להודות לשם ר"ת גימטריא אדני שהיא השכינה שיעשה למען שמו ובעבורה יגאלנו ב"ב:

פרק קז

פסוק ב

יאמרו גאולי ה'. אפשר לרמוז כי גאולי גימטריא ן' רמז שהגאולה העתידה תהיה מן' שערי בינה כי גאולת מצרים היתה ממ"ט שערי בינה כמ"ש הגאון החסיד הר"א במעשה רקח שז"ש בזהר מסטרא דיובלא אבל גאולה שתהיה ב"ב היא מחמשים שערי בינה ומפני זה אין אחריה שעבוד וכמו שרמזתי בעניותי בפסוק כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות ן' פלאות וז"ש גאולי ה' שהגאולה מן' ש"ב כמספר גאולי ואינה על יד בשר ודם אלא גאולי ה' כביכול אשר גאלם מיד צר של מעלה צר עמלק ועי"ז מארצות קבצם וכו' והיא גאולה שלימה:

פסוק ד

תעו במדבר בישימון דרך עיר מושב לא מצאו. פירש הרב כנה"ג ז"ל במ"ש ז"ל דהכנענים עקרו כל האילנות והזרעים והרסו הבתים כדי שלא ימצאו ישראל ישוב וכשראו שנשתהו במדבר חזרו ונטעו ובנו ותקנו וז"ש תעו במדבר ונשתהו כל כך והטעם שאם לא נשתהו במדבר עיר מושב לא מצאו שהכנענים הרסו ועקרו הכל עכ"ד אשר שמענו ונדעם מפום רבנן בשם הרב כנה"ג ז"ל ויש לחקור דהכנעניים כאשר שמעו בשנת המ' דקרבו לבא אמאי לא עקרו הנטיעות והאילנות והרסו היכלות ובתים ובנינים פעם אחרת ערו ערו עד היסוד ואם נאמר שהקב"ה נתן בלבם שלא יעשו א"כ מתחילה הי"ל ליתן בלבם שלא יעשו וי"ל דרצה להראות לישראל דהוא השליט ואינם ברשותם לעשות מה שירצו וכמצבייה עביד ואלו לא עשו בתחילה לא נודע. וזה רמז עיר מושב לא מצאו בדרך מציאה לרמוז שאח"כ היה מציאה שה' עכב על ידם:

פסוק ז

וידריכם בדרך ישרה ללכת אל עיר מושב. אפשר במ"ש דתפלת הדרך יכול לומר משהחזיק בדרך וזה רמז וידריכם בדרך ישרה גימטריא תפלה בדרך משהחזיק והיינו ללכת אל עיר מושב ללכת דייקא. עוד יש לרמוז מ"ש גורי האר"י ז"ל דשמות הקדש אהיה הויה אדני גימטריא קי"ב ושני פעמים גימטריא דרך וזה רמז בדרך רוצה לומר ב' דרך שמות הנזכר יכוין ללכת אל עיר מושב:

פסוק מב

יראו ישרים וכו'. יראו בסוד האצילות וכן בזהר אומר תא חזי אבל בש"ס אומר תא שמע שהוא בסוד הבריאה. ישרים ענוים כמ"ש סוף פרק כסוי הדם. וישמחו יהיו מרכבה

לשכינה שהיא שמחה וכל עולה קפצה פיה בכח כתר שהוא בקמץ חכמה שהוא בפתח בינה שהוא בצירי ר"ת קפ"ץ ולכן קפצה פיה הסט"א. מי בסוד ן' שערי בינה חכם בסוד החכמה וישמר אלה העדות והחקים שלא תשלוט הסט"א. ויתבוננו בסוד בינה חסדי ה' בסוד החסדים ביחוד קבה"ו וא"ש ההי"ב:

פרק קח

פסוק ג

עורה הנבל וכנור. ר"ת גימטריא אף דבקימת חצות מבטל אף ומתבטלות גזרות קשות ורעות אעירה שחר ר"ת אש רמז לתורה אש דת כי אין רנה של תורה אלא בלילה וקימת חצות היא העולה להבין התורה:

פסוק ו

רומה על שמים אלהים. אפשר דהכונה הגם דבלשון הרע דין הוא שתסלק השכינה. מ"מ בקימת חצות שאני קם תדיר גורם יחוד עליון והשראת שכינה וז"ש ועל כל הארץ כל יסוד הארץ מלכות כבודך שיושפע מל"ב נתיבות חכמה כבוד גימטריא לב. למען יחלצון ידידיך הושיעה ימינך וענני אפשר שמתפלל על לומדי תורה דזכות תורה יגן עליהם דתורה אגוני מגנא ואצולי מצלא וז"ש למען יחלצון ידידיך הת"ח שתגן עליהם התורה ותחלצם מהיצה"ר הושיעה ימינך שהיא התורה וענני כלומר שילמדו לשמה ואז ודאי ינצלו מיצה"ר ומכל רע. א"נ שמתפלל על הגאולה העתידה ב"ב וזהו למען גימטריא קץ דבגלות זה נגאלים בזכות התורה כמ"ש בז"ח וז"ש למען גימטריא קץ גלה נא קץ ישעך יחלצון ידידיך הושיעה ימינך התורה וענני שיבא משיח מזרעי. אלהים דיבר בקדשו בב"ד של שם על תמר צדקה ממני כמו שפירש בספר ארץ החיים לפי דרכו ע"ש ולפי דרכנו ר"ת צדקה ממני מלכים משיח נביאים יוצאים ר"ת ממני וא"כ מאז הימים גזרת להביא משיח והוא מזרעי ובמקום המשיח הוא אומר אעלזה אחלקה שכם שאחלק א"י לי גלעד ולי מנשה וכו' שכלם יהיו נתקנים דכשתבא הגאולה ב"ב המשיח יברר חלקי השבטים וז"ש אעלזה אחלקה שכם וכו' וכל ישראל ישרים ומתוקנים וז"ש לי גלעד וכו':

פסוק יד

באלהים נעשה חיל. אפשר דאז יאמר ישראל בכח השכינה שהיא בעילוי ובעזרתה נקיים הרבה מצות וז"ש באלהים בעזר אלהים היא השכינה נעשה חיל תורה ומצות

ומהם יהיו מלאכים ויהיה חיל. והוא יבוס צרינו. אפשר מכח הו"א דשמו וכסאו שלם ה"ו מהשם וא' מכסא בזה יבוס צרינו והיתה לה' המלוכה:

פרק קט

פסוק ז

בהשפטו יצא רשע ותפלתו תהיה. ר"ת בגימטריא התורה דהגם דאמרו רז"ל דעבירה מכבה מצוה ואינה מכבה תורה נראה דהיינו דוקא במי שאינו רשע אבל מי שהוא רשע גמור גם תורתו לוקחת הסט"א כמ"ש בזהר הקדוש ודברי האר"י ז"ל דמוכח מדבריהם דמי שהוא רשע תורתו ומצותיו טורפת הסט"א וזה רמז הכתוב כאן בהשפטו יצא רשע ותפלתו תהיה לחטאה שהולכת לסט"א ורמז בר"ת התורה דכיון שהוא רשע גם התורה תהיה לחטאה. ומיהו נראה שיש איזה חילוקים בדבר:

פסוק יד

יזכר עון אבותיו וכו'. רז"ל בילקוט דרשוהו על עשו ופירוש יזכר עון אבותיו היינו העונות שעשה עם אבותיו שבשבילו נחסרו ה' שנים מאברהם וכו' וכהו עיניו של יצחק. וחטאת אמו דכשהוא במעי אמו הפך המטרין שלה שלא תלד כמ"ש ושחת רחמיו ובילקוט עצמו סוף תצא מביא הנסחה חתך מטרין שלה וכן הוא בפסיקתא רבתי דף י"ח ובספר חסידים סימן תתשל"ז מביאו בשם ב"ר ע"ש וראיתי בספר ארץ החיים דמפרש הפקד עליו רשע דורשו על עשו ודריש עון אבותיו שבעבורו נגרעו חמש שנים מאברהם אע"ה וכהו עיני יצחק אע"ה וחטאת אמו שקללו השדים ע"ש ונעלם ממנו דרז"ל דרשו יזכר עון וכו' בעשו וחטאת אמו פירשו יפה שחתך מטרין שלה ושחת רחמיו:

פסוק ל

אודה ה' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו. אפשר לרמוז מא"ד גימטריא שם מ"ה וס"ת ובתוך רבים אהללנו גימטריא שם אדני עם הכולל:

פרק קי

פסוק א

נאם ה' לאדוני. ארז"ל בשוחר טוב דדוד הע"ה אומר שהקב"ה אמר לאדוני אברהם שב לימיני ואני עושה לך מלחמה ושם בתחילה דורש הכתוב מי העיר ממזרח שהעיר הצדקה ולזה צדק יקראהו לרגלו כשבא לעשות מלחמה עם המלכים ע"ש באורך ואפשר לרמוז דעל ידי מצות צדקה מיחד קבה"ו וזה רמז נאם גימטריא הויה אדני שהיה מיחד

ברב צדקותיו ולכן א"ל שב לימיני ואני עושה המלחמה. ובספר ארץ החיים כתב לאדוני לאברהם שב לימיני שנאמר חסד לאברהם ואימתי עד אשית שהוא בימי יעקב מטתו שלימה שנאמר תתן אמת ליעקב חסד לאברהם מטה עזך מטה יעקב היה ביד יהודה משה אהרן דוד וכל מלך ובחרבן נגנז ועתיד להתגלות למשיח עכ"ד ואפשר עד אשית אויביך ס"ת גימטריא משיח בן דוד כי אז אברהם יגל יצחק ירנן יעקב ובניו ינוחו:

פסוק ג

מרחם משחר לך טל ילדותך נשבע ה' ולא ינחם וכו' על דברתי מלכי צדק. רד"ק ז"ל פירש על דוד המלך ע"ה דביום יציאתו מרחם אותו השחר לך היה כלומר לטובתו ע"ש ואפשר במה שכתבתי אני בעניי בדרושים דדוד המלך עליו השלום נולד בעצרת שהוא לשון מלוכה וז"ש מרחם משחר ביום צאתך מרחם האיר השחר לומר שאתה מלך לך טל ילדותיך טל לברכה היה לך באותו השחר שיצאת למלכות. על דברתי מלכי צדק שאמרתי כי ראיתי בבניו לי מלך וכביכול לפי רוב הענוה רצה לומר עלי מלך כמו שכתבו המפרשים וז"ש על דברתי מלכי כ"י. צדק שאתה מבחינת מלכות. וכן תמלוך במקום מלכי צדק בירושלם ודוק והארך:

פרק קיא

פסוק א

אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה. פירש בספר ארץ החיים (כי מן הראוי היה) דהתפלה מן הראוי היה שלא להוציאה מן הפה רק לכוין בלב וה' בוחן לבות ויודע מחשבות אך הטעם שכלם יתפללו וז"ש אודה ה' בכל לבב די וא"צ להוציא בפה רק בשביל ישרים ועדה עכ"ל ולפי דרכו אפשר להסמיך בכתוב מ"ש בעניותי בדרושים לישב חקירה זו דאמאי צריך להתפלל בפה על פי מ"ש מז"ה חסד לאברהם מעיין שני עין הקורא נהר י"א שישבתי אני עני בקצור הוא כי בהוצאת התיבות מפיו מעורר רוחניות ומניע כחות האותיות המצטרפות וע"י תנועתם והכאתם זו בזו יתהוו אורות חדשות על דרך הרכבת המרקחות ומש"ה צריך להתפלל בביטוי האותיות כי מלבד ענין התפלה יאירו אורות חדשות לא שערום המתפללים. וזה רמז בקראין בסוד ישרים ועדה שיתפללו כלם כמו שפירש הרב הנזכר. ועוד טעם גדולים מעשה ה' דבאמירת התיבות יתחדש רוחניות מכח הצירוף ותנועת האותיות דרושים לכל חפציהם של ישראל. הוד והדר פעלו ברוחניות האותיות וצדקתו עומדת לעד שיתהוה תמיד רוחניות באמירת התיבות חדשות מעתה לפי אמירת בקשתו ותפלתו:

פסוק ד

זכר עשה לנפלאותיו וכו'. אפשר במ"ש רבינו האר"י ז"ל דכל הנסים הנעשים לישראל הם על ידי אורים גדולים המאירים ויש יחודים גדולים ובזה מתבטלים המקטרגים ונעשו נסים לישראל ותשועתם מאויביהם ולא זו בלבד בזמן שנעשה הנס אלא שנקבע לדורות עולם שיאירו אורות אלו בכל שנה ביום ההוא ובו בפרק ריוח והצלה יעמוד ליהודים והם ימי נסים וזהו שאמר זכר עשה לנפלאותיו שבכל שנה ביום שנעשה הנס מאירים האורות ביום הנס והוא בעצם זכר עשה זכרון עולה תמיד בכל שנה לנפלאותיו חנון ורחום ה' חנון כשנעשה הנס ורחום בכל שנה שהוא זמן רחמים על ישראל:

פסוק ה

טרף נתן ליריאיו וכו'. אפשר כאשר לימדנו רבינו האר"י ז"ל דהאכילה הוא לברר ניצוצי הקדושה ולהיות הבירור קשה באכילת בשר ע"ה אסור לאכול בשר דצריך כח התורה להעלות מחי למדבר וכתבנו בעניותנו בראש דוד שזש"ה הנה נתתי את כל עשב וכו' שזה מתנה שתוכלו לברר מצומח לחי ולהעלות ניצוצי הקדושה אשר טרף הסט"א ועל ידי כונתם באכילה הם זוכים לברר ניצוצי הקדושה ע"ש דף ד' ע"ג וז"ש טרף שטרפה הסט"א ניצוצי הקדושה נתן ליריאיו מתנה טובה להעלות ניצוצי הקדושה ולתקנם. יזכור לעולם בריתו אשר לנח התיר לאכול הבשר ולאדה"ר אמר הנה נתתי לכם את כל עשב. כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים שיקיימו כמה מצות בעבודת הארץ בחרישה ובזריעה ובכורים וכיוצא ובשמיטה וכדומה והכל הוא לברר ניצוצי הקדושה:

פסוק ז

מעשה ידיו אמת ומשפט נאמנים כל פקודיו. אפשר לרמוז דהתורה והמצות סמוכים לעד ת"ת לעולם מלכות כי תורה שבכתב נגד ז"א והם ה' חומשים נגד ה' מלכות. ותורה שבע"פ משנה נגד מלכות ה' והם ששה סדרים נגד ו' ז"א א"כ כל פקודים סמוכים לעד ת"ת לעולם מלכות ליחדם עשוים באמת ת"ת וישר מלכות כמ"ש בזה"ק סוף האזינו היינו דקאמר דפקודיו עשויים באמת וישר כי הלאוין נגד מלכות ועשין כנגד ז"א ואז כשמכונים בלימוד התורה וקיום המצות הכל ליחד הדודים אז תפרה ישע פדות שלח לעמו וכו':

פרק קיב

פסוק א

אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאד וכו'. אפשר במ"ש הרב זרע בירך ז"ל דאמרו רז"ל שכר מצות בהאי עלמא ליכא וכן אמרו היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם וקשה דתכף כתיב והיה עקב תשמעון וכו' ושמר וכו' והם טובות העה"ז והוו תרתי דסתרן וניחא ליה להרב ז"ל דגוף המצות אין שכרן בעה"ז אך השמחה ששמח בעשיית המצות ובעסק התורה שמחה זו נוטל שכרה בעה"ז וז"ש היום לעשותם גוף המצות עצמן ולמחר לקבל שכרן אבל והיה עקב אין והיה אלא לשון שמחה כלומר אם תשמח בעשיית המצות ותלמוד תורה אז בעבור השמחה אז ושמר וכו' טובות העה"ז זהו תורף דבריו בקצור וז"ש אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאד ואין ספק דהחפץ במצות ובפרט דכתיב מאד הוא שמח שמחה גדולה ואז אוכל בעה"ז השמחה שישמח גבור בארץ וכו' הון ועושר בביתו שהם טובות העה"ז על השמחה שהוא שמח שזו שכרה בעה"ז:

פסוק ט

פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד. אפשר לרמוז דע"י הצדקה מיחד קבה"ו וז"ש פזר נתן לאביונים שהוא מברר רפ"ח ניצוצין כמספר פזר עם הכולל כמ"ש רבינו האר"י ז"ל ובזה צדקתו צדקת ו' שהיא מלכות עומדת לעד ת"ת. א"נ אפשר רשע יראה וכו' אפשר במ"ש רז"ל דהצדקה מכפרת גם על המזיד. ואמרו בש"ט דהקב"ה זורע המצות ומוציאין פירות ובצדקה בפרט כתיב זרעו לכם לצדקה וכתב רבינו האר"י ז"ל דעבירה אינה מכבה צדקה. וכתב הרב מהר"ר נפתלי כ"ץ ז"ל כי נחש שטן אם תסיר ח"ט מתוכן ישארו שן שן וזהו שינ"י רשעים שברת וז"ש פזר נתן לאביונים שעשה צדקות אז צדקתו עומדת לעד דעבירה אינה מכבה צדקה. קרנו תרום בכבוד. שהקדוש ברוך הוא זורעה ואוכל פירות וקרנו תרום בכבוד. רשע שהוא הסט"א שסבר שזה יש לו כמה עונות והם מכבין הצדקות ועתה רואה שנתכפרו העונות ע"י הצדקה ונסתלק ח"ט מנחש שטן ונשארו לבד שן שן שיני"ו השני שינין שנשארו יחרוק ונמס. תאות רשעים למשול בזה על עונותיו ולכבות הצדקה תאבד כי הצדקה מכפרת גם המזיד ואין עבירה מכבה אותה ואוכל פירות וגורם היחוד עליון:

פרק קיג

פסוק א

הללויה הללו עבדי ה'. ס"ת הויה ליחד ה' עם ו' ולהמשיך מוחין דאבא ואימא שהם י"ה וזה עצמו רמוז בתיבת הללויה הלל גימטריא אדני שהיא ה' תתאה ליחדה עם ו' תפארת ולהמשיך מאוא"י י"ה ואמטו להכי אמרו בזה"ק ובש"ס דהללויה הוא שבח גדול. ותיבת הללויה גימטריא אלהים הרומז לשכינה כי כל כונתנו ליחדה עם דודה. ורמז הללו עבדי ה' עבדי גימטריא אלהים שכונתם ליחדה עם קב"ה וז"ש עבדי ה' שהם ענוים והם מרכבה לשכינה וחשוקיה"ם כס"ף ליחד הדודים בשלו"ם יחדיו. וכן הללו עבדי ה' גימטריא הענוים עם ב' כוללים דעיקר הכל הענוה וכמ"ש במדרש רבי תנחומא פרשת עקב לא בחר ה' בישראל שהם מקיימי מצוות שגם הגוים מקיימין ולא בשביל שהם משבחים לשמו יתברך כי גם הגוים משבחים הא לא בחר בישראל אלא מפני שהם ענוים וזה רמז הללו עבדי ה' גימטריא הענוים כי בם בחר מסיבת הענוה ולא מסיבת שהם משבחים דהרי ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה' אלא מפני שהם ענוים. שוב ראיתי שרבינו האר"י זצ"ל רומז הללויה. הלל אדני יה"ו ז"א. ודבריו חיים וקיימים:

פרק קיד

פסוק א

בצאת ישראל ממצרים וכו'. אפשר לרמוז במה שכתבנו בעניותנו לעיל דישראל נתחייבו שתי גליות אחד משום גזרת בין הבתרים לברר ניצוצי הקדושה שהיו במצרים כמ"ש כי גר יהיה זרעך. ועוד נתחייבו עבדות בעבור מכירת יוסף. וה' ברוב רחמיו רח"ם רחמתי"ם לראש בני ישראל וגלות מצרים עלה לכאן ולכאן כמ"ש בעניותנו ביחזקאל סימן ט"ז באורך. וזה רמז בצאת ישראל ממצרים על גזרת בין הבתרים ולכן נקט בצאת ישראל זרע קדש ממצרים ערות הארץ וביררו ניצוצי הקדושה אשר שם. בית יעקב דייקא השבטים שהם בית יעקב שנתחייבו עבדות בעבור מכירת יוסף לעם לועז ושתיהן פרעו בבת אחת. היתה יהודה לקדשו וכו' הים ראה וינוס שראה ארונו של יוסף וינוס ואהניא זכותיה שהיו עבדים בעד מכירתו ונסלח להם וזכותו שמחל להם וזה היה בעבור שפגמו ביסוד עליון. אהניא לקריעת י"ס כי יוסף הצדיק ע"ה משום הנוגע לו מחל לשבטים ויחשביה לו צדקה דבזכותו נקרע הים ראה וינוס ואפשר דתיבת וינס כתיב חסר גימטריא ענו רמז שהיה ענו ומחל לאחיו ובזכות זה הים ראה וינוס:

פרק קטו

פסוק א

לא לנו ה'. ס"ת הוא אפשר דרמז לא לנו רק יעשה לכבוד שמו וכסאו דעם הו"א ישלים שמו וכסאו ולזה אנו מצפים הישועה בעבור שמו וכסאו. ולפי פשוטו אפשר לא לנו שם אלהים מדת הדין כי לנו גימטריא אלהים ואמר כי לא יתנהג עמנו במדת אלהים אלא לגוים תרדוף באף ותשמידם כמ"ש שפוך חמתך אל הגוים כי לשמך תן כבוד כי ברחמיך קראת אותנו ישראל ואמרו בירושלמי סוף ברכות מי ששמו כשם בשר ודם כך מי ששמו כשם הקדוש ברוך הוא עאכ"ו וז"ש לשמך תן כבוד וכמו שפירשתי בעניותי מ"ש ושמך עלינו קראת:

פסוק ט

ישראל בטח בה'. כלומר בשם ישראל שיש לך בטח דרמוזים אבות ואמהות כמ"ש כמה פעמים בשם מהר"ם וכן כתב רבינו האר"י ז"ל י' ישראל יצחק ש' שרה ר' רבקה רחל אלף אברהם ל' לאה ישראל הוא יעקב אע"ה וגם מ"ש בסמוך כ"י שמו כשל הקב"ה ולזה בטח בה' כי ישרא"ל נושע בה' תשועת עולמים:

פרק קטז

פסוק ד

אנה ה' מלטה נפשי. אפשר בעבור היותו נפש אדה"ר וגם שהיתה נאחזת מאד בקליפות כמ"ש רבינו האר"י זצ"ל. וזה רמז חנון ה' שיחונן על נפש אדם הראשון מעשה ידיו כביכול וצדיק כי נפשו נאחזת בקליפה וכמו שאמר רבינו האר"י ז"ל וכמו שפירשתי אני בעניי פסוק דבקה לעפר נפשי חייני כדברך ואלהינו מרחם דרך כלל על כל ישראל:

פסוק ו

דלותי ולי יהושיע. פירש בספר ארץ החיים כי במדת הענוה הקב"ה מוחל עונות וז"ש דלותי שאני חשוב כעני וממעט עצמי בענוה ובזה שובי נפשי למנוחיכי כי חלצת נפשי ממות דאם נגזר מיתה על החוטא בענוה נתבטל וגם אם נגזר על מיתת בנים וז"ש את עיני מדמעה על מיתת בנים וגם אם נגזר גלות נתבטל וזהו את רגלי מדחי עכ"ד ספר ארץ החיים ולפי דרכו אפשר לרמוז דלותי ולי יהושיע כמ"ש רבינו האר"י זצ"ל דמי שהוא עניו שם י"ה שומרו וז"ש דלותי שאני מחשיב עצמי דל בכל מחמת שהענוה קבועה

בלבי באמת. ולכן הוא יתברך בוחן לב חוקר כליות ויודע כי היא ענוה באמת מלב ונפש לכן הוא ברחמיו ירחם עלי ולי יהושיע שם י"ה הרמוז בתחילת התיבה:

פסוק יג

כוס ישועות אשא. אפשר במה שפירש הרב החסיד מהר"ר יוסף פייאמיטה ז"ל אב"ד מאנקונה יע"א מ"ש במזמור נ"ג מי יתן מציון ישועות ישראל בשוב אלהים שבות עמו ובמזמור י"ד כתיב ישועת ישראל בשוב ה' שבות עמו. ופירש הרב ז"ל דכשהישועה מצד הרחמים שם הוי"ה היא ישועה אחת אך כשהישועה על פי מדת הדין נחשבות שתי ישועות. ישועה אחת שישראל ניצולים מגלות ותשועה שנית שהיה מן הדין והם כדאים לכך עכ"ד וזה יש לרמוז כוס גימטריא אלהים פירוש כשמדת הדין מסכמת בישועה הם ישועות תרתי וז"ש כו"ס ישועות אשא ובשם ה' אקרא לזווג וליחד שם מלכות בה' קב"ה אקרא אזווג כמו שפירש הרמ"ע ז"ל בפרשת ויקרא:

פרק קיז

פסוק א

הללו את ה' כל גוים וכו'. אפשר דהכונה הללו את ה' כל גוים שהיו ישראל מפוזרים בגלות ביניהם וראו צדקות ה' אשר עשה לגאול ישראל יכירו וידעו כי אין אלוה מבלעדי ה' ויפרשו מע"ז כי עין בעין ראו נפלאות ה' כאשר הבטיחנו כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות וכתבו ז"ל שאם ארסטו היה רואה נפלאות אשר עשה במצרים ודאי היה מודה בחידוש העולם ואשר הוא יתברך אדון הכל. וא"כ בגאולה העתידה יכירו וידעו כל הגוים כי ה' הוא האלהים ולז"א הללו את ה' כל גוים. שבחוהו כל האומים אשר לא היו ישראל בגלות ביניהם כי גבר עלינו חסדו ובאו עשרת השבטים ובני משה ובני יונדב ן' רכב רובי רבבות שכמעט אין להם מספר ואמת ה' שהבטיחנו לקבץ נדחי ישראל הללויה:

פרק קיח

פסוק ז

ה' לי בעוזרי ואני אראה בשנאי. הראשונים פירשו דיש שני מיני שונאים אחד הוא שונא גמור דהוא מראה השנאה ופיו ולבו שוים לרעה כי שונא הוא. ויש שמראה אהבה אך בקרבו ישים אורבו והוא שונא גמור וע"ז התפלל ה' לי בעזרי כלומר שמראים שהם עוזרי והם שונאים ה' ברחמיו ישמרני מהם. אך המין האחר כבר אני רואה שהם שונאים

ואני נשמר מהם וז"ש ואני אראה בשנאי כי גם אני רואה שהם שנאי. ובספר ארץ החיים כתוב ה' לי בעזרי ר"ל בזכותי ולא בזכות אחרים וא"כ אני יכול לראות בשנאי משא"כ לוט שניצול בזכות אברהם נאמר אל תביט אחריך עכ"ל וזאת לפנים אני בעניי פירשתי להפך והוא דכתבו המפרשים דהא דאינו יכול לראות הנס כשהוא בזכות אחרים היינו כשהנס נעשה בשם אלהים אך אם הנס נעשה בשם הויה מדת רחמים אז הגם דאין הנס בזכותו יכול לראות הנס. ודוד הע"ה מענותנותו היה אומר שהנס נעשה בשם ה' מדת רחמים ובשביל זה הוא שראה בשנאיו וז"ש ה' לי בעזרי מדת רחמים ומטעם זה ואני אראה בשנאי דאם לא היה במדת רחמים לא יכלתי לראות כי אין הנס בזכותי ולפי רוב הענוה אמר כן:

פרק קיט

פסוק א

אשרי תמימי דרך. שהם תמימים ושלמים ההולכים בתורת ה' אפילו בדרך הלוכם מהרהרים בתורה ולא סגי להו בתורה כי גם טורחים לקיים מצות וממתינים אימתי יבואו לידם לקיים וזהו אשרי נוצרי עדותיו ששומרים המצות כשיבואו לידם א"נ נוצרי עדותיו על הלאוין ידבר שהם שומרים הלאוין בכל לב ידרשוהו לקיים העשין. א"נ שכל חפצם ורצונם בין בתלמוד תורה בין במצות הוא לעשות נחת רוח לפניו וז"ש בכל לב ידרשוהו דייקא להקב"ה וכל מעיינם בו. אודך ביושר לבב בשני לבבות כמו שאמרו רז"ל בשני לבבך שני ביתי"ן מורים בשני יצרים כי בית באת בש הוא שי"ן וש' גימטריא יצר. משם האר"י ז"ל:

פסוק י

בכל לבי דרשתיך אל תשגני ממצותיך. אפשר דהמקיים מצות כתקנן בכל כחו וכונתו יש לו כמה שכר בעה"ז ובעה"ב וז"ש בכל לבי דרשתיך כאשר לפניך גלוי וידעתי כי רב טובך משלם שכר גדול. ואני איני רוצה שום שכר אלא שלא אבא בשוגג לעבור על המצות וז"ש אל תשגני ממצותיך. ואפשר לרמוז כי ר"ת בדל אמת רמז שאם יהיה עניו וישים עצמו כמו דל אז יכוין אל האמת כמ"ש גבי בית הלל:

פסוק יד

בדרך עדותיך ששתי כעל כל הון. אפשר לרמוז כי ר"ת ששתי כעל כל הון גימטריא משה כי כל ת"ח מופלג ולומד תורה לשמה מאיר בו ניצוץ משה רבינו ע"ה וז"ש משה

שפיר קאמרת ויאמר דוד רמז דבר זה שזכיתי דניצוץ משה רבינו ע"ה מאיר בי על זה שש אנכי כעל כל הון:

פסוק טו

בפקודיך אשיחה ואביטה ארחתיך. אפשר דיש ללמוד דגדול כח הדבור שאנו רואים דהקב"ה אומר כששואלים טיפה זו מה תהא עליה חכם או טפש עשיר או עני וכיוצא אבל צדיק ורשע לא קאמר דדיבורו הוי מעשה ואע"ג דהכל גלוי לפניו. הדבור רצה הקב"ה להגדיל מעלתו ומשם למדנו כמה גדול כח הדבור וכמו שהוכיח כן הרב דעת חכמה. ולזה הלומד תורה צריך להוציא בשפתיו כי הדבור הוא חשוב ויש לו יתרון וכן אמרו הקול קול יעקב. וז"ש בפקודיך אשיחה בקול ודבור. וכי תימא גם להרהר בדברי תורה הוא דבר גדול לז"א ואביטה ארחותיך אני רואה דרכיך שאתה אומר חכם וטפש וכיוצא ואין אתה אומר צדיק ורשע ש"מ שהדבור רצית שיהיה לו מעלה גדולה לכן בפקודיך אשיחה:

פסוק יח

גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. אפשר במ"ש פ"ק דעירובין דיצאת ב"ק ואמרה הלכה כבית הלל והטעם מפני שהיו נוחין ועלובין וכו' והקשה מרן ז"ל בספר כללי הגמרא דהענוה היא ממעלות המדות ואטו בשבילה ישתנה הדין ותירץ מרן ז"ל דבזכות הענוה יכוונו לומר האמת עכ"ד ודברי רבינו חיים וקיימים כי נודע דהקושיות שיש בהלכה הוא מאחיזת הסט"א וגם דזמנין דניצוצי ההלכה נאחזים ח"ו בסט"א וצריך כח גברא לבררם ולכוין אל האמת וענוה הוא סגולה לכפר העונות ומי שהוא עניו מעלה עליו כאלו הקריב כל הקרבנות ואין הסט"א שולט בו א"כ מי שהוא עניו הוא נקי מהעונות ונעשה גופו בית המקדש כאלו מקריב כל הקרבנות ואין סט"א שולט בו ולכך מכוין אל האמת וגם שהעניו הוא מרכבה לשכינה והלכה רומז לשכינה ה' כלה ואמטול הכין מכוין לאמיתה של תורה. וזה רמז עיני ואביטה נפלאות ר"ת ענו דע"י הענוה אכוין אל האמת ואביטה נפלאות מתורתך דכך היא המדה למי שהוא ענו. ובכלל הענוה לומר הדבר ברמז הלא בראשי תיבות כי הוא היודע ובוחן לבות ועוד רמז שיבין רזי התורה המכוונים לאצילות והראיה היא באצילות וז"ש גל עיני ואביטה דייקא בסוד הראיה נפלאות מתורתך רזין עלאין עלה בכב"ש כבשי דרחמנא. ועוד רמז ס"ת עיני ואביטה י"ה דהעניו שם י"ה שומרו עזרו ומגינו. גם רמז שע"י לימוד התורה בענוה יבא משיח בן דוד ורמז ואביטה נפלאות מתורתך ס"ת משיח בן דוד עם הכולל. גם הוא שם תכ"ה שם מע"ב שמות המסוגל להצלה. וז"ש גר אנכי בארץ ושם הזה יצילני ומ"כ להרב ישראל הכהן

ז"ל הזקן מרבני עה"ק חברון תוב"ב שרמז בפסוק כדבר הזה תדברון ר"ת כה"ת שזה יכונו כשילכו אל עשו וז"ש אל עשו במוצאכם אותו שבזה ינצלו מידו עד כאן לשונו. ועוד אפשר לרמוז מ"ש הרמב"ם ז"ל דהיגיעה והחשק שתים כהלכתן להשיג המבוקש וראשי תיבות גל עיני ואביטה נפלאות הוא עונג רמז שהוא מתענג בתורה לרוב חשקו וזה יועיל גם דרך טבע להשיג האמת וז"ש גל עיני ואביטה כי גדול חשקי בתורה:

פסוק כה

דבקה לעפר נפשי. ס"ת גימטריא גבורה עם הכולל אפשר דר"ל כי בהכנעה יתמתקו הגבורות ויסתם פי המקטרג ואז חייני כדברך. דרכי ספרתי ותעננני למדני חקיך אפשר במ"ש המקובלים כי קודם הלמוד יאמר וידוי ועי"ז יעבור המסך המבדיל בינו לתורה. ורז"ל במדרש שוחר טוב אמרו דרכי ספרתי שאמר וידוי ע"ש וז"ש דרכי ספרתי שאמרתי וידוי א"כ למדני חקיך:

פסוק כח

דלפה נפשי מתוגה. פירש בספר ארץ החיים מחמת חטא בת שבע אך קיימני כדברך שאמרת שלא אעמוד בנסיון והוצרכתי לחטוא למען תצדק בדברך עכ"ל ולי הדל אפשר לרמוז פירוש ואשיחה בנפלאותיך דלפה נפשי מתוגה קיימני כדברך במ"ש רז"ל במדרש שוחר טוב דכל מי שיספר נסים שעשה הקב"ה לישראל הקב"ה עושה לו נס ואפשר שז"ש ואשיחה בנפלאותיך וספרתי נפלאות שעשית עם ישראל ולכן הגם כי דלפה נפשי מתוגה על ענין ב"ש קיימני כדברך ועשה לי נס והצילני כי כן דרכך לעשות חסד כשמספרים נפלאותיך:

פסוק לג

הורני ה' דרך חקיך. במצות שהם חקים בלי טעם. ואצרנה עקב מצות שאדם דש בעקבו. מפרשים. א"נ ואצרנה לתורה עד הסוף וזהו עקב:

פסוק לו

הט לבי אל עדותיך ואל אל בצע. יש מי שפירש דנקט לשון זה לרמוז כי הוא נשען בזכות אברהם יצחק יעקב דאותיות שניות דשם קדוש שלהם הוא בצע והוא ר"ת בקר צהרים ערב ובעי ומתחנן הט לבי אל עדותיך תדיר בקר צהרים ערב בזכות אברהם יצחק יעקב ע"ה. העבר עיני מראות שוא ולא כמו שהיה דחזיתה לבת שבע דהויא חפיא רישא והוא מתודה ומבקש דה' יגמור בעדו מאחר שקדם התעוררות שלי בדרכיך חייני:

פסוק מא

ויבאני חסדיך ה'. שהבטחתני ליתן אות בחיי שלמה בני שיראו שנאי ויבושו וידעו שמחלת לי אע"פ שלא נעשה בחיי ואשיבה חורפי דבר כי בטחתי בדבריך שהבטחתני. מפרשים:

פסוק מה

ואתהלכה ברחבה וכו'. אפשר דר"ל דהיה מפלפל בתורה על דרך מאי דשקיל וטרי בתורת כהנים להוציא הדבר לאמיתו. ונתן טעם כי פקודיך דרשתי במדות שהתורה נדרשת. ולכן ואדברה בעדותיך נגד מלכים מלכי רבנן ולא אבוש לפי שכבר עמדתי על עומק הדבר ועל פי המדות וסדר הלמודים והיו לאחדים:

פסוק מח

ואשא כפי אל מצותיך. יש מי שפירש לקנותם בממון וכמ"ש בזהר הקדוש דצריך לקנות המצות בממון וישתדל להדור מצוה. ותלמוד תורה אשיחה בחקיך תורה שבעל פה כדת מה לעשות:

פסוק מט

זכר דבר לעבדך על אשר יחלתני. יש מי שפירש זכור דבר לעבדך שאמרת בחיי בנך אני מודיע עכ"ד ולפי זה אני הדל מפרש הכתוב אח"כ זאת נחמתי בעניי כי אמרתך חייתני והוא במ"ש במדרש דכשהביא שלמה ע"ה הארון של דוד הע"ה לבית המקדש אמרו באותה שעה חיה דוד ממש וז"ש זאת נחמתי בעניי שהי"ל צער ממה שאמרת בחייך איני מודיע וזאת נחמתי כי כשהודעת הדבר בחיי שלמה בני אמרתך חייתני ממש דברוח הקדש ידע דבו בפרק יחיה ממש והוא נחמה גדולה. א"נ אפשר דהשני דברים היו לו לדוד הע"ה למשען ומבטח אחת שהקב"ה אמר כי ראיתי בבניו לי מלך וכל מקום שנאמר לי הוא לעולם והשנית וה' עמו אפשר שכינה עמו ובא לידי חטא ופירשתי בעניותי דאויביו היו מתלוצצים על זה וזהו שאמר הכתוב במזמור כ"ב כל רואי ילעיגו לי יפטירו בשפה יניעו כלומר כל רואי ילעיגו לי על מה שאני בוטח על תיבת לי שאמר ה' כי ראיתי בבניו לי מלך והם מלעיגים ועוד יפטירו בשפ"ה גימטריא שכינה שאמרו שכינה עמו והוא חוטא ועל זה יניעו ראש. וז"ש זכר דבר לעבדך שאמרת לי מלך ומענותנותו מטמין ברמ"ז ולא אמר בפירוש. זאת נחמתי בעניי זאת היא השכינה כמ"ש בזהר הקדוש והיא נחמתי שאיני בא לידי חטא כי אמרתך שאמרת לי חייתני זדים הליצוני עד מאד על שני דברים אלו וכמ"ש ילעיגו לי יניעו ראש יפטירו בשפה היא השכינה מתורתך לא נטיתי שכך היא המדה דכל מקום שנאמר לי הוא לעולם כשם שנאמר בישראל ובכהנים:

פסוק נז

חלקי ה' אמרתי לשמור דבריך. אפשר דרצה לרמוז דהוא עובד שלא ע"מ לקבל פרס ואפילו שכר העה"ב בג"ע כמ"ש הרב עיר וקדיש מהרח"ו ז"ל דזהו שלא על מנת לקבל פרס אפילו בג"ע. וז"ש חלקי לא יש לי שום חלק כי אם לשמור דבריך וזהו חלקי ומאחר שאין לי מעשים כי הכל שלך חיליתי פניך בכל לב כדל שואל ששואל מתנת חנם כאמרתך שאמרת וחנותי את אשר אחון מאוצר מתנת חנם:

פסוק נט

חשבתי דרכי. כמ"ש רז"ל במדרש רבה פרשת בחקותי שהיה אומר למחר אלך לטרטיאות וכו' והיה הולך לבה"מ ואשיבה רגלי אל עדותיך ועם כל זה שהייתי זהיר ושקוד בלימוד. חשתי ולא התמהמהתי חשתי לקיים מצוה ולא התמהמהתי בטענה שאני כבר עוסק בתורה ואין להפסיק. רק פסקתי מתלמוד תורה לקיים מצוה וכי תימא מאי שנא מדאמרינן העוסק במצוה פטור מן המצוה לז"א לשמור מצותיך שאם לא אפסוק מהתורה איני מקיים מצות כלל וכן כתבו בפירוש הראב"ד והרא"ש והר"ן ז"ל ודלא כמ"ש קצת אחרונים וכמו שכתבתי אני בעניי באורך במ"א בס"ד:

פסוק סא

חבלי רשעים עודוני. שללוני כמ"ש רד"ק ז"ל דעבירה מכבה מצוה. אמנם תורתך לא שכחתי ועבירה אינה מכבה תורה. חצות לילה וכו' והקם בחצות מודיעין לו בסתר חטאתיו כמ"ש בזהר הקדוש או הודע אליו חטאתו שהיא השכינה ואפשר לרמוז או גימטריא ז' שהוא מלכות השכינה ותודיעני פרטי חטאתי ואשובה כי בקומי בחצות חבר אני לכל אשר יראוך כבר והם הצדיקים בג"ע כמ"ש בזה"ק ולשומרי פקודיך הם הצדיקים בעה"ז וע"י קימת חצות חסדך ה' מלאה הארץ מלכות שיושפעו החסדים לשכינה ובעבור זה חקיך למדני:

פסוק סה

טוב עשית עם עבדך. אפשר דמלכות מדברת על דרך דזמנין מפרשי בזהר הקדוש וזאת אומרת טוב עשית עם עבדך דנשמת הצדיקים הם מ"ן וידוע דר"ת ס"ל דכשאומר עם הוא העיקר כמו שכתבו התוספות משמו ה' כדברך המ"ן כח דכורא על דרך היסוד המזדווג. וא"ש ההי"ב:

פסוק סז

טרם אענה אני שוגג ועתה אמרתך שמרתי. אפשר דאיירי בשב מיראה דזדונות נעשות כשגגות ואחר דשב מאהבה נעשות כזכיות וזה רמז טרם אענה לומר וידוי על שגגות

הנשארות בשובי מיראה אני שוגג יש לי חטאים שהם שגגות. ועתה אין ועתה אלא תשובה ששבתי מאהבה ועשיתי דברים יתירים. הזדונות נעשות כזכיות וחשוב כאלו אמרתך שמרתי דנעשות זכיות:

פסוק סח

טוב אתה ומטיב למדני חקיך. כלומר ידעתי מענותנותך וצדקתך ומה רב טובך אבל מה שאמרתי אמרתך שמרתי כי נעשו זכיות אינו שאני רוצה לשלם לי. רק חקיך למדני כי זהו כל תכלית שלי לעשות נחת רוח לפניך וחקיך למדני:

פסוק עג

ידיך עשוני ויכוננוני. פירוש ולכן חוסה על עמלך הבינני שיהיה לי שכל ואלמדה מצותיך וקרי ביה ואלמדה לאחרים וכל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. יריאיך יראוני וישמחו דכל הרואה דוד המלך זוכר תלמודו כמ"ש הרב עיון יעקב ז"ל ואני בעניותי מוסיף כי לדברך פירוש זיווגך יחלתי וברית אקרי זכור כמ"ש בזהר ח"ב דף כ"ו וגם בזיווג קבה"ו יש מוחין דאו"א דשם הזכירה ולכך זוכרים תלמודם. ומלכות נקראת שמחה ולכך שמחים. ידעתי ה' כי צדק משפטך וחטאתי בענין ב"ש ופגמתי באמונה מלכות ולכך עיניתני וכמ"ש בזהר דמשו"ה לא אערע בבאר. יהי חסדך כאמרתך לעבדך על ידי נתן גם ה' העביר חטאתך לא תמות. א"נ כאמרתך דלא מצינא למיקם ודיבורו גזרה כמ"ש באורך במ"א בס"ד. יבואוני רחמיך. כי תורתך שעשועי ואם היה ח"ו גזרה היה בטול תורה כמ"ש הרמב"ם. יבושו זדים וכו' ואני אשיח בפקודיך:

פסוק פא

כלתה לתשועתך נפשי לדברך יחלתי. אפשר דהכונה דכל שאנו מתפללים על הגאולה לא לנו אלא לתשועתך דייקא שכ"י השכינה בגלות. ואני מצפה שתהיה סיהרא באשלמותא ויהיה זיווג תדיר וזהו לדבר"ך יחלתי כלו עיני לאמרתך פירשו המפרשים שאמרת כל היו"ם דוה והן בעון עברו כמה וכמה אחר האלף וכלו עיני לאמר מתי תנחמני:

פסוק פה

כרו לי זדים שיחות וכו'. אפשר דהכונה שאמר דואג לשאול על דוד וה' עמו. כל מצותיך אמונה פירוש כל הלאוין מצות ל"ת הם במלכות וז"ש כל מצותיך אמונה ואם מ"ש דואג לשאול וה' עמו סובר שהוא אמת שקר רדפוני דודאי אם שכינה עמי לא אפשר שחטאתי ולמה ירדפוני אלא מוכרח דדואג סובר וה' עמו שקר כי אין השכינה עמו ואמר כן לשאול כדי שיתקנא עליו ויהרגהו וזהו שאמר כרו לי זדים שיחות לומר מה שסובר שהוא שקר

כדי שיתקנא אשר לא כתורתך לשה"ר ושקר לפי דעתו. והראיה שאם הוא אמת כל מצותיך אמונה שהיא השכינה כלומר כל הלאוין הם בה ואם עבר על לאו אינה עמו וא"כ שקר רדפוני. ומוכרח דאעיקרא מ"ש וה' עמו סובר שהוא שקר ולא אמר אלא כדי שיתקנא שאול וע"ז התפלל שקר רדפוני עזרני:

פסוק פז

כמעט כלוני בארץ. אפשר עם מ"ש רז"ל דדואג אמר דמיכל אשת דוד אינה צריכה גט דהוא מורד במלכות וחייב מיתה והו"ל כאלו מת וז"ש כמעט כלוני בארץ שכבר אני מת. ואני לא עזבתי פקודיך ואני רואה כמה שטיות וטעיות. ולכן כחסדך חייני ואשמרה עדות פיך:

פסוק פט

לעולם ה' דברך. ס"ת מכה שאם נגזרה איזה גזרה שלא תבא על דרך שפירשו הראשונים:

פסוק צ

לדור ודור אמונתך. שהיא השכינה כלומר שתהיה השראת שכינה בארץ שזהו קיום העולם דהנשמה יריאה לחטוא דאע"ג דאיהו לא חזי נשמתיה חזי וז"ש כוננת ארץ ותעמוד כמ"ש משם הרב מהר"א מונסון. לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי יש מי שפירש כי העני אין ידו משגת לקרבן. אך עוסק בתורה וחשוב כקרבן עכ"ד ואפשר לפרש דהחכמה אמרה הנפש החוטאת היא תמות והנבואה אמרה חטאים תרדף רעה והתורה אמרה יביא קרבן ויתכפר וז"ש לולי תורתך שעשועי ואמרה שהחוטא יביא קרבן ויתכפר אז אבדתי בעניי שחטאתי ועברתי על מצות ה' שהוא העוני אמיתי. א"נ דהיצה"ר הוא אש ומסית ומדיח היס"ת כפול ובפרט לת"ח וכ"ש לדהע"ה שקודם שנולד עתה היה נאחז בסבך של סט"א וכמ"ש רבינו האר"י ז"ל אך ה' ברחמיו אמר בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין דהתורה מבטלת יצה"ר וז"ש לולי תורתך שעשועי שאני מתעסק בה אז אבדתי בעניי דהיצה"ר מתגבר עלי:

פסוק צז

מה אהבתי תורתך. אפשר דהכונה מה אהבתי תורתך ואני אוהב מצד שהיא תורתך ואני עוסק בה לשמה כל היום היא שיחתי דתלמוד גדול. מאויבי שאינם לומדים לשמה תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי אך הרשעים הסט"א לוקחת תורתם ומצותם אך תורה שאני לומד לשמה לעולם היא לי ותחכמני. ומשום דאפשר דכשלומד לעצמו מעשה עדיף כסברת רש"י סוף פ"ק דקמא. לז"א מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי אפילו כשהייתי תלמיד דתלמוד גדול. וכי תימא מאן מוכח לז"א מזקנים אתבונן רמז

זקנים שהיו מסובין ונשאלה שאלה לפניהם ואמרו תלמוד גדול והיינו מה שהוכיח ר"ת כמ"ש התוספות שם. והטעם כי פקודיך נצרתי דעל ידי התלמוד עושה המצות כתקנן ומביא לידי מעשה. אמנם כל זה הוא למצות עשה אבל לכ"ע צריך יראת חטאו קודמת לחכמתו כמ"ש הרב מהר"ש יפה ביפה מראה פ"ק דפאה וז"ש מכל ארח רע כליתי רגלי שהייתי מתרחק מסרך עבירה למען אשמור דבריך דהשמר הוא ל"ת והי"ל יראה פנימית יראת הרוממות לשמור דבריך דוקא לעשות נ"ר לפניו. ואם הייתי עוסק במצוה אז ממשפטיך לא סרתי לקיים מצוה אחרת דעוסק במצוה פטור מן המצוה מדכתיב בלכתך בדרך בלכת דידך מחייבת הא דמצוה פטירת וזהו כי אתה הורתני:

פסוק קג

מה נמלצו לחכי אמרתך. יותר מדבש לפי מתוקה יותר מהדב"ש שהוא עדיין בפי. ומאשר יקרה התורה מאד מפקודיך אתבונן לכל מה שאני רוצה כי לא תחסר כל ובה כלולות כל הטוב שבחכמות על כן שנאתי כל ארח שקר ספרים החיצונים כי הטוב שבהם כלול בתורה:

פסוק קה

נר לרגלי דברך. פירשו רז"ל כי נר מצוה ומגינה לפי שעה ואור היא התורה מאירה לעולם ורמוז בזה כי עבירה מכבה מצוה ואינה מכבה תורה. ואפשר לרמוז כי ר"ת נר לרגלי דברך ואור הוא נולד שם רמז דמצוה גוררת מצוה וכאלו נולד מצוה אחרת דמצוה גוררת מצוה נשבעתי ואקיימה וכו'. הגם דמושבע ועומד מהר סיני דשם היו נשמות ישראל. וגם משביעין אותו בבטן אמו. השבועה בהר סיני היה על הנשמה לבדו ושבועה בבטן היה לגוף ונפש כאחד. וזו שבועה להזדרז לעשות סייגים וכמ"ש בעניותנו בדרושים בס"ד:

פסוק קט

נפשי בכפי תמיד. פירש בספר ארץ החיים כי בשרטוטי היד יכולים לראות המאורעות אך תורתך לא שכחתי ובזכות התורה יכול להשתנות השרטוטים:

פסוק קיא

נחלתי עדותיך לעולם. אפשר לומר דאמרו בירושלמי פ"ח דבתרא מורשה דאגה שנשכח התורה לז"א נחלתי עדותיך ומורשה לשון ירושה שאני מיחד קבה"ו ועי"ז לא אשכח וזה רמז כי ששון יסוד לב מלכות יוד חכמה המ"ה גימטריא ן' רמז לחמשים שערי בינה ולפי פשוטו פירשו המפרשים נחלתי עדותך לעולם ולא אשכח והטעם כי ששון לבי המה ומי שלומד מאהבה אינו שוכח:

פסוק קיג

סעפים שנאתי ותורתך אהבתי. יש מי שפירש כל מחשבות העולם שנאתי חוץ ממחשבות התורה אהבתי עכ"ד. ולפי זה אפשר להמשיך פסוק סתרי ומגיני אתה כי הנה אמר דמחשבות התורה אוהב וא"כ גם כשאינו לומד מחשב בדברי התורה ובזה ניצול מיצה"ר דבעידנא דעסיק בה אגוני ואצולי וגם דלא עסיק הרי הוא מחשב בתורה ונחשב דעסיק בה וכמ"ש התוספות פ"ג דסוטה במ"ש הגיע לפרשת דרכים ניצול מכלם דסתם ת"ח דהגיע להוראה הוא מהרהר בד"ת וז"ש ותורתך אהבתי דחושב מחשבות בתורה. ובזה סתרי ומגיני אתה על דרך אגוני ואצולי דמחשבת התורה הו"ל כעוסק בה. ועוד לדברך יחלתי דאני ממתין תכף לעסוק בתורה ממש. וא"כ סורו נא ממני מרעים הסט"א יצה"ר ואצרה מצות אלהי. סמכני כאמרתך ואחיה ואל תבישני משברי. אפשר במ"ש מחשבה מועלת לדברי תורה וכתבו התוספות דאם לומד לשמה אין המחשבה מועלת וז"ש סמכני כאמרתך ואחיה שהבטחתנו דהלומד תורה לשמה יוסיפו לו שנות חיים. וכיון שאני לומד לשמה אל תבישני משברי דיש בדעתי ללמוד כך או לקיים מצות אל תבישני דמחשבה מועלת דכשהוא לשמה אין המחשבה מזקת ואם כן מה שאני ממתין ויש בדעתי ללמוד או לקיים מצות אל תבישני:

פסוק קכא

עשיתי משפט וצדק. אפשר דהיה מכוין ליחד קב"ה ושכינתיה וז"ש עשיתי משפט ת"ת וצדק מלכות וכל כונתי ליחדם. בל תניחני לעושקי הסט"א שלא תשלוט בי ערוב עבדך לטוב וכו' אפשר בדיחותא קאמר והכונה שיכריז הזהרו בו ובתורתו ע"ד שאמרו בסוף קדושין אי לאו דמכרזי ברקיעא הזהרו בר"מ ותורתו הוינא משוה לדמך תרתי מעי וז"ש אל יעשקוני זדים שתעשה באופן דאל יעשקוני. עיני כלו לישועתך כי כל מעייני לתשועתך שהשכינה לא יהיה לה צער ח"ו וכל מגמתי לאמרת צדקך שהיא השכינה ליחדה וז"ש ולאמרת צדקך ע"ד ראוה מדברת. עשה עם עבדך כחסדך וחקיך למדני שאדע דיני מצותיך בשלימות ודקדוקיהם. עבדך אני הבינני לאחר שידעתי דיני המצות כתקנן הפלא חסדיך להבינני טעמן ונימוקן וסודם וז"ש הבינני להבין להשכיל פנימיות עיקרן וסודן ואדעה עדותיך ידיעה ודאית. עת לעשות לה' הפרו תורתך לקיים מצוה כמש"ל דלא דמי לעוסק במצוה פטור מן המצוה. על כן אהבתי מצותיך מזהב ומפז דאני רואה יקר תפארת גדולת המצוה שמבטל תורה לקיימה:

פסוק קכט

פלאות עדותיך על כן נצרתם נפשי. אפשר לרמוז על כן גימטריא ס"ת אברהם יצחק ישראל כלומר בזכות אבות נצרתם נפשי. פתח דבריך יאיר שרמזת האבות כמ"ש בהבראם באברהם. וגם בהבראם הוא צירוף בר מאה רמז ליצחק שנולד בר מאה לאברהם. וכן בראשית הוא ברא תיש. גם ישראל ע"ב ש' בגימטריא בראשית וזה רמז פתח דבריך לרמוז האבות כי בזכותם מבין פתאים. ואחר שידעתי שזכות האבות בעזרי. מצד עצמי אני מראה בעצם פי פערתי ואשאפה כמשתוקק מאד כי למצותיך תאבתי. ומאחר שאני מוסיף חשק ואהבה באמת כאשר גלוי וידוע לפניך במדת טובך פנה אלי וחנני וכו':

פסוק קלד

פדני מעושק אדם ואשמרה פקודיך. אפשר במ"ש רז"ל ויהי דוד עושה משפט וצדקה שהיה עושה משפט לזה שהיה מחייב בעל דינו לשלם לו. ואם לא היה לו לשלם עושה עמו צדקה ונותן לו שישלם לבעל דינו. אך מזה נפיק חורבא דשני הדיוטות יעשו קנוניא ויבואו לדין ויתחייב האחד ודהע"ה יתן לו שאין לו לשלם ואחר כך יחלקו ביניהם ולזה אפשר שהיה דוד הע"ה מתפלל פדני מעושק אדם שלא יעשו קנוניא ואשמרה פקודיך לעשות צדקה עם הצריך לה:

פסוק קלה

פניך האר בעבדך ולמדני את חקיך. הראשונים פירשו במ"ש האי דעדיפנא מחבראי דחזיתיה לר' מאיר מאחוריה ואלו חזיתיה מקמיה הוה מחדדנא טפי להכי שאל פניך האר בעבדך ולמדני את חקיך:

פסוק קלז

צדיק אתה ה' וישר משפטיך. במה שיש צדיק וטוב לו וצדיק ורע לו כי הכל בצדק ומשפט ורחמים. ונודע כי אתה רומז לחסד כמו שאמרו בזהר הקדוש ושם הויה ב"ה מדת רחמים וז"ש צדיק במה שעושה חסד וישר משפטיך במה שעושה דין:

פסוק קלח

צוית צדק עדותיך ואמונה מאד. אמרו רז"ל במדרש שוחר טוב מהו צוית צדק צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שנתן להם את התורה וכן הוא אומר ויצונו ה' לעשות את כל החקים האלה ליראה את ה' אלהינו לטוב לנו מה כתיב אחריו וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות לכך נאמר צוית צדק עדותיך מהו ואמונה מאד אמונה זו תורה שהיא גדולה שבה ברא הקב"ה את עולמו ובה נשבע וכו' לכך נאמר ואמונה מאד עכ"ל. ואפשר

לרמוז במ"ש המפרשים דמלאכי השרת היו רוצים התורה מדינא דבר מצרא. אך לא זכו מפני שהם אין להם בתורה אלא הסוד אך פשט התורה לא תרצח לא תנאף וכיוצא לא שייך בהם וישראל שייכי בפשט ובסוד ואיכא פסידא דמוכר ואין כאן דינא דבר מצרא וז"ש צוית צדק צדקה עשה עמנו שנתן לנו התורה וכי תימא מה צדקה שייך במה שאינו דין שהמלאכים יש להם טענת דינא דבר מצרא. לז"א ואמונה מאד ואמונה שהיא התורה מאד יש בה פשט וסוד והרבה כוללת והמלאכים לא שייכי בכל חלקי התורה משא"כ ישראל ולזה צוית לישראל וצדקה עשה עמנו. ובכתוב אפשר לרמוז במ"ש רז"ל דשכר מצות בהאי עלמא ליכא וכתבו המפרשים דהמצות ציונו ע"י משה רע"ה וע"י שליח ליכא בל תלין. אך אנכי ולא יהיה לך ששמענו מפיו יתברך כביכול הוא פורע בעה"ז וז"ש רז"ל כל מה שישראל אוכלים בעה"ז הוא בשכר האמונה כלומר מה שישראל אוכלים בעה"ז אף דשכר מצות בהאי עלמא ליכא הוא בשכר האמונה שמקיימין אנכי ולא יהיה לך ששמענו מפיו יתברך ואלו פורע בעה"ז עכ"ד וז"ש צוית צדק עדותיך והיה ע"י שליח ושכר מצות בהאי עלמא ליכא ולא תימא א"כ במה נתפרנס בעה"ז לז"א ואמונה מאד בשכר אמונה דהיינו אנכי ולא יהיה לך מאד נותן שכר בעה"ז דשמענו מפיו יתברך:

פסוק קמה

קראתי בכל לב ענני ה'. אפשר במ"ש רז"ל אם התפלל ולא נענה יעסוק בתורה שנאמר ועץ חיים תאוה באה וז"ש צדק לעולם הביננני ואחיה קראתי בכל לב עננני כיון שאני עוסק בתורה וגם קראתי בכל לב בכל כונה ודעת לזה עננני וגם אני שואל במדת רחמים וז"ש עננני ה'. ועוד איני שואל לצורכי אלא חקיך אצורה:

פסוק קנא

קרוב אתה ה' וכל מצותיך אמת. פירש בספר ארץ החיים קרוב אתה ה' וקשה כתיב בכל קראינו אליו וכתיב דרשו ה' בהמצאו ומסיק בעשרת ימי תשובה הקב"ה קרוב אפילו ליחיד ובתשרי שולט מדה שביעית ואמת זש"ה קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת זש"ה קרוב אתה ה' והטעם וכל מצותיך אמת א"כ מי שהוא בעל תורה ומצות נשמע תפלתו אפילו ביחיד שהוא עוסק בתורה ומצות הנקרא אמת עכ"ל ולפי דרכו אפשר לרמוז בפסוק ואני תפלתי לך ה' עת רצון כשהצבור מתפללים. אלהים ברב חסדך עננני אפילו ביחיד באמת ישעך שאני עוסק בתורה ובמצות שהם אמת:

פסוק קנג

ראה ענייי וחלצני כי תורתך לא שכחתי. אפשר במשז"ל דתורה אגוני מגנא ואצולי מצלא אפילו בעידנא דלא עסיק בה כדעת רב יוסף פ"ג דסוטה וכבר כתבנו כמה זמני דבילקוט

כ"י על פרשיות מועדים כמו פסיקתא רבתי מביא סברת רב יוסף בלשון שנו רבותינו ומאי דפריך עליה רבא בש"ס ומכח זה פליג שם בילקוט קאמר שנו רבותנו תורה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא ואצולי מצלא ודואג ואחיתופל עסקי שלא לשמה עכ"ד. גם אמרו ז"ל דמי שהוא עניו באמת אין הסט"א שולט בו ואם נגזר עליו איזה גזרה מתבטלת וז"ש ראה עניי כלומר הכנעתי וענותנותי שהיא באמת כי אתה חוקר לב ולכן אומר ראה עניי אתה רואה כליות ולב ראה עניי שהיא באמת וחלצני מיצה"ר ומן האויבים כי תורתך לא שכחתי וע"י התורה מתבררים ניצוצי הקדושה וניטל חיות האויבים והמה כרעו ונפלו. וראה עניי שאיני סומך על לימודי ואני מתחנן בשביל הענוה וז"ש ראה עניי כי תורתך לא שכחתי ואיני שואל אלא על הענוה כי ידעת שהוא אמת כמו שאמר ראה עניי:

פסוק קס

ראש דברך אמת ולעולם כל משפט צדקך. אפשר במה שכתבנו בעניותנו בדרושים דפתח בראשית ברא אלהים ס"ת אמת ומלבד זה אמרו רז"ל בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית וזה להורות שהתורה בין בתחילה שהוא בעה"ז בין בסוף שהוא לעה"ב אגוני מגנא ואצולי מצלא. וז"ש ראש דברך אמת כלומר ראש דברך בראשית היא התורה שהיא אמת ואהניא לעה"ז וגם אמת בס"ת ולעולם כל משפט צדקך בין בעה"ז ובין בעה"ב:

פסוק קסב

שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב. אפשר על אמרתך שאמרת דלא מצינא למיקם דבזה יש לי זכות דדיבורו הוי גזרה כמו שאמרו צדיק ורשע לא קאמר וכמו שפירשתי בעניותי מה שכתוב למען תצדק בדברך דבש"ס ובזהר הקדוש כבר פירשו כן למען תצדק בדברך. ואני בעניי דרך דרש כתבתי דלקושטא דמילתא אמרה דוד הע"ה. וכפ"ז אפשר דז"ש שש אנכי על אמרתך שאמרת שאיני יכול לעמוד בנסיון דזה מועיל מיהא לקבל תשובתי. א"נ אפשר במ"ש רז"ל דאמר שמשון ונפלתי ביד הערלים אפילו אין ביני לבינם אלא המילה כדאי שתציל אותי ופירש הרב עיר וקדיש כמהר"ר חיים הכהן ז"ל הרב המחבר טור ברקת בספר עטרת זהב כ"י דהכונה דהגם כי טמא ראש נזרו ולקח אשה מפלשתים ושכב עם נשג"ז ובעל בת אל נכר מ"מ אמר שמשון ס"ס חותם שלך עמי הוא כי אות הברית חותם הוא ולא בעבור החטא סר החותם שלך וכו' ע"ש ומשם נלמוד קצת ממעלת אות ברית ובפרט אם ישמור כדחזי וז"ש שש אנכי על אמרתך המילה כמשז"ל כמוצא שלל רב דאין קץ למעלות או"ת לטובה מאלפי רבבה. א"נ במ"ש דשכר

מצות בהאי עלמא ליכא אך השמחה שאדם שמח בתורה ובמצות זה נחשב למצוה רבה ואוכל שכרה בעה"ז ובזה פירש הרב זרע בירך עירוב פרשיות היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם והיה עקב אין והיה אלא לשון שמחה דבמה ששמח לקיים המצות ושמר ה' אלהיך לך וכו' וז"ש שש אנכי על אמרתך ואני יש לי שמחה בתורה ובמצות כמוצא שלל רב. וממילא אהניא השמחה ליטול עליה שכר בעה"ז. וכל קבל דנא שקר שנאתי ולא סגי השנאה אלא גם ואתעבה וזה מכח שתורתך אהבתי:

פסוק קסט

תקרב רנתי לפניך וכו'. יש מי שפירש דהעונות מפסיקין לקבל התפלה כמ"ש עונותכם היו מבדילים ועל ידי התשובה יקרע ההבדל כמ"ש גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד והתשובה נקראת רנה כמ"ש בילקוט ואתחנן ע"פ וירא בצר להם בשמעו את רנתם וז"ש תקרב רנתי ע"י התשובה שנקראת רנה ג"כ תקרב לפניך ולא יהא מסך מבדיל עכ"ד. תהי ידך כביכול אפילו מדת הדין הרומז ליד שמאל תעזרני כי פקודיך בחרתי ואני רוצה לקיימם ומה שאני שואל עזר אינו לצורך גופי וגם לא לזכות נפשי שאני עושה לקבל פרס רק לקיים מצותיך ומאחר שכן אני שואל שאפילו מדת הדין תעזרני. תאבתי לישועתך ה' דוקא ולא לצורך גופי ונפשי. תחי נפשי ומה שאני שואל חיים אינו אלא להלל שמך:

פרק קכ

פסוק א

שיר המעלות. ה' מעלות לנשמה נרנח"י וה' גשמיות יש בגוף עצמות עור בשר מוח דם והדם הוא מעלה עליונה שבגשמיות. והנפש הוא מעלה תחתונה שברוחניות ואלו הב' מתערבים זה בזה וז"ש כי הדם הוא הנפש ובזה מתחבר הגשמי עם הרוחני. וז"ש שיר המעלות שיר ה' מעלות תבא הנשמה שיש בה ה' מעלות ותשבח להקב"ה. ארץ החיים: **אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני**. הגם דצריך להתפלל עד שלא תבא הצרה מ"מ מדת רחמיו היא אל חסד ה' מדת רחמים שאעפ"י שאני בצרה ואינה צרת צבור אלא לי בפרטות עכ"ז קראתי ויעננני ממדת רחמיו יתברך:

פסוק ג

מה יתן לך. פירש בספר ארץ החיים דמדבר לשה"ר מאבד זכיותיו וז"ש מה יתן לך מהזכיות שעשית ולפי דרכו אפשר לומר ומה יוסיף לך דהחטאות שעשה אותו שדברת עליו לה"ר נתוספו על חטאותיך כמו שאמרו רז"ל שעושה חליפין:

פרק קכא

פסוק א

אשא עיני אל ההרים וכו'. פירש הרב הגדול מהר"ר ישראל בנימין ז"ל דהכונה אשא עיני אל ההרים הר סיני שנתנה תורה הר ציון על העבודה מאין יבא עזרי. דחרב בית המקדש ולא יש עבודה והתורה הלא מזער היא. עזרי מעם ה' ר"ל גמילות חסדים שהוא עם ה' כדכתיב כי עם ה' החסד ואם בטל תורה ועבודה יש גמילות חסדים עד כאן דברי הרב הנזכר ז"ל ואפשר לומר קצת בסגנון אחר כי ידוע כי מי שדעתו שפלה עליו מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות כלם וארז"ל דהעניו תורה נתנה לו במתנה ומכוין להלכה כמ"ש גבי בית הלל וז"ש אשא עיני אל ההרים הר סיני והר ציון שנתבטלה העבודה וגם התורה נתמעטה מאד והם שני עמודים שהעולם עומד עליהם לז"א מאין שהוא לשים עצמו כאין ולהיות עניו באמת יבא עזרי דהוי כמקריב כל הקרבנות והרי עבודה ותורה נתנה לו במתנה ומכוין לאמיתה והרי תורה עזרי מעם ה' שהוא גמילות חסדים וזהו מעם ה' מדבר שהוא עם ה' כדכתיב כי עם ה' החסד כמו שפירש הרב הנזכר ובמעמד שלשתן קנה:

פרק קכב

פסוק א

שיר המעלות שמחתי באומרים לי. אפשר דהכונה כשאני שומע דקורין ישראל פסוק ואתם תהיו לי ממלכת וכן כי לי בני ישראל עבדים וכיוצא וז"ש שמחתי באומרים לי ר"ל כשהם אומרים דרך קריאה מה שאמר ה' לי אנכי אשמח דכל מקום שהקב"ה אומר לי הוא לעולם כשם שהוא חי וקיים לעד. ולכן אנו מצפים הגאולה העתידה וכבר כתב הרב מהרימ"ט ז"ל דבית ראשון הוו כארוסין דהוו בחצר דידה ובגאולה העתידה ב"ב יהיה בחצר דידיה ויהיו נשואין וז"ש שמחתי באומרים לי דאין לו הפסק. וא"כ יגאלנו גאולת עולם ע"כ נקוה בית ה' נלך בחצר דידיה מפני שבמקדש ראשון ושני עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלם בשעריך דייקא חצר דידה. אבל עתה בית ה' נלך חצר דידידה ולמה אני קורא חצר דידיה כי ירושלם הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו דירושלם של מטה כנגד ירושלם של מעלה ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם ה' היא השכינה הנקראת שם שהיא מעידה עלינו וז"ש שבטי יה הראובני הגדי וכו' שם י"ה מעיד עליהם וקי"ל דהשבויה אמה מעידה עליה. כי שמה ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד דגם לדוד נאמר לי כי ראיתי בבניו לי מלך ואין לו הפסק. למען אחי

ורעי נשמות הצדיקים שנעשין מיין נוקבין וגורמים הזיווג וז"ש אדברה נא לשון זיווג כמ"ש ראוה מדברת שלום יסוד בך מלכות ע"י כ"ב אותיות התורה. ואפשר למען ר"ת לצורך עליית מיין נוקבין. ויש רמז למען אח"י ר"ת אליהו חנוך יחיו דלסוד זה נשארו חיים כמו שכתב רבינו האר"י ז"ל וא"ש ההי"ב:

פרק קכג

פסוק א

אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים. אפשר לרמוז כי כל ישע וחפץ ליחד קב"ה ושכינתיה וזה רמז היושבי ה' שהיא השכינה תתישב בשמים שהוא קב"ה בסוד ואתה תשמע השמים וזה ה' יושבי בשמים ויוד נוספת בתיבת היושבי שימשך מחכמה בסוד אחותי בת אבי ותהי לי לאשה וז"ש אליך נשאתי את עיני שתתיחד ה' בשמים במשך חכמה שהיא יוד וא"ש ההי"ב:

פסוק ב

הנה כעיני עבדים. אפשר שרמז מ"ש בפסיקתא הובא בילקוט צפניה אמר הקב"ה מוציא אני אותה לחירות כשם שהכתבתי וכי יכה איש את עין עבדו וכו' אני הכיתי את שני עיניהם של בני שנאמר נסך ה' עליהם רוח תרדמה ויעצם את עיניהם אינו בדין שיצאו לחירות. וזה מרוב חסדיו שבידו להחזיר מאור עיניהם ואינו חייב להוציאם לחירות וז"ש אליך נשאתי את עיני לרמוז שהכית עינינו היושבי בשמים שברוב רחמיך אמרת שתוציאנו לחירות ודיבורך מעשה הנה כעיני עבדים וכו' כן עינינו עד שיחננו והגם דדינא הוא סימא שני עיניו כאחת יוצא לחירות אבל אם הוא בזה אחר זה יוצא באחת ומשלם נזק על השני והכא היו שניהם כאחת. עם כל זה חננו ה' חננו דהגם שתוציאנו לחירות חננו מתנת חנם על השני כי רב שבענו בוז:

פרק קכד

פסוק א

שיר המעלות לדוד לולי ה' שהיה לנו וכו'. רז"ל פ"ק דמגילה דרשו המזמור הזה על נס הצלת ישראל ומרדכי מהמן וז"ש בקום עלינו אדם ולא מלך שהוא המן. ואמרו במדרש שדוד הע"ה התפלל לה' שיזכירהו בנס זה. ולפ"ז א"ש דדוד הע"ה שר לו נאמר על נס זה וז"ש שיר המעלות לדוד לולי ה' וכו' בקום עלינו אדם בליעל המן. וזכות אד"ם דקדושה ר"ת אסתר דוד מרדכי ביטל אדם בליעל. ואפשר לרמוז במ"ש רז"ל והביאו הרב כלי

חמדה ז"ל דתמנע שלא רצה יעקב אע"ה לישא אותה ציותה לעמלק שינקום נקמתה מישראל ועמלק הרבה להשחית שאם לא היה מתגרה בישראל כל העולם חלו ורגזו והיו חוזרים לדת האמת. וכתב הרמ"ז בערכי הכנויים דמרדכי גלגול יעקב והמן גלגול עשו ולפי שפגם במה שהשתחוה יעקב לעשו עתה מרדכי לא רצה להשתחות וכו' ע"ש ועפ"ז יש לרמוז שיר המעלות כמו מעלה עשו ביוחסין רמז שלא רצה יעקב לישא תמנע והיתה מטתו שלימה לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל סבא כמו שאמרו רז"ל כשבא עמלק על זה לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם הוא המן כמשז"ל שבא לנקום ממרדכי הוא יעקב על הכהונה שהיא הבכורה והברכה כמו שאמרו בתרגום וזהו הכפל אזי חיים בלעונו בימי עמלק בחרות אפם בנו על תמנע אזי המים שטפונו בימי המן ועמלק שעזבו התורה וז"ש המים ר"ל התורה דבעמלק רפו ידיהם מן התורה כמשז"ל ובימי המן כמ"ש פ"ק דמגילה ע"פ בעצלתים ימך המקרה ע"ש:

פרק קכה

פסוק א

הבוטחים בה' כהר ציון. הכונה הבוטחים בה' שהוא מדת רחמים שאין תולים בזכותם ולא בזכות אבות לפי שתמה זכות אבות לשאינם צדיקים ודוקא לצדיקים לא תמה כמ"ש התוספות והם אינם מחזיקים לצדיקים ולכן אינם בוטחים כי אם על רחמי שמים שמרחם אף על שאינם הגונים. הנה בזו המחשבה מלב ונפש יהיה להם זכות עד שכמעט נעשה דין לרחם על אנשים ענוים ונכנעים ויהיה להם תשועה כמו הר ציון דכתיב ציון במשפט תפדה. מפרשים בתוספת נפך. א"נ במה שפסק הרמב"ם דקדושת ירושלם אינה בטלה לעולם והגם כי עתה בחרבנה מ"מ קדושתה לעולם וז"ש הבוטחים בה' מי שזכה למעלה זו לבטוח בה'. הרי הוא כהר ציון לא ימוט אפילו בחרבנה לעולם ישב. כן הבוטח בה' הוא דבר גדול תדירי והן בו מועיל. הטיבה ה' לטובים וכו' אפשר דהכונה דהם עושים יותר מחיובם ונראה בעיניהם שעושים חיובם דוקא וזהו הטיבה ה' לטובים שהם עושים לפנים משורת הדין. והם חושבים בלבם שהם ישרים ועושים חיובם לבד וז"ש ולישרים בלבותם. ולזה הטיבה לפנים משורת הדין ה' במדת רחמים רח"ם רחמתי"ם והמטים עקלקלותם שכבר הם מקולקלים ומטים להתעקם יוליכם ה' מדת רחמים שתתהפך למדה"ד ויוליכם את פועלי און ואמר האון שהם היותר רעים. וממילא שלום על ישראל:

פרק קכו

פסוק א

בשוב ה' את שיבת ציון. אפשר במ"ש בזהר דבגאולה העתידה ב"ב הקב"ה יקים סוכת דוד וז"ש בשוב ה' את שיבת ציון כי ה' בעצמו יקים אותה וישיבנה וז"ש את שיבת ציון השכינה ומרוב השמחה על שכינת עזנו אשר היתה ח"ו בצד מה בגלות בשבילנו ועתה שבה לאיתנה שכחנו מכל הצער הגדול שהיינו בגלות ונראה בעינינו שהיינו כחולמים ולא היה לנו צער ממש רק כמי שחולם שהיה בצער. ובהקיצו משנתו ידע שהצער היה בחלום ואינו כלום. אז ימלא שחוק פינו דבחרבן אסור למלא פיו שחו"ק מפני שח"ו ב' אור גימטריא שחו"ק חסרו ובגאולה שיהיו לה לשכינה ג' אור כמ"ש רבינו האר"י זצ"ל ואפשר שזה רמז כי עמך מקור חיי"ם גימטריא אהי"ה הוי"ה אהי"ה. אז ב' אורך שני אורך נראה אור שהם ג' אורות. וז"ש אז ימלא שחוק פינו על שמחת השכינה. ולשוננו רנה שזכינו לחזור עטרה ליושנה. אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה שאינו דרך טבע שהרי הם כאלו לא היה להם צער וגלות מעולם והוא פלא. ועל זה משיבים ישראל. הגדיל ה' לעשות עמנו היינו שמחים כלומר אלו מה שהגדיל ה' לעשות היה עמנו דוקא היינו שמחים כדרך העולם. ר"ל אבל עתה שעשה עם השכינה שחזרה לאיתנה זו השמחה הוא דבר אשר לא ישוער:

פסוק ו

הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע וכו'. אפשר לרמוז מעשה שהביא בספר עמר השכחה דף נ"ה כי בעיר קורטובא רב העיר נפטר ומינו הקהל תלמידו שהיה חכם והוא בן הדיוט. ובן הרב היה עם הארץ וביזה בן הרב את תלמיד אביו שהוא בן הדיוט. והשיבו היחס והמשפחה נשלמה בהרב אביך ובי התחיל היחס והמשפחה. וזה רמז הלוך ילך ובכה בגימטריא יסוף מגזרת לא יסוף מזרעם שפירוש לא יתום. והכא יסוף פירוש תם ונשלם ולזה הלך ילך ובכה נושא משך הזרע שאביו וזקנו חכמים. שכבר נשלם היחס והחכמה וזהו יסוף. כל קבל דנא בא יבא ברנה מי שהוא עצמו חכם וז"ש נושא אלומותיו:

פרק קכז

פסוק א

לשלמה אם ה' לא יבנה בית וכו'. רד"ק ז"ל פירש לשבח שלמה שבנה בית המקדש אם ה' לא יבנה בית כיוין דוד הע"ה עליו שטרח ועמל לאסוף כסף וזהב ונחשת ולא עלתה בידו. שהקב"ה רצה ששלמה יבנה הבית המקדש כמשז"ל והאריך ופירוש כל המזמור

ע"ש ולדרכו אפשר לרמוז דכל ענין דוד הוא תלוי אם בת שבע זיווגו מן השמים. ועתה כי ראה ברוה"ק ששלמה ימלוך והוא יהיה בונה בית המקדש שר לו נאמר שיר המעלות להודיע ששלמה בן בת שבע הוא יבנה בית המקדש וזה עד כי בת שבע זיווגו מן השמים וזהו שאמר כמדבר על בן בת שבע שיבנה בית המקדש ואם ה' לא יאמר מי שיבנהו שוא עמלו בוניו בו. ופנימיות כונתו דאם ה' לא יבנה בית רמז על בת שבע שוא עמלו בוניו בו ולא היה יוצא ממנה בן שימלוך ויבנה בית המקדש. ומאחר שנתפרסם דשלמה מלך והוא יבנה בית המקדש. שמע מינה דזיווג בת שבע מאת ה' היתה זאת ולא חטא בב"ש. שוא לכם אבשלום ואדוניה וכו' כן יתן לידידו שלמה המלך שקראו ידיד כמו שקראו נתן הנביא ידידיה בעבור ה'. ואפשר לרמוז כן יתן לידידו שנ"א ר"ת שור נשר אריה והוא אדם לרמוז דיש לו כח מד' בחינות עליונות הנזכר וא"ש את"ם וההי"ב:

פרק קכח

פסוק א

אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו יגיע כפיך כי תאכל וכו'. הראשונים פירשו במ"ש רז"ל יבנה בית ויטע כרם ואח"כ ישא אשה וז"ש אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו בדרכי התורה דהיינו יגיע כפיך שיהיה לו אומנות אשתך וכו' בירכתי ביתך שיהיה לו בית ואז ישא אשה ולא ישא לשם נוי או לשם עושר אלא לבנים וז"ש אשתך כגפן פוריה דהגפן נוטעים אותה בבית ומוציאה שריגיה וענפיה לחוץ כן האשה צנועה בבית ובניה יוצאים בחוץ וז"ש אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך כשתילי זתים בעלי תורה שנמשלה לשמן. והחכם השלם ס"ר כמה"ר רפאל טריביש ז"ל פירש במ"ש במשנה סוף פאה כל מי שצריך ליטול ואינו נוטל אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו ועליו נאמר ברוך הגבר אשר יבטח בה' והקשה רבינו שמשון ז"ל דאמרו בירושלמי דכל מי שצריך ליטול ואינו נוטל ה"ז שופך דמים וכו' ותירץ דההיא דירושלמי כשאינו יכול לספק עצמו וחי חיים רעים וז"ש אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו תרתי של המשנה והירושלמי והיינו יגיע כפיך כי תאכל אשריך והיינו דוקא וטוב לך אשתך וכו' ובניך והם מתפרנסים בטוב שאתה דוחק עצמך ביגיע כפיך אבל הם מתפרנסים בטוב הנה כי כן יבורך גבר וכו' כמ"ש במשנה ועליו נאמר ברוך הגבר. ומינה דכשאינו מספיק וחי חיים רעים הוא ובני ביתו לא נאמר בו אשרי ואז הוא כמ"ש בירושלמי:

פרק קכט

פסוק א

רבת צררוני מנעורי וכו' רבת צררוני מנעורי גם לא יכלו לי. אפשר במ"ש הרמב"ם ז"ל דא"ה תמיד יעצו על ישראל רע או לנפשם או לגופם יש מהם שיעצו להעביר על התורה כמו בלעם דאמר אלהיהם שונא זמה הוא וכו' ויש שיעצו להרגם כמו המן. וז"ש רבת צררוני מנעורי לעבור על דת יאמר נא ישראל. רבת צררוני מנעורי שהיו רוצים להרוג. גם יבואר לשון הריגה כמ"ש במדרש על פסוק גם ושתי המלכה. לא יכלו לי. על גבי חרשו חורשים וכו' כמו שאמרו פ"ק דסוטה. ואפשר ר"ת צררוני מנעורי גימטריא ס"מ עם הכולל. רבת צררוני מנעורי יאמר ס"ת גימטריא תרך כמספר תרי"ג מצות דאורייתא וז' דרבנן הם תר"ך והם שונאים אותי על המצות והם יועצים לבטלני ולעבור עליהם. יהיו כחציר גגות שקדמת ס"ת תורת שם רמז דבלימוד תורת ה' יתבררו ניצוצות הקדושה שבהם ויצא מהם חיותם ויהיו כחציר גגות וכו':

פרק קל

פסוק א

ממעמקים קראתיך ה' אדני שמעה בקולי. אפשר לומר ע"פ מ"ש רבינו מהרח"ו ז"ל כי באומר אדני שפתי תפתח יכוין שם אדני ושם אלהי"ם שהוא בגימטריא פ"ה עם הכולל ורמוז בתיבת ופי שהם שני שערים שערי תפלה ואח"כ יתפלל לשם הוי"ה דוקא זהת"ד וז"ש ממעמקים קראתיך ה' שם הויה דממעמקי לב קראתיך ה' שם הויה דוקא כי אליו היא התפלה אדני היא מלכות שמעה בקולי מה שאני מתפלל לשם הוי"ה כי היא שער תפלה וא"ש ההי"ב. אם עונות תשמור יה אדני מי יעמוד. זאת לפנים כתבתי שהעיקר הוא אדני מי יעמוד. באלף דלת ולא כמהרימ"ט ודעמיה שסברו כי הוא בשם הויה. וכן ראיתי עתה בספר דברי אמת כ"י להרב מהר"ר שלמה עדני ז"ל דבספר כתיבת יד כתיב אדני ואחר מתוקן באדני:

פסוק ז

יחל ישראל אל ה' כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות. אפשר דבגאולה העתידה תהיה גאולה שלימה וזהו והרבה עמו פדות ריבוי באופני ומיני פדות והו"א רמז שיהיה שמו וכסאו שלם הרמוז בתיבת הו"א ואז יתוקן הכל ויפדה את ישראל מכל עונותיו:

פרק קלא

פסוק א

ה' לא גבה לבי וכו'. אמרו בירושלמי פ"ב דסנהדרין לא גבה לבי בשעה שמשחני שמואל ולא רמו עיני בשעה שהרגתי את גלית ולא הלכתי בגדולות בשעה שהעלתי בארון ובנפלאות ממני בשעה שהחזירוני למלכותי אלא אם לא שויתי ודוממתי כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי כהן ינקא דנחית ממעי אמיה כן הוות נפשי עלי עכ"ל וכתב הרב קרבן העדה שזו היא הנסחה האמיתית. ואפשר שהקב"ה אמר לשמואל כי ראיתי בבניו לי מלך והכונה כביכול עלי מלך שהקב"ה גוזר גזרה וצדיק מבטלה כמו שאמרו רז"ל. וז"ש ה' לא גבה לבי בשעה שמשחני שמואל ושרתה בי רוח הקדש וידעתי שאמרת לו כי ראיתי בבניו לי מלך ולא גבה לבי והוא אומר ה' לא גבה לבי והוא בוחן לב. ולא רמו עיני בשעה שהרגתי את גלית שלקח ה' אבנים בכונות שרומז הזהר הקדוש וזכיתי לעקור קליפה קשה. ולא הלכתי בגדולות בשעה שהעלתי הארון אלא אדרבא נתבזתי לכבוד התורה וכמ"ש הרב קרבן העדה. ובנפלאות בשעה שהחזירוני וכו' דאז הוי כמו שעליתי לגדולה ונתכפרו עונותי כמ"ש הרב פרשת דרכים ז"ל:

פרק קלב

פסוק א

זכור ה' לדוד את כל ענותו. אמרו רז"ל מזמור שיר חנוכת הבית לדוד וכי דוד בנאו והלא שלמה בנאו אלא ע"י שנתן נפשו עליו נקרא על שמו. וז"ש זכור ה' לדוד שיהיה נקרא בנין הבית על שמו על ידי כל ענותו שנתן נפשו עליו. מפרשים. ולי הדל נראה דלא היתה כונתו שיקרא הבית על שמו רק דראה ברוה"ק דכשיבנה שלמה בית המקדש לא יוכל להכניס הארון להיכל ועל זה התפלל ואמר זכור ה' לדוד את כל ענותו שיזכור כל אשר טרח ויוכל ליכנס הארון ונענה דבזכותו נכנס שהלך שלמה הע"ה והביא ארונו של דוד הע"ה ואמר בעבור דוד עבדך וכבר ברוח הקדש ידע זה והוא אמר הפסוק הזה במזמור הזה:

פסוק יז

שם אצמיח קרן לדוד. אפשר לרמוז ר"ת בגימטריא יצר ס"מ שיתבטל יצר הרע והשר. ערכתי נר למשיח"י בלקוטי הרמ"ע ז"ל כי ר"ת משי"ח מילה שבת י"ט חנוכה צריכין להדליק נרות ואז גם כן מאיר יוד זעירא שהיא מלכות וזו היוד אחרונה של משיחי:

פרק קלג

פסוק א

מה טוב. אפשר דמדבר על משה רבינו ז"ל שהתורה נקראת על שמו וזהו מה טוב אין טוב אלא תורה. ומה נעים אהרן הכהן שהיה הולך לשים שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו ונעימו בימינו להרבות שלום. שבת אחים גם יחד. ועד"ה ידוע דקב"ה הוא שם מה וכתב רבינו האר"י ז"ל דגם המלכות נקראת מה כמ"ש בסוד מה אנו מה חיינו וזה רמז מה טוב ומה נעים קבה"ו שבת אחים גם יחד ולכך אמר הנה מה טוב ומה נעים ואמרו רבותינו ז"ל כל מקום שנאמר הנה הוא שמחה שנאמר הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו. וז"ש הנה מה טוב ומה נעים שמחה רבה כשיש יחוד קבה"ו:

פסוק ב

כשמן הטוב על הראש וכו'. אמר כשמן הטוב שהיה בראשו ובין שני ריסי עיניו והיה נמשך מאליו אל הזקן מורה י"ג מדות רחמים וזהו שאמר עפ"י מדותיו שהיה מקיים מה הוא רחום וכו' ארץ החיים:

פרק קלד

פסוק א

הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות וכו'. אפשר לסמוך כאן ענין כי גדלה מעלת יושבי ארץ ישראל עתה בגלות מכמה טעמים וכבר הארכתי בעניי בקונטריס יוסף אומץ בזה ועתה אומר בקצרה דארץ ישראל היא חלק ה' ולא נתנה לשרים ובכן התורה והתפלה והברכות והמצות הנעשות בארץ ישראל עולים דרך ישר בשמים מבלי תערובת או עם שרים. וז"ש הנה ברכו את ה' דרך ישרה מבלי אמצעי. והדר מפרש כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בא"י ובפרט בתוככי ירושלם שהיא קדושת עולם ושכינה לא זזה מכותל מערבי וז"ש בבית ה' בלילות בגליות. שאו ידיכם קדש רמז שילמדו תורה לשמה להמשיך מבחינת קדש ללאה כמ"ש רבינו האר"י זצ"ל. וברכו את ה' שיכונו ליחד קודשא בריך הוא ושכינתיה וז"ש וברכו את ה' את רומז למלכות ה' קב"ה ואז כשיש יחוד עליון משם יושפע שפע ישועה ורחמים והשפי"ע בצחצחות וז"ש יברכך ה' מציון עושה שמים וארץ:

פרק קלה

פסוק ד

כי יעקב בחר לו יה וכו'. אפשר לפרש במ"ש רז"ל דבשעת קבלת התורה אמר הקב"ה לישראל הביאו לי ערבים אמרו הרי בנינו ערבים עלינו וכתוב במשנה למלך פכ"ה דמלוה דין ג' וקשה דלמאי מועיל ערבות הבנים דהא לעולם יכול הקב"ה ליפרע מהחוטאים עצמם ולא יוכל לתבוע ערבות הבנים וניחא ליה להרב עפ"י תשובת הרשב"א דכשנודע דיכול ליפרע המלוה מהלוה ודאי ונכנס ערב היינו דאם רוצה ליפרע מהערב ולא מהלוה יפרע. והוא הדין הכא דמודעת זאת דהקדוש ברוך הוא יכול ליפרע מהלוה ודאי ועם כל זה נכנסו הבנים ערבים היינו שאם ירצה יפרע מהערב תחילה זהת"ד. ואני בעניי נראה לי לישב כי הנה רשעים עושים מצות וקצת ת"ת והכל הולך לסט"א ולו חפץ ה' להמיתם יענשו עונשים מרים אבל מי יעלה ניצוצי הקדושה מתורתם ומצותיהם אשר בסט"א וא"כ אין ללוה לשלם ונפרע מן הערב הם הבנים הקטנים שאין להם חטא ונשמתם נקיה וטהורה ובקרבתם לפני ה' וימותו בו בפרק החלו עולין ניצוצי הקדושה שנטמעו על ידי אביהם ונמצא דכביכול נפרע מן הערב כשאין ללוה לשלם. ורז"ל אמרו במדרש יעקב אלו בנים קטנים והביאו הרב זרע ברך ח"ג. ועל פי האמור אפשר לרמוז בפסוקים אלו כי יעקב בנים קטנים בחר לו יה לערבים ועל ידי זה ישראל לסגולתו שזכינו לתורה. וכי תימא לא יפרע מן הערב תחילה ומה מועיל ערבות זה. לז"א כי אני ידעתי כי גדול ה' ואדונינו מכל אלהים וא"כ כשנודע כי יד המלוה חזקה ויכול ליפרע מהלוה תמיד ואפ"ה שאל ערב. ודאי הרי הוא כמבואר שרוצה ליפרע מהערב ושאני ההיא דלא יפרע מערב תחילה דהכא כ"ע ידעי כי ה' יכול ליפרע מהלוה תמיד ומה ששאל ערב היינו שאם ירצה יפרע מהערב תחילה כמו שתירץ הרב משנה למלך עפ"י תשובת הרשב"א וז"ש כי אני ידעתי וכו' כל אשר חפץ עשה וכו' ועוד מעלה נשיאים וכו' ברקים למטר עשה וכו' רמז תירוצי כי במיתת החוטא לא יש בירור משא"כ בנים קטנים נקיים וטהורים כי במותם מעלין ניצוצי הקדושה שנטמעו ע"י אביהם והוא מעין דוגמת המטר שהוא בירור גדול כמ"ש רבינו האר"י זצ"ל הבאתיו בקונטרס דבש לפי דף כ"ט וזה רמז הכתוב בענין המטר דבבנים קטנים יש בירור כמטר:

פרק קלו

פסוק א

הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. אפשר דהזוכה ללמוד תורה ולקיים מצות אפס לא תהיה תפארתו כי הוא פעל ועשה דאלמלא הקב"ה עוזרו לא יוכל עשהו. ונמצא דה' יתברך הוא היה עושה ולא די שמטיב לצדיק בעה"ז אלא שאח"כ בעה"ב נותן לו שכר שלם על התורה שלמד ועל המצות שקיים וז"ש הודו לה' כי טוב בעה"ז כי הוא הנותן כח ללמוד ולקיים מצות כי לעולם חסדו שבעה"ב משלם שכר כאלו הוא לבדו בכחו עשה מצות ולמד:

פסוק כג

שבשפלנו זכר לנו כל"ח. אפשר על פי מה שפירשתי בעניותי מ"ש דלות מעשים בשורך קרב צדק מאליך דח"ו כשלא יש מעשים טובים לא יש יחוד כמו שצריך ואנו מתפללים דלות מעשים בשורך והשכינה נפרדת ח"ו קרב צד"ק היא שכינת עזנו מאליך ויהיה יחוד שלם וז"ש שבשפלנו דלות מעשים. ברחמיו זכר השכינה לנ"ו גימטריא אלהים ליחדה אליו כי לעולם חסדו. וכיון שיש ברכה גמטריא זכר בשכינה לנו גימטריא אלהים יתיחדו יסוד ומלכות וישפיע החסדים למלכות וז"ש כי לעול"ם חסד"ו. אז ויפרקנו מצרינו ותפרה ישע ישועת ישראל כל"ח. ואז יושפע שפע רב בעולם נותן לחם לכל בשר כל"ח. הודו לאל חסד השמים ז"א שמשפיע למלכות כי לעול"ם חסד"ו:

פרק קלז

פסוק א

שם ישבנו גם בכינו. אפשר שהיה לנו שמחה גם בכינו והיינו שראינו שהשכינה עמנו כמשז"ל והי"ל שמחה מיהא דיש מקוה לישראל. אבל השמחה עצמה מצד אחר היה בכיה על צער השכינה ח"ו. שם ישבנו גם בכינו ר"ת ישגב דה' משגב לנו בזכרנו את ציון:

פסוק ו

תדבק לשוני לחכי. פירש בספר ארץ החיים הנה בחרבן ניטל החכמה והדעת מישראל והחיך סוד החכמה והלשון סוד הדעת:

פסוק ז

זכור ה' את יום ירושלם. שנאמר כל היום דוה והאומות אומרים כשעבר היום שוב אין נגאלים ח"ו:

פרק קלח

פסוק א

לדוד אודך בכל לבי. אפשר דרמז דעשה היצה"ר טוב וזהו שאמר אודך בכל לבי: **נגד אלהים אזמרך**. אפילו נגד מדת הדין בחינת אלהים וכמ"ש בזהר הקדוש שאמר דוד הע"ה אני בצדק אחזה פניך ולא מסתפינא. ועל דרך זה אפשר שאמר נגד אלהים אזמרך:

פסוק ב

אשתחוה אל היכל קדשך. אבל ההודאה אודה את שמך על חסדך ועל אמיתך ע"ד שכתב רבינו מהרח"ו ז"ל בפרשת ואתחנן וא"ש ההי"ב:

פסוק ח

ה' יגמור בעדי ה' חסדך לעולם מעשה ידיך אל תרף. אפשר לרמוז ה' יגמר בעדי ר"ת גימטריא כ"ב שבזכות כ"ב אותיות התורה יגמר בעדו כן יתן לידידו אשר לא עזב חסדו. א"נ במ"ש רז"ל דלישראל טרם מכה צץ רפואה פרח ולזה שאל ה' יגמור דכבר הרפואה בעולם וביום שיגמור התשועה ויתגלו אורות עליונים ומכח זה יתבטלו המקטרגים ונתגלית ישועת ישראל הוא נשאר יום שמחה דבכל שנה ביום עצמו מתגלים האורות בזמן הנס וז"ש ה' חסדך לעולם. א"נ בעדי גימטריא אלהים וז"ש ה' רחמים יגמור כי בעד"י שהוא דין גימטריא אלהים יתמתקו הדינים ה' חסדך לעולם שיגברו הרחמים ויהיה מיתוק לדינין. א"נ ה' יגמור בעדי שהשתדלתי מאד בענין בנין בהמ"ק ה' יגמור בעדי שיבנה אותו שלמה ומה שלא בניתיו אני ה' חסדך לעולם שישפוך חמתו על עצים ואבנים. ואנו מקוים בית שלישי מעשה ידיו יתברך והוא קיים לעולם וז"ש מעשה ידיך אל תרף:

פרק קלט

פסוק א

ה' חקרתני ותדע. דרמז דדיבורו היא גזרה ואמר דלא מצי למיקם וכן היה. אתה ידעת שבתי וקומי וכו' וגלוי וידוע לפניך דלפי מצבי ושבאתי לכלל לומר ולבי חלל בקרבי היה אפשר לעמוד לולי שאמרת דלא מצית למיקם:

פסוק יב

גם חשך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה. אפשר במה שפירשו הראשונים ז"ל פסוק לך יום אף לך לילה אתה הכינות מאור ושמש דאמרו במדרש ליל

שמורים הוא לה' מכאן שאותה הלילה היתה מאירה כתקופת תמוז ופירוש דבריהם דכתיב ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ולמדנו דגבי אור אמר ויקרא אלהים לאור יום אבל בחשך לא הזכיר השם אלא ולחשך קרא לילה ובפסוק ליל שמורים קאמר ליל שמורים הוא לה' ואיך הזכיר שמו לזה אמר שהיתה מאירה אותה הלילה כתקופת תמוז ולזה אמר ליל שמורים הוא לה'. וז"ש לך יום שהיום מתיחס אליו יתברך כמו שאמר ויקרא אלהים לאור יום ועם כל זה מצינו אף לך לילה דלילה אחת נתיחסה לה' דכתיב ליל שמורים הוא לה' והטעם אתה הכינות מאור ושמש שאותה הלילה היתה מאירה כתקופת תמוז ע"כ דברי הראשונים ז"ל וזה אפשר לרמוז בקראין גם חשך לא יחשיך ממך דח"ו החשך אינו מתיחס אליו. ואם לילה כיום יאיר כליל יצ"מ שהיתה מאירה. אז כחשכה כאורה כמו דכתיב ויקרא אלהים לאור יום כן כתיב ליל שמורים הוא לה':

פסוק יד

ונפשי יודעת מאד לא נכחד עצמי ממך וכו'. אפשר דרצה לרמוז דמה ששאל מעיקרא שיאמרו מגן דוד לא לכבודו רק דהוא נפש אדה"ר ולכבוד אדה"ר עשה וזה רמז ונפשי יודעת מא"ד הוא אותיות אדם לא נכחד עצמי ממך ואתה יודע שרשי ומחשבתי:

פסוק כג

חקרני אל ודע לבבי. אפשר פירוש ודע לבבי שעדיין לא עלו המחשבות למוח בחנני אחר שעלו למוח ודע שרעפי אם דרך עצב בי סטרא אחרא ונחני בדרך עולם שאתה דן אותם בשיתוף מדת רחמים ולא כמו הצדיקים שאתה דן אותם במדת הדין הגמור כמו שכתב הרב תורת חיים ז"ל. אלא בדרך הבינוניים שאתה משתף מדר"ח וכמדובר לעיל שאיני מחזיק עצמי לצדיק גמור כמו שנאמר:

פרק קמ

פסוק ב

חלצני ה' מאדם רע מאיש חמסים תנצרני. אפשר דחלצני מאדם רע אמר על דואג כמו שפירשו המפרשים ומשו"ה קראו אדם שהיה אביר הרועים וגדול בתורה. ולהיות דכמה פעמים הלשין עליו לכן אמר חלצני כאלו הוא בידו ושאל שיוציאנו מתחת ידו וזהו חלצני. ולגבי אחר אמר תנצרני תשמרני שלא אפול בידו. ובספר ארץ החיים פירש מאדם רע נבוכדנצר מאיש חמסים זה המן אשר חשבו רעות כהמן שהפיל פור וכו' שננו לשונם שגזר המן להביא לבית המשתה נשכחות אל תתן ה' מאויי רשע של המן איש לשון

בל יכון בארץ כי נתלה המן על העץ אך צדיקים מרדכי ותלמידיו יודו לשמך זהו תורף דבריו בקצור. ואפשר לומר במ"ש הרב מהר"ר יהונתן ז"ל דמ"ש לו הכסף נתון לך ר"ל שיחלקהו לעניים לצדקה כי ידעו מעלת הצדקה מדניאל ע"ה שאמרו לנבוכדנצר וחטייך בצדקה פרוק זהת"ד בקצור נמרץ אבל לא עשה כלום בצדקה שהמעות היו מתוך מחמס ובמקום צדקה היא צעקה ולז"א מאיש חמסים תנצרני דהגם דצדקה מועלת אפילו לא"ה להגן כמו נ"נ מ"מ כספו היה עושק וחמס והוא עבד מרדכי והצדקה אינה כלום ולז"א מאיש חמסים תנצרני:

פרק קמא

פסוק ב

תכון תפלתי קטרת לפניך. ר"ת תתק"ל רמז כי הוא נפש אדם הראשון ורצונו לכפר על תתק"ל שנים אשר חי אדה"ר שיתוקנו עם הע' שלו שכלם אלף. משאת כפי מנחת ערב ר"ת כר"ת כמו מעביר על מדותיו. שהעניו הוא כמקריב כל הקרבנות ומעביר על מדותיו מעבירין על כל פשעיו:

פסוק ג

שיתה ה' שמרה לפי וכו'. בעי ומתחנן דיען אדם הראשון לא פגם בקול וגבר אויב לקטרג להכשילו בלשון לכן מתפלל שבהתעוררות זה ה' יגמור בעדו לשמור פיו כי הוא שמכוין לתקן אשר פגם אדם הראשון. מכ"ש שלא יפגום בקול שלא פגם אדה"ר:

פסוק ד

ובל אלחם במנעמיהם. שלא אוכל לחם עם בעלי לשה"ר כי גדולה לגימא שמזקת מאד וכמו שאירע לר"ן נשיאי עדה ראשי סנהדראות שאכלו עם קרח ונאבדו עמו. וביותר אני מתפלל על זה כי אדה"ר פגם באכילה ולא אוסיף לפגום עוד באכילה ותסגי התעוררות זה שהקב"ה במדת רחמיו הרבים יגמור לשומרו כי הכל ממנו יתברך כמ"ש ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו. אבל בתחילה צריך האדם להתעורר בדבר ולהתפלל לפני ה' וברב רחמיו מגן בעדו:

פרק קמב

פסוק ב

קולי אל ה' אזעק קולי אל ה' אתחנן. פירש בספר ארץ החיים אזעק באמן יהא שמיה רבא דבעי בחילא תקיף אתחנן בתפלת י"ח בלחש עכ"ד ואפשר להרחיב הביאור כי

הנה כתב רבינו האר"י זצ"ל דבעת צרה יזכיר זכיותיו וכתבנו בעניותנו דצריך לרמוז הדברים כי הדברים כפשטן משמעותן פשוט לדברי תפלה או הכנעה אמנם אתיא תוך תוך מעמקי לבו הזכרת זכיותיו או עניניו והקב"ה הוא בוחן לב והוא יודע כונתו. והני מילי נראים אמיתיים מצד עצמן דעת צרה היא ויש עליו למעלה מקטרגים ואם כה יאמר שלמד תורה או קיים מצות זמנין דמשכחת דנותן יד למקטרגים לומר חזו גברא משבח עצמו בתורה ומצות וכך עשה וכך דיבר וכיוצא לכן יהיה הכל ברמז וזהו מצד הסברא. ואי בעית אימא גמרא אמרו בתנא דבי אליהו דמ"ש יעקב אע"ה קטנתי מכל החסדים היינו שנתן צדקה ומי לנו גדול מיעקב אבינו ע"ה שרצה לומר שנתן צדקה והלביש הדברים באמרו קטנתי מכל החסדים אשר פשטן הרחק מאד מכונתו ועתה נבא למאי דקמן דהנה דוד הע"ה בעת צרה עיילוהו למערתא ויעש בריחי"ם. הגם שאול אתי להתם ואמר אליך ה' אזעק דעונה אמן יש"ר אליך ה' אתחנן דמתפלל י"ח ברכות אמנם עתה אשפוך לפניו שיחי צרתי לפניו אגיד זהו פשט הדברים. אמנם איכא ביניהו דעונה אמן יש"ר בכל כחו וקורעין לו גזר דינו. ושהוא מתפלל י"ח בכונה ומקדים תפלה לצרה וראוי לרחם עליו ולהצילו. ואמר בהתעטף עלי רוחי ורמז שבכל צערו ודוחקו מקוצר רוח שחל להיות בחשבונו והיה בידו להרוג שאול ולא הרגו. ומדה כנגד מדה ראוי לרחם עליו. אמנם הכל ברמיזא מטעם האמור. ואמר הבט ימין וראה ואין לי מכיר. אבל עומק כונתו הבט ימין על התורה שנקראת ימין שהוא עוסק ודבק בה. וגם רמז שהוא עוסק ברזי התורה שהם באצילות ששם רומז הראיה וז"ש וראה. ואמר ואין לי מכיר פשטו שאין שום אחד באנשי שאול שיכירנו להליץ עליו ועומק כונתו שהוא עוסק בתורה בצנעא ובחצות לילה ואין לו מכיר כי אם הקב"ה ושכינתיה ופמליא של מעלה. ואמר אבד מנוס ממני ופשטו ידוע. ועומק הלב מכונתו שהוא שפל בעיניו ושאינו ראוי לשום הצלה וכל בטחונו שירחם עליו מאוצר מתנת חנם וכמו שאמר אח"ך הקשיבה אל רנתי כי דלותי מאד וגם בזה יש שני פירושים שהוא בצרה גדולה. או שהוא שפל בעיניו כמ"ש ואנכי תולעת ולא איש. ואמר בי יכתירו צדיקים ויש לפרש שמתפללים עלי שאעפ"י שאיני כדאי יצילני בזכותם ויהיה להם כתר דאלים זכותם להציל בעבורם מי שאינו ראוי וז"ש בי יכתירו צדיקים כי תגמול עלי:

פרק קמג

פסוק א
האזינה אל תחנוני באמונתך. אפשר בעבור השכינה שנקראת אמונה אשר עמי שהעניו מרכבה לשכינה ענני בצדקתך פירוש בעבור התורה שנקראת צדקה כמ"ש במדרש שוחר טוב:

פסוק ג
הושיבני במחשכים כמתי עולם. אמרו רז"ל במחשכים הושיבני זה תלמוד של בבלי כמ"ש בסנהדרין דף כ"ד. פירוש כי הדורות הראשונים היו נשמות גדולות והיו יכולים לברר כנגד נשמתם בקליפה בלי טורח ובלי משא ומתן הרבה דהקושיות הם מצד הקליפות. ובימי האמוראים שהיו בבבל היו מבררין למטה והיו צריכים שקלא וטריא וזהו במחשכים בבל דנקראת ארעא חשוכא וגם הברורים למטה בחשך בקליפה כמתי עולם הז' מלכים דמיתו. ודרך רמז ר"ת חיתי הושיבני במחשכים כמתי גימטריא בבל עם הכולל:

פסוק יא
למען שמך ה' תחייני. שם רמז דשם ישראל הוא דבר גדול ואנחנו נקראים ישראל בשמו יתברך ואמרו בירושלמי דסוף ברכות מי שנקרא בשם ב"ו כך מי שנקרא בשם הקב"ה על אחת כמה וכמה וכאשר כתבנו בעניותנו בכמה דוכתי. בצדקתך בעבור השכינה הנקראת צדקה תוציא מצרה נפשי להקים סוכת דוד ואגבה יגאלנו כמ"ש בזה"ק ועמה יפקון ובחסדך תצמית אויבי המקטרגים למעלה והאבדת כל צוררי נפשי הם א"ה למטה:

פרק קמד

פסוק ג
מה אדם ותדעהו. אפשר לרמוז דאם זכה להיות נשפע משם מ"ה כמספר אדם ותדעהו ובן אנוש ואם זכה להיות נשפע משם ב"ן ותחשבהו. אמנם אדם שלא יש לו שום מעלה להבל דמה. ואני רשום בדעתי מרז"ל דהבל בן אדה"ר חי חמשים יום וז"ש להבל דמה גימטריא ן' עם הכולל שלא חי אלא ן' יום. ועתה ראיתי בספר ארץ חיים שכתב דהבל חי נ"ב יום ורמז אדם שחי תתק"ל והבל הכל שוה. ימיו כצל עובר כצפור דרור שיושבת על קנה נ"ב יום כמנין חיי הבל עד כאן דבריו:

פסוק י
הנותן תשועה למלכים. אפשר שרמז גם כן כשדבקו שערים ואמר שלמה בעבור דוד עבדך ונפתחו השערים והיה תשועה לדוד ולשלמה:

פסוק יב
בנינו כנטיעים. על התורה שנקראת נטיעה:
בנותנו כזויות. ירך המזבח שמכפר כמ"ש רז"ל:

פסוק טו
אשרי העם. ר"ת המעביר על מדותיו. אשרי העם שככ"ה גימטריא משה שתמיד בין עיניו משה להיות עניו ולמד הענוה ממשה רבינו ע"ה דעם היותו מבחר המין האנושי היה עניו בתכלית וישא ק"ו עאכ"ו. אשרי העם שה' אלהיו ומסתכל בשמו יתברך דאותיות השם הגדול הם היותר מועטות מכל אותיות התורה כמ"ש ז"ל. וזה נאמר בו אשרי בכפל דזו תכלית מעלות המדות להעביר על מדותיו ולהיות עניו באמת ובזה מבטל גזרות רעות וז"ש אשרי העם שככה כי בזה חמת המלך שככה ומבטל גזרות רעות. וזה רמז אשר בנינו כנטיעים וכו' הרי בנים. מזוינו מלאים וכו' הרי עושר. אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה הרי ישוב והשקט. ויזכה לכל זה כשיעביר על מדותיו ויהיה עניו באמת וז"ש אשרי העם שככה לו כמו שרמזנו דבהיותו עניו זוכה לכל המעלות האמורות. בנינו וכו' מזוינו וכו' אין פרץ וכו' ומלבד שזוכה בכל הטובות נאמר בו אשרי מושב"ח ועומד:

פרק קמה

פסוק א
תהלה לדוד ארוממך אלהי המלך. בספר ארץ החיים הביא מ"ש בריש ברכות כל האומר תהלה לדוד וכו' אלימא וכו' ופירש דברי חכמים וחידותם ע"ש. ובקונטריס פתח עינים שם כתבתי פירושים יותר מתישבים ע"ש. וכבר אמרו רז"ל דהאומר מזמור זה בכל יום מובטח לו שהוא בן העה"ב. וכתבו ז"ל דהמכוין בפסוק פותח את ידיך מועיל לפרנסה ונמצא כי באמירת מזמור זה הוא עיקר גדול לעה"ז ולעה"ב. ואפשר לצרף לזה כי כתבו ז"ל דשם הק"ם מע"ב שמות מועיל להקים המזל ואפשר דלכך דוד הע"ה כתב המזמור הזה במזמור קמ"ה שהוא אותיות השם הנזכר דאהני להקים המזל:

פסוק יא
כבוד מלכותך יאמרו. אפשר לרמוז כבוד גימטריא ל"ב רמז ל"ב נתיבות חכמה דבאבא יסד ברתא וז"ש כבוד מלכותך שהיא השכינה יאמרו ישבחו. וגבורתך ידברו יומתקו להודיע לבני אדם גבורותיו שהם ממותקות וכבו"ד הדר יסוד מלכותו מלכות.

פסוק יג
מלכותך מלכות כל עולמים. בריש ברכות אמר ר' יוחנן מפני מה לא נאמרה נו"ן באשרי מפני שיש בה מפלתן וכו'. וצריך להבין חדא דדוד הע"ה אמר כמה אל"ף בי"ת במזמוריו. ולמה בכל המזמורים שנאמרו בא"ב יש נו"ן ובמזמור זה דוקא חסרה. ותו רבי יוחנן אמאי קאמר מפני מה לא נאמרה נו"ן באשרי והול"ל מפני מה לא נאמרה נון בתהלה לדוד דהמזמור מתחיל תהלה לדוד אלא שנהגו לומר פסוק אשרי קודם. ואפשר דשאלת ר' יוחנן היא דוקא במזמור זה שנהגו לאומרו ודוד המע"ה ברוח הקדש ודאי ידע דישראל יאמרו אותו. אמאי חיסר נו"ן דישראל יאמרו אלפא ביתא חסרה ולזה אמר רבי יוחנן מפני מה לא נאמרה נון באשרי ר"ל דשאלתו היא מאחר דישראל נהגו לאומרו ומוסיפין אשרי אמאי דוד הע"ה לא אמר נו"ן. והתשובה היא דדוקא משום דישראל אומרים אותו וידע דוד ברוח הקדש דמזמור זה יאמר נא ישראל להכי חיסר נו"ן שיש בה מפלתן של שונאי ישראל ויכנעו על זה וישובו בתשובה. ונמצא דהשאלה והתשובה הם מסיבה שישראל אומרים אותו. ולעיל בעמוס סימן ה' כתבנו באופן אחר בס"ד:

פסוק יח
קרוב ה' לכל קראיו. פירוש בעבור אשר יקראוהו לעתיד באמת וברוב רחמיו רואה הטובה שעתידין לעשות. א"נ לכל אשר יקראו שיזווגו ה"ו קבה"ו באמת:

פרק קמו

פסוק ב
אהללה ה' בחיי. פירש בספר ארץ החיים בחיי מצד הנשמה אזמרה לאלהי מצד הגוף עכ"ד:

פסוק ג
אל תבטחו בנדיבים בבן אדם שאין לו תשועה. פירוש זה הנדיב אשר אתה בוטח בו אין לו תשועה לו לעצמו אין לו תשועה דיבא לו צרה ואינו יכול להושיע את עצמו וכש"כ שאינו יכול להושיע את אחרים:

פסוק ה

שברו על ה' אלהיו. פירוש שתקותו וכל מעייניו על ה' אלהיו שתבא הגאולה לכבודו יתברך ולכבוד שכינתו ולא בשביל עצמו כי אם לקדש שמו שיתקיימו הבטחותיו על ידי עבדיו הנביאים:

פסוק ח

ה' פוקח עורים וכו'. אפשר דבכלל מירי נמי ורמז על בעל תשובה וכן פוקח בוי"ו גימטריא צדק שנקראת תשובה כמו שאמרו רז"ל על פסוק נוראות בצדק והגם כי תיבת פוקח כתיב בלי וי"ו אין לחוש לזה כי רבינו האר"י ז"ל רמז תיבת צפונה בוי"ו בגימטריא וכתיב חסר ורמז דבחטא הן בעון הם סומים וכמ"ש הרב כלי יקר שנקרא הפ' ס"מ שמסמא את העינים וכן החוטא סמו"י מן העין. ועל ידי התשובה ה' פוקח עורים שמאיר עיניהם להכיר בחטאם ולשוב. ומזה נמשך להוציא לאור ניצוצי הקדושה אשר בחטאתו המה כרעו ונפלו בסט"א איכו השתא ה' זוקף כפופים ויבואו אל הקדושה ומכיון שחזרו בתשובה הם צדיקים וה' אוהב צדיקים כדכתיב אוהבם נדבה:

פרק קמז

פסוק ב

בונה ירושלם ה' נדחי ישראל יכנס. לפי מה שדרשו רז"ל פירושו בונה ירושלם על השכינה שנקראת ירושלם כמ"ש אקים את סוכת דוד ובעבור השכינה נדחי ישראל יכנס. ואפשר נדחי ישראל יכנס על עשרת השבטים ובני משה שהם רובי רבבות. הרופא לשבורי לב על ישראל שהיו בגלות שבורי לב ועצבים. מונה מספר לככבים רמז דישראל המפוזרים בגלות ועשרת השבטים ובני משה יהיו כככבי השמים לרוב והוא דוקא יודע מספרם כמו שהוא מונה מספר לככבים. ואפשר לרמוז בונה גימטריא הוי"ה דס"ג הרומז לבינה נדח"י בגימטריא הוי"ה דע"ב שם רמז דיאירו בשכינה דעלה אתמר בונה ירושלם. וראשי תיבות בונה ירושלם ה' הם כ"ב רמז לתורה הנבנית מכ"ב אותיות דבזכות התורה תבא הגאולה. וס"ת בונה ירושלם מ"ה לרמוז לקב"ה ה' נדחי ישראל ס"ת מ"ה לרמוז לשכינתיה דיש לה ג"כ שם מ"ה כמש"ל:

פסוק ו

מעודד ענוים ה'. גילה שהגאולה בזכות הענוים כמש"ה ולשאר עמו למשים עצמו כשיריים דבענוה נעשים מרכבה לשכינה וכאלו הקריבו כל הקרבנות:

פרק קמח

פסוק א

הללו את ה' מן השמים. רבינו האר"י רמז מן השמים אצילות הללוהו במרומים בריאה. הללוהו כל מלאכיו יצירה הללוהו כל צבאיו עשיה. הללוהו שמש וירח כללות עשיה ביצירה. הללוהו כל כוכבי אור כללות יצירה בבריאה. הללוהו שמי השמים כללות בריאה באצילות. אש יסוד האש. וברד יסוד המים שלג וקטור רוח יסוד הרוח. ההרים יסוד העפר דומם עץ פרי צומח החיה חי בלתי מדבר מלכי ארץ חי מדבר ע"כ מרבינו האר"י זצ"ל:

פסוק יד

וירם קרן לעמו. אפשר לרמוז ר"ת קול כי הגאולה וכל השבח הוא בזכות התורה הקדושה וכתיב הקול קול יעקב. והכא וירם קרן לעמו בזכות קול שהוא התורה. תהלה לכל חסידיו שלא פגמו בקול. ואעיקרא אדם הראשון לא פגם בקול וזהו תהלה לכל חסידיו. ותו דאמרו בזהר הקדוש על בחינת ישראל ויתן אותם אלהים ברקיע השמים והוא בחינת קול וזהו וירם קרן לעמו דהוא קרן וכתר ופאר לעמו האחוזים בבחינת קול. גם מצד התורה הוא קרן ממש דמבררים ניצוצות הקדושה על ידי התורה וירם קרן מהסטרא אחרא לעמו הם רבנן דמתיבתא כמ"ש רז"ל ואל עמו תביאנו. וס"ת וירם קרן לעמו גימטריא אל אדני דממשיך החסדים למלכות על ידי התורה. א"נ ראשי תיבות וירם קרן לעמו גימטריא עניו דעל ידי הענוה יבא גואל לשאר עמו והוא קרן ישראל ומכלל הדברים יש לרמז כי קו"ל גימטריא עני"ו שם רמז דעיקר התורה הוא הענוה וכמ"ש בכמה דוכתי מרז"ל דלכך ניתנה תורה לישראל מפני שהם ענוים וע"י הענוה מכוין אל האמת. וזה רמז הקול קול יעקב הקול שהיא תורה צריך קול גימטריא עניו יעקב ונאמר עליו אשרי שאל יעקב בעזרו:

פרק קמט

פסוק ב

ישמח ישראל בעשיו. אפשר ישמח אותיות משיח גימטריא נחש שיתבטל נחש כשיבא משיח ואז ישמח ישראל בעושיו שתקנו ועלו ונתבררו כל ניצוצות הקדושה. אי נמי ישמח ישראל בעושיו והוא אב. ואב שמחל על כבודו כבודו מחול. וכי תימא האיכא ודבר ה' בזה ח"ו ועבדין קלנא לשכינתא ח"ו וכתבו הפוסקים דגם אב אין בזיונו מחול לז"א בני ציון יגילו במלכם וכ"ע דיליה ומצי מחיל. אי נמי ישמח ישראל שנקרא ישראל

כ"י כמו שאמרו בירושלמי סוף ברכות וכתבנוהו בסמוך ובכמה דוכתי בני ציון יגילו במלכם בחינת מלכות ועמה יפקון. ועפ"י הירושלמי הנזכר אפשר רמז מ"ש אע"פ שחטא ישרא"ל הוא. א"נ ישמח ישראל בעושיו דבעל תשובה הקב"ה עושה אותו בריה חדשה ומעשה זה מבטל מעשה חטאים שעשה כמו שכתבנו בעניותנו בדרושים בס"ד. א"נ ישמח ישראל בעושיו דלפי רוב ענותנותו כ"י אמר ואשר הרעותי ובידו להחזירנו בתשובה. א"נ ישמח ישראל בעושיו ר"ת כ"ב רמז לתורה שהיא מכ"ב אותיות והתורה אמרה יביא קרבן ויתכפר והיא תמיד מליצה טובה בעדנו ובעבור שקבלנוה על הקבלה לבד נתקיים העולם כמ"ש התוספות בריש פ"ק דע"ז. א"נ ישמח ישראל בעושי"ו שיש יחוד קבה"ו ומשם יושפע שפע בני ציון יגילו במלכם מלכות שהיא המנהגת א"נ ישמח ישראל בעושיו לא על גאולתו אלא בעושיו בעבור שיהיה יחוד קבה"ו בני ציון יגילו במלכם מלכות השכינה שיצאה מהגלות וזהו דוקא שמחתם בגדולת השכינה דכביכול הקב"ה בכבודו ובעצמו הקימה ויש יחוד ועל זה יגל יעקב ישמח ישראל לא על טובתו וגאולתו אלא על דב"ר כבו"ד שמו דוקא:

פרק קנ

פסוק א

הללויה הללו אל בקדשו. רבינו האר"י ז"ל רמז כאן עשר ספירות הללו אל בקדשו כתר. הללוהו ברקיע עזו חכמה. הללוהו בגבורותיו בינה. הללוהו כרב גודלו חסד. הללוהו בתקע שופר גבורה. הללוהו בנבל וכנור ת"ת. הללוהו בתף ומחול נצח. הללוהו במינים ועוגב הוד. הללוהו בצלצלי שמע יסוד. הללוהו בצלצלי תרועה מלכות. עכ"ד רבינו האר"י זצ"ל:

פסוק ו

כל הנשמה תהלל. בראש ספר תהלים פתח אשר"י והוא ר"ת אבי שלמה ראש ישראל וחתם כל הנשמה תהלל ר"ת גימטריא משיח בן דוד כי מזרעו יצא. וכתב רבינו האר"י ז"ל דשם כה"ת גימטריא שמיעה שהוא בבינה וא"ש דהוא גימטריא משיח בן דוד דבגאולה העתידה יתגלו ן' שערי בינה ויושפע מחכמה שהיא יוד וזהו י"ה וכל זה בא על ידי התורה לשמה שהיא בענוה והעניו שומרו שם י"ה במ"ש רבינו האר"י זצ"ל וזהו נעוץ סופו בתחילתו אשרי האיש אשר רומז לאימא יו"ד חכמה וזהו אשרי וזה על ידי שלא הלך וכו' כי אם בתורת ה' חפצו מאהבה וזה על ידי ענוה ובתורתו יהגה יומם ולילה ליחד קבה"ו והיה כעץ וכו' והי"ה שם רמז יחוד קבה"ו בשם י"ה ויתמתקו הדינין ש"ך

ר"ת כעץ שתול וס"ת גימטריא ק"ך רמז לק"ך אלהים על פלגי מים שיתרבו החסדים מאד וכשישראל יעסקו בתורה לשמה בענוה תפרה ישע גאולה שלמה. ואז יבא משיח בן דוד ונזכה ונחיה ללמוד מפיו יתברך תורת חיים: